Касч 34 (I)

Регламентування

прав і обов'язків священ.

1860-і рр.

м. пол.

друки; газета.

I (36 док.)

№ 5385. W. kr.

nie uchwalony

1

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie regulaminu dla Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Wysoki Sejmie!

Projekt do regulaminu sejmowego, przedłożony Wysokiemu Sejmowi na ostatniej sesyi sejmowéj, został uchwałą Wysokiego Sejmu z 27. Listopada 1865. r. jako prowizorycznie obowiązujący przyjęty, z zastosowaniem się do zastrzeżeń wniesionych przez Pana Komisarza rządowego przeciw §§. 7., 31., 72. i 78.

Na posiedzeniach sejmowych z dnia 7. i 14. Grudnia 1865. r. powzięte zostały uchwały w drugiem czytaniu nad pierwszemi 16 paragrafami, dalej zaś nie postąpiło drugie czytanie regulaminu, gdyż z powodu nader licznych przedłożeń i wniosków, wymagających spiesznego załatwienia, regulamin po 14. Grudniu 1865. r. już nie był wzięty pod obradę Wysokiego Sejmu.

Mamy wprawdzie regulamin prowizorycznie obowiązujący; zważywszy wszakże, że regulamin jest podstawą wewnętrznej organizacyi Sejmu i całego postępowania przy najważniejszej czynności przeprowadzania i stanowienia uchwał; — zważywszy, że regulamin zawiera bardzo ważne postanowienia przedstawiające się jako dodatki do Statutu krajowego, które przeto aby obowiązywać mogły, po uchwaleniu przez Wysoki Sejm do Najwyższej Sankcyi przedłożone być winny: — Wydział krajowy poczytuje sobie za obowiązek przedłożyć Wysokiemu Sejmowi w załączeniu ⅟. projekt do regulaminu celem stanowczego uchwalenia tegoż. ⅟.

Postanowienia zawarte w §§. 11., 12., 19., 38., 41., 42., 59., 64., 71., 77., 78., 85. i 91., które jako dodatki do Statutu krajowego uważane być mogą, przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi w załączeniu 2 do 13 w formie 12 osobnych wniosków, a to z powodu, ażeby w razie odmówienia Najwyższej Sankcyi co do jednego lub drugiego artykułu, reszta artykułów sankcyonowanych, jako też w ogóle cały regulamin przez Wysoki Sejm uchwalić się mający, mogły wejść w wykonanie. ⅟. 2 do 13

Pod względem treści różni się załączony projekt do regulaminu od regulaminu dziś prowizorycznie obowiązującego o tyle: że prócz niektórych zmian stylistycznych §§. 1. włącznie 15. zamieszczone zostały w osnowie uchwalonej przez Wysoki Sejm na posiedzeniach z 7. i 14. Grudnia 1865. r.; — że w §. 65. powołano treść ustawy z 20. Września 1866. r. (Dziennik Praw krajowych nr. 26) zmieniającej postanowienia §. 52. sejm. ord. wyb.; — że nareszcie w §. 83. zamieszczoną została uchwała Wysokiego Sejmu z 27. Kwietnia 1866. r. w przedmiocie języka sejmowego.

Co przedstawiwszy Wydział krajowy, wnosi uchwalenie załączonego pod 1/. projektu do regulaminu, wraz z dodatkami od 2 włącznie 13 załączonemi. 1/.

Marszałek krajowy:
Leon Książe Sapieha.

Referent:
Franciszek Smolka.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 28. Listopada 1866.

/

Projekt do Regulaminu

dla Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

I. Przewodnictwo. Otwarcie sesyi.

§. 1.

Jego Ces. Król. Apostolska Mość mianuje do kierownictwa Sejmu krajowego z grona onegoż Marszałka krajowego i jego zastępcę. (§. 4. stat. krajowego.)

§. 2.

Marszałek otwiera Sejm krajowy przez Jego Ces. Król. Apostolską Mość zwołany. (§. 10. st. kr.)

§. 3.

Sejm krajowy, na mocy statutu zwołany i zebrany, obraduje i załatwia czynności do zakresu działania swego należące, stosownie do niniejszego regulaminu. (§. 33. st. kr.)

§. 4.

Biuro sejmowe składa się z Marszałka i z sekretarzy, z grona Sejmu wybranych.

§. 5.

Przygotowania potrzebne dla posiedzeń sejmowych, nadzór nad lokalnościami sejmowemi i rozrządzanie temiż, staranie o siły kancelaryjne i służbę, o urządzenie i sprzęty, należą do Wydziału krajowego. On wyznacza potrzebne miejsca i lokalności dla stenografów i sprawozdawców dziennikarstwa, i winien mieć staranie o rozdawaniu kart wstępnych dla publiczności.

§. 6.

Certyfikat przez Namiestnika posłowi wybranemu doręczony, upoważnia go do wstępu na Sejm krajowy, do zasiadania i głosowania w Sejmie, dopóki orzeczenie nieważności wyboru nie nastąpi.

II. Wybór funkcyonaryuszów. Podział na sekcye.

§. 7.

Sejm wybiera na czas trwania sesyi sejmowej z grona swego bezwzględną większością głosów czterech sekretarzy i 12 rewidentów, i dzieli

się na 5 sekcyj, o ile być może równych. Zanim nastąpi wybór sekretarzy, pełnią ich obowiązki tymczasowo 4 najmłodsi, a w razie tychże uzasadnionego wymówienia się najbardziej do nich zbliżeni wiekiem posłowie.

§. 8.

Podział Sejmu na sekcye uskutecznia Marszałek w porozumieniu z sekretarzami i z zatwierdzeniem Sejmu, dodając do każdej sekcyi jednego z członków Wydziału krajowego. Podział ten będzie uszkutecznionym w pierwszym tygodniu po otwarciu sesyi, i trwać będzie przez całą sesyę sejmową.

§. 9.

Każdy sekretarz i rewident może po czterech tygodniach pełnienia obowiązków zażądać uwolnienia; w takim razie wybiera Sejm innego w miejsce uwolnionego.

III. Sprawdzenie wyborów.

§. 10.

Sejm załatwia przedewszystkiem sprawdzenie wyborów, wysłucha tym celem sprawozdanie Wydziału krajowego nad rozpoznanemi przez tenże wyborami nowo wstępujących posłów; i orzeka o przypuszczeniu wybranych. (§. 31. st. kr.)

§. 11.

Prawo rozstrzygania o ważności wyboru służy wyłącznie tylko Sejmowi krajowemu, nawet w tym wypadku, gdy Namiestnik odmówi posłowi wydania certyfikatu, dla przeszkód §. 17. ust. wyb. objętych. Przed orzeczeniem przez Sejm nieważności wyboru, Namiestnik nie może rozpisać nowego wyboru. (Art. dodat. I.)

§. 12.

Zarzuty dotyczące kwalifikacyi posła wybranego, jako też doniesienia o zaszłej po wyborze lub w ciągu sesyi sejmowej utraci kwalifikacyi poselskiej, jeżeli dostatecznie poświadczone, muszą być wzięte każdego czasu pod rozpoznanie. Dopóki nieważność wyboru lub utrata kwalifikacyi nie zostanie przez Sejm orzeczona, nowy wybór nie może być rozpisanym. (Art. dodat. II.)

IV. Marszałek i jego zastępca.

§. 13.

Marszałek zapowiada, zagaja i zamyka posiedzenie, postanawia porządek dzienny, czuwa nad ścisłem wykonaniem regulaminu, kieruje obradami udziela głosu, poddaje wnioski pod głosowanie, oznajmia tegoż rezultat, przestrzega porządku, ma prawo wezwać mowcę do rzeczy lub do porządku,

odebrać głos, jakoteż upomnieć posła przekraczającego regulamin; wezwać publiczność do spokojnego i przyzwoitego zachowania się, a w razie bezskutecznego napomnienia zarządzić wydalenie pojedynczych osób lub całej publiczności, i zawiesić lub zamknąć posiedzenie.

§. 14.

Marszałek jest organem Sejmu we wszystkich stosunkach na zewnątrz.

On ma prawo otwierać i przydzielać wedle niniejszego regulaminu wszelkie do Sejmu wniesione podania.

§. 15.

W razie zachodzącej przeszkody, prawa i obowiązki Marszałka obejmuje jego zastępca.

V. Sekretarze. Rewidenci.

§. 16.

Sekretarze spisują protokoły obrad sejmowych, listy głosowania i wniosków, tudzież posłów głosu żądających, i układają bieżące korespondencye sejmowe.

§. 17.

Rewidenci czuwają nad tem, aby sprawozdania z rozpraw sejmowych bezzwłocznie były wyraźnie przepisane i po zamknięciu posiedzenia w biurze do tego przeznaczonem dla mowców przez trzy godziny do przejrzenia zostawione; — poczem sprawdzają wierność i dokładność sprawozdań, i oddają je do biura marszałkowskiego w celu najspieszniejszego wydrukowania i rozdania posłom.

Czynności te pełnią rewidenci, mieniając się po trzech za każdem posiedzeniem.

VI. Posłowie.

§. 18.

Posłowie obowiązani są brać udział we wszystkich obradach Sejmu, jak niemniej wypełniać wszelkie czynności w Sejmie, w sekcyi lub komisyach.

Uwolnienie posła od tych obowiązków do ośmiu dni wymaga zezwolenia Marszałka, który o tem Sejm zawiadamia.

Uwolnienia dłuższego Sejm tylko udzielić może. W razie słabości posła udzielenie uwolnienia nie jest wymaganem, wszakże poseł winien spiesznie o tem zawiadomić Marszałka.

§. 19.

Jeżeli poseł stawienie się w Sejmie nad ośm dni przewleka, lub bez uwolnienia na posiedzenia Sejmu dłużej nad ośm dni nie uczęszcza, lub na nie po upływie czasu uwolnienia lub słabości nie przybywa, natenczas Marszałek ma wezwać posła, ażeby w przeciągu 14 dni do czynności przystąpił, lub nieobecność swą usprawiedliwił.

Jeżeli takie wezwanie bezskutecznem zostanie, winien Marszałek uwiadomić o tem Sejm, który ociągającego się posła za występującego z Sejmu uzna, i nowy wybór zarządzi. (Artykuł dodat. III.)

§. 20.

Pobór dyet ustaje w razach §. 19. oznaczonych równocześnie z wezwaniem Marszałka; również ustaje ten pobór przez ciąg udzielonego przez Sejm uwolnienia.

VII. Posiedzenia. Protokoły.

§. 21.

Posiedzenia Sejmu są jawne.

Wyjątkowo może mieć miejsce posiedzenie tajne, gdy tego zażąda albo Prezydujący, albo przynajmniej pięciu członków, a po wydaleniu publiczności Sejm za tem sie oświadczy. (§. 34. st. kraj.)

§. 22.

Marszałek zagaja posiedzenie, skoro posłowie w liczbie do stanowienia uchwał przepisanej są zgromadzeni, poczem Marszałek podaje do wiadomości złożone wnioski i sprawozdania, względem pierwszych w razie potrzeby czyni pytanie o poparcie wniosku, następnie, zawiadamia Sejm o komunikatach rządowych, Wydziału krajowego, komisyj, o innych podaniach, petycyach, donosząc również czy, i co pod tym względem może już zarządzonem było.

Po załatwieniu tych czynności przystępuje Marszałek do właściwego porządku dziennego.

Marszałek zamyka posiedzenie. On oznacza dzień i godzinę posiedzeń. (§. 33, st. kr.)

§. 23.

Z każdego posiedzenia powinien być spisany protokół. Protokoły obrad sejmowych zawierają: potwierdzenie obecności posłów do powzięcia uchwały dostatecznej; treść zawiadomień Sejmowi udzielonych; wnioski wzięte pod obradowanie w brzmieniu dosłownem, z wymienieniem wnioskodawców; sformułowane pytania poddane pod głosowanie; wypadki wyborów i głosowania, niemniej zapadłe uchwały.

§. 24.

Każdy protokół ma być w Sejmie na następnem posiedzeniu odczytany, sprawdzony i po zatwierdzeniu od Sejmu przez Marszałka i dwóch sekretarzy podpisany, następnie wydrukowany i posłom rozdany.

§. 25.

Protokół obrad posiedzenia tajnego powinien być w czasie trwania tegoż posiedzenia spisany, sprawdzony i przez Sejm zatwierdzony.

Sejm uchwala, czy podobny protokół ma być ogłoszony lub nie.

VIII. Sekcye.

§. 26.

Sekcya obraduje nad przydzielonemi sobie wnioskami i donosi komisyom o wypadku swych obrad; ona wybiera z grona swego członków do komisyj i zawiadamia Marszałka o dokonanych wyborach.

Sekcya każda wybiera pod przewodnictwem członka najstarszego wiekiem, przewodniczącego i sekretarza, tudzież dla każdego z nich zastępcę.

Do ważności wyborów potrzeba obecności więcej niż połowy członków sekcyi i bezwzględnej większości głosów.

Przewodniczący nie głosuje, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

IX. Komisye.

§. 27.

Celem przygotowawczego rozpoznania przedmiotów obrad Sejmu ustanawia Sejm komisye:

a) stałe dla pewnych rodzajów spraw na czas sesyi sejmowej;

b) specyalne dla spraw pojedynczych.

Komisye składają się z pięciu członków, z każdej sekcyi po jednemu wybranych, o ile Sejm w pojedynczych razach co do ilości członków i sposobu utworzenia lub wzmocnienia komisyi inaczej nie postanowi.

§. 28.

Sejm może poruczyć Wydziałowi krajowemu rozpoznanie wniosku lub szczególnej sprawy i przedłożenie sprawozdania. W takim razie uważa się Wydział krajowy jako specyalna komisya.

§. 29.

Każda komisya wybiera pod przewodnictwem członka najstarszego wiekiem, swego przewodniczącego i sekretarza, i zawiadamia Marszałka o dokonanym wyborze.

§. 30.

Komisye mogą przyzywać na posiedzenie posłów nienależących do grona swego dla szczegółowych wiadomości z głosem doradczym.

Komisye mają prawo zapraszać także osoby za obrębem Sejmu będące w celu objaśnienia i sprawdzenia w szczegółowych przedmiotach, i żądać od Władz rządowych potrzebnych dochodzeń lub wyjaśnień za pośrednictwem Marszałka.

Marszałek ma prawo być obecnym na posiedzeniach każdej komisyi, jednakże bez uczestniczenia w rozprawach i głosowaniu.

Przy ostatecznej dyskusyi i przedsiębraniu uchwał osoby nienależące do komisyi obecnemi być nie mogą.

§. 31.

Poseł do komisyi wybrany obowiązany jest przyjąć wybór i uczęszczać regularnie na posiedzenia komisyi.

Jeżeli poseł na trzy po sobie następujące posiedzenia nie przybywa bez dostatecznego usprawiedliwienia, przewodniczący uwiadamia o tem Marszałka, celem zarządzenia nowego wyboru.

Członkowie Wydziału krajowego, jako też posłowie do dwóch komisyj już wybrani, mają prawo nie przyjąć dalszego wyboru.

§. 32.

Do prawomocnych uchwał w komisyi wymagana jest obecność większej połowy członków i bezwzględna większość głosów.

Przewodniczący nie głosuje, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

§. 33.

Komisya wybiera z grona swego sprawozdawcę, który wypadek obrad zebrany w uzasadnionem sprawozdaniu przedstawić ma Sejmowi.

Jeżeli mniejszość komisyi, pięć do dziesięciu członków liczącej, przynajmniej z dwóch, komisyj zaś liczniejszych przynajmniej z trzech członków składająca się, oddzielne swe zdanie Sejmowi przedłożyć pragnie, obowiązana jest takowe bezzwłocznie na piśmie do głównego sprawozdania dołączyć i osobnego sprawozdawcę wyznaczyć. Sprawozdanie komisyi ma być oddane Marszałkowi.

§. 34.

Jeżeli sprawozdanie lub wniosek komisyi zawisł w głównej rzeczy od pytania, poprzednio rozstrzygnąć się mającego, wolno natenczas komisyi przedłożyć Sejmowi wniosek ku rozstrzygnieniu takiego pytania, i wstrzymać się z rozpoznaniem głównego wniosku aż do załatwienia owego wstępnego pytania.

X. Przedłożenia, wnioski i rozprawy.

§. 35.

Pojedyncze przedmioty przedstawione być mogą Sejmowi pod obradę:

a) jako przedłożenia rządowe za pośrednictwem Marszałka;

b) jako przedłożenia Wydziału krajowego lub komisyj przez Sejm utworzonych;

c) jako wnioski pojedynczych członków.

Wnioski czynione w przedmiotach nie należących do zakresu działania Sejmu usuwa Marszałek z pod obradowania. (§. 35. st. kr.)

§. 36

Samoistne wnioski posłów, nie odnoszące się do jakiego przedłożenia rządowego, wydziałowego, lub komisyjnego, winny być Marszałkowi na pismie oddane i będą na najbliższem posiedzeniu Sejmu odczytane.

Wnioski takie zaopatrzone mają być formułą wstępną: „Sejm raczy uchwalić“, mogą zawierać krótkie uzasadnienie, oraz życzenie wnioskodawcy co do formalnego z niemi postąpienia.

Wniosek zaopatrzony podpisem przynajmniej 15 posłów każe Marszałek bezzwłocznie wydrukować.

W razie przeciwnym Marszałek po odczytaniu wniosku czyni pytanie względem jego poparcia, a wydrukowanie tegoż w tym tylko razie ma być zarządzonem, jeżeli przynajmniej 15 posłów wniosek przez podniesienie się popiera.

Wniosek dostatecznie nie poparty uważanym będzie za usunięty.

§. 37.

Po rozdzieleniu wydrukowanego wniosku pomiędzy członków Sejmu nastąpi p i e r w s z e c z y t a n i e tegoż na dniu przez Marszałka oznaczonym.

Na tym dniu zabiera wnioskodawca głos dla uzasadnienia wniosku, poczem Sejm bez rozpraw w rzeczy głównej postanawia, czy wniosek ten dla przygotowawczego rozpoznania odesłanym ma być do sekcyi, do już istniejącej lub utworzyć się mającej komisyi, albo do Wydziału krajowego.

Jeżeli Sejm nie oświadczy się za takiem odesłaniem, wniosek uważanym będzie za odrzucony.

§. 38.

Przedłożenia rządowe nie wymagają poparcia, i nie mogą być odrzucone bez poprzedniego rozpoznania w sekcyach, w komisyi, lub w Wydziale krajowym.

Po wydrukowaniu i rozdzieleniu pomiędzy członków Sejmu, przedłożenia rządowe mają być na najbliższym porządku dziennym do pierwszego czytania zamieszczone. (Art. dodat. IV.)

Odczytanie całego przedłożenia nie jest wymagane.

§. 39.

Przed uchwałą zarządzającą przygotowawcze rozpoznanie wniosku (§. 38. regul.) wolno wnioskodawcy cofnąć swój wniosek.

Jeżeli cofnięcie później następuje, rozprawa nad wnioskiem mimo to ma być prowadzoną, gdyby cofnięty wniosek podniesiony został z przyzwoleniem Sejmu przez innego posła.

§. 40.

Należycie poparte poprawki (zmiany i dodatki) do wniosku, odesłanego do komisyi lub Wydziału, mają tamże być odesłane do przygotowawczego rozpoznania, jeżeli sprawozdanie o głównym wniosku nie zostało jeszcze Sejmowi przedłożone.

Takie poprawki, po przedłożeniu sprawozdania wnoszone, mają wprawdzie być dopuszczone do rozprawy, Sejm jednakże ma prawo odesłać je do komisyi lub Wydziału, i zawiesić rozprawę nad poprawką i nad głównym wnioskiem aż do przedłożenia powtórnego sprawozdania.

Poprawki winny być z głównym wnioskiem w istotnym związku, i na pismie bez przytoczenia powodów do laski marszałkowskiej podawane.

Wniosek zamierzający wprost odrzucenie głównego wniosku nie może być dopuszczony, Sejm jednakże może względem każdego przedmiotu pod obradowaniem zostającego przejść do porządku dziennego, a to z przytoczeniem powodów lub bez tego.

§. 41.

Przedłożenia rządowe, komisyj lub Wydziału krajowego i wnioski samoistne, przez Sejm odrzucone, nie mogą być ponawiane na tej samej sesyi sejmowej (Art. dodat. V.)

Poprawki odrzucone natenczas tylko ponownie wzięte być mogą pod rozbiór, jeżeli przed zamknięciem rozpraw nad głównym wnioskiem podane będą Marszałkowi na pismie z podpisami przynajmniej 30 członków, i jeżeli po krótkiem uzasadnieniu ze strony wnioskodawcy bez dalszej rozprawy przez Sejm przypuszczone zostaną.

Poprawka ponownie przypuszczona ma być odesłana do odnośnej komisyi.

§. 42.

Marszałek zarządza wydrukowanie i rozdanie oddanych mu sprawozdań komisyj. i kładzie, jednakże nie pierwej jak po upływie 24 godzin po rozdaniu, przedmiot dotyczący na porządku dziennym dla drugiego czytania. (§. 43. reg.)

Sprawozdania o przedłożeniach rządowych mają pierwszeństwo przed wszelkiemi innemi przedmiotami, nad któremi rozprawa nie jest w toku. (Art. dodat. IV.)

§. 43.

Drugie czytanie rozpoczyna się od sprawozdania, poczem następuje rozprawa.

Jeżeli wniosek składa się z kilku części, nastąpi najpierw rozprawa ogólna nad całością przedmiotu, a następnie rozprawa specyalna nad pojedynczemi częściami.

Po skończonej ogólnej rozprawie nastąpić może glosowanie tylko nad wnioskiem przejścia do porządku dziennego lub odroczenia.

Jeżeli wykaże się podczas rozpraw, iż sprawozdanie nie jest wyczerpujące, może takowe być odesłane komisyi dla uzupełnienia.

§. 44.

Po głosowaniu nad pojedynczemi częściami wniosku, następuje trzecie czytanie i głosowanie nad całością, a to zazwyczaj na następującem posiedzeniu, jeżeli Sejm pod tym względem czego innego nie uchwali.

Po trzeciem czytaniu nie mogą być czynione poprawki, ani wniosek przejścia do porządku dziennego lub odroczenia, i w ogóle żadna rozprawa miejsca mieć nie może.

Natenczas tylko, jeżeli w skutek uchwalonych odmian, części pojedyncze między sobą nie zostają w należytym związku, może być dopuszczony wniosek i rozprawa nad nim ku sprostowaniu takiej niedokładności.

§. 45.

W razach nagłości lub w przedmiotach mniejszej wagi może Sejm uchwalić następujące co do formalnego postępowania skrócenia:

a) wyznaczenie komisyi terminu do przedłożenia sprawozdania:

b) dopuszczanie rozprawy zaraz po rozdaniu drukowanego sprawozdania, a nawet z pominięciem drukowania wniosku lub sprawozdania.

Wniosek o skrócenie formalnego postępowania ma wyrazić sposoby żądanego skrócenia, a rozprawa ma się ograniczyć li tylko do pytania o nagłości lub mniejszej wadze przedmiotu.

§. 46.

Co do wniosków odnoszących się li tylko do sposobu formalnego postępowania, dopuszcza się także wyjatek o tyle, że te wnioski nie potrzebują być podawane na pismie, i że przez Marszałka także bez rozprawy natychmiast dane być mogą pod głosowanie.

§. 47.

Odroczenie rozpraw każdego czasu wniesione i uchwalone być może.

Wniosek o zamknięcie rozpraw podaje Marszałek natychmiast pod głosowanie, bez żądania po-

parcia; wszystkie także zamierzone poprawki mają przedtem być odczytane.

Po przyjęciu wniosku o zamknięcie rozpraw, mogą mowcy zapisani za wnioskiem i przeciw wnioskowi wybrać ze swego grona po jednemu. Jeżeli porozumienie nie nastąpi, rozstrzyga los, poczem tylko ci wybrani lub wylosowani mowcy, następnie sprawozdawca komisyi lub Wydziału krajowego, a w razie, gdy przygotowawcze rozpoznanie miejsca nie miało, wnioskodawca, mogą głos zabierać.

§. 48.

Przedłożenia Wydziału krajowego nie wymagają poprzedniego pytania o poparcie.

Przedłożenia i sprawozdania Wydziału krajowego, odnoszące się do administracyjnego zakresu działania Reprezentacyi krajowej, i będące mniejszej wagi, mogą być przez Sejm wysłuchane i załatwione bez poprzedniego wydrukowania i rozdania.

§. 49.

Przedłożenia Wydziału krajowego mogą być z przyzwoleniem Sejmu dopuszczone do drugiego czytania, bez odsyłania dla przygotowawczego rozpoznania do sekcyi lub komisyi.

XI. Porządek dzienny.

§. 50.

Porządek dzienny oznacza Marszałek i ogłasza takowy zazwyczaj przy zamknięciu poprzedniego posiedzenia. (§. 36. st. kr.)

Ogłoszenie porządku dziennego ma być w sali sejmowej i w pokojach sekcyjnych przybite.

XII. Porządek mówienia.

§. 51.

Posłowie, którzy o przedmiocie umieszczonym na porządku dziennym mówić pragną, mogą u sekretarza, którego Marszałek do prowadzenia listy mowców przeznaczył, zapisać się do głosu, jednak nie pierwej, jak w dniu tego posiedzenia, na którego porządku dziennym przedmiot jest umieszczony. Poseł zapisujący się do głosu, winien oświadczyć sekretarzowi, czy chce mówić za wnioskiem, czy przeciw wnioskowi. — Mowcy tym sposobem zapisani mają prawo mówienia przed innymi.

§. 52.

Marszałek zarządza przed rozpoczęciem rozpraw odczytanie listy mowców w ten sposób, żeby ją zanotować można.

Rozprawa rozpoczyna się od głosu sprawozdawcy, następnie Marszałek udziela mowcom głosu w tym porządku, w jakim się zapisali, rozpoczynając od mowcy przeciw wnioskowi zapisanego,

potem daje głos mowcy za wnioskiem mówić mającemu, i tak dalej na przemian.

§. 53.

Po wyczerpaniu listy mowców zapisanych, Marszałek udziela głosu w porządku §. 52. przepisanym innym posłom tego jeszcze żądającym.

§. 54.

Mowca, na którego przyszła kolej mówienia, może głosu swego odstąpić innemu posłowi, wszakże nie takiemu, który już dwa razy w tym samym przedmiocie przemawiał; może również z innym mowcą głos swój zamienić. Jeżeli zaś mowca, na którego kolej przyszła, nie jest obecny, traci głos, do którego był zapisany.

§. 55.

Prezydujący, chcąc jako mowca głos zabierać, opuszcza krzesło marszałkowskie, które dopiero po zupełnem załatwieniu dotyczącego przedmiotu znowu zająć może.

§. 56.

Sprawozdawcy obowiązani są przemawiać z mownicy, innym zaś mowcom zostawiona jest wolność mówienia z miejsc swoich lub z mownicy.

Mowca zabierający głos z mownicy, zwróconym być winien ku Izbie, z miejsca mówiący ku Marszałkowi.

§. 57.

Żadna mowa czytaną być nie może, wyjąwszy przedłożenia rządowe, Wydziału krajowego i komisyj.

Akta i dokumenta, na których mowca wywód swój opiera, odczytane być mogą, jeżeli Sejm bez dyskusyi inaczej nie uchwali.

§. 58.

W jednym i tym samym przedmiocie obrad, jednemu posłowi więcej jak dwa razy mówić nie wolno.

§. 59.

Namiestnik, tegoż zastępca lub delegowani przez niego komisarze, mają prawo być na posiedzeniach Sejmu i zabierać głos, ile razy tego zażądają, nie przerywając wszakże toku mowy rozpoczętej. Wolno im też odczytywać przedłożenia, wywody, akta i dokumenta, z przedmiotem w związku zostające. (Art. dodatk. VI.).

§. 60.

Reprezentanci Rządu (§. 59. reg.) natenczas tylko udział mieć mogą w głosowaniu, jeżeli są członkami Sejmu.

Gdyby przy niektórych rozprawach potrzebnem lub pożądanem było zesłanie członków władz rządowych, dla udzielenia wiadomości i objaśnień, Marszałek krajowy winien w tej mierze udawać się do przełożonych władz dotyczących. (§. 37.st.kr).

§. 61.

W sprawach należących do zakresu administracyi Wydziału krajowego, służą członkom tego Wydziału te same prawa, jakie w §. 60. reg. przyznane są reprezentantom Rządu.

W sprawach innych, przedłożonych Sejmowi przez Wydział krajowy, może sprawozdawca tegoż Wydziału w każdem stanowisku rozprawy zabierać głos, i dawać objaśnienia dla popierania wprowadzonej uchwały Wydziału.

§. 62.

Mowcę zbaczającego od przedmiotu Marszałek napomni przywołaniem do rzeczy; po powtórnem bezskutecznem napomnieniu do rzeczy może Marszałek głos mowcy odebrać. Sejm wszakże na żądanie przynajmniej 15 członków uchwalić może, lecz bez dyskusyi, aby mowca dalej był słuchany.

Osobistości i przeszkadzania obradom pociągają za sobą przywołanie do porządku.

Mowca przywołany do porządku powinien natychmiast zaprzestać mówić; może wszakże w celu wytłumaczenia się żądać głosu, który mu odmówionym nie będzie.

Każdy z posłów może żądać od Marszałka, aby mowcę zawezwał do rzeczy lub do porządku. O żądaniu takiem rozstrzyga Marszałek bez odwołania się do Sejmu.

§. 63.

Gdyby Marszałek uznał tego potrzebę, aby przywołanie do porządku w protokole obrad umieszczonem zostało, zapytuje o to Sejmu, który w tym względzie bez dyskusyi orzeka.

§. 64.

Jeżeli Marszałek porządku przywrócić nie może, winien posiedzenie na pewien czas zawiesić, lub całkiem zamknąć. (Art. dodat. VIII.).

XIII. Głosowanie. Uchwały. Wybory.

§. 65.

Do stanowienia uchwały na Sejmie potrzebna jest obecność więcej niż połowy całej liczby członków, a do ważności uchwały bezwzględna większość głosów obecnych. W razie równości głosów, wniosek pod obrady wzięty za odrzucony ma być uważany.

Do uchwał na wnioski, dotyczące zmian statutu krajowego, trzeba obecności przynajmniej trzech czwartych części wszystkich członków, a przyzwolenia przynajmniej dwóch trzecich obecnych. (§. 38. st. kr.).

W ciągu pierwszego peryodu Sejmu krajowego, jakoteż w ciągu następujących po tymże pierwszym peryodzie sześciu sesyj sejmowych, potrzebną jest do powzięcia uchwał dotyczących zmian sejmowej ordynacyi wyborczej, obecność więcej niż połowy całej liczby członków Sejmu, a zmiany te mogą być uchwalone bezwzględną większością głosów obecnych.

Po upływie tych sześciu sesyj sejmowych zmiany wspomniane uchwalone być mogą tylko w obecności przynajmniej trzech czwartych części całej liczby członków Sejmu, i za przyzwoleniem przynajmniej dwóch trzecich części członków obecnych. (Ustawa z 20. Września 1866. r. Dz. pr. kr. nr. 26.)

§. 66.

Wniosek podany być winien pod głosowanie dosłownie tak, jak był uczyniony.

§. 67.

Przed głównym wnioskiem powinny być pod głosowanie podane najpierw wnioski odraczające, następnie poprawki (zmiany i dodatki), a między temi najpierw te, które od głównego wniosku najwięcej odstępują.

§. 68.

Po zamknięciu obrad ogłasza Marszałek porządek, w jakim odbywać się ma głosowanie nad pytaniami.

§. 69.

Każdemu posłowi służy prawo zrobienia wniosku względem sprostowania treści lub porządku pytań przez Marszałka ogłoszonych, jako też względem rozdzielenia pytania, o czem w razie dostatecznego poparcia rozstrzyga Sejm.

§. 70.

Na żądanie poparte przynajmniej przez 15 posłów, Marszałek wstrzymuje przez 10 minut głosowanie nad postawionem pytaniem.

§. 71.

Głosowanie odbywa się zazwyczaj przez powstanie z miejsca, lub przez podniesienie rąk.

Próbę przeciwną zarządza Marszałek, jeżli według jego zdania wypadek głosowania jest wątpliwym; a jeżeli i ta nie daje jeszcze pewności, zarządza głosowanie ustne.

Głosowanie ustne ma także nastąpić, jeżeli przynajmniej 30 członków Sejmu przed przystąpieniem do głosowania tego zażąda. (Art. dodatkowy VIII.)

§. 72.

Głosowanie ustne odbywa się bez motywowania wyrazami „tak“ lub „nie“.

§. 73.

Każdy wybór odbywa się kartkami.

Wybory przez aklamacyę nie mogą być dopuszczone.

Dla obliczenia głosów (skrutynium) mianuje Przewodniczący komisyę przynajmniej z trzech członków złożoną.

§. 74.

Jeżeli pierwszy wybór nie wykazuje większości bezwzględnej, następuje wybór powtórny, a gdyby i w tym razie większości takiej nie było, następuje wybór ściślejszy.

Przy ściślejszym wyborze głosować można tylko na osoby, które przy powtórnem głosowaniu najwięcej głosów otrzymały, a których liczba ma być dwa razy większą od ilości osób wybrać się mających.

Jeżeli przy powtórnym wyborze kilka osób otrzymało równą ilość głosów, rozstrzyga los, które z nich do ściślejszego wyboru mają być przypuszczone.

W razie równości głosów przy ściślejszym wyborze rozstrzyga również los.

§. 75.

Kto w razie imiennego głosowania (ustnego lub kartkami) przy wywołaniu swego nazwiska nie jest obecnym, nie może później oddać swego głosu.

§. 76.

Marszałek nie głosuje, wyjąwszy przy wyborach.

§. 77.

W kwestyach osobistych może Sejm uchwalić głosowanie tajne gałkami. (Art. dodatkowy X.)

XIV. Interpelacye. Protesta.

§. 78.

Interpelacye, wystosowane do Namiestnika lub tegoż zastępcy i do Marszałka względem czynności Wydziału krajowego, winny być podpisane przynajmniej przez 15 członków, i mają być oddane do laski marszałkowskiej przed otwarciem posiedzenia.

Takie interpelacye będą zaraz odczytane i interpelowanemu wręczone.

Interpelacye do Przewodniczących sekcyj lub komisyj mogą też ustnie być czynione, wszakże bez przerywania toku rozpraw rozpoczętych.

Interpelowany może zaraz odpowiedzieć, lub odpowiedź na późniejsze posiedzenie odłożyć.

Rozprawa nad interpelacyą i nad odpowiedzią interpelowanego nie może być dopuszczoną. (Artykuł dodatkowy X.)

§. 79.

Protesta takie tylko dopuszczone będą, które od członków Sejmu wychodząc, dotyczą postępowania z regulaminem nie zgodnego, na tem samem posiedzeniu zapowiedziane i na najbliższem posiedzeniu na pismie do laski marszałkowskiej podane zostały.

Takie same postępowanie ma być zachowane względem oświadczeń przeciw wniesionym protestom.

Protesta i oświadczenia przeciw tymże będą po odczytaniu bez dopuszczenia wszelkich rozpraw i dalszych protestów, lub oświadczeń, do protokołu obrad dołączone.

XV. Petycye. Podania.

§. 80.

Petycye i podania do Sejmu przyjęte będą wtedy tylko, jeżeli przez członka Sejmu wniesione zostaną. (§. 41. st. kr.)

Petycye i podania bezimienne nie mogą być do Sejmu wnoszone.

§. 81.

Sekretarz przez Marszałka do utrzymywania listy podawanych petycyj przeznaczony, spisuje takowe z krótkim wyciągiem treści, podając je według tej krótkiej treści do wiadomości Sejmu, poczem Marszałek odsyła je do komisyi petycyjnej, jeżeli Sejm inaczej nie uchwali.

§. 82.

Komisya petycyjna rozpoznawszy przydzielone sobie petycye, przedstawia Sejmowi wnioski względem załatwienia tychże, z uchyleniem formalności wymaganych co do sprawozdań innych komisyj.

XVI. Język.

§. 83.

Marszałek urzęduje w języku polskim. Na podania ruskie daje Marszałek odpowiedź w języku ruskim, na wszelkie inne podania zaś w języku polskim.

Protokoły obrad sejmowych winny być rozdawane w jezyku polskim i ruskim.

Przy stawianiu wniosków, wnoszeniu interpelacyj i przy rozprawach winien być używany język polski lub ruski.

Sprawozdania Wydziału krajowego i komisyj będą rozdawane członkom Sejmu w języku

polskim i ruskim. Za podstawę do obrad służy sprawozdanie w języku polskim.

Sejm uchwala w języku polskim.

Przy trzeciem czytaniu podane będą text polski i ruski pod uchwałę Izby. W razie wątpliwości text polski jest rozstrzygający. W razach nagłości nie wygotowanie textu ruskiego do trzeciego czytania nie wstrzymuje powzięcia uchwały w języku polskim, lecz w takim razie text ruski powziętej uchwały złożony będzie u laski marszałkowskiej na następującem posiedzeniu sejmowem do odczytania. (Uchwała Sejmu z 27. Kwietnia 1866. r.)

XVII. Expedycye.

§. 84.

Pisma wychodzące od Sejmu do stron podpisuje sekretarz przez Marszałka do tego wyznaczony; — inne pisma od Sejmu wychodzące podpisuje Marszałek i jeden z sekretarzy.

XVIII. Deputacye.

§. 85.

Deputacye nie będą przypuszczane na posiedzenia ani Sejmu, ani sekcyj lub komisyj. (§. 41. st. kr. i art. dodatk. XI.)

§. 86.

Wysłanie deputacyi Sejmu do Najwyższego Dworu nastąpić może tylko za uprzedniem pozyskaniem zezwolenia Jego c. k. Apostolskiej Mości (§. 41. st. kr.)

Marszałek proponuje Sejmowi członków deputacyi i liczbę tychże, Sejm zaś rozstrzyga.

Deputacyi przewodniczy Marszałek lub jego zastępca, a w razie zaszłej dla obu przeszkody, ten z grona deputacyi, którego członkowie tejże bezwzględną większością głosów obiorą.

§. 87.

Sejm zaopatruje deputacyę podług okoliczności potrzebną instrukcyą, a w danym razie adresem; Marszałek wydaje jej pismo wierzytelne.

§. 88.

Sejmowi nie wolno znosić się z Reprezentacyą żadnego innego kraju koronnego, ani też wydawać obwieszczeń. (§§. 40. i 41. st. kr.)

XIX. Ogłaszanie rozpraw.

§. 89.

Sejm krajowy uchwala, w jaki sposób rozprawy sejmowe ogłaszane być powinny.

Rozprawy te wraz z załączonemi protokołami posiedzeń, mają być przez Namiestnika do Najwyższej wiadomości podane. (§. 40. st. kr.)

XX. Zamknięcie Sejmu.

§. 90.

Marszałek zamyka Sejm po ukończeniu czynności, lub w skutek Najwyższego polecenia.

Sejm także każdego czasu, nawet podczas regularnego peryodu sejmowego, może być przez Jego c. k. Apostolską Mość rozwiązanym, z równoczesnem zarządzeniem wyborów. (§. 10. st. kr.)

§. 91.

Postanowienia niniejszego regulaminu, o ile takowe wyjęte są ze statutu krajowego i ustawy wyborczej, lub objęte artykułami dodatkowemi do statutu krajowego, jedynie w drodze ustawodawczej zmienione lub zniesione być mogą. (Art. dodat. XIII.).

Zmiany lub usunięcia innych postanowień tego regulaminu uchwala Sejm.

Dołączenie 2.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. I.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy I. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Prawo rozstrzygnienia o ważności wyboru służy wyłącznie tylko Sejmowi krajowemu, nawet w tym wypadku, gdy Namiestnik odmówi posłowi wydania certyfikatu, dla przeszkód §. 17. ust. wyb objętych. Przed orzeczeniem przez Sejm nieważności wyboru, Namiestnik nie może rozpisać nowego wyboru.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. II.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodat. II. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Zarzuty dotyczące kwalifikacyi posła wybranego, jako też doniesienia o zaszłej po wyborze lub w ciągu sesyi sejmowej utracie kwalifikacyi poselskiej, jeżeli dostatecznie poświadczone, muszą być wzięte każdego czasu pod rozpoznanie.

Dopóki nieważność wyborów lub utrata kwalifikacyi nie zostanie przez Sejm orzeczoną, nowy wybór nie może być rozpisanym.

Dołączenie 4.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. III.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy III. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Jeżeli poseł stawienie się w Sejmie dłużej nad ośm dni przewleka, lub bez uwolnienia na posiedzenia Sejmu dłużej nad ośm dni nie uczęszcza, lub na nie po upływie czasu uwolnienia lub słabości nie przybywa, natenczas Marszałek ma wezwać posła, ażeby w przeciągu 14dni do czynności przystąpił, lub nieobecność swą usprawiedliwił.

Jeżeli takie wezwanie bezskutecznem zostaje, winien Marszałek uwiadomić o tem Sejm, który ociągającego się posła za występującego z Sejmu uznać i nowy wybór zarządzić ma.

Dołączenie 5.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. IV.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy IV. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Przedłożenia rządowe nie wymagają poparcia, i nie mogą być odrzucone bez poprzedniego rozpoznania w sekcyach, komisyi lub w Wydziale krajowym.

Po wydrukowaniu i rozdzieleniu pomiędzy członków Sejmu, przedłożenia rządowe mają być na najbliższym porządku dziennym do pierwszego czytania zamieszczone.

Sprawozdania o przedłożeniach rządowych mają pierwszeństwo przed wszelkiemi innemi przedmiotami, nad któremi rozprawa nie jest w toku.

Dołączenie 6.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. V.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy V. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Przedłożenia rządowe, komisyij lub Wydziału krajowego i wnioski samoistne, przez Sejm odrzucone, nie mogą być ponawiane na tej samej sesyi sejmowej.

Dołączenie 7.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. VI.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy VI. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Namiestnik, tegoż zastępca lub delegowani przez niego komisarze mają prawo być na posiedzeniach Sejmu, i zabierać głos, ile razy tego zażądają, nie przerywając wszakże toku mowy rozpoczętej. Wolno im też odczytywać przedłożenia, wywody, akta i dokumenta z przedmiotem w związku zostające

Dołączenie 8.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. VII.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy VII. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Jeżeli Marszałek porządku przywrócić nie może, winien posiedzenie na pewien czas zawiesić, lub całkiem zamknąć.

Dołączenie 9.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. VIII.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy VIII. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Głosowanie odbywa się zazwyczaj przez powstanie z miejsca lub przez podniesienie rąk.

Próbę przeciwną zarządza Marszałek, jeśli według jego zdania wypadek głosowania jest wątpliwym; a jeżeli i ta nie daje jeszcze pewności, zarządza głosowanie ustne.

Głosowanie ustne ma także nastąpić, jeżeli przynajmniej 30 członków Sejmu przed przystąpieniem do głosowania tego zażąda.

Dołączenie 10.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowogo do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. IX.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy IX. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

W kwestyach osobistych może Sejm uchwalić głosowanie tajne gałkami.

Dołączenie II.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. X.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy X. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Interpelacye, wystosowane do Namiestnika lub tegoż zastępcy i do Marszałka względem czynności Wydziału krajowego, winny być podpisane przynajmniej przez 15 członków, i mają być oddane do laski marszałkowskiej przed otwarciem posiedzenia.

Takie interpelacye będą zaraz odczytane i interpelowanemu wręczone.

Interpelacye do przewodniczących sekcyj lub komisyj mogą też ustnie być czynione, wszakże bez przerywania toku rozpraw rozpoczętych.

Interpelowany może zaraz odpowiedzieć, lub odpowiedź na późniejsze posiedzenie odłożyć.

Rozprawa nad interpelacyą i nad odpowiedzią interpelowanego nie może być dopuszczoną.

Dołączenie 12.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. XI.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy XI. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Deputacye nie będą przypuszczane na posiedzenia ani Sejmu, ani sekcyj lub komisyj.

Dołączenie 13.

Wniosek

Wydziału krajowego, dotyczący artykułu dodatkowego do statutu krajowego, a względnie do regulaminu sejmowego, jako art. dodat. XII.

Wysoki Sejm raczy (jako artykuł dodatkowy XII. do regulaminu sejmowego) uchwalić:

Postanowienia niniejszego regulaminu, o ile takowe wyjęte są ze statutu krajowego i ustawy wyborczej, lub objęte artykułami dodatkowemi do statutu krajowego, jedynie w drodze ustawodawczej zmienione lub zniesione być mogą.

Alegat VIII.

Projekt do Regulaminu

dla Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Xięstwem Krakowskiém.

I. Przewodnictwo. Otwarcie sesyi.

§. 1.

Jego ces. król. Apostolska Mość mianuje do kierownictwa Sejmu krajowego z grona onegoż Marszałka krajowego i zastępcę jego. (§. 4. stat. krajowego.)

§. 2.

Marszałek zagaja Sejm krajowy przez Jego ces. król. Apostolską Mość zwołany. (§. 10. st. kr.)

§. 3.

Sejm krajowy, na mocy statutu zwołany i zebrany, obraduje i załatwia czynności do zakresu działania swego należące, stosownie do następującego regulaminu. (§. 33. st. kr.)

§. 4.

Bióro sejmowe składa się z Marszałka i z sekretarzy, z grona Sejmu wybranych.

§. 5.

Przygotowania potrzebne dla posiedzeń Sejmu, nadzór nad lokalnościami sejmowemi i rozrządzanie temiż, staranie o siły kancelaryjne i służbę, o urządzenie i sprzęty należą do Wydziału krajowego. On wyznacza potrzebne miejsca i lokalności dla stenografów i sprawozdawców dziennikarstwa, i winien mieć staranie o rozdawaniu kart wstępnych dla publiczności.

§. 6.

Certyfikat przez Namiestnika posłowi wybranemu doręczony, upoważnia go do wstępu na Sejm krajowy i stanowi dopótąd prawne domniemywanie ważności jego wyboru, dopókąd inaczéj orzeczoném nie będzie (§. 50. ust. wybor.), przeto poseł ten ma prawo zasiadania i głosowania na Sejmie, nawet w wypadku zakwestyonowania jego wyboru, dopóki orzeczenie nieważności wyboru nie nastąpi.

II. Ukonstytuowanie Sejmu.

§. 7.

Przed ukonstytuowaniem Sejmu ogranicza tenże czynność swą na weryfikacyę wyborów.

Skoro wybory wymaganéj do kompletu ilości posłów rozpoznane i jako ważne uznane zostały, przystępuje Marszałek do odebrania przyrzeczenia

§. 9. st. kr. przepisanego i ogłasza ukonstytuowanie Sejmu. (Art. dodat. I.)

III. Wybór funkcyonaryuszów. Podział na sekcye.

§. 8.

Sejm wybiéra na czas trwania sesyi sejmowéj z grona swego bezwzględną większością głosów cztérech sekretarzy i 12 rewidentów, i dzieli się na 5 sekcyi, o ile być może równych. Przed wyborem sekretarzy pełnią ich obowiązki prowizorycznie 4 najmłodsi wiekiem posłowie, a w razie uzasadnionego wymówienia, w starszeństwie następujący.

§. 9.

Podział Sejmu na sekcye uskutecznia Marszałek w porozumieniu z sekretarzami i z zatwierdzeniem Sejmu, dodając do każdéj sekcyi jednego z członków Wydziału krajowego. Podział ten będzie uskutecznionym w piérwszym tygodniu po ukonstytuowaniu Sejmu, a względnie po otwarciu sesyi, i trwać będzie przez całą sesyę sejmową.

§. 10.

Każdy sekretarz i rewident może po cztérech tygodniach pełnienia obowiązków zażądać uwolnienia; w takim razie wybiéra Sejm innego w miejsce uwolnionego.

IV. Weryfikacya wyborów.

§. 11.

Sejm załatwia przedewszystkiém weryfikacyę wyborów, wysłucha tym celem sprawozdanie Wydziału krajowego nad rozpoznanymi przez tenże wyborami nowo wstępujących posłów; i orzeka o przypuszczeniu wybranych. (§. 31. st. kr.)

§. 12.

Prawo rozstrzygnienia o ważności wyboru przysłuża wyłącznie tylko Sejmowi krajowemu, nawet w tym wypadku, gdy Namiestnik odmówi posłowi wydania certyfikatu, dla przeszkód §. 17. ust. wyb. objętych. Przed orzeczeniem przez Sejm nieważności wyboru, Namiestnik nie może rozpisać nowego wyboru. (Art. dodat. II.)

§. 13.

Późniéjsze zarzuty nieważności wyboru, dotyczące postępowania przy wyborze lub téż kwalifikacyi wyborców wtedy tylko mogą być wzięte pod rozpoznanie, jeżeli wniesione zostaną do Sejmu przed upływem 14 dni po uznaniu ważności wyboru.

Zarzuty zaś dotyczące kwalifikacyi posła wybranego, jako téż doniesienia o zaszłéj po wyborze lub w ciągu sesyi sejmowéj utracie kwalifikacyi poselskiéj, skoro dostatecznie poświadczone, muszą być wzięte każdego czasu pod rozpoznanie. (Art. dodat. III.)

V. Marszałek i jego zastępca.

§. 14.

Marszałek zapowiada, zagaja i zamyka posiedzenie, postanawia porządek dzienny, czuwa nad scisłém wykonaniem regulaminu, kieruje obradami, udziela głos, poddaje wnioski pod głosowanie, oznajmia tegoż rezultat, przestrzega porządku, ma prawo wezwać mowcę do rzeczy lub do porządku, odebrać głos, jako téż upomnieć posła przekraczającego regulamin; wezwać publiczność do spokojnego i przyzwoitego zachowania się, a w razie bezskutecznego napomnienia zarządzić wydalenie pojedynczych osób lub całéj publiczności, i zawiesić lub zamknąć posiedzenie.

§. 15.

Marszałek jest organem Sejmu we wszystkich stosunkach na zewnątrz.

On ma prawo otwiérać i przydzielać wedle niniejszego regulaminu wszelkie do Sejmu wniesione podania.

§. 16.

W razie przeszkodzenia Marszałka obejmuje jego prawa i obowiązki jego zastępca.

VI. Sekretarze, Rewidenci.

§. 17.

Sekretarze spisują protokóły obrad sejmowych, listy głosowania i wniosków, tudzież posłów głosu żądających, i układają bieżące korespondencye sejmowe.

§. 18.

Rewidenci czuwają nad tém, aby sprawozdania rozpraw sejmowych bezzwłocznie były wyraźnie przepisane i po zamknięciu posiedzenia w biórze do tego przeznaczoném dla mowców przez trzy godziny do przejrzenia zostawione; — poczém sprawdzają wierność i dokładność sprawozdań i oddają je do bióra marszałkowskiego w celu najspieszniejszego wydrukowania i rozdania posłom.

Czynności te pełnią rewidenci, mieniając się po trzech codziennie.

VII. Posłowie.

§. 19.

Posłowie obowiązani są brać udział we wszystkich obradach Sejmu, również wypełniać wszelkie czynności w Sejmie, w sekcyi lub komisyach.

Uwolnienie posła od tych obowiązków do ośmiu dni wymaga zezwolenia Marszałka, który o tém Sejm zawiadamia.

Uwolnienia dłuższego Sejm tylko udzielić może. W wypadku słabości posła udzielenie uwolnienia nie jest wymaganém, wszakże poseł winien spiesznie o tém zawiadomić Marszałka.

§. 20.

Jeżeli poseł wstęp swój na Sejm nad ośm dni przewleka, lub bez uwolnienia na posiedzenia

Sejmu nad ośm dni nie uczęszcza, lub na nie nad czas uwolnienia lub słabości nie przybywa, natenczas Marszałek ma wezwać posła, by w przeciągu 14 dni jawił się, lub nieobecność swą usprawiedliwił.

Jeżeli takie wezwanie bezskutecznem zostaje, winien Marszałek uwiadomić o tém Sejm, który odciągającego się posła za występującego z Sejmu uznać i nowy wybór zarządzić ma. (Art. dodat. IV.)

§. 21.

Pobór dyet ustaje w wypadkach §. 20. oznaczonych równocześnie z wezwaniem Marszałka; również ustaje ten pobór przez ciąg udzielonego przez Sejm uwolnienia.

VIII. Posiedzenia. Protokóły.

§. 22.

Posiedzenia Sejmu są jawne.

Wyjątkowo może mieć miejsce posiedzenie tajne, gdy tego zażąda albo Prezydujący, albo przynajmniéj pięciu członków, a po wydaleniu publiczności Sejm za tém się oświadczy. (§. 34. st. kraj.)

§. 23.

Marszałek zagaja posiedzenie, skoro posłowie w liczbie do stanowienia uchwał przepisanéj są zgromadzeni, poczém Marszałek daje do wiadomości podane wnioski i sprawozdania, względem piérwszych stawia w razie potrzeby pytanie o poparcie wniosku, następnie zawiadamia Sejm o komunikatach rządowych, Wydziału krajowego, komisyi, o innych podaniach, petycyach, donosząc również czy i co pod tym względem może już zarządzoném było.

Po załatwieniu tych czynności przystępuje Marszałek do właściwego porządku dziennego.

Marszałek zamyka posiedzenie. On oznacza dzień i godzinę posiedzeń. (§. 33. st. kr.)

§. 24.

O każdém posiedzeniu musi być spisany protokół. Protokóły obrad sejmowych zawiérają: potwiérdzenie obecności posłów do powzięcia uchwały dostatecznéj; treść zawiadomień Sejmowi udzielonych; wnioski wzięte pod obradowanie w brzmieniu dosłownem, z wymienieniem wnioskodawców; sformułowane pytania poddane pod głosowanie; rezultaty wyborów i głosowania, niemniéj powzięte uchwały.

§. 25.

Protokóły zostają w Sejmie na następném posiedzeniu odczytane, sprawdzone i po zatwiérdzeniu Sejmu przez Marszałka i dwóch sekretarzy podpisane, następnie wydrukowane i posłom rozdane.

§ 26.

Protokół obrad posiedzenia tajnego powinien być w czasie trwania tegoż posiedzenia spisany, sprawdzony i przez Sejm zatwierdzony.

Sejm uchwala, czy podobny protokół ma być ogłoszony lub nie.

§. 27.

IX. Sekcye.

Sekcya obraduje nad przydzielonemi jéj wnioskami i udziela komisyom rezultaty swych obrad; ona wybiéra zgrona swego członków do komisyi i zawiadamia Marszałka o dokonanych wyborach.

Sekcya każda wybiéra pod przewodnictwem członka najstarszego wiekiem, przewodniczącego i sekretarza, tudzież zastępcę dla każdego z nich.

Do ważności wyborów potrzeba obecności większéj połowy członków sekcyi i bezwzględnéj większości głosów.

Przewodniczący nie głosuje, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

§. 28.

X. Komisye.

Celem przygotowawczego rozpoznania przedmiotów obrad Sejmu ustanawia Sejm komisye:

a) stałe dla pewnych rodzajów spraw na czas sesyi sejmowéj:

b) specyalne dla pojedynczych spraw.

Komisye składają się z pięciu członków, z każdéj sekcyi po jednemu wybranych, o ile Sejm w pojedynczych wypadkach co do ilości członków i sposobu utworzenia lub wzmocnienia komisyi inaczéj nie postanowi.

§. 29.

Sejm może poruczyć Wydziałowi krajowemu rozpoznanie wniosku lub szczególnéj sprawy i przedłożenie sprawozdania. W takim razie uważa się Wydział krajowy jako specyalna komisya.

§. 30.

Każda komisya wybiéra pod przewodnictwem członka najstarszego wiekiem, swego przewodniczącego i sekretarza, i zawiadamia Marszałka o dokonanym wyborze.

§. 31.

Komisye mogą przyzwać na posiedzenie posłów nienależących do grona swego dla ich specyalnych wiadomości, z głosem doradczym.

Komisye mają prawo zapraszać także osoby za obrębem Sejmu będące w celu objaśnienia i sprawdzenia w szczegółowych przedmiotach, i żądać od Władz rządowych potrzebnych dochodzeń lub wyjaśnień za pośrednictwem Marszałka.

Marszałek ma prawo być obecnym na posiedzeniach każdéj komisyi, nie biorąc jednakże udziału w rozprawach i głosowaniu.

Przy ostatecznéj dyskusyi i powzięciu uchwał osoby nienależące do komisyi obecnemi być nie mogą.

§. 32.

Poseł do komisyi wybrany obowiązany jest przyjąć wybór i uczęszczać regularnie na posiedzenia komisyi.

Jeżeli poseł na trzy po sobie następujące posiedzenia komisyi nie jawi się bez dostatecznego usprawiedliwienia, przewodniczący uwiadamia o tém Marszałka, celem zarządzenia nowego wyboru.

Członkowie Wydziału krajowego, jako téż posłowie do dwóch komisyi już wybrani, mają prawo nie przyjąć dalszego wyboru.

§. 33.

Do powzięcia uchwał w komisyi wymagana jest obecność większéj połowy członków i bezwzględna większość głosów.

Przewodniczący nie głosuje, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

§. 34.

Komisya wybiéra sprawozdawcę z grona swego, który rezultat obrad zebrany w motywowanym sprawozdaniu przedstawić ma Sejmowi.

Jeżeli mniejszość komisyi pięć do dziesięciu członków licząca, przynajmniéj z dwóch, komisyi zaś liczniejszych przynajmniéj z trzech członków składająca się, oddzielne swe zdanie Sejmowi przedłożyć pragnie, obowiązana ona takowe bezzwłocznie na pismie do głównego sprawozdania dołączyć i osobnego sprawozdawcę wyznaczyć. Sprawozdanie komisyi ma być oddane Marszałkowi.

§. 35.

Jeżeli sprawozdanie lub wniosek komisyi zawisł w głównéj rzeczy od pytania, poprzednio rozstrzygnąć się mającego, komisyi wolno przedłożyć Sejmowi wniosek ku rozstrzygnieniu takiego pytania i wstrzymać się z rozpoznaniem głównego wniosku aż do załatwienia przedwstępnego pytania.

§. 36.

XI. Przedłożenia, wnioski i rozprawy.

Pojedyncze przedmioty przedstawione być mogą Sejmowi pod obradę:

a) jako przedłożenia rządowe za pośrednictwem Marszałka;

b) jako przedłożenia Wydziału krajowego lub komisyi przez Sejm utworzonych;

c) jako wnioski pojedynczych członków.

Wnioski czynione w przedmiotach nienależących do zakresu działania Sejmu usuwa Marszałek z pod obradowania. (§. 35. st. kr.)

§. 37.

Samoistne wnioski posłów, nie odnoszące się do jakiego przedłożenia rządowego, wydziałowego, lub komisyjnego, muszą Marszałkowi na pismie być oddane i będą na najbliższém posiedzeniu Sejmu odczytane.

Wnioski takie zaopatrzone być mają formułą wstępną: „Sejm raczy uchwalić", mogą zawiérać krótkie uzasadnienie, oraz życzenie wnioskodawcy co do formalnego z temiż postępywania.

Wniosek zaopatrzony podpisem przynajmniéj 15 posłów każe Marszałek bezzwłocznie wydrukować.

W razie przeciwnym stawia Marszałek przy głoszeniu wniosku pytanie względem poparcia wniosku, a wydrukowanie tegoż w tym tylko razie ma być zarządzoném, jeżeli przynajmniéj 15 posłów wniosek przez podniesienie się popiérają.

Wniosek dostatecznie nie poparty uważanym będzie za usunięty.

§. 38.

Po rozdzieleniu wydrukowanego wniosku pomiędzy członków Sejmu nastąpi pierwsze czytanie wniosku na dniu przez Marszałka oznaczonym.

Na tym dniu zabiéra wnioskodawca głos do uzasadnienia wniosku, poczém Sejm bez dyskusyi w rzeczy głównéj postanawia, czy wniosek ten dla przygotowawczego rozpoznania odesłanym ma być do sekcyi, do już istniejącéj lub tworzyć się mającéj komisyi, albo do Wydziału krajowego.

Jeżeli Sejm nie oświadczy się za takiém odesłaniem, wniosek uważanym będzie za odrzucony.

§. 39.

Przedłożenia rządowe nie wymagają poparcia i nie mogą być odrzucone bez poprzedniego rozpoznania w sekcyach, w komisyi, lub w Wydziale krajowym.

Po wydrukowaniu i rozdzieleniu pomiędzy członków Sejmu mają przedłożenia rządowe na najbliższy porządek dzienny do piérwszego czytania być położone. (Art. dodat. V.)

Odczytanie całego przedłożenia nie jest wymagane.

§. 40.

Przed uchwałą zarządzającą przygotowawcze rozpoznanie wniosku (§. 38. regul.) wolno wnioskodawcy cofnąć swój wniosek.

Jeżeli cofnięcie późniéj następuje, rozprawa nad wnioskiem ma przecież być prowadzoną, skoro

cofnięty wniosek podniesiony został z przyzwoleniem Sejmu przez innego posła.

§. 41.

Należycie poparte poprawki (zmiany i dodatki) do wniosku odesłanego do komisyi lub Wydziału, mają tamże być odesłane do przygotowawczego rozpoznania, jeżeli sprawozdanie o głównym wniosku nie zostało jeszcze Sejmowi przedłożone.

Takie poprawki, po przedłożeniu sprawozdania stawiane, mają wprawdzie być dopuszczone do rozprawy, Sejm jednakże ma prawo odesłać je do komisyi lub Wydziału, i zawiesić rozprawę nad poprawką i nad głównym wnioskiem aż do przedłożenia powtórnego sprawozdania.

Poprawki muszą być z głównym wnioskiem w istotnym związku, i na piśmie bez przytoczenia powodów do laski marszałkowskiéj podane.

Wniosek zamierzający wprost odrzucenie głównego wniosku nie może być dopuszczony, Sejm jeknakże może względem każdego przedmiotu pod obradowaniem zostającego przejść do porządku dziennego, a to z przytoczeniem powodów lub bez tego.

§. 42.

Przedłożenia Rządu, komisyi lub Wydziału krajowego i wnioski samoistne, przez Sejm odrzucone, nie mogą być ponawiane na téj saméj sesyi sejmowéj. (Art. dodat. VI.)

Poprawki odrzucone natenczas tylko ponownie pod rozbiór wzięte być mogą, jeźli przed zamknięciem rozpraw nad głównym wnioskiem podane będą Marszałkowi na piśmie z podpisami przynajmniej 30 członków, i jeżeli po krótkiém uzasadnieniu ze strony wnioskodawcy bez dalszéj rozprawy przez Sejm przypuszczone zostaną.

Taka poprawka ponownie przypuszczona ma być odesłana do odnośnéj komisyi.

§. 43.

Marszałek zarządza wydrukowanie i rozdanie oddanych mu sprawozdań komisyi, i kładzie, jednakże nie piérwéj jak po upływie 24 godzin po rozdaniu, przedmiot dotyczący na porządek dzienny dla drugiego czytania. (§. 44. reg.)

Sprawozdania o przedłożeniach rządowych mają piérwszeństwo przed wszelkiemi innemi przedmiotami, nad któremi rozprawa nie jest w toku. (Art. dodat. V.)

§. 44.

Drugie czytanie rozpoczyna się od sprawozdania, poczém następuje rozprawa.

Jeżeli wniosek składa się z kilku części, nastąpi najpiérw rozprawa ogólna nad całością przedmiotu, — a następnie specyalna nad pojedynczemi częściami.

Po skończonéj ogólnéj rozprawie nastąpić może głosowanie tylko nad wnioskiem przejścia do porządku dziennego lub odroczenia.

Jeżeli podczas rozpraw się wykaże, iż sprawozdanie nie jest wyczerpujące, może takowe być odesłane komisyi dla uzupełnienia.

§. 45.

Po głosowaniu nad pojedynczemi częściami wniosku, następuje trzecie czytanie i głosowanie nad całością, a to zazwyczaj na następującém posiedzeniu, jeżeli Sejm pod tym względem co innego nie uchwali.

Po trzeciém czytaniu nie mogą być stawiane poprawki, ani wnioski przejścia do porządku dziennego lub odroczenia, i w ogóle żadna rozprawa miejsca mieć nie może.

Natenczas tylko, jeżeli w skutek uchwalonych odmian, części pojedyncze między sobą nie zostają w należytym związku, może być dopuszczony wniosek i rozprawa nad nim ku sprostowaniu takiéj niedokładności.

§. 46.

W wypadkach nagłości lub w przedmiotach mniejszéj wagi może Sejm uchwalić następujące co do formalnego postępowania skrócenia:

a) wyznaczenia komisyi terminu do przedłożenia sprawozdania;

b) dopuszczania rozprawy zaraz po rozdaniu drukowanego sprawozdania, a nawet z pominięciem drukowania wniosku lub sprawozdania.

Wniosek do skrócenia formalnego postępowania, ma wyrazić sposoby żądanego skrócenia, a rozprawa ma się ograniczyć li tylko do pytania o nagłości lub mniejszéj wadze przedmiotu.

§. 47.

Co do wniosków odnoszących się li tylko do sposobu formalnego postępowania, dopuszcza się także wyjątek o tyle, że te wnioski nie potrzebują być podane na pismie, i że przez Marszałka także bez rozprawy natychmiast pod głosowanie podane być mogą.

§. 48.

Odroczenie rozpraw może każdego czasu być wniesione i uchwalone.

Wniosek do zamknięcia rozpraw podaje Marszałek natychmiast pod głosowanie, bez żądania

poparcia; wszystkie także zamierzone poprawki mają przedtém być odczytane.

Po przyjęciu wniosku do zamknięcia rozpraw, mogą mowcy zapisani za wnioskiem i przeciw wnioskowi wybrać ze swego grona po jednemu. Jeżeli porozumienie nie nastąpi, rozstrzyga los, i tylko ci wybrani lub wylosowani mowcy, następnie sprawozdawca komisyi lub Wydziału krajowego, a w razie gdy przygotowawcze rozpoznanie miejsca nie miało, wnioskodawca mogą głos zabiérać.

§. 49.

Przedłożenia Wydziału krajowego nie wymagają poprzedniego pytania o poparcie.

Przedłożenia i sprawozdania Wydziału krajowego, odnoszące się do administracyjnego zakresu działania Reprezentacyi krajowéj, i będące mniejszéj wagi, mogą przez Sejm być wysłuchane i załatwione bez poprzedniego wydrukowania i rozdania.

§. 50.

Przedłożenia Wydziału krajowego mogą z przyzwoleniem Sejmu być dopuszczone do drugiego czytania, bez odesłania onych do przygotowawczego rozpoznania do sekcyi lub komisyi.

XII. Porządek dzienny.

§. 51.

Porządek dzienny oznacza Marszałek i ogłasza takowy zazwyczaj przy zamknięciu poprzedniego posiedzenia. (§. 36. st. kr.)

Ogłoszenie porządku dziennego ma być w sali sejmowéj i w pokojach sekcyjnych przybite.

XIII. Porządek mówienia.

§. 52.

Posłowie, którzy o przedmiocie umieszczonym na porządku dziennym mówić pragną, mogą u sekretarza, którego Marszałek do prowadzenia listy mowców przeznaczył, zapisać się do głosu, jednak nie piérwéj, jak na dniu tego posiedzenia, na którego porządku dziennym przedmiot jest umieszczony. Poseł zapisujący się do głosu, winien oświadczyć sekretarzowi, czy za wnioskiem, czy przeciw wnioskowi mówić chce. — Mowcy tym sposobem zapisani, mają prawo mówienia przed innymi.

§. 53.

Marszałek zarządza przed rozpoczęciem rozpraw, odczytanie listy mowców w ten sposób, by przepisaną być mogła.

Rozprawa rozpoczyna się od głosu sprawozdawcy, następnie Marszałek udziela mowcom głosu w tym porządku, w jakim się zapisali, rozpoczynając od mowcy przeciw wnioskowi zapisanego, potém

daje głos mowcy za wnioskiem mówić mającemu, i tak daléj na przemianę.

§. 54.

Po wyczerpaniu listy mowców zapisanych, Marszałek udziela głosu w porządku §. 53. przepisanym innym posłom żądającym jeszcze głosu.

§. 55.

Mowca, na którego przyszła kolej mówienia, może głos swój odstąpić innemu posłowi, wszakże nie takiemu, który już dwa razy w tym samym przedmiocie przemawiał; może również z innym mowcą głos swój zamienić. Jeżeli zaś mowca, na którego kolej przyszła, nie jest obecny, traci głos, do którego był zapisany.

§. 56.

Prezydujący chcąc jako mowca głos zabiérać, opuszcza krzesło marszałkowskie, które dopiéro po zupełném załatwieniu dotyczącego przedmiotu znowu zająć może.

§. 57.

Sprawozdawcy obowiązani są, przemawiać z mownicy, innym zaś mowcom zostawiona jest wolność mówienia z miejsc swoich lub z mownicy.

Mowca zabierający głos z mownicy, zwróconym być winien ku Izbie, z miejsca mówiący ku Marszałkowi.

§. 58.

Żadna mowa czytaną być nie może, wyjąwszy przedłożenia rządowe, Wydziału krajowego i komisyi.

Akta i dokumenta, na których mowca wywód swój opiéra, odczytane być mogą, jeżeli Sejm bez dyskusyi inaczéj nie uchwali.

§. 59.

W jednym i tym samym przedmiocie obrad, jednemu posłowi więcéj jak dwa razy mówić nie wolno.

§. 60.

Namiestnik, tegoż zastępca lub delegowani przez niego komisarze, mają prawo być na posiedzeniach Sejmu i zabierać głos, ile razy tego zażądają, nie przerywając wszakże toku mowy rozpoczętéj. Wolno im téż odczytywać przedłożenia, wywody, akta i dokumenta, z przedmiotem w związku zostające. (Art. dodatk. VII.).

§. 61.

Reprezentanci Rządu (§. 60. reg.) natenczas tylko udział brać mogą w głosowaniu, jeżeli są członkami Sejmu.

Gdyby przy niektórych rozprawach potrzebném lub pożądaném było zesłanie członków władz rządowych, dla udzielenia wiadomości i objaśnień,

winien Marszałek krajowy udawać sie do przełożonych władz dotyczących. (§. 37. st. kr.).

§. 62.

W sprawach wchodzących w zakres administracyi Wydziału krajowego, przysługują członkom tego Wydziału te same prawa, jakie w §. 60. reg. przyznane są reprezentantom Rządu.

W sprawach innych, przedłożonych Sejmowi przez Wydział krajowy, może sprawozdawca tegoż Wydziału w każdym stanie rozprawy zabiérać głos i dawać objaśnienia dla popierania wprowadzonéj uchwały Wydziału.

§. 63.

Mowcę zbaczającego od rzeczy, Marszałek napomni przywołaniem do rzeczy; — po powtórném bezskuteczném napomnieniu do rzeczy może Marszałek głos mowcy odjąć. Sejm wszakże na żądanie przynajmniéj 15 członków uchwalić może, lecz bez dyskusyi, aby mowca daléj był słuchany.

Osobistości i przeszkadzania obradom pociągają za sobą przywołanie do porządku.

Mowca przywołany do porządku powinien natychmiast zaprzestać mówić; może wszakże w celu wytłumaczenia się żądać głosu, który mu odmówioném nie będzie.

Każdy z posłów może od Marszałka żądać, aby mowcę do rzeczy lub do porządku napomniał. O żądaniu takiém rozstrzyga Marszałek bez odwołania się do Sejmu.

§. 64.

Gdyby Marszałek uznał tego potrzebę, aby przywołanie do porządku w protokóle obrad umieszczoném zostało, wtedy zapytuje Sejm, który w tym względzie bez dyskusyi uchwala.

§. 65.

Jeżeli Marszałek porządku przywrócić nie może, winien posiedzenie na pewny czas zawiesić, lub całkiem zamknąć. (Art. dodat. VIII.).

XIV. Głosowanie. Uchwały. Wybory.

§. 66.

Do stanowienia uchwały na Sejmie potrzebna jest obecność więcéj niż połowy całéj liczby wszystkich członków, a do ważności uchwały bezwzględna większość głosów obecnych. W wypadku równości głosów, wniosek pod obradę wzięty, za odrzucony ma być uważany.

Do uchwał na wnioski, dotyczące zmian statutu krajowego, trzeba obecności przynajmniéj trzech czwartych części wszystkich członków, a przyzwolenia przynajmniéj dwóch trzecich części obecnych. (§. 38. st. kr.).

W ciągu trwania piérwszego peryodu Sejmu mogą wnioski do zmian postanowienia ustawy wy-

borczéj uchwalone być bezwzględną głosów większością Sejmu, o ile tenże w ogólności zdolnym jest wedle §. 38. st. kr. do stanowienia uchwały.

Po upływie piérwszego sześcioletniego peryodu Sejmu potrzeba do uchwały Sejmu na wnioski względem zmian ustawy wyborczéj obecności najmniéj trzech czwartych części wszystkich członków, tudzież przyzwolenia najmniéj dwóch trzecich części obecnych. (§. 52. ustawy wyborczéj.)

§. 67.

Wniosek podany być winien pod głosowanie w dosłownéj treści, w jakiej był stawiany.

§. 68.

Przed głównym wnioskiem powinny być pod głosowanie podane najpiérw wnioski odraczające, następnie poprawki (zmiany i dodatki), a między temi najpiérwéj te, które od głównego wniosku najwięcéj są oddalone.

§. 69.

Po zamknięciu obrad ogłasza Marszałek porządek, w jakim odbywać się ma głosowanie nad pytaniami.

§. 70.

Każdemu posłowi przysługa prawo zrobienia wniosku ku sprostowaniu treści lub porządku stawianych przez Marszałka pytań, jako téż względem rozdzielenia pytania, o czém w razie dostatecznego poparcia rozstrzyga Sejm.

§. 71.

Na żądanie poparte przynajmniéj przez 15 posłów, Marszałek wstrzymuje przez 10 minut głosowanie nad postawioném pytaniem.

§. 72.

Głosowanie odbywa się zazwyczaj przez powstanie z miejsca, lub przez podniesienie rąk.

Próbę przeciwną zarządza Marszałek, jeśli wedle jego zdania rezultat głosowania jest wątpliwym; a jeżeli i ta nie daje pewnego rezultatu, zarządza on głosowanie ustne.

Głosowanie ustne ma także nastąpić, jeżeli przynajmniéj 30 członków Sejmu przed przystąpieniem do głosowania tego zażąda. (Art. dodatkowy IX.)

§. 73.

Głosowanie ustne odbywa się bez motywowania wyrazami „tak“ lub „nie“.

§. 74.

Każdy wybór odbywa się kartkami.

Wybory przez aklamacyę nie mogą być dopuszczone.

Do przedsięwzięcia skrutynium mianuje Przewodniczący komisyę przynajmniéj z trzech członków złożoną.

§. 75.

Jeżeli piérwszy wybór nie wykazuje większości bezwzględnéj, następuje powtórny wybór, a skoro i przy tymże większości takiéj nie było, następuje wybór ściślejszy.

Przy ściślejszym wyborze głosować można tylko na osoby, które przy powtórném głosowaniu najwięcéj głosów otrzymały, a których liczba ma być dwa razy większą od ilości osób wybrać się mających.

Jeżeli przy powtórnym wyborze kilka osób otrzymało równą ilość głosów, rozstrzyga los, które z nich do ściślejszego wyboru mają być przypuszczone.

W razie równości głosów przy ściślejszym wyborze rozstrzyga również los.

§. 76.

Kto w razie imiennego głosowania (ustnego lub kartkami) przy wywołaniu swego nazwiska nie jest obecnym, nie może następnie oddać swego głosu.

§. 77.

Marszałek nie głosuje, wyjąwszy przy wyborach.

§. 78.

W kwestyach osobistych może Sejm uchwalić głosowanie tajne gałkami. (Art. dodatkowy X.)

XV. Interpelacye. Protesta.

§. 79.

Interpelacye, wystosowane do Namiestnika lub tegoż zastępcy i do Marszałka, względem czynności Wydziału krajowego, winny być podpisane przez 15 przynajmniéj członków i mają być oddane do laski marszałkowskiéj przed otwarciem posiedzenia.

Takie interpelacye będą zaraz odczytane i interpelowanemu wręczone.

Interpelacye do Przewodniczących sekcyi lub komisyi mogą, nieprzerywając wszakże toku rozpraw rozpoczętych, także ustnie być wygłoszone.

Interpelowany może zaraz odpowiedziéć, odpowiedź na późniéjsze posiedzenie odłożyć, lub téż z powodów przytoczyć się mających, odpowiedzi odmówić.

Rozprawa nad interpelacyą i nad odpowiedzią interpelowanego nie może być dopuszczoną. (Artykuł dodatkowy XI.)

§. 80.

Protesta takie tylko dopuszczone będą, które od członków Sejmu wychodząc, dotyczą postępowania z regulaminem nie zgodnego, na tém samém posiedzeniu zapowiedziane i na najbliższém posiedzeniu na pismie do laski marszałkowskiéj podane zostały.

Takie same postępowanie ma być zachowane względem oświadczeń przeciw wniesionym protestom.

Protesta i oświadczenia przeciw tymże będą po odczytaniu bez dopuszczenia wszelkich rozpraw i dalszych protestów, lub oświadczeń, do protokółu obrad dołączone.

XVI. Petycye. Podania.

§. 81.

Petycye i podania do Sejmu przyjęte będą wtedy tylko, jeżeli przez członka Sejmu wniesione zostaną. (§. 41. st. kr.)

Petycye i podania bezimienne nie mogą być wniesione do Sejmu.

§. 82.

Sekretarz przez Marszałka do utrzymywania listy podawanych petycyj przeznaczony, spisuje takowe z krótkim wyciągiem treści, podając je według téj krótkiéj treści do wiadomości Sejmu, poczém Marszałek odsyła je do komisyi petycyjnéj, jeżeli Sejm inaczéj nie uchwali.

§. 83.

Komisya petycyjna, rozpoznawszy przydzielone jéj petycye, przedstawia Sejmowi wnioski swoje względem załatwienia tychże, z uchyleniem formalności wymaganych co do sprawozdań innych komisyj.

XVII. Expedycye.

§. 84.

Pisma wychodzące od Sejmu do stron podpisuje sekretarz przez Marszałka do tego wyznaczony; — inne pisma od Sejmu wychodzące podpisuje Marszałek i jeden z sekretarzy.

XVIII. Deputacye.

§. 85.

Deputacye nie będą przypuszczane na posiedzenia ani Sejmu, ani sekcyi lub komisyi. (§. 41. st. kr. i art. dodat. XII.)

§. 86.

Wysłanie deputacyi Sejmu do Najwyższego Dworu nastąpić może tylko za uprzedniém pozyskaniem zezwolenia Jego c. k. Apostolskiéj Mości. (§. 41. st. kr.)

Marszałek proponuje Sejmowi członków deputacyi i liczbę tychże, Sejm zaś rozstrzyga.

Przewodnictwo deputacyi przysłuża Marszałkowi lub tegoż zastępcy, a w razie przeszkody obu, temu członkowi deputacyi, którego członkowie deputacyi bezwzględną większością głosów obiorą.

§. 87.

Sejm zaopatruje deputacyę podług okoliczności potrzebną instrukcyą, a w danym wypadku, adresem; Marszałek wydaje jéj pismo wierzytelne.

§. 88.

Sejmowi nie wolno znosić się z Reprezentacyą żadnego innego kraju koronnego, ani też wydawać obwieszczeń. (§§. 40. 41. st. kr.)

XIX. Ogłaszanie rozpraw.

§. 89.

Sejm krajowy uchwala, w jaki sposób rozprawy sejmowe ogłaszane być powinny.

Rozprawy te mają przy załączeniu protokółów posiedzeń przez Namiestnika do Najwyższéj wiadomości być podane. (§. 40. st. kr.)

XX. Zamknięcie Sejmu.

§. 90.

Marszałek zamyka Sejm po ukończeniu czynności, lub w skutek Najwyższego polecenia.

Sejm może także każdego czasu, nawet podczas regularnego peryodu sejmowego, przez Jego c. k. Apostolską Mość być rozwiązanym, z równoczesném zarządzeniem wyborów. (§. 10. st. kr.)

§. 91.

Postanowienia niniejszego regulaminu, o ile takowe ze statutu krajowego i ustawy wyborczéj są wyjęte, lub objęte są artykułami dodatkowymi do statutu krajowego, mogą tylko w drodze ustawodawczéj być zmienione, lub zniesione. (Art. dodatkowy XIII.)

Zmiany lub zniesienia reszty postanowień tego regulaminu uchwala Sejm.

Marszałek krajowy:

Leon Xiążę Sapieha m. p.

Członek Wydziału krajowego:

Franciszek Smolka m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

W Lwowie dnia 14. Listopada 1865.

L. 2933/S.

Alegat XCI.

Sprawozdanie Wydziału krajowego

w przedmiocie obwieszczania ustaw krajowych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 13. Kwietnia 1866. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do rozpoznania postawiony przez posła Kabata wniosek naglący następującej treści:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Ustawy krajowe i rozporządzenia władz krajowych winne być obwieszczane przez zamieszczanie tychże w dzienniku praw i rozporządzeń krajowych w języku polskim, jako autentycznym, a według potrzeby także w tłumaczeniu ruskiem i niemieckiem.
2. Ustawy krajowe i rozporządzenia władz krajowych zaczynają obowiązywać z początkiem dnia pietnastego po upływie dnia, w którym obwieszczone zostały, jeżeli ustawa sama lub rozporządzenie inaczej w tej mierze nie postanowi.
3. Dotychczasowe ustawy i przepisy, tyczące się sposobu obwieszczania ustaw i rozporządzeń krajowych znoszą się.

Wydział krajowy wywiązując się z powyższego polecenia, następujące przedkłada sprawozdanie:

Wniosek posła Kabata jest w związku z wnioskami posłów ks. Pietruszewicza i Borkowskiego o języku sejmowym. Wnioski te uzupełniając, zmierza on do tego, aby wniosek Wydziału krajowego sprawozdania z 4. Kwietnia 1866. Wysokiej Izbie przedstawiony, tej treści: „Sejm uchwala w języku polskim" — a odnoszący się jedynie do czynności w Sejmie, — odniósł także skutek prawny na zewnątrz, to jest, aby ustawy przez Wysoki Sejm w języku polskim uchwalone, w tym samym języku, jako tekst autentyczny wieszczane były.

Co do obwieszczania ustaw następujące dotąd obowiązują przepisy:

Ustawy, bądź państwowe, bądź krajowe, poczynają obowiązywać dopiero po należytém onychże obwieszczeniu (§. 3. Ust. cyw.) — Obwieszczenie ustaw władzom politycznym poruczone, (dekr. kanc. nadw. z dnia 16. Listopada 1827. L. 2319 i instr. dla władz polit. z dnia 9. Stycznia 1853. l. 9 i 10 D. P. P.) unormowaném zostało w nowszym czasie patentem z dnia 4. Marca 1849. L. 153 D. P. P. i cesar. rozporządzeniami z dnia 7. Grudnia 1849. l. 31 i 20. Grudnia 1850. l. 473 D. P. P. — według których ustawy były ogłaszane we wszystkich dziesięciu językach krajowych, teksta różnych tych języków za równie autentyczne uznane, a dołączony tekst niemiecki tylko jako tłumaczenie uważany.

Nie długo atoli trwał ten sposób obwieszczania ustaw. Mnogie trudności, które napotykały komisye redakcyjne, powołane do przekładania ustaw wydawanych pierwotnie w języku niemieckim, na dziesięć języków krajowych, i niezmierne koszta, połączone z tego rodzaju publikacyą ustaw, a obciążające skarb państwa, spowodowały Rząd do odstąpienia od zasad, któremi się kierował przy zaprowadzeniu nadmienionego sposobu ogłaszania ustaw.

Zniesiono więc wyżej powołane przepisy patentami z dnia 27. Grudnia 1852. L. 260, i 1. Stycznia 1860. L. 3. D. P. P. i ustanowiono, że dziennik praw państwa: jedynie w niemieckim języku wychodzący, przeznacza się do ogłaszania wszelkich ustaw i rozporządzeń wydawanych przez Ministerstwa lub inne

najwyższe władze administracyjne państwa, w zakresie prawodawczym, a zarazem zniesiono dzienniki rządowe krajowe, wydawane w celu ogłaszania ustaw krajowych. Natomiast postanowiono wydawać od czasu do czasu w osobnych odciskach do użytku władz krajowych w miarę potrzeby i do obdzielenia niemi pojedyńczych gmin w odpowiednich przekładach na język krajowy te ustawy i rozporządzenia, całą monarchię obowiązujące, które władze centralne w pojedyńczych krajach koronnych obwieścić za stosowne uznają.

Nakoniec orzeczono, iż rozporządzenia władz krajowych do obwieszczenia przeznaczone, za staraniem Rządu krajowego w odpowiednich językach krajowych mają być drukowane i według potrzeby władzom i gminom rozdzielane.

Przytem uznano tekst niemiecki jako jedynie autentyczny, z tym dodatkiem, iż wątpliwości, jakie powstać mogą co do przekładów na inne języki krajowe uskuteczniauych, rozwiązywać należy według tekstu niemieckiego.

Dopiero co powołane patenta z r. 1852. i 1860., wydane przed dyplomem październikowym, żadnej nie zawierały normy co do sposobu obwieszczania ustaw krajowych, przez Sejmy uchwalonych. Gdy później w skutek nadanej reprezentacyom krajowym władzy ustawodawczej dyplomem z dnia 20. Października 1860, okazała sie potrzeba unormowania sposobu publikacyj ustaw krajowych, wydany został na podstawie §. 13. ustawy zasadniczej o reprezentacyi państwa, patent z dnia 17. Lutego 1863. l. 19. D. P. P. orzekający: iż tymczasowo aż do ustawodawczej rewizyi patentu z dnia 1. Stycznia 1860. ustawy krajowe stosownie do postanowień §§. 4. i 5. patentu z dnia 1. Stycznia 1860. ogłaszane być mają. Stosownie do tych postanowień ogłasza Rząd ustawy krajowe przez Sejm w języku polskim uchwalone, w języku niemieckim, jako autentycznym — przyłączając tekst polski i ruski, tylko jako tłumaczenie.

Zważywszy zaś, że obwieszczenie w języku niemieckim ustaw przez Sejm w języku polskim uchwalonych, zostaje w rażącej sprzeczności z zasadami w dyplomie z 20. Października 1860. i manifescie z 20. Września 1865. wypowiedzianemi, zważywszy, że tekst niemiecki będący rzeczywiście tylko tłumaczeniem, za tekst autentyczny uważanym być nie powinien; zważywszy nadto, że urzędowe tłumaczenie ustaw, uchwalonych w języku polskim, na język niemiecki, przez mylne zrozumienie lub użycie niewłaściwego wyrazu, może zwichnąć myśl, jaka uchwale w języku polskim powzięłej, przewodniczyła — zważywszy nareszcie, że jakkolwiek sam akt obwieszczenia ustaw należy do atrybucyi władzy wykonawczej, jednakowoż prawo oznaczenia sposobu tego obwieszczenia przysłuża bezsprzecznie tej samej władzy ustawodawczej, która ustawę uchwaliła, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną ustawę:

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

W Lwowie dnia 14. Kwietnia 1866

L. Sapieha w. r.

Maurycy Kabat w. r.
Sprawozdawca.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem,

w przedmiocie obwieszczania ustaw krajowych, uchwał Sejmu i rozporządzeń Wydziału krajowego.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co nastepuje:

Art. I.

W królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ustawy krajowe, uchwały Sejmu, mające moc obowiązującą i rozporządzenia Wydziału krajowego, winne być obwieszczane przez zamieszczenie tychże w dzienniku praw i rozporządzeń krajowych w języku polskim, niemniej w tłumaczeniu ruskiem i niemieckiem.

Art. II.

Ustawy, uchwały i rozporządzenia obwieszczane w sposób w Art. I. wskazany, zaczynają obowiązywać z początkiem dnia pietnastego po upływie dnia, w którym obwieszczone zostały, jeżeli w tej mierze inaczej nie postanowiono.

Art. III.

Memu Ministrowi Stanu polecam przeprowadzenie tej ustawy.

Z drukarni Instytutu Stauropigiańskiego 1866.
Zarządca: St. Huczkowski.

Alegat XC

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wnioskach posłów pp. x. Antoniego Pietruszewicza i Alexandra hr. Borkowskiego, względem używania języka polskiego i ruskiego w czynnościach Sejmu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Poseł Pietruszewicz x. postawił na posiedzeniu sejmowem z dnia 19. Grudnia 1865. r. wniosek następującej treści:

„Sejm krajowy obraduje, uchwala i urzęduje zarówno w języku polskim jak i ruskim; dla tego „wszelkie wnioski i przedłożenia rządowe, wydziałowe i komisyjne powinny być w tych obu językach „krajowych poddawane pod obrady sejmowe.“

„Przy drugiem czytaniu ma być tekst ruski i polski zarówno przedmiotem rozpraw i głosowa-„nia; przy trzeciem czytaniu należy zawsze odczytać każden §. tekstu polskiego i ruskiego, i te oba teksty „mają być jako autentyczne uważane, a względnie ku uzyskaniu najwyższej sankcyi przedkładane.“

Uchwałą wysokiego Sejmu z 16. Stycznia 1866. r. polecono Wydziałowi krajowemu, aby zbadawszy wniosek posła x. Pietruszewicza, sprawozdanie WysokiemuSejmowi przedstawił, z pominięciem formalności wydrukowania sprawozdania.

Odnośnie do tego przedmiotu postawił poseł hr. Borkowski wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić jako §. 17ty, umieścić się mający przed §. 17tym prowizorycznie przyjętego regulaminu:

„Językiem Sejmu jako całości jest język polski.“

Uchwałą z 10. Lutego 1866. r. odesłał Wysoki Sejm wniosek ten również do Wydziału krajowego do zbadania i sprawozdania.

Wnioski te, o ile się odnoszą do sposobu załatwiania czynności sejmowych, są przedmiotem regulaminu sejmowego, gdzie uchwalone w tej mierze postanowienia należą.

Wydział krajowy uchwalając regulamin sejmowy niedotknął w regulaminie kwestyi języka, sądził bowiem, iż przy dotychczasowej używalności pozostać wypada, i że z czasem ustali się praktyka obustronnie dogodna bez potrzeby ujęcia tej kwestyi w formę uchwały.

Polecenie wszakże Wysokiego Sejmu dane Wydziałowi krajowemu z powodu rzeczonych wniosków, wkłada na Wydział krajowy obowiązek poddania przedmiotu tego pod uchwałę Wysokiego Sejmu.

Praktyka dzisiejsza odpowiada poniekąd zasadzie wypowiedzianej we wniosku posła Borkowskiego. Wniosek ten zamierza przeto właściwie ująć w formę uchwały, sposób postępowania pod względem języka dziś istotnie używany, czyni to wszakże w wyrazach zbyt ogólnych, dopuszczających w zastosowaniu wątpliwości, zwłaszcza pod względem osądzenia, jakie poszczególne czynności sejmowe odnoszą się do całości Sejmu.

Wątpliwości podobne wywołałyby spory, które musiałyby być rozstrzygnięte poszczególnemi uchwałami, tłumaczącemi doniosłość i znaczenie zasady we wniosku posła Borkowskiego zawartej, i tak nieosiągnęłoby się jednego z głównych celów unormowania kwestyi językowej.

Wydział krajowy przeto nie może Wysokiemu Sejmowi zalecać przyjęcia wniosku w formie przedstawionej przez posła Borkowskiego.

Wniosek posła x. Pietruszewicza wypowiadając ogólną zasadę:

„Sejm obraduje, uchwala i urzęduje zarówno tak w polskim jako też i w ruskim języku, stosuje tę ogólną zasadę do niektórych czynności sejmowych.“

Używanie języka polskiego lub ruskiego przy obradowaniu i stawianiu wniosków, nie było nigdy kwestyonowanem w Sejmie naszym, o ile przeto wniosek posła x. Pietruszewicza ten szczegół w uchwałę ująć zamierza, niema nic przeciw temu do zarzucenia.

Żądaniem zaś, aby uchwalanie i urzędowanie odbywało się zarówno tak w polskim, jakoteż i ruskim języku, domaga się wniosek posła x. Pietruszewicza wprowadzenia nowości, sprzeciwiających się dotychczasowej praktyce, których przyjęcia Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi doradzać nie może.

Używanie równocześnie kilku języków w zgromadzeniach parlamentarnych, przy uchwalaniu i w urzędowaniu, sprzeciwia się już w ogólności wszelkim pojęciom należytego postępowania parlamentarnego i przeprowadzania uchwał sejmowych.

Przyjęcie postępowania w Sejmie naszym takiego, iżby uchwały stanowiono w dwóch tekstach, t. j. polskim i ruskim i by obom tym tekstom służył charakter autentyczności, wywierałoby skutki dla kraju naszego, skutki bardzo szkodliwe.

Każden język ma swoje właściwości, dla których nie łatwo w każdym razie myśl jednym językiem wyrażona, oddać w innym języku z taką ścisłością, iżby co do istotnego znaczenia; wątpliwość jaka powstać nie mogła, zwłaszcza, jeżeli jeden język jest zupełnie wykształcony, drugi zaś w tej mierze jeszcze dostatecznie nie postąpił.

Trudność ta daje się czuć w szczególności w prawodawstwie, gdzie, jak doświadczenie uczy, przy zastósowaniu ustawy w kilku językach ułożonej, często wątpliwości co do właściwego znaczenia zachodzą.

Od przyznania zaś ustawie tego lub innego znaczenia, zawisło prawo materyalne, wymiar sprawiedliwości, pytanie o moje lub twoje, o najważniejsze interesa obywateli.

Wątpliwości podobne natenczas tylko mogą być usunięte, jeżeli jeden tekst uznany jest jako tekst autentyczny, do którego jako do źródła, dla poznania znaczenia i ducha ustawy, odnieść się należy.

Państwo obowiązane czuwać nad tem, aby pewność i stanowczość praw, nie była narażona na niebezpieczeństwo niedokładnego, dowolnego lub mylnego tłumaczenia wyrazów i pojęć, nie może też dopuścić, aby uchwalanie jednych i tych samych ustaw w różnych językach ze skutkiem autentyczności wszystkich tekstów, stało się źródłem ich różniącego się pojmowania.

Zasada ta spoczywać musi zaprawdę na względach nieuniknionej konieczności, kiedy widzimy, że w Państwach o mieszanych narodowościach i językach, ustawy powszechnie w jednym tylko języku uchwalane, a do tego jedynego autentycznego źródła, wszystkie przekłady w razach zachodzącej wątpliwości odsełane bywają.

Taki sposób postępowania napotykamy zwłaszcza w państwach obdarzonych od wieków instytucyami reprezentacyjnemi, w państwach, których ludy używają najobszerniejszego współudziału w rządach i wymiaru wolności obywatelskich. Te właśnie ludy nie upatrują wolności prawdziwej i praktycznej w dowolności obradowania i uchwalania ustaw w różnych językach; i owszem, doświadczeniem wieków i wyrozumieniem należytem interesu kraju, doszły one do przekonania, że w obradowaniu, urzędowaniu i uchwalaniu ustaw, jednego tylko języka używać należy i że wszelkie temu przeciwne postępowanie, jako w skutkach szkodliwe i należyte załatwianie czynności parlamentarnych utrudniające i krępujące, właśnie zaniechanem być powinno.

Powołujemy się pod tym względem na Szwajcaryę, Belgię, Wielką Brytanię, Zjednoczone Stany północnej Ameryki. Narody w tych krajach w skład państwowy zjednoczone, mówią językami, które nic z sobą nie mają wspólnego, których uprawnienie do odrębności mogłoby przeto być większe niż u nas, gdzie się nawzajem zupełnie rozumiemy, a przecież w krajach tych nikomu na myśl nie przychodzi, na zebraniach ustawodawczych mówić rożnemi językami, albo zgoła uchwalać w innym języku, jak tylko w tym jednym, który jako język całości jest uważany.

W tych krajach nikt też nie upatruje krępowania wolności osobistej w tem, że w czynnościach parlamentarnych jednego tylko wolno używać języka, i owszem, uważanoby za nadużycie utrudniające załatwianie spraw publicznych, gdyby się chciano posługiwać w tej mierze różnemi językami.

Krótki czas życia parlamentarnego w Państwie austryackiem, nie dozwolił do tego czasu, dójść do tego praktycznego sposobu zapatrywania się na kwestyę językową i załatwić ostatecznie spory w tej mierze powstałe.

Niedogodności i utrudnienia, które nastąpiłyby gdyby wszystkie czynności sejmowe odbywać się musiały w kilku językach są tak wielkiemi, postępowanie takie połączoneby było z taką stratą czasu, zwłaszcza, że uniknąćby się nie dały częste spory o zgodność tekstem uchwalić się mających — iż już te czysto utilitarne względy przemawiają jak najsilniej za zaniechaniem podobnego postępowania.

To też niedogodności te doprowadzają coraz dowodniej do przekonania, że zgromadzenia parlamentarne jednego tylko używać powinny języka w urzędowaniu i przy uchwalaniu, — a zgodne z tą zasadą postępowanie nabywa i w Państwie austryackiem już uznania, jako wynikłość względów nieuniknionej konieczności.

Tak już w Radzie Państwa używano przy rozprawach i uchwalaniu wyłącznie tylko niemieckiego języka, chociaż dla znacznej części członków Rady Państwa zupełnie nie zrozumiałego a nie domagano się przecież innego postępowania.

Jakkolwiek patentem cesarskim z dnia 4. Marca 1849 r. Nr. 153. D. P. P. postanowiono, że tekst każdego języka krajowego, w którym ustawy Państwa głoszone będą, uważany być ma za tekst autentyczny, — toć przecież przekonano się wkrótce o niestosowności i szkodliwości takiego postanowienia, które było przyczyną częstego mylnego zastósowania ustaw i nieskończonych wątpliwości, co do znaczenia jednej i tej samej ustawy, w kilku językach autentycznie wydanej.

Z tych tedy powodów widział się Rząd zmuszonym powrócić do zasady, iż jeden tylko tekst, autentycznym może być tekstem, do którego w razie wątpliwości odnosić się należy; — rozporządzono przeto patentem ces. z 27. Grudnia 1852 r. Nr. 260 §. 2. i 3., że dla wszystkich w dzienniku Pr. P. ogłaszanych, ustaw i rozporządzeń na przyszłość tekst niemiecki jako jedynie autentyczny uważany być ma; że przeto co do tłumaczeń na inne języki krajowe w razach wątpliwości, takowe wedle tekstu niemieckiego rozstrzygniętemi być mają.

Powody zaprowadzenia jednego autentycznego tekstu dla ustaw Państwa, przemawiają też w zupełności za postanowieniem jednego tekstu autentycznego dla ustaw krajowych, — a zastosowując tę zasadę do kraju naszego, nie może podpadać wątpliwości, iż charakter autentyczności tekstowi polskiemu przyznanym być powinien.

Język polski bowiem jest w kraju naszym najwięcej rozpowszechniony, a do tego Rusinom zupełnie zrozumiały — przez wielką część Rusinów nawet wyłącznie używany.

Język polski stoi pod względem prawodawstwa w ogólności pod względem wykształcenia na wysokości nowoczesnej kultury; podczas gdy język ruski nie doszedł jeszcze do tego stopnia wykształcenia, wyrabiając sobie dopiero terminologię i formy.

Pod tym względem nie można też spuścić z uwagi dawniejszego ustawodawstwa austryackiego.

Wszystkie ustawy i przepisy cywilne i polityczne przed 1848 r. bywały wydawane także w języku polskim, bynajmniej zaś w ruskim, przezco w tymże nie mogła do tego czasu ustalić się terminologia odpowiednia, co spowodować by musiało ustawiczne spory o właściwość i znaczenie wyrazów dopiero stworzyć się mających.

Uznanie języka polskiego, jako języka, w którym odbywać się powinno uchwalanie ustaw i urzędowanie w Sejmie, odpowiada nareszcie także podstawie historycznej, rozwojowi historycznemu kraju naszego, owej ustawami nam wskazanej zasadniczej myśli, która wyraz swój już w dyplomie październikowym znalazła, a która wedle słów manifestu z 20. Września 1865 r. Najjaśniejszemu Panu i nadal w ukształceniu Państwa przewodniczyć będzie.

Powody te usprawiedliwiają niewątpliwie praktykę pod względem kwestyi językowej w Sejmie naszym ustaloną.

Wydział krajowy jako organ zawiadowczy i wykonawczy Wysokiego Sejmu, mając już ze stanowiska swego obowiązek niewprowadzać nowości niekoniecznych, któremi jedno lub drugie stronnictwo mogłoby uważać się być pokrzywdzonym — sądzi, iż w kwestyi językowej dotychczasową używalność zachować należy, ile że takowa, wyrobiwszy się właśnie na podstawie naszych stosunków, odpowiada tymże stosunkom i wymagalnością należytego postępowania parlamentarnego.

Wydział krajowy nie odchodząc przeto od tej używalności, zaleca takową Wysokiemu Sejmowi i nadal do utrzymania. Nie nadwerężając tym sposobem w niczem wolności używania języka polskiego i ruskiego przy stawianiu wniosków, przy toku rozpraw, przy wnoszeniu petycyj, interpelacyj, protestów lub oświadczeń na takowe, nie zmieniając również dotychczasowej używalności, co do przedłożeń drukiem ogłaszanych; Wydział krajowy pragnął we wniosku swoim unormować jedynie te przypadki, które wedle dotychczasowej używalności jako ustalone uważane być powinny.

Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi dwa wnioski. Pierwszy odnosi się do czynności w Sejmie, tyczy się przeto regulaminu sejmowego, gdzie też w odpowiednem miejscu umieścić przyjdzie powziętą nad nim uchwałę. Drugi wniosek tyczy się czynności Wydziału krajowego, a powzięta nad tymże uchwała, uważaną być powinna jako dodatek do Instrukcyi dla Wydziału krajowego.

Z tych to powodów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Jako postanowienia zamieścić się mające do regulaminu sejmowego.

Marszałek urzęduje w języku polskim. Na podania ruskie daje Marszałek odpowiedź w języku ruskim, na wszelkie inne podania zaś w języku polskim.

Protokoły obrad sejmowych winne być rozdawane w języku polskim i ruskim.

Przy stawianiu wniosków, wnoszeniu interpelacyj i przy rozprawach winien być używany język polski lub ruski.

Sprawozdania Wydziału krajowego i komisyi będą rozdawane członkom Sejmu w językim polskim i ruskim. Za podstawę do obrady służy sprawozdanie w języku polskim.

Sejm uchwala w języku polskim.

II. Jako dodatek do Instrukcyi dla Wydziału krajowego.

Wydział krajowy urzęduje i koresponduje w języku polskim.

W odpowiedziach do stron, Wydział krajowy używa języka ruskiego na podania ruskie, zaś języka polskiego na wszelkie inne podania.

Marszałek krajowy:
Leon książę Sapieha w. r.

Sprawozdawca:
Franciszek Smolka w. r.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiego.

We Lwowie dnia 4. Kwietnia 1866 r.

Z drukarni K. Pillera 1866.

Nr. 187. We Lwowie, Wtorek d. 14. Sierpnia 1866. **Rok V.**

Wychodzi codziennie o godz. 3ciej. po południu.

Przedpłata wynosi:

MIEJSCOWA kwartalnie 3 złr. 75 cnt. miesięcznie 1 „ 30 „

Z przesyłką pocztową:

kwartalnie:
w państwie austrjac. . 4 złr. 75 cnt.
do Prus i Rzeszy niem. 4 tal. 15 sgr.
„ Szwecji i Danii. . 6 „
„ Francji i Anglii . 23 franków
„ Włoch . . . . . 25 „
„ Belgii i Szwajcarji 18 „
„ Turcji i ks. Nad. 18 „

Numer pojedyńczy kosztuje 8 cnt.

GAZETA NARODOWA.

Przedpłatę i ogłoszenia przyjmują:

We Lwowie: Bióro Administracji *Gazety Narodowej* przy ulicy Nowej pod liczbą 291. **W Krakowie:** Księgarnia *Józefa Czecha* w rynku. **W Paryżu:** na całą Francję jedynie p. *Ludwik Płoński*, rue des Tournelles, 20. **We Wiedniu:** p. *Alojzy Oppelik*, Wollzeile, 22, tudzież pp. *Haasenstein & Vogler*, Wollzeile, 9. **W Frankfurcie nad Menem i w Hamburgu:** pp. *Haasenstein & Vogler*.

OGŁOSZENIA przyjmują się za opłatą 2 cnt. od miejsca objętości jednego wiersza drobnym drukiem, oprócz opłaty stemplowej 30 cnt. za każdorazowe umieszczenie.

LISTY REKLAMACYJNE nieopieczętowane nie ulegają frankowaniu.

Ajencja moskiewska w Galicji.

I.

Już dawniej w kilku artykułach opowiedzieliśmy cały rodowód ajencji moskiewskiej w Galicji. Pierwsze zawiązki jej wyszły z poselstwa moskiewskiego w Wiedniu w r. 1835. Seminarjum duchowne dla unitów, Frintaneum, było jej pierwszem polem działania, pierwszą pepinierą ajencji moskiewskiej. Największą osłonięta tajemnicą, pod kierunkiem kapelanii poselstwa moskiewskiego, rozszerzała ta ajencja swą propagandę. Wtajemniczeni wracali do Galicji i tu wspólnemi siłami nurtowali społeczność, ograniczając z początku swą czynność na polu religijnem, gdyż do działania na polu politycznem nie było przyzposobionej roli. Starali się oni, wspierając się nawzajem, owładnąć posady konsystorskie, katedry i t. p., aby przysposobić sobie zakres działalności na duchowieństwo i młodzież. Przytem pielęgnowali starannie swe związki z moskiewską kapelanią w Wiedniu, i z moskiewskimi do Galicji wysyłanymi ajentami.

Dopiero Stadion w r. 1848 otworzył im szersze pole do działania. Ale z ostatecznemi swemi celami nie śmieli jeszcze wtedy wystąpić. Dosyć było odezwać się im z tem, z czem dzisiaj się odzywają, iż dążą do przerobienia unickiej ludności na Moskali, zniesienia unii, do połączenia się z Moskwą, aby nietylko rząd odjął im wszelkie środki i zgniótł ich od razu, ale nawet unicka ludność, żegnająca się przed Moskwą jak przed szatanem, byłaby ich odepchnęła od siebie.

W teraźniejszym manifeście swym wypowiada to ajencja moskiewska.

Oto sens jej wyznania:

„Kłamaliśmy, oszukiwaliśmy rząd, Polaków i własną unicką ludność. Łasiliśmy się, podszywając się, iż dążymy do dźwignięcia poczucia narodowego Rusinów. Rzucaliśmy kalumnie na Polaków, jakoby oni nie dopuszczali rozwoju Rusinów. Wyznajemy teraz otwarcie, że właśnie Polacy dążyli i dążą do podniesienia narodowości, wiary i języka Rusinów, że Polacy odgadnąwszy nasze cele moskiewskie, opierali się jedynie szerzeniu przez nas moskwicizmu i szyzmy. Ale my oszukawszy rząd, i za jego pomocą przyszedłszy do stanowisk wpływowych, umieliśmy tak zręcznie tumanić Rusinów samych, że ci ograniczeni naiwnie wierzyli, że my pracujemy około podźwignięcia Rusi, rozwinięcia języka ludowego w piśmienny, i że Polacy powstając przeciw nam, jako propagatorom moskwicizmu i szyzmy, powstają przeciw Rusinom jako Rusinom i ich wyrabiającej się narodowości. Szliśmy drogą fałszu, kłamstwa, obłudy, oszczerstwa, krzywoprzysięztwa i przeniewierstwa. Ale wobec takiego postępowania, łaszenie się nasze, może być uwzględnione. My byli słabiutcy, więc drogą prawdy iść nie mogliśmy. Trzeba było pierwej rozerwać wiekową unię Rusi z Polską, zaprzyjaźnić Rusinów z Polakami na śmierć, aby módz potem działać na Rusinów w duchu moskiewskim, wykazywać im, że jako Rusini są i będą niczem, więc zerwawszy z Polską nic im nie pozostaje, jak przyjąć język moskiewski i szyzmę, stać się Moskwą!“

„Klęliśmy się na duszę i ciało, na szatę i charakter kapłański przed rządem, w pismach publicznych, w towarzystwach, w sejmie, żeśmy Rusini a nie Moskale, że nic wspólnego nie mamy z moskiewskim narodem, ale te krzywoprzysięztwa nasze były bardzo potrzebne dla naszych celów. Dzisiaj już nam to niepotrzebne. Dziś właśnie takie rozwinęły się stosunki polityczne, że otwarte ogłoszenie się naszego z Moskwą jest nam potrzebne, bo moskiewski rząd dzisiaj obstanie za nami, jak włoski rząd obstał za Wenecją. Kwestja zaboru Galicji wschodniej i północnych Węgier przez Moskwę dojrzała. Więc precz z maskowaniem dotychczasowem!“

„Zanegowaliśmy istnienia Rusinów, jako osobnej narodowości. Wszystkie więc pisma i dzieła, pisane w języku, którym mówią Rusini, wyrzucimy za płot. Na co to się nam przyda. To nam tylko zawadza w dopięciu celu, w staniu się Moskwą. Odtąd pozwalamy pisać tylko moskiewskim językiem, który dla odróżnienia od języka Rusinów, ruskiego, nazywajmy *russkim*, pisząc to słowo, przez dwa *ss*. Ktoby odtąd prawił o osobnej narodowości, literaturze, języku Rusinów, ten zdrajca, ten Polakiem jest zamaskowanym, ten wysługuje się Polszczy. Niema Rusinów, są tylko *Russcy*. Tą zmianą tumani Moskwa u siebie, i za granicą, tą tumańmy i nasz lud. Ani się spostrzeże, jak go zrobimy Moskwą i przeprowadzimy do szyzmy! Mniejsza, iż lud moskiewskiego języka nie rozumie. Wszak to tylko ci przewrotni Polacy pragną, aby pisać w języku, który lud rozumie i którym mówi po chatach swych, targach i karczmach, przedstawiając, iż tylko tym sposobem dźwignie się oświata między ludem. Ktoby tam zważał na lud prosty, skoro nam będzie lepiej, gdy się połączymy z Moskwą. Wszak *Nedila Petersburgska* dowodzi, iż koniecznością historyczną dla Rusinów w Galicji i w Węgrzech jest polityczne połączenie się z Moskwą, iż zbawienie nasze w Moskwie. Podaliśmy wam ten artykuł, napisany jako korespondencja w Galicji. (A ub. jak dowcipnie zasłoniliśmy się przed prokuratorem! Podając ten artykuł, przyczepiliśmy uwagę ni w pięć ni w dziewięć, iż rozumiemy pod tem moralną pomoc! Głupi prokurator!). Koniecznością historyczną — rozumiecie — jest dla nas polityczne połączenie z Moskwą! Tak drukują w Peterburgu. Rozpiętemi żaglami płyńmy więc do naszego portu zbawienia, do Moskwy!“

„Lecz hola, wojna się skończyła, zawierają pokój. Moskwa stojąca u granic Galicji nie miała czasu jeszcze wkroczyć do nas. Kazano nam wydawać krzyki boleści, kazano wołać o pomoc. Dzienniki moskiewskie powtarzały nasze wołania, nasze do nich tej treści korespondencje. Ale co się odwlekło, to nie uciekło. Wkrótce Moskwa pobudzi kwestję Moskwy galicyjskiej i węgierskiej. Tylko cierpliwości trochę, tylko ostrożności jeszcze na czas jakiś. Już głośmy i dalej żeśmy my Moskwą, propagujmy otwarcie moskwicizm i szyzmę, ale jeszcze klnijmy się na ciało i duszę, żeśmy najwierniejsi przytem poddani najukochańszej dynastji habsburskiej. Nic to, że klęliśmy się przedtem, żeśmy nie Moskwą. Nic to, że teraz sami wyznaliśmy, iż kłamaliśmy, oszukiwali, tumanili rząd i Polaków i Rusinów. Wszystko to się zatrze tym jednym talizmanem: My chociaż Moskale, kochamy naszego monarchę austrjackiego! Stawiając to zawsze naprzód, możemy robić resztą co nam się podoba. Czy słyszeliście o złodzieju, co obdzierając z wotów obraz cudownej Matki Boskiej, zasłonił się od jej cudowności, odmawianiem głośnem: *Zdrowaś Marja*. Kacap mając zabić kogoś lub okraść, na intencję pomyślnego powodzenia, stawia świecę przed świętym Mikołajem. Moskiewski spryt i rozum polityczny przedewszystkiem.“

Oto jest sens zacytowanego przez nas w niedzielę manifestu świętojurców. Podobnie bezwstydnie objawiającej się przewrotności, podobnego jawnego przyznania się do najhaniebniejszego fałszu, kłamstwa, krzywoprzysięztwa nie było w żadnym narodzie, w żadnem stronnictwie. Tak pisać tylko może najwyższa podłość, wyzuta z wszelkiej czci i wiary, w chwili gdy Opatrzność na jej ukaranie zeszle na nią chwilę zupełnego zaślepienia, i ona wtedy wyzionie z siebie jad aż do dna, i sama w tym jadzie się zagubi.

Przegląd polityczny.

Pokój jest prawie już zawarty. W Pradze układają się połnomocnicy mocarstw, które do niedawna jedną z najkrwawszych toczyły wojnę o ten pokój, na podstawie przyjętych już preliminarjów; wszelkie trudności, jakie układom stały na przeszkodzie, usunięte, i traktat pokojowy z pewnością wkrótce podpisanym zostanie, a mimo to nikt w jego trwałość nie wierzy. Tak Austrja, jak Prusy i Włochy uważają pokój który się zawiera, tylko za przygrywkę do dalszych wojen. Pisma wiedeńskie niezadowolone z wykluczenia Austrji z Niemiec, nie mogąc się pogodzić z tą myślą, niezdolne i nie chcące pojąć, że Austrja inną, nierównie szczytniejszą dla siebie może mieć misję, zwracając się na Wschód, nie wierzą, by wykluczenie Austrji z Niemiec było możliwem, i o ile im stosunki panujące w Wiedniu pozwalają, wzywają rząd by poddając się konieczności chwilowej i zawierając pokój na podstawie preliminarjów nikolsburgskich nie zrzekał się swej polityki niemieckiej, swego wpływu w Niemczech, swej przynależności do Niemiec. Pan Schuselka n. p. w swej *Reformie* powiada: „Przyjęciem preliminarjów nikolsburgskich, zerwano tysiącletnią łączność Austrji z Niemcami. Dom Hohenzollernski, który przed półtora wiekiem od Habsburgskiego Leopolda I. otrzymał godność królewską, i za to poprzysiągł Habsburgom wieczną wierność i wdzięczność, wypiera teraz ten niemiecki dom cesarski z Niemiec. Dziwne naprawdę zrządzenie losów, ależ czyż takie zrządzenie może być wiecznem? Wątpimy i pocieszamy się tem, że „co Pan Bóg połączył tego ludzie nie rozłączą“. I nierozłączą też tego ludzie, żadna potęga ziemska nie jest w stanie sprawić, by tych dziesięć (?) milionów Niemców austrjackich przestały należeć do narodu niemieckiego, i będą oni należeć do Niemiec i nadal, i silniej się zwiążą niż kiedy. Rozłączenie dyplomatyczne, nie może być rozłączeniem węzłów krwi. Raz była już Austrja zmuszoną wystąpić z Niemiec. W czasie wielkiej rewolucji francuzkiej, odpadły najsamprzód Prusy, a następnie całe Niemcy od Austrji. — Franciszek II. złożył kokoronę cesarza niemieckiego. Nie było wcale Niemiec, były tylko Prusy, była Austrja i był Związek nadreński. Ale duch narodu niemieckiego nie został rozdarty. Naród podniósł się znowu celem połączenia i poznał, że zjednoczenie bez Austrji jest niedokładnem, niedogodnem, niemożliwem. Czas taki przyjdzie znowu. Niech się więc Niemcy austrjaccy wobec chwilowego rozłączenia tem pocieszają, i niech tymczasem kierując się umysłem praktycznym, spełniają wielkie zadania, które im opatrzność w habsburgskiem państwie narodów wskazała. Tak choć rozłączeni od Niemiec, będą zawsze żyć dla Niemiec.“

Podobnie, choć oględniej i mniej jasno przemawiają i inne dzienniki niemieckie wiedeńskie, uważając wyłączenie Austrji z Niemiec tylko za chwilowe, i marząc o odzyskaniu dawnego w Niemczech wpływu drogą nowego z Prusami orężnego starcia.

Także i pisma pruskie nie wierzą, by Austrja zrzekła się związku z Niemcami, choć podpisała swoje z Niemiec wystąpienie. Mianowicie organ Bismarka *Nordd. Allg. Ztg.* usiłuje przekonać swoje czytelnictwo, że jest to dla Austrji rzeczą niemożliwą. Na poparcie swych twierdzeń przytacza *Nordd. Allg. Ztg.* słowa Napoleona I., który utrzymywał, że polityka Austrji jest przedewszystkiem wierną swym tradycjom, których nigdy nie porzuci, że jest konsekwentną i wytrwałą, że Austrja z drogi, której sobie wytknęła przed wiekiem nie zejdzie, że się tylko chwilowo poddaje okolicznościom, które ją wypierają z torów, któremi postępuje, że jednak poddaje się tylko na to, aby przyszedłszy do sił, powrócić na tę drogę, z której ją zepchnięto i wzmocniwszy się, dalej nią postępować. Mimo to chcemy mieć nadzieję, że wobec niechęci wszystkich ludów nieniemieckich w skład monarchii austrjackiej wchodzących przeciw dotychczasowej tradycjonalnej polityce niemieckiej, wobec wielkiego zadania, jakie Austrja wyparta z Niemiec, mogłaby spełnić na północnym i południowym wschodzie, zadanie, które zdaje się być opatrznościowem posłannictwem Austrji, wobec owoców najzgubniejszych, jakie zawsze dotychczasowa polityka niemiecka dla monarchii wydawała, że wobec tych wszystkich stosunków i wobec widocznie wzrastającej w Niemczech potęgi młodych Prus, zaniecha rząd stanowczo polityki dotychczasowej, i tak na zewnątrz jak i na wewnątrz zerwie ze zgubną tradycją.

Co do wewnętrznej polityki, która miałaby kierować dalszem postępowaniem rządu, zdaje się, że nic jeszcze w Wiedniu nie postanowiono. Równie silnemi zdają się być ciągle wpływy wszystkich trzech ścierających się ze sobą prądów, równie dotąd silne zdają się być wpływy stronnictwa, usiłującego utrzymać zachwiany i przez samego monarchę potępiony system centralizacyjny, jak i wpływ stronnictwa dualistycznego, walczącego właśnie w tej chwili z konsolidującym się obozem federalistów. W sprawie tego wewnętrznego przyszłego ustroju Austrji, powiada *Reform*, „że Austrja musi na całkiem nowych stanąć podstawach, że reorganizacja jej nie może być podług żadnego obcego formularza przeprowadzaną, nie ma bowiem modły w żadnem państwie, podług którejby to wewnętrzne ukształtowanie Austrji dokonane być miało“. Dowodzi to tylko powierzchownego pojmowania rzeczy i stosunków politycznych, albo zgubnej dążności bałamucenia opinii publicznej oklepanemi frazesami, jeżeli się dla Austrji domaga tylko ogólnikowo konstytucji, parlamentarnego rządu, reprezentacji narodowej, i jeżeli się wierzy albo wierzyć każe, że w skutek tego spłynie na ludy austrjackie szczęście jak gdyby z rogu obfitości.“

Po doświadczeniach przez rząd i przez dwukrotnie w Austrji zwoływane parlamenty zrobionych jestto w oczy uderzającym błędem... Jedyna do celu żywotnego ukonstytuowania państwa wiodąca droga, wskazaną została manifestem wrześniowym. Droga jest otwartą. Drogą tą jest a u t o n o m i c z n e ukonstytuowanie. Oby Niemcy austrjaccy poznali, że centralistyczne urządzenie państwa dla ich mniejszości jest najzgubniejszem. Oni szczególnie powinni dla dobra swej narodowości być za rozsądną federacją. W federacyjnie urządzonem państwie nie będą wprawdzie Niemcy panować, ale też i nie będą inne narody panować nad nimi.“

O konferencjach, które się mają odbywać między obecnymi w Wiedniu federalistami, piszą z Wiednia do *Pester Lloyda*, iż ułożono następujący program: „Sejmy krajowe pozostają, w miejsce dotychczasowego szczuplejszego rajchsratu stają trzy sejmy (grupy: galicyjsko-krakowsko-bukowińskiej, czesko-morawsko-szląskiej i grupy krajów niemieckich), a w miejsce Rady państwa delegacje z tych trzech sejmów i z sejmu węgierskiego. Według *Pester Lloyda* mają być autorami programu tego: Palacky, Rieger, Brauner i Gołuchowski. Także i *Słowo* lwowskie otrzymało z Wiednia doniesienie o o konferencjach s ł o w i a ń s k i c h patrjotów w Wiedniu. Na konferencji takiej miała być mowa, jak pisze *Słowo*, także i o Rusinach, ale „znaleźli tu — powiada korespondent *Słowa* — obecni Polacy sposobność oświadczyć, że ich zdaniem nie są Rusini galicyjscy żadną potęgą, że ich narodowość nie jest bynajmniej rozwiniętą, że się nimi specjalnie wcale nie potrzeba zajmować. W obronie Rusinów wystąpił tylko dr. Rieger. Palacky milczał. Mówiono także o naszym metropolicie. Największa część głosów była dla niego (dla metropolity) ze względu na zachowywany przez Słowian austrjackich system polityczny, niekorzystną. Sprawa więc stoi dla nas źle.“ *Zukunft* wspominając o tem doniesieniu, pyta: Ciekawiśmy, gdzie też to wiedeński korespondent *Słowa* o tem wszystkiem słyszał ?!

Arcyksiążę Albrecht odjechał wraz ze swoim sztabem do armii północnej.

Zukunft donosi, że stojące do niedawna w królestwie Polskiem w Siewierzu, Czeladzi i Sosnowicach wojska moskiewskie, posunęły się ku samej granicy pod Kraków. Wojskami temi dowodzi jen. Korostowiew.

Do Pragi mają przybyć jen. Menabrea i hr. Barral, mianowani przez króla Wiktora Emanuela pełnomocnicy rządu włoskiego dla konferencyj pokojowych, w Pradze się toczących.

Prusy. Posiedzenie sejmu berlińskiego z dnia 10. bm.: Po zagajeniu posiedzenia o 10tej przez prezesa ze starszeństwa, wstąpił na mównicę powszechnie szanowany dawniejszy marszałek, pan Grabow, aby w kilku rzewnych lecz stanowczych słowach wypowiedzieć swe niezachwiane postanowienie nieprzyjęcia godności marszałka. Powody owej decyzji, jak się wyraził pan Grabow, „nie dają się publicznie roztrząsać.“ Izba wysłuchawszy p. Grabowa w głębokiem milczeniu, przystąpiła następnie do wyboru pierwszego marszałka. Oddano 331 kartek, z których 154 otrzymał pan Forkenbeck, kandydat połączonych stronnictw liberalnych i części frakcji katolickiej, 136 p. Arnim-Heinrichs-

dorf, kandydat stronnictw ministerjalnych, 22 hr. Schwerin, kandydat stronnictwa staroliberalnego i części drugiej frakcji katolickiej, nareszcie 17 profesor dr. Gneist, kandydat frakcji polskiej. Ponieważ absolutna większość głosów wynosiła 166, a żaden z wybranych jej nie osiągnął, przystąpiono do ściślejszego wyboru, przy którym głosy Polaków przeważyły szalę zwycięztwa na korzyść kandydata stronnictw liberalnych, p. Forkenbecka. Głosujących było 329, z których głosowało 170 za p. Forkenbeckiem 136 za panem Arnim-Heinrichsdorff, 22 za hr. Schwerinem. Wybrany marszałek zajął natychmiast krzesło marszałkowskie, dziękując w kilku słowach za zaufanie i przyrzekając piastować poruczony urząd z zupełną bezstronnością. Rezultat głosowania widoczne zrobił wrażenie na ławie ministrów w izbie i na galerjach. Taktyka posłów polskich powszechne w kołach liberalnych zyskała uznanie. Głosując pierwszą razą za profesorem Gneistem, pragnęli nasamprzód dać dowód, że zajmując odrębne, narodowe stanowisko w izbie, nie łączą się bezwzględnie z żadną jej frakcją i pilnują jedynie własnego interesu. Powtóre, oddając swe głosy za najznakomitszym obrońcą w procesie z roku 1864 i za szermierzem prawa i sprawiedliwości, życzyli dać dowód, jak niezatartą jest ich wdzięczność i uznanie zasług tego męża, wobec ran niestety jeszcze nie zagojonych. Nakoniec zamierzyli oni dać namacalny dowód, że w dzisiejszym składzie izby w ich ręku spoczywa ostateczna decyzja w przyszłych najważniejszych kwestjach bieżącej kadencji sejmowej. Z wyborem p. Forkenbecka rozstrzygnięty został wybór dwóch wicemarszałków i sekretarzy. Stósownie do programu stronnictw liberalnych wybrano na pierwszego wicemarszałka jen. Stavenhagena, na drugiego zaś p. Bonina, niegdyś prezesa naczelnego w Poznaniu.

Przy sposobności referatu o wyborach w mieście Poznaniu, zabrał głos poseł Pilaski, aby wykazać na podstawie liczb i dat, z akt wyborczych wyjętych, w jak dowolny i przeciwny ustawom sposób, postąpił sobie magistrat tego miasta, ustanawiając okręgi prawyborcze. Mowie p. Pilaskiego towarzyszyły częste wykrzykniki zadziwienia ze strony Izby, ponieważ jednak mowca nie zamierzył postawić osobnego wniosku, lub zaczepić prawomocności wyboru p. Bergera, zakończono dyskusję po krótkiej obronie postępowania magistratu poznańskiego przez p. landrata Flottwela.

W Mnichowie odbyło się, jak donoszą do *N. Corr.* d. 6. bm. zgromadzenie mężów ze wszystkich stanów i ze wszystkich partyj politycznych, ażeby się naradzić nad politycznemi stosunkami ojczyzny i krokami, jakie teraz poczynić wypada. Postanowiono zwołać za kilka dni powszechne zgromadzenie ludu, ażeby ono dało swoje wotum przeciw podziałowi Niemiec i przeciw utworzeniu północnego i południowego Związku. Zgromadzenie mianowało komitet, który ma poczynić przygotowania do zgromadzenia ludu i ułożyć rezolucje dla niego.

Z Osnabruk donoszą telegramy z d. 10. bm., że znaczniejsi obywatele miasta tego wystosowali adres do króla pruskiego, w którym go proszą, by Hanower wcielił do Prus, a wcielenie to przyjęte będzie z radością w księztwie Osnabruk.

Organ p. Bismarka *Nordd. Allg. Ztg.* dokonał już organizacji politycznej i terytorjalnej Niemiec, zaprowadziwszy podział w dzienniku na: „Północno-niemieckie państwo Związkowe“ i na „Południowo-niemiecki Związek państw“.

Wczorajszy *Staatsanzeiger* zamieścił konwencje, tyczące się zawieszenia broni, zawarte pomiędzy Prusami z jednej strony, a niemieckiemi państwami południowemi, jako to: Bawarją, Wirtembergią, Badenem i Hesją darmstadzką z drugiej strony. Konwencje te oznaczają, jakie stanowiska wojska pruskie i południowo-niemieckie podczas zawieszenia broni zajmować mają.

Celem rokowań o pokój przybyli do Berlina następujący pełnomocnicy: z Bawarji minister stanu, baron Pfordten, poseł bawarski w Wiedniu hr. Bray, tajny radzca legacyjny, br. Bibra, i sekretarz legacyjny Niethammer; z Hesji darmstadzkiej minister stanu br. Dalwigk, tajny radzca legacyjny, Hoffmann, i sekretarz poselstwa, Jaide; z Wirtembergii minister spraw zagranicznych, baron Varnbüler, jenerał-porucznik i minister wojny Hardegg, radzca legacyjny br. Spitzenberg, tajny radzca legacyjny Schönhardt i Seubert, major i adjutant ministra wojny; ze Saksonii hr. Hohenthal, dotychczasowy poseł saski u tutejszego dworu. Rokowania o pokój już d. 10. bm. rozpoczęto.

Gazety wiedeńskie donosiły, że król pruski Wilhelm miał zamiar udać się do wód Karłowychwarów (Karlsbad) w Czechach, gdzie się miał zjechać z cesarzem austrjackim. *Kreuzztg.* uważa wiadomość tę za zupełnie mylną.

Anglia. Bil, który zmienia prawodawstwo angielskie stosownie do wymagań kartelu, który ma być zawarty z Francją, został przez Izbę gmin przyjęty w trzeciem czytaniu, lecz tylko do 1. września r. 1867. Kartel zawrzeć się mający z Francją, będzie więc mógł być zawarty tylko także na rok jeden. Pisma londyńskie tłumaczą, że powodem takiej uchwały była okoliczność, iż z przyczyny blizkiego zamknięcia parlamentu nie można było dostatecznie bilu tego rozważyć i że skutkiem tego trzeba będzie w przyszłym roku na nowo kartel zawierac. Na posiedzeniu Izby gmin d. 7. b. m. odbytem, oświadczył p. Disraeli w odpowiedź na interpelację p. Hubbard, iż od ambasadora angielskiego w Stambule otrzymał depeszę, donoszącą, że pieniądze na opłacenie procentów długu tureckiego, zaciągniętego za poręczeniem Anglii i Francji w r. 1865 są już w drodze do Londynu. Donosiliśmy już, że było rozpowszechnione mniemanie, iż Turcja nie będzie w stanie procentów tych opłacić.

Włochy. Jak piszą z Turynu, zamierza Garibaldi złożyć dowództwo i powrócić na Kaprerę, gdyż stan zdrowia jego wymaga największego spokoju. Głównym powodem usunięcia się jenerała, zdaje się być odstąpienie rządu włoskiego od żądania Tyrolu. *Italie* oświadcza się stanowczo przeciw zwołaniu kongresu europejskiego.

Belgia. Cesarzowa meksykańska spodziewana jest w Brukseli. Utrzymują, że cesarzowa przybyła do Paryża, aby uprosić cesarza Francuzów, by wojsk swoich nie odwoływał z Meksyku.

Ziemie Polskie. Do *Breslauer Ztg.* piszą pod dniem 7. bm. z Warszawy:

„Dzieło zmoskwicenia postępuje od pewnego czasu olbrzymiemi kroki. Wczoraj nadszedł świeży ukaz z Petersburga, na mocy którego, począwszy od chwili ogłoszenia go, wszystkie czynności urzędowe w Polsce mają się odbywać jedynie i wyłącznie w moskiewskim języku. Na najbliższem posiedzeniu rady administracyjnej tylko już język moskiewski ma być w używaniu, i ani jedno słowo polskie nie ma być dozwolonem w łonie zebrań tej najwyższej władzy krajowej, co niebawem zastosować mają i do wszystkich innych władz i gałęzi zarządu. Moskal, wysokie zajmujący stanowisko, który mi powyższą wiadomość udzielił, nadmienił zarazem, iż ponieważ skutkiem ostatnich wypadków w Europie traktaty z r. 1815 zniszczone, przeto też nie ma Moskwa żadnego powodu mieć wzgląd na nie, oraz iż to wszystko, co obecnie dzieje się w Polsce, jest właściwie tylko przygotowaniem do zupełnego wcielenia królestwa Polskiego do Moskwy. Już teraz, twierdził on, istnieje unia osobista tylko *de nomine*, ale zamiarem rządu niewątpliwie jest usunięcie zupełne nazwy królestwa Polskiego.

„Każdy mieszkaniec tutejszy obowiązany jest posiadać książeczkę legitymacyjną; otóż dotychczasowe polskie książeczki, te zmieniają obecnie na moskiewskie. W ukazie o podatku wódczanym, zawarty jest paragraf, na mocy którego zakazano żydom zakładania karczem po wsiach; tym sposobem oddano przysługę moskiewskim urzędnikom powiatowym, u których pominięcie tego zakazu tak jak w Moskwie pieniądzmi opłacić można.“

Z Warszawy piszą do *Dziennika Poznańskiego*:

„W komisji oświecenia, dyrektorem wydziału oświecenia, mianowany został Kulisz, nominacja to znacząca. Kulisz, towarzysz szlachetnego Szewczenki, jeden z koryfeuszów partji Małorusów, zapalony patrjota Małorus, który długi czas cierpiał za swe przekonania w kazamatach kijowskich, a następnie na wygnaniu w jednej z oddalonych gubernij moskiewskiej, dziś, przywrócony przed paru laty do łask carskich, należy do najwściekléjszych u nas działaczy moskwicizmu. Wszystkie przekonania na widok brzęczącej monety ulotniły się; nie przyznaje się on jednak do tego, lecz owszem dawnym swym przyjaciołom prawi o ciągłem swem poświęceniu i nieustannej pracy dla przyszłej niepodległej Małorusi. Małoruś, mówi on im, ma dwóch wrogów: Polskę i Moskwę; potrzeba więc przedewszystkiem zabić jednego wroga; z drugim, jako już jedynym, łatwiejsza będzie rozprawa w przyszłości. Przyznać musimy, iż gorliwie pracuje, a w miejscu, jakie zajmuje, szczególniej wielkie przysługi „dla tej przyszłości Małorusi“ oddać może. Z jego to inspiracji wydano niedawno rozporządzenie o egzaminie z języka moskiewskiego bez dokładnej znajomości którego nikt po wakacji do szkoły głównej przyjętym nie będzie. Do egzaminowania ustanowiono specjalny komitet, z samych Moskali składający się, i płacy, obok pensji, do innych obowiązków już przez tylu członków komitetu zajmowanych, przywiązanej.

„Mimochodem mówiąc, idea narodowości i niezależności Małorusi, jak dotąd, oprócz Szewczenki i paru innych, nie wydała szczególnych wyznawców i apostołów. Z tego samego stronnictwa, również do naszych cywilizatorów należy i Białozierski, który przechodził też same koleje, co i Kulisz; szczerszym jest jednakże od ostatniego, bo nie ukrywa tego, że się zasadzie przeniewierzył i po cichu wyrzeka, iż nie chcąc umrzeć z głodu, spodlił się, bo musi służyć caryzmowi i pomagać do uciskania nieszczęśliwego narodu. Inni cierpią jeszcze na wygnaniu, lub jak Koniski, z polecenia rządu bawią za granicą, marząc o niezależności Małorusi, dopóki ich rząd, opłaciwszy sowicie, do swej służby nie zaprzęże. Inni wreszcie z tegoż samego stronnictwa, zaprzedawszy się Moskwie, są najgorliwszymi emisarjuszami moskwicizmu w Galicji.

„W tym miesiącu otwartą zostanie w Warszawie szkoła ewangielicka o siedmiu klasach męzka, i o sześciu klasach, żeńska, a nadto szkoła realna ewangielicka w Łodzi. Rektorem pierwszej mianowany Beckmann, pastor z Petersburga, nauczycielami cudzoziemcy, po większej części z Berlina sprowadzeni. Stara zasada: *divide et impera*, stara się przez szkoły te znaleźć żyzny grunt dla siebie. My jednakże nie rokujemy najmniejszych ztąd plonów dla Moskwy. Protestanci, w ostatnich czasach szczególniej, ofiarami i krwią, na równi z innymi wyznawcami dowiedli, iż bynajmniej nie uważają się za obcych w kraju, co wreszcie i Moskwa najdobitniej poświadczyła, nie przypuszczając ani do zarządu szkoły, ani do grona nauczycielskiego żadnego z rodaków, powierzając wychowanie młodego pokolenia wyłącznie obcym przybyszom narodowości niemieckiej.

„Przyrzekane tyle razy otwarcie szkoły politechnicznej, jest z dnia na dzień ciągle odraczane, a tymczasem brak tej szkoły czujemy dotkliwie. Znając Moskwę, nie spodziewamy się prędkiego ziszczenia naszych pragnień; gdyby chodziło o ustanowienie jakiej nowej policyjnej władzy, nie wątpilibyśmy ani chwili.

„Przez ciągłe reformy szkół, które mają jedynie na celu, wynarodowienie młodzieży, nauka zupełnie jest zaniedbaną, tak, że od paru lat młodzież ciągle zaczyna od *A* rozmaitemi głoskami drukowanego, nie mogąc ani krok dalej postąpić w elementarzu nauk.

„O wprowadzeniu elementarzy, graždanką drukowanych, do szkół ludowych, już wam pisałem; tu tylko dodam, iż szkoły wiejskie w najopłakańszym są stanie. Przez nowe prawa i ukazy pozbawione dawnych swoich przyrodzonych opiekunów, w nowych nie znalazły żadnej opieki i nie znajdą jej, bo Moskwie nie chodzi o wykształcenie naszego ludu; a ten ostatni nie jest tyle dojrzałym, by sprawę tę, w całej jej ważności pojmował. Nigdzie więc nowe szkoły zaprowadzone nie zostały, a dawne — idą jak same chcą. Płaca nauczycieli jest po staremu, jak najgorsza.“

Podczas zawieszenia broni.

Podług tego, co korespondent *Timesa* donosi, jen. Benedek miał jeszcze przy sobie w Ołomuńcu 5 korpusów, w chwili, gdy mu Prusacy odcięli prosty odwrót do Wiednia. Bez bitwy ponownej nie mógł się przedrzeć, a bitwę staczać było niepodobieństwo dla armii w ówczesnym jej stanie. Wysłał tedy dnia 12. lipca do Przyrowa jeden korpus, aby ubezpieczyć tamże kolej od Prusaków, o których mówiono, że od Opawy maszerują w sile 4500 ludzi. Z korpusem tym złączył się d. 15. lipca 8. korpus. D. 14. lipca dwa inne korpusy opuściły również Ołomuniec i maszerowały bez wielkich utarczek przez Towaczów, Kojetyn, Znimek i Hradisch. Pod Towaczowem przezwyciężono stawiane przeszkody łatwo i odbyto marsz do Preszburga bez dalszych wydarzeń. Dnia 15. l. wymaszerował znowu jeden korpus na Hranice, doliną Beczwy, bez przypadku. Tegoż samego dnia Benedek ze sztabem i z 8. korpusem opuścił Ołomuniec, aby iść tą samą drogą, którą dnia poprzedniego szły dwa korpusy. Wiedziano, że nieprzyjaciel jest w pobliżu, i dano rozkaz, aby mała ta armia była gotowa do przyjęcia boju na którymkolwiek punkcie marszu. Jak ten rozkaz wykonano, niechaj czytelnik poweźmie z następującego przedstawienia.

Na froncie kolumny znajdowało się pół pułku ułanów, potem szła brygada piechoty, a za nią 4 baterje rezerwowe; dalej pociągi, i rdzeń korpusu z drugą połową pułku ułanów w tylnej straży. Flankierów ani piechotnych, ani jezdnych nie było po bokach. Brygada Webera była za daleko od tylnej straży, a lekka dywizja ks. Taxisa dopiero o 8 godz. zrana, a więc we trzy godzin po piechocie wyruszyła z Ołomuńca, i nie mogła przybyć w czas na pobojowisko. Benedek ze sztabem jechał koło dział. Jazda przedniej straży minęła już Towaczów; w tem została zaatakowaną i w dalszym marszu wstrzymaną, podczas kiedy jednocześnie od prawego dał się słyszeć ogień działowy, którym nieprzyjaciel skośnie i w poprzek strychował gościniec. Jednocześnie na wzgórku na prawo pojawiły się dwa szwadrony pruskich kirysjerów gwardji w pobliżu naszych dział. Benedek sam dał rozkaz trzem po kolei baterjom, aby się ustawiły przeciw baterji pruskiej. Pogalopowały one w prawo pomiędzy zboża o jakie 300 do 400 kroków od wzmiankowanych dwóch szwadronów kirysjerów, które uważano za jazdę własną z dywizji Taxisa, choć niektórzy oficerowie sztabowi wołali i przestrzegali, że to jazda nieprzyjacielska na wzgórku. Wątpliwość wnet się rozwiązała, gdyż jazda ta zaatakowała lekkim kłusem i dość nieśmiało baterje austrjackie.

Każdy sztab jeneralski ma przy sobie eskortę jazdy, częścią dla osłony, częścią na posyłki i tp. W tej korzystnej chwili cała osłona sztabu Benedeka wynosiła 40 ludzi, z których jedni prowadzili jeszcze luźne konie, a drudzy pilnowali bagażów oficerskich; lecz ożywieni wiarą w wyższość kawalerji austrjackiej, dragoni sztabowi, jak byli z końmi luźnymi, bagażami i bez szabli, rzucali się na skrzydło jazdy pruskiej właśnie w tej chwili, gdy ta wpadła pomiędzy działa i pomiędzy uprzęże. Wielu oficerów sztabowych brało udział w tem „melée“, które się skończyło odwrotem Prusaków. Szwadron ich atakujący cofnął się pod osłoną drugiego, lecz wnet zdawało się, że przybyły 4 nowe szwadrony kirysjerów, i te uderzyły nanowo na baterje i zabrały je. Działa bowiem były bez wszelkiej asekuracji. Ponieważ zbliżała się piechota nieprzyjacielska, przeto cały korpus 8my sprawiono w szyk bojowy. Lecz w tem nadszedł z Ołomuńca ks. Taxis z raportem, że widział dwa nowe korpusy pruskie nadciągające, Austrjacy tedy przez most pod Dubem przeszli na lewy brzeg Morawy ku Przyrowu, dokąd przybyli aż 21 godzin po swojem wymarszu z Ołomuńca, wyparci ze swojej linii odwrotu, i wzbogaceni nowem doświadczeniem. Przykro jest opowiadać o powolnem zniechęceniu wojska bitnego, ale nie mogę przemilczeć, że piechota tego korpusu w tym czasie straciła wszelką otuchę i odwagę. Przyczynę łatwo odgadnąć. Powiedziano tym ludziom, że zwyciężą bagnetem. Uderzali też bagnetami i kładli z siebie tysiączne hekatomby, ale nadaremnie. Zawsze było ich o 3—4 razy za mało wobec ognia karabinów nieprzyjacielskich. Prusacy sami, chwaląc niezmiernie austrjacką jazdę i artylerję — stracili wszelkie poważanie dla piechoty cesarskiej. I w tej rozprawie pod Towaczowem piechota poszła w rozsypkę. Ledwo ją zebrano po przybyciu do Przyrowa, gdy nieprzyjacielski alarm narobił nowego popłochu pomiędzy nią. Dwie brygady 1 korpusu rzuciły się nagle do ucieczki ku Karpatom. Nic w świecie nie mogło ich powstrzymać. Wiele ludzi rzucało broń po drodze, a Benedek widział się zmuszonym wydać rozkaz, że każdego żołnierza, któremu nazajutrz będzie karabin brakować, każe rozstrzelać. Aby tę groźbę jednak wykonać, potrzebowałby był prawie taką samą liczbę żołnierzy do egzekucji, ile było egzekwować się mających. Żołnierze z oddziałów w pobliżu pobojowiska będących, wrócili w nocy na pobojowisko i zbierali karabiny swoje, nieprzydatne do boju z Prusakami (Prusacy nie zabierali nigdy austr. karabinów, jeno łamali je i zostawiali na polu pr. r.) Pod tak smutnemi okolicznościami puszczono się w dalszy marsz przez Karpaty. Powoli żołnierze przyszli do siebie, i za przybyciem swojem do Preszburga wyglądali dość dobrze.

Na tem kończy korespondent *Timesa. Wiener Ztg.* niezadowolona jego krytyką. Jen. Benedek od dnia 27. z. m. przestał być w czynnej armii. Sztab pożegnał się z nim na śniadaniu, danem tegoż dnia po przeprawie przez Dunaj z tamtej strony Preszburga.

Dnia 4. i 5. b. m. przechodziły przez Cieszyn liczniejsze oddziały wojska cesarskiego. Wraz z nimi przybyły dwa szwadrony krakusów ochotników. Mieszkańcy uwolnieni od najazdu pruskiego, przyjmowali swoje wojsko z objawami radości i patrjotycznych uczuć, przyczem płeć piękna się odznaczała. Wojska te posunęły się większą częścią ku Frydkowi, ścigając oddział Klapki. Jak słychać, część klapkistów cofnęła się przez góry, mianowicie przez Radhoszcz do Morawy pod obronę pruską. W tych dniach sprowadzono po kilku klapkistów do Cieszyna, ujętych w okolicy.

Korespondencje Gazety Narodowej.

Białygród (Belgrad) 7. sierpnia.

(*J*) Od czasu jak do was po raz ostatni pisałem, rozmaite po gazetach błąkały się wiadomości, dotykające Serbię bądź bezpośrednio, bądź pośrednio. Były to po największej części wymysły lub domysły. Nie zbijałem ich ani prostowałem, dla tej prostej przyczyny, że nikt na nie nie uważał. Zajęte głośniejszemi sprawami umysły nie mogły interesować się drobiazgami, których teatrem zakątek politycznego świata. W tej chwili jednakże działa milczą, więc może kto z waszych czytelników zechce list z Serbii przeczytać.

Przez cały czas wstrząśnień politycznych, których powodem stała się najprzód Polska, potem Rumunia, następnie Austrja, Prusy i Włochy, Serbia zachowywała się bardzo przyzwoicie. Najmniejszego nikomu nie przyczyniła ambarasu. Każdy „spełniony czyn“ przyjęła z kurtoazją podobną do tej, która carowi moskiewskiemu dyktowała powinszowanie dla Austrjaków z okazji zwycięztwa pod Custozzą, dla Prusaków z okazji zwycięztwa pod Królowymgrodem. Powstanie polskie upadło? więc — „niech żyje Moskwa!“; Kuzę wypędzono? — więc „niech żyje Karol Hohenzollern!“! Austrja została pokonaną? więc — „niech żyją Prusy i Włochy!“ Takiej polityki trzymają się tu i przyznać należy, jest to polityka zdrowa i — co najważniejsza — nie wymagająca zbytecznego umysłowego natężenia! Czy pójdzie ona na zdrowie narodowi, dla którego ma znaczenie kursu moralności politycznej? to inne pytanie, o które podobno w gabinetach, a zatem i w gabinetkach, a zatem i w redakcjach gazet i gazetek, nie mają zwyczaju się troszczyć. Kto na wierzchu, tego racja; komu krzywda tego niech djabli biorą.

Do tej ogólnej charakterystyki politycznego zachowania się tutejszych mężów stanu nie byłoby co dodawać, gdyby nie ta szczególność, że Serbia przez swoje jeograficzne położenie, strategiczne znaczenie i militarną jakość, ważną gra rolę w kwestji wschodniej, a kwestja wschodnia wisi na włosku.

Nie dawno temu jeden z tutejszych dzienników, niby niepodległy (gdzie jest cenzura, tam niepodległość dziennikarska nie egzystuje), dowiedziawszy się, że Moskale nad Prutem, zaintonował we wstępnym artykule hymn na ich cześć“. „Zabiorą — pisał — Galicję i wyjarzmią Słowian na północy; przekroczą Prut i wyjarzmią Słowian na południu. Idą z prawosławnym sztandarem. W nim nasze zbawienie.“

Z podobnemi głupstwami nie wyrywają się organa urzędowe. Był to niby prostoduszny objaw opinii, niedyplomatyczne przyznanie się do sympatyj i nadziej. Dyplomatyczny świat ma obecnie Napoleona III. za opokę, na której stoi sprawa narodowości.

Szybkie pokonanie austrjackich wojsk zdumiło tu wszystkich. Nikt się tego nie spodziewał. Przyznać jednak należy ten władzom tutejszym rozsądek, iż nie chwyciły się natychmiast nabijanych z tyłu karabinów. Zdaje się, że rozumieją one, iż nie karabiny dały Prusakom to zwycięztwo, nie karabiny, ani nawet szybkość i dokładność strategicznych manewrów, ale moralna wyższość żołnierza-obywatela, któremu chodziło o prędkie zakończenie wojny i powrócenie do przerwanych zajęć. Z tego zapewne powodu nic tu nie słychać o przerabianiu broni, pomimo, że słychać o potrzebie gotowości wojennej. Potrzebę tę wyzywa głównie położenie Rumunii.

Rumunia i Serbia w jednakowym, do czasu wstąpienia na tron hospodarski Karola I., zostawały do Wysokiej Porty stosunku. Stosunek ten zmienił się na niekorzyść Rumunii. W Porta, korzystając z ambarasownego położenia hospodara, który tylną furtką, na sposób praktykowany w starożytnem Byzancium, dostał się na tron, narzuciła mu warunki i poniżające i uciążliwe, jak n. p. podwyższenie haraczu, zmniejszenie siły zbrojnej, obowiązek przedstawienia konstytucji W. Porcie do approbacji, obowiązek stawiania zbrojnego kontyngensu itd. Postawienie tych warunków zaniepokoiło Serbów. Jest to bowiem niczem innem, jeno złamaniem traktatu paryzkiego (1856), na którym opierało się ich polityczne bezpieczeństwo. Prawne więc podstawy tego bezpieczeństwa, jeżeli Rumunia warunki przyjmie, przestaną istnieć i dla Serbii, chyba, żeby się o nie które z gwarantujących upomniało mocarstw. Lecz które się upomni? Nie Moskwa, bo traktat paryzki jest przeciwko niej, złamanie więc onego przez Turcję jest dla petersburgskiego gabinetu wielce pożądanem;

nie Anglia, bo ta w warunkach W. Porty widzi spotęgowanie powagi sułtana; nie Austrja, bo ta wypchnięta z Niemiec, polityczną swoją działalność zwrócić musi na Wschód; nie Prusy ani Włochy, bo dla tych, wobec bliżej je tyczących się interesów, komplikacje kwestji wschodniej są jeszcze obcemi. Pozostaje jedna Francja, która dotychczas protegowała „interesującą“ narodowość rumuńską. Lecz: czy zechce protegować i dalej? Odpowiedź na pytanie to, tak Rumunia jak Serbia, usiłują wywołać demonstracjami. Przypominacie sobie zapewne napuszyste odezwy, ogłaszające Rumunię przewodniczką na drodze cywilizacji i wolności. Miały one na celu wywabienie na widok, w głębokich schowanego kryjówkach, rumuńskiego patrjotyzmu. Fanfaronady te skrupiły się na żydach. Połechtany niemi naród nie sypnął ochotnikami i pieniędzmi, nie pospieszył do szeregów, ginąć za ojczyznę, wolność i cywilizację, zapewne dla tego, że tego rodzaju demonstracja nie przystoi przewodnikom na drodze cywilizacji. Gdyby wyginęli, ludność poniosłaby niepowetowaną szkodę. Tego rodzaju demonstracyj Serbia nie robiła i robić nie ma potrzeby. Odezwa wojenna nie przebrzmiałaby tu głuchem echem. Uzbrojony i militarnie zorganizowany naród czeka tylko na kiwnięcie palcem, ażeby się rzucić na Turczyna. Więc też w Serbii demonstracja ograniczyła się na przyjęciu uroczystego poselstwa od księcia Karola i na rewizytowaniu go podobnemże poselstwem. Z okazji tej rewizyty, urzędowy dziennik *Srbske Nowine* następujący zamieścił artykuł:

„Publiczność nasza nie już o świetnem i najserdeczniejszem przyjęciu, jakiego od nowego księcia i rumuńskiej władzy doznała deputacja jego światłości księcia Michała. To przyjęcie dowodzi nam, że ścisła przyjaźń pomiędzy Rumunią a Serbią nie tyle zależy od dobrych osobistych stosunków u góry ile od samej natury rzeczy; to też, jakiekolwiek by zmiany w onych krajach zaszły, przyjaźń ich pozostaje zawsze jednakowo niezachwianą. Pomiędzy Rumunią a Serbią nie tylko niema żadnych powodów do nieporozumień, lecz ich topograficzne i polityczne położenie zobowiązuje je do jak najtrwalszego i najściślejszego sojuszu. Słowiański i rumuński narody jedynemi są wartownikami dolnego Dunaju, którego one wyłącznie oba brzegi obsiadły; ich polityczny stosunek względem Turcji i Europy jednakowym jest; w położeniu jednego nie może zajść żadna postępowa ani wsteczna przemiana, która by przemianą nie groziła lub takowej nie wywołała w położeniu drugiego. Przez to naturalna i polityczna pomiędzy niemi solidarność, tak jest utwierdzoną, że jej nic podkopać nie może, i cokolwiek zdarzy się na jednej stronie Dunaju, musi smucić lub radować umysły i na drugiej. Obydwa narody dobrze to pojęły, a władze ich coraz to bardziej i bardziej solidarność utwierdzają.“

Artykuł ten jest demonstracyjnym. Jest to pogróżka pod adresem W. Porty i gwarantujących mocarstw. Kto wie, ażali solidarność, do której przyznaje się Serbia, a o której W. Porta z góry wiedziała, nie powstrzymała wojsk tureckich od przywrócenia porządku w Bukareszcie.

Pomiędzy warunkami, postawionemi przez W. Portę księciu Karolowi, jeden zasługuje na podniesienie, mianowicie ten, w którym W. Porta żąda, ażeby dzieci księcia Karola wychowanemi były w prawosławiu. Co to Turków obchodzi? zkąd w nich ta prawosławna gorliwość? czy to na swoją szkodę czy na swoją korzyść muzułmańska Turcja podobny warunek stawia? Są to pytania arcyciekawe, lecz nie sposób ich rozwinąć w ciasnych ramach listu, w którym, czytającej Gazetę Narodową publiczności mam jeszcze o tem donieść, że tutejsza opinia publiczna jak najenergiczniej odpycha insynuacje wiedeńskich dzienników, ukazujących Austrji Wschód, jako pole przyszłej jej działalności. Bynajmniej tu sobie tego nie życzą.

Kronika.

— **Dalszy wykaz strat armii północnej** podług *Wiener Ztg.* z dnia 8. b. m.

W bitwie pod Trautenau dnia 27. czerwca z pułku piechoty nr. 24. im. ks. **Parmy**.

1 kompania. Szeregowy Krywolczak Wasyl lekko ranny.

4. komp. Cieśla Burba Mik. lekko ranny, szereg. Firczuk Piotr ciężko ranny.

5. komp. Plutonowy Kłos Józef, szereg. Srzeżewski Wasyl, Kuryluk Iwan lekko ranni.

7. komp. Szereg. Eisler Jan ciężko, Gołębiowski Iwan lekko ranny.

9. komp. Plutonowy Starożytnik Iwan poległ, kapr. Paul Emil lekko ranny, podkapr. Harnig Srul, freit. Gros Karol, Wolf Ferdynand, szereg. Kalko Fedor nieodszukani, Kubiuk Piotr poległ, Lesiuk Fedor c. ranny. Łukaszczuk Wasyl, Michajluk Michał, Moczerniuk Hrehor, Midak Michał, Martyniuk Michał, Mielonka Koźma, Nestoruk Mikołaj, Płaksiej Dymitr, Prymak Grzegorz, Romaniuk Antoni, Sawczuk Antoni nieodszukani. Serotiuk Iwan poległ, Udut Błażej ciężko ran. Weryło Iwan, Wrzał Fr. nieodszuk. Bojko Piotr ciężko ranny. Bożak Andrzej, Chudy Michał, Chaciuk Iwan, Choma Fedor, Dudas Iwan nieodszuk. Dohomirecki Józef lekko ranny, Iwaniszyn Stef., poległ, Iwanczuk Paweł, fr. Lessiów Prokop lekko ranni.

10. komp. Feldw. Galimberti Wiktor ciężko ranny, plut. Piśmenny Oleksa lekko ranny, kapr. kwaplut. Bornstrom Rudolf nieodszukani, kwafeldw. Łazar Adolf, kapr. Bilecki Leopold ciężko ranni, Dziubakiewicz Leop. lekko ran. Trynka Stef. nieodszukany, fr. podkapral Jasiński Karol l. r., fr. Kobyłka Dymitr poległ, Lutyk Atanazy ciężko ranny, Sandaluk Oleksa lekko ranny, Metgal Illie poległ, Roit Wacław, szereg., Biły Iwan nieodszukany. Błaszko Janko ciężko ranny, Drogulak Jakób lekko ranny, Hryńczak Wasyl ciężko ranny, Kwaróg Kazimierz, Kurytnik Daniel nieodszuk. Lilik Semen l. r., Micak Dymitr c. r., Malanczuk Iwan poległ, Matejczuk Oleksa l. r. Makonijczuk Wasyl nieodszukany, Maciopa Fedor c. r. Marciuk Dymitr, Osadczuk Dymitr nieodszukany, Osieczny Marek l. r. Rawluk Hryć, Skołuba Mikołaj nieodszuk. Szczerbaniuk Paweł, Skrypnik Iwan l. r., Teuber Karol, Towarnicki Teodor, Wałaszka Semen nieodsz., Zygaluk Wasyl poległ, dobosz Pawłoski Wasyl nieodsz., cieśla Słyziuk Paweł l. r., szewc Wojciechowski Ignacy c. r., szereg. Popowicz Antoni, Petrów Semen, Ramesz Fr. nieodszukani.

11. komp, Kwafeldw Köttner Ernest, plut. Dąbrowski Jan, Łoziński Fedko, szereg. Bernard Iwan ciężko ranni, Droniuk Dymitr l. r., Dzikun Dymitr c. r., Dudczak Fedor poległ, Fedoruk Fedor, Hryhoruk Jerzy, Hnatiuk Piotr, Horodyński Jan, Hostmann Frydryk, Iwanczuk Andrzej, Iwanczuk Michał, Kretschmer Ferd. Łuczak Jerzy, Midak Mik. c. r., Romaniuk Fedor poległ Sandorski Józef, Wojtuniak Semen, Zemluk Piotr ciężko ranni.

12. komp. Plutonowy Pałamarczuk Semen poległ, kapr. Humeniuk Bazyli lekko ranny, Mironiak Wasyl, Kubak Jerzy c. r., Rybak Jan poległ., fr. Wałuszczak Józef, Charuk Teodor, Jaworeńko Teodor ciężko ran., Tymczuk Oleksa l. r., Smeretczuk Antoni c. r., szereg. podkapr. Negrysz Iwan poległ, szereg. Budakowski Józef c. r., Budzulak Hnat l. r., Czerdarczuk Mik. poległ, Demianiuk Michał l. r., Gawryluk Wasyl, Greguraszczuk Dymitr c. r., Hrymaluk Andrzej l. r., Kuryszył Antoni, Kuliczyr Zacharjasz, Mutarczuk Iwan ciężko ranni, Maliszczuk Antoni lekko ranny, Koryluk Jacko nieodszukany, Kuliniak Iwan c. r., Kreczun Jak. nieodszukany, Michałków Jan, Mikołajczuk Ignacy, Hryciuk Onufry poległ., Sumaruk Dymitr nieodszukany, Tryszczuk Iwan, Zwarysz Oleksa, Zając Kirion c. r., Trawiński Bartł., Władyka Józef, Paczochniak Oleksa lekko ranni, Schwertner Ignacy nieodszukany.

13. komp. Kapr. Urbanowicz Jakób, fr. Largoniak Hryć, trębacz Łabuszczak Tymofij, szereg. Kossowan Iwan, Tasiuk Piotr, Kossowan Matwij, Dzurkowski Fedor, Negrej Teodor, Gamuła Dymitr, Szewczuk Andrz., Sidorak Ant., Kulisz Marcin, Glinkaniuk Mik., German Wasyl, Linecki Hryć, Wiśniak Józef, Białecki Iwan, Kopczuk Mich., Leheniuk Paweł, Wołoszczuk Hawryło, Popiuk Jerzy, Łukaniuk Semen polegli, feldw. Heissig Jan c. r., kapr. Łycar Jakób, fr. Diaków Oleksa l. r., Władycz Tomasz, szereg. Fedosiuk Konst., Fedoruk Hryć, Lastar Szlojma c. r., Topieluk Tymofij, Mandzyk Oleksa, Mechaniuk Fedor, Jakobczuk Fedor lekko ranni, Rybczuk Michał c. r., Kędzior Tanazy, Kustaniuk Mykita l. r., Gnytka Grzegorz c. r., Kluczewski Jakób, Pilczak Ilko, Kusznieruk Jerzy, Romaniszyn Oleksa l. r., Bandurak Mich. c. r., Tomin Mich., Hrymaluk Andrz., Pawlikowski Iwan, Pokitaniuk Hryć l. r., Własijczuk Semen c. r., Baranowski Teofil l. r., kapral Łaszkiewicz Alojzy, szereg. Mielnik Matwij, Petryszyn Iwan, Kaczaluk Stef., Basietiak Oleksa, Hucman Iwan, Moskal Piotr, Kilar Tomasz, Atamaniuk Hryć, Wróblewski Mik., Lubkiewicz Leon, Antuchowicz Jan nieodzzukani.

14. komp. Szereg. Iwaniuk Teodor, Łukaniuk Dymitr, Bodnarczuk Daniło, Makarczuk Hryć, Sidorak Semen polegli, kapr. Pipstein Jan, Lazorek Kost. c. r., fr. Juzyk Mik., Matjas Jerzy l. r., Fedorczuk Wasyl, szereg. Kozakiewicz Andrz. c. r., Czykarowski Iwan, Czurak Piotr, Kiforuk Maksym, Nusnak Wasyl, Prokopiuk Piotr, Tomaszewski Andr. l. r., Hrudej Dymitr c. r., Seredjuk Gawryło, Harasymczuk Semen, Rudyk Kiryło l. r., Skryblak Wasyl, Neciuk Semen, Romanczysz Semen, Kędzierski Fedor, Iwaniuk Grzegorz, Tulika Pantaleon, Płytka, Kyciak Wasyl, Doruk Łukian nieodszukani.

15. komp. Feldw. Nrowiec Karol, kapral podpl. Raczkowski Antoni, Magas Iwan, fr. wicekapral Sparg Jan, fr. Cholewiński Iwan, Dywaniak Kost, szeregow. Hryciuk Iwan, Kowalczuk Andr., Kostiuk Maksym, Krawczuk Mik., Kuśnieruk Oleksa, Karapka Onufry, Lutnik Matwij, Łyszczuk Andr. Sorochaniuk Oleksa, Stolarczuk Luca, Telicz Jakób, Zelek Oleksa pol., fr, wicekapral Györkes Antoni ciężko ranni, fr. Smuk Wasyl, szereg. Cwitkow Hnat, Dörfler Wolf lekko ranni, Filiewicz Mik. Gojan Hnat ciężko ranni, Gottlieb Szmil, Kostiuk Hryć, Lyczuk Oleksa, Malec Mich., Moroz Fedor l. r., Pietraszczuk Mik., Pitylak Tanazy, Radyk Jurko, Russeniuk Fedor c. r., Szwojka Hrehor, Szaraburak Dymitr, Semotiuk Jerzy, Zimiak Wasyl l. ranni, plutonowy Zubrzycki Kornel, szereg. Weiss Wincenty nieodszukani.

16. komp. Szereg. Marczuk Dymitr, Rybczuk Filip, Wekluk Prokop pol., feldw. Baczylski Ant. l. r., kapr. Malaniuk Andr., szereg. Begey Iwan, Dudczak Iwan, Kifornik Wasyl, Mielniczuk Mik., Głodowy Wasyl, Gawrylak Hnat, Kołodziejczuk Wasyl, Wiesinger Hugo, sługa of. Miklaszczuk Ruf, fr. Połoniecki Iwan, szer. Beczyniuk Mekita, Dobrowolski Dominik, Huszczak Andr., Hurak Filip, Godycz Paweł, Kuśnierczuk Mik, Sawiuk Iwan, sługa of. Iwaniszyn Oleksa, fr. Hnatow Mich., szereg. Hołyński Mik., Dzumadruk Iwan, Kieszkan Mik., Hamczar Dymitr, Romańczycz Iwan, Stesiuk Filip nieodszukani.

17. komp. Plutonowy Sorycz Maksym ciężko ranny, kapral Słomkiewicz Antoni poległ, Trufin Piotr, Pokietynek Onufry ciężko ranni, szereg. wicekapral Krzecznowicz Adolf, fr. Słobodzian Piotr nieodszukani, Skowroński Zacharjasz, Bodnaruk Iwan lekko ranni, Barabasz Jurko, Mokrzycki Semen, Gendej Andr, ciężko ranni, szereg. Seroczuk Mik, Nosej Wasyl pol., Tomiuk Lukim, Prokopow Fedor ciężko ranni, Lutyn Paweł lekko ranny, Hrobyczyk Wasyl, Korpaniuk Andr. Paliczuk Mik., Dzehurak Hnat, Greczuk Iwan, Dzurak Harasym ciężko ranni, Smigiel Feliks l. r., Juryczuk Tomasz pol., Jaraszczuk Dymitr, Zimmerhackt Fr., Wołoszyn Wasyl, dobosz wicekapr. Kolędiuk Piotr, szer. Kosiński Jan, Kołcuniak Fedor, Popiuk Oleksa, Michajłow Wasyl c. r., Wercha Iwan. Łubieniecki Hryć, Jaremko Pańko l. r., Bojczuk Koźma, Stefanów Mik. c. ranni, Kalin Mik. pol., Mulak Hryć, Ostapów Wasyl, Lakusta Dymitr, Jakubiak Hryć, Andrejczuk Mik., Połupka Paweł ciężko ranni, Szewczuk Józef lekko ranny, Wolski Antoni ciężko ranny.

18. komp. szereg. Swasiutyn Daniel, Gorganisk Iwan, Czeczuł Tymofij, Sanek Maciej, Piszyk Oleksa, plutonowy Dziubakiewicz Adolf kapr. Andruchowicz Mik. feldw. Ansianks Ludwik, fr. Kruk Stefan, szereg. Prokopiuk Wasyl, Lukaniuk Mik., Tokarek Fedor, Hryciuk Teodor c. r. Kolcun Stefan, Droniuk Łukian, Łukaniuk Stef. Kurendarz Onufry l. r. Krawczuk Jerzy, Harmatiuk Wasyl c. r., Hryciuk Iwan, Andrejów Roman, Andrejczuk Mich., Biły Dymitr, Wiszniewski Sylwester, Wazurczuk Kost., Łukienczuk Wasyl, Zugay Tomko l. r., fr. Sandulak Iwan, Załobek Jakób, szereg. Hurak Filip, Burdulaniuk Hnat, Marandiuk Iwan, Ustjanek Wasyl nieodszukani. D. c. n.

— **Nałogowy złodziej.** Jakim Seniow, czeladnik szewski z Brodków, obecnie 28 lat liczący, obrz. gr. kat., stanu wolnego, już w r. 1851 za kilka kradzieży, z powodu małoletności tylko policyjnie ukarany, od tego czasu skazany trzy razy kryminalnie za kradzież, ogółem na 7½ lat ciężkiego więzienia, resztę czasu przepędził po większej części w areszcie śledczym, ponieważ skoro go tylko wypuszczono, popełniał nowe kradzieże. Wypuszczony z więzienia w roku 1865 popełnił we Lwowie i Szczercu w jednym miesiącu maju dwanaście nowych kradzieży. prawie tylko w miejscach zamkniętych. Ujęty i jako chory umieszczony w szpitalu powszechnym, umknął ztamtąd w czerwcu 1865, skradłszy przytem rozmaite rzeczy szpitalne. Seniów przyznał się do tych wszystkich kradzieży i na rozprawie ostatecznej w dniu 6. bm. skazany na 6 lat ciężkiego więzienia (prok. prop. 7 lat), przyjął wyrok. Jego wspólnicy Swizko Buczman, Feśka i Marysia Buczman skazani zostali pierwszy na miesiąc z dwurazowym postem w tygodniu, dwie drugie każda na 14 dni więzienia, i wyrok przyjęli.

— **Cholera.** Na Bukowinie zdarzyło się od początku cholery w 16 miejscach, z ludnością wynoszącą 51.303 dusz 1870 wypadków słabości, z których 1027 skończyło się śmiercią; zaś 700 osób wyzdrowiało, a 143 pozostało z końcem lipca rb. jeszcze w kuracji.

— **Stryj** d. 9. sierpnia. Jeszcze 1. maja b. r. pod l. 686. ck. urząd powiatowy w Stryju odesłał do tutejszego urzędu miejskiego gruby plik aktów ciekawych, bo zawierających oskarżenie jednego członka tegoż urzędu o rozmaite bagatelki, jak np. o przywłaszczenie sobie drzewa sągowego cudzego, o najrozmaitszego rodzaju wyzyskiwanie urzędowego stanowiska swego na korzyść własną, itd.

Urząd miasta Stryja zdaje się nie uznaje za pilne rozpoczynać poleconego od c. k. władzy powiatowej postępowania dyscyplinarnego. Akta spoczywają sobie szczęśliwie! Może dla tego, że oskarżony jest asesorem urzędu miejskiego, a obecnie w zastępstwie burmistrza, pełniący obowiązek przełożonego tegoż urzędu, ks. Bielawski, jest także asesorem, więc kolegą oskarżonego?

— **Krynica** 4. sierpnia. Wynudziwszy się przez 3 tygodnie w Szczawnicy, jestem od 1. sierpnia w Krynicy. Jeżeli prawdziwą jest powieść o czyśćcu i raju, to niezawodnie Szczawnica jest czyśćcem, Krynica rajem. W pierwszej ograniczony na towarzystwo kilku znajomych, trapiony ciągle trwającą słotą, niedogodnością pomieszkania, drożyzną niesłychaną i brakiem swobodnej przechadzki, w drugiej zaraz przy wstępie znalazłem dobrych znajomych, przyjemne umieszczenie, zdrowe i tanie jedzenie, pogodniejsze niebo i w około ślicznie urządzone miejsca przechadzki.

Nie wiem, czy znaną wam jest Krynica; ja ją zwidziłem przed 13stu laty, wówczas zastałem tam zaniedbanie i brak wszystkiego, czego chory potrzebować może — dziś jakże się ona zmieniła! widok Krynicy sprawia wrażenie małego miasta z tą różnicą, iż nie masz tu żydowskiego brudu. Stanęły gmachy mieszkalne, urządzone z całym komfortem, imponuje oku wspaniała stylem i wykończeniem budowa, przeznaczona na łazienki, (zasługa to naszego Księżarskiego) kosztująca 140.000 złr., gdzie pomyślano o wszelkich dla chorego wygodach; rywalizują z sobą liczni przedsiębiorcy kupcy, właściciele domów i żywiciele żołądków, przesadzają się w grzeczności i usłużności dla gości — nie znam zakładów kąpielowych za granicą, sądzę wszakże, iż one nie o wiele prześcignęły Krynicę. Są tu dwa źródła, jedno w samym Zakładzie żelezisto-wapienne, drugie o małą ćwierć mili oddalone zelezisto-sodowe, zwane wodą Słotwińską. Ja napawam się ostatnią, i przynajmniej dwa razy na dzień odbywam pielgrzymkę do niej. Kąpać mi się nie wolno. Jadamy wspólnie u jednego stołu, i płacimy za obiad złożony z rosołu, sztuki mięsa, jarzyny z dodatkiem, pieczystego z dodatkiem, leguminy i deseru 60 ct. w. a.; jak widzicie można tu nawet tanim kosztem się utuczyć. Stołowi jadalnemu prezyduje Kraszewski, a do znakomitszych uczestników należą Piotr Moszyński i profesor Czerwiakowski. W końcu obiadu zjawia się listonosz z pakietami listów i gazet, i doręcza co komu należy, poczem Kraszewski odczytuje głośno ważniejsze wiadomości polityczne, jako niezawodny środek pobudzający żołądek do łatwiejszego trawienia. Potem rozchodzimy się każdy do swojej celi na poobiedną drzemkę, czytanie gazet jaką partję lub spokojne rozmyślanie i trawienie pokarmów lub wrażeń. Do stołu jadalnego zasiadają tylko mieszkańcy hotelu, w którym my mieszkamy, inni goście rozchodzą się po kilku traktyerniach i garkuchniach. O piątej pędzimy po nektar Słotwiński, wróciwszy spędzamy czas na gawędzie popijając ją skromnym wieczornym posiłkiem, kawą — a potem po 9tej silentium i panowanie Morfeusza, jeżeli kto z orężem fizycznych lub moralnych cierpień w ręku nie staje do walki z nim. Owoż macie całe curriculum vitae, prozaiczne wprawdzie, nie pozbawione wszakże powabu. Jutro wybieramy się do Żegestowa, a za dni kilka do Bardyjowa, gdzie Kryniccy goście bywają serdecznie przyjmowani przez Węgrów. Lubo nie należę do rzędu ludzi towarzyskich i w Szczawnicy absolutnie żadnej nie zrobiłem znajomości, czego przyczyną dziwaczny skład gości Szczawnickich — tu mimowoli wciągam się w koło towarzyskie. Z uwielbieniem patrzę na niepospolitą naszą znakomitość Kraszewskiego, którego tu otaczają należną jemu czcią. Uprosiłem prof. Czerwiakowskiego, by mnie jemu przedstawił, a nawet spędziłem bardzo przyjemny wieczór u Kraszewskiego, Dziwnie to łatwy w obcowaniu i miły człowiek, nadzwyczaj uprzejmy, wymowny, pełen wiedzy i daru jej udzielania, więzi uwagę słuchaczów obrazowem i bardzo wymownem przedstawieniem rzeczy, o której mówi. Fizycznie dosyć czerstwy, nie znać na nim ani wieku, — a jednak ma już lat 54 — ani pracy, której olbrzymie złożył dowody. Pogląd jego na ostatnie nasze wypadki nacechowany głębokiem uczuciem, rozumieniem wytrawnem dążeń i potrzeb naszych — i wiarą w lepszą przyszłość. Taki człowiek zasługuje na cześć powszechną, zdrowe ziarno, jakie ten potężny umysłem człowiek zasiał w narodzie, plon jaki zbieramy i zbierze potomność, jest i będzie pomnikiem jego rzetelnych zasług. W Krynicy dosyć wiele osób — wielkiego wszakże świata szczupłe kółko.

Ostatnie wiadomości.

Czterotygodniowe zawieszenie broni między Włochami a Austrją zostało finalnie podpisane. Austrjackie załogi pozostają w czworoboku i w Wenecji. Zawieszenie broni jednak może być w każdej chwili wypowiedziane, podobnie jak z Prusami. Wojskom austrjackim służy prawo utrzymywania drogi i etapów, dla swoich transportów z fortec włoskich do Austrji wiodących. Włosi cofnęli się zupełnie z włoskiego Tyrolu i z Friaulu.

Constitutionell niby prostuje podanie dziennika *Siecle*, że Francja podniesła w rokowaniach z Prusami kwestję granicy nadreńskiej, a Prusy nie chcą jeszcze wchodzić w podobne rokowania. Ale to co *Constitutionell* mówi, może tylko utwierdzić, że istotnie kwestja ta jest poruszona. Niewątpliwie — pisze — Francja otrzyma przyznanie sobie prawa do wynagrodzenia, ale jeszcze sformułowanego programu nie ma, więc i o odrzuceniu go przez Prusy mowy być nie może, mając zwłaszcza na względzie bardzo przyjacielskie stosunki między Francją a Prusami. „Zresztą nie jest Francji interesem prawdziwym, otrzymać małoznaczące rozprzestrzenienie granic, ale interesem jej istotnym jest wspierać Niemcy, aby się takowe mogły ukonstytuować w sposób najodpowiedniejszy interesom własnym, jak i interesom całej Europy“.

W Londynie zaś dnia 12. sierpnia krążyła wiadomość, że Francja żąda przywrócenia granic francuskich według traktatu z r. 1814.

Nordd. Allg. Ztg. z d. 11. b. m. umieszcza wstępny artykuł „o wiadomych już z doniesienia telegraficznego żądaniach francuzkich, domagających się kompenzaty nad Renem, żądaniach, które pobudzają do życzeń, jakie ze strony niemieckiej muszą być uznane za niewykonalne.“

„Trudno objaśnić motywa zamysłów francuzkich, chyba że polityka francuzka doznała zupełnej przemiany. Zmiany w Niemczech nie są bynajmniej międzynarodowe, ale czysto narodowe, — nie są bynajmniej groźbą dla Francji, ale owszem są tem korzystuiejsze dla zakresu potęgi Francji, gdyż Niemcy skutkiem wystąpienia Austrji. stają się znacznie szczuplejsze. Francja nie może żadną miarą w zmianach stanu posiadania w Niemczech upatrywać dla siebie groźby. Myśl ta trafi zapewne do przekonania narodu francuzkiego.“

Podług doniesienia telegramów berlińskich, hr. Münster opuścił już znowu Berlin; misja jego, aby uratować tron hannowerski dla następcy tronu ks. Ernesta Augusta pozostała bez skutku, zwłaszcza że ks. Oldenburgski miał odmówić swego pośrednictwa i wstawienia się u króla pruskiego.

Jeżeli *Berl. Börs. Ztg.* dobrze jest poinformowaną, to w ostatnich dniach próbowano znowu wykonać zamach na króla pruskiego. Wspomniany dziennik pisze bowiem:

„Wedle nadeszłych tu wiadomości w sobotę (4. bm.), podczas podróży króla z Pragi do Zgorzelic, pociąg, który szedł za pociągiem królewskim w blizkim odstępie wyleciał z szyn, przyczem 7 osób zostało skaleczonych. Na szynach znaleziono położone zbrodniczą ręką przeszkody. Jest podejrzenie, że sprawcy tego nieszczęścia zamierzali wyrzucić z szyn właśnie pociąg, w którym jechał król. Szczęściem pomylili się i uczynili to pociągowi ciężarowemu.

„Jest nadzieja, że winowajcy zostaną wykryci i ukarani przykładnie. Pociągiem uszkodzonym wieziono kosztowne rzeczy, należące do króla i następcy tronu, tudzież część masztarni dworskiej. Pewna ilość koni pozabijała się i pokaleczyła.“

Zdaje nam się wszakże, iż cały ten wypadek jest zmyślony. O podobnem wyskoczeniu pociągu ze szyn donosi *N. fr. Presse*, ale miał on miejsce nie na kolei między Pragą a Zgorzelicami, ale między Pragą i Bernem, i nie 4. lecz 6. b. m.; 5 ludzi i 7 koni wierzchowych króla pruskiego zostało zabitych. Wiele zaś pokaleczonych. Wówczas król pruski był już 12 godzin w Berlinie.

Krak. Ztg. podaje z szanownego udzielone jej źródła szczegóły o korpusie powstańców węgierskich: Wpadli oni dwa razy do Szląska austrjackiego. chcąc przez Morawę dostać się do Węgier. Drugi napad miał miejsce już w czasie zawieszenia broni i po tej stronie linii demarkacyjnej. Gdy wojska austrjackie z południa i ze wschodu nadciągnęły, legion cofnął się przez Rożnau i Mezeritsch poza linię demarkacyjną. Przez dezercję miał legion utracić połowę, a jazda jego stopniała na 100 ludzi. Prusacy wzięli go pod straż i odstawili do Nissy. Z tego widać, że Klapka nie był nawet na terytorjum Węgier.

N. fr. Presse opowiada, że hr. Mensdorff zaraz po zawarciu pokoju ma zamiar złożyć tekę ministra spraw zagranicznych, i poświęcić się całkiem zawodowi wojskowemu. Taka ma krążyć po Wiedniu pogłoska, i uważają ją za bardzo naturalną, gdyż po wystąpieniu Austrji z Niemiec i postradaniu stanowiska we Włoszech, dotychczasowe prowadzenie spraw zagranicznych państwa, wydało sobie nader niekorzystne świadectwo, i dało uczuć konieczność zupełnej zmiany w polityce zagranicznej dworu austrjackiego obok zmian w polityce wewnętrznej.

Czas dzisiejszy *en passant* mówi, że *Gazeta Narodowa* otrzymuje od *Dziennika Warszawskiego* swe telegramy. Szanowna redakcjo *Czasu*, jak nazwać tę haniebną insynuację? Czy dla tego, że ajencja berlińska rozsyła telegramy do wszystkich dzienników warszawskich, często te same, co i do *Gazety Narodowej*, można było puszczać tę potworną bajkę, że *Gazeta Narodowa* w związkach jest z *Dziennikiem Warszawskim*? Nie okrył że panów redaktorów rumieniec wstydu, gdy to pisali? Czy powinna się była zawiść aż do tego stopnia posunąć?

Gospodarstwo, przemysł i handel.

Lwów d. 10. sierpnia. (*Sprawozdanie tygodniowe Gaz. Lw.*) Po ostatnich deszczach, które padały na całej przestrzeni aż do Krakowa, mieliśmy już trzy dni ciepłe i pogodne. W niektórych okolicach użalają się, że deszcze zrządziły wielkie szkody. Obecnie odbywa się wszędzie zbiór pszenicy.

Z powodu blizkiego zawarcia pokoju i zniżenia dyskontu bankowego na 6 prc. w Niemczech północnych stosunki handlowe polepszyły się znacznie, co tem było pożądańszem, ile że ceny towarów kolonialnych i owoców południowych, zwłaszcza na prowincji doszły już do niesłychanej wysokości. Komunikacja koleją żelazną z Wiedniem, według doniesienia dyrekcji kolei północnej będzie w zupełności przywrócona do 15. sierpnia, z tego powodu znaczne transporta manufaktów, towarów lnianych i kolonialnych zostały zatrzymane dla unikaięcia powolnej i kosztownej drogi na kołach. Handel więc ureguluje się w najbliższych dniach, a w drugiej połowie bieżącego miesiąca ożywi się znacznie. Kolej lwowsko-czerniowiecka będzie otwarta niezawodnie d. 1. września, i niewątpliwie będzie przynosić przedsiębiorcom sowite korzyści, albowiem oczekują na jej otwarcie wielkie transporta zboża i drzewa.

Na targowicach zamiejscowych ceny zboża były następujące: Bochnia: pszenica 170 fnt. 8 złr. 25 c., jęczmień 140 fnt. 4 zł. 82 c., żyto 158 fnt. 6 złr. 15 c., owies 100 fnt. 2 złr. 75 c. Pokup owsa ożywiony, na inne gatunki zboża brak pokupu. Dębica: pszenica 170 fnt. 8 złr. 15 c., jęczmień 141 fnt. 5 złr. 25 c., żyto 160 fnt. 4 złr. 50 c. owies 100 fnt. 2 złr. 45 c., rzepak 170 fnt. 9 złr., ceny żyta i pszenicy idą w górę, równie jak rzepaku przy ożywionym popycie. Tarnów: pszenica 170 fnt. 8 złr. 89 c., jęczmień 139 fnt. 4 złr. 5 c., żyto 159 fnt. 5 złr. 25 c., owies 100 fnt. 2 złr. 45 c., dowóz słaby, pokup tylko na potrzebę miejscową. Rzeszów: pszenica 169 fnt. 7 złr. 89 c., jęczmień 141 fnt. 4 złr. 25 c., żyto 160 fnt. 5 złr. 6 c., owies 100 fnt. 2 złr. 55 c. Żyta kupiono wiele na spekulację, na jęczmień nie ma pokupu. Sędziszów: pszenica 170 fnt. 7 złr. 82 c., jęczmień 140 fnt. 4 złr. 5 c., żyto 160 fnt. 5 złr. 15 c., owies 98 fnt. 2 złr. 15 c., ceny spadają, popyt ożywia się. Jarosław: pszenica 170 fnt. 8 złr. 15 c.; jęczmień 139 fnt. 3 złr. 95 c., żyto 159 fnt. 4 złr. 70 c., owies 93 fnt. 2 złr. 25 c. Przedaż żyta znacznie ożywiona. Przemyśl: pszenica 170 fnt. 8 złr. 3 c., żyto 158 fnt. 4 złr. 45 c., jęczmień 138 fnt. 2 złr. 30 c. Dowóz żyta znaczny, jęczmienia prawie wcale nie było na ostatnim targu.

Bydła rzeźnego i opasowego posłano w tygodniu ubiegłym 300 sztuk do Krakowa, zkąd mają być popędzone przez obwód wadowicki do Jabłunki. Podróżni, którzy przybyli tu z Odessy na Bałtę, opowiadają, że spotkali w Bessarabii większe transporta wołów, które miały być przeznaczone do Lwowa, a ztąd do Florisdorf i Lipnika.

Stryj dnia 9. sierpnia 1866. Ceny targowe. Mierzyca pszenicy 3 złr. 20 cnt., żyta 2 złr., jęczmienia 1 złr. 70 c., owsa 1 złr., kartofle 80 c. Funt mięsa wołowego 8 c. baraniego 6 c., masła świeżego 26 c., grzybów suszonych 45 c. Cetnar siana 60 c. słomy w okłotach 40 c. Kopa jaj 60 sztuk 60 c. kopa ogórków zielonych 12 c. Sąg drzewa twardego 5 złr., miękkiego 4 złr.

Kasa dla chorych i skaleczałych wyrobników we Francji. Cesarz Napoleon nie ustaje zajmywać się prawdziwie po ojcowsku klasą pracującą. Rzadko dostrzegamy wprawdzie owoców jego zajęcia, jednakże od czasu do czasu pojawiają się pojedyncze objawy jego pomysłów, które jak słupy ogniste z ukrytych kraterów potężnie rozświecają widnokrąg świata, jakoby dawały odpowiedź tym wszystkim, którzy pytają: i co też Napoleon robi? W sprawie założenia kasy dla chorych i skaleczałych wyrobników, wystósował on następujące pismo do ministerstwa stanu Francji:

Saint Cloud dnia 28. lipca 1866. Panie Ministrze! Dekret z dnia 8. marca 1855 uświęca przytułki dla schorzałych i skaleczałych robotników w Vincennes i Vesivel. Dla tych, którzy przenoszą pozostawanie na łonie swych rodzin, może administracja wyznaczyć miesięczną lub roczną zapomogę. Tymczasem fundusz przeznaczony na te cele, — powstający z dodatku 1% od funduszów na roboty publiczne preliminowanych w mieście i rajonie milowym miasta, dozwala na teraz dawać zapomogę tylko schorzałym robotnikom, skaleczałym zaś udzielić takowej, niewystarcza.

Chcąc myśl dekretu z r. 1855 uszanować, należy uciec się i do innych źródeł, gdy oznaczone dotychczasowe nie wystarczają. Pierwej jednakże należałoby uzyskać współdziałanie interesantów, ażeby nie pozostali bezczynnymi w staraniach o swą przyszłość. Najstosowniej byłoby nałożyć na nich skromny datek dobrowolny. W skład tych datków wchodziłyby najpierw dodatki jednoprocentowe od robót publicznych państwa — departamentów i gmin. Tak powstałaby „Kasa zabezpieczeń" którąby rząd administrował nadając jej nazwę: „Kasa inwalidów robocizny." Kasa ta byłaby przeznaczoną do dawania wsparcia: 1. Robotników z miast i wsi, którzy zabezpieczywszy się, wśród pracy skaleczeli i do prac niezdolnymi się stali. 2. Wdowom takich, — którzy przy podobnych sposobnościach życie postradali.

Dyrekcje kolei żelaznych mają być zawezwane do dania przyzwolenia opodatkowania dotyczących robotników jednoprocentowym dodatkiem, i do odsyłania kwot dodatkowych do kasy towarzystwa; w zamian za to, otrzymają podatkujący te korzyści, które robotnikom statutami są zabezpieczone.

Tym sposobem miałyby tylko osoby zabezpieczone prawo do osiągnienia pomocy dla siebie i wdów swoich.

Przypuszczając, iż jednoprocentowy dodatek od kwot przeznaczonych na roboty publiczne 4 miliony corocznie przyniesie, wkładki zaś dobrowolne robotników wynosiłyby 1 milion, uzyskalibyśmy corocznie 5 milionów dochodu. Przyjmując czas trwania i zaopatrzenia chorych i skaleczałych przeciętnie na lat 20, okaże się, iż możnaby około 800 osobom każdej po 300 frank. rocznie udzielić. Proszę tedy pana porozumieć się z ministrem spraw wewnętrznych i robót publicznych, i wspólnie z radą państwa przedłożyć na podstawie powyższej wniosek do ustawy, i proszę Boga aby miał W. pana w swojej pieczy.

Napoleon mp.

Dywidenda akcjonarjuszów towarzystwa ubezpieczeń przeciw szkodom ogniowym w Lipsku, wynosi wedle zamknięcia rachunkowego na rok 1865 w procencie i dywidendzie 33 talarów od jednej akcji.

Wiedeń. (*Targ bydła rzeźnego.*) Przygnano 1238 węgierskich, 871 galicyjskich i 377 niemieckich wołów. Sprzedano rzeźnikom wiedeńskim 1158, na wieś 1288, w drodze 20, niesprzedano 1735 sztuk. Waga szacunkowa od sztuki 440 do 640 funt. Cena kupna na sztukę 104 do 140 złr., a od cetnara 20—26 złr. Spirytus bez odmiany, stale, towar zbożowy 55 cnt., melasowy 53—54 cnt. od stopnia.

Ceny targowe za granicą. Paryż. Mąka żywo i stale 6 marków na sierpień, 60.50 na wrzesień-grudzień 63 fr. Olej rzepakowy słabo, dysp. 95.50, na sierpień 96 fr. Spirytus żywo, na sierpień 45 fr. Cukier burakowy, surowiec 30 fr.

Londyn. Dowieziono 10.420 Q. pszenicy, 600 Q. jęczmienia, 110.610 owsa i 1420 beczek i 100 worów mąki; ceny utrzymały się poniedziałkowe.

Amsterdam. Żyto stale na październik 170—171. Rzepnik $69\frac{1}{2}$.

Mniszewo. Pszenica o 1 zł. 49, żyto 48 gr., jęczmień 7 gr. wyżej z powodu słoty.

Berlin. Żyto, stale, na sierpień $46\frac{7}{8}$, na wrzesień-październik $45\frac{1}{2}$. Olej rzepakowy na sierpień $12\frac{1}{4}$, na wrzesień-październik 12. Spirytus, dobrze, na sierpień $14\frac{2}{3}$, na wrzesień-październik $14\frac{3}{4}$ talarów.

Wrocław. Pszenica na sierpień 55, żyto na sierpień $41\frac{3}{4}$—$41\frac{1}{2}$, na sierpień-wrzesień $41\frac{1}{2}$; jęczmień na sierpień 39, owies na sierpień 40, rzepak na sierpień 84, olej rzepakowy loco $11\frac{1}{2}$, spirytus loco $13\frac{11}{12}$ tal.

Kolonia. Pszenica 6 tal. 25 sgr., żyto loco 5 tal. 5 sgr., jęczmień 5 tal. 15 sgr., owies eff. 5 tal. 15 sgr., olej rzepakowy 100 fnt. z beczką okutą $13\frac{9}{10}$ tal., spirytus 80stopn. Treff. $18\frac{3}{4}$ tal.

Karuk — całkiem bez popytu. Prima 16 — 17 złr.; czarny 12 — 13 złr. za cetnar. Cukier również bez życia. Zbiór buraków w Czechach i Morawie spodziewany bardzo korzystny; Rafinada 34 — $35\frac{1}{2}$, melasa 32 — $33\frac{3}{4}$ złr. Olej rzepakowy gotówką $26\frac{1}{2}$ — $26\frac{3}{4}$ złr. Późniejsze termina $26\frac{3}{4}$ — 27 złr. za cetnar loco Wiedeń bez beczki.

Peszt. Smalec 34 złr., na wrzesień 35 złr. Spirytus żywo 1500 — 2000 wiader nowej metody a 51 — $52\frac{1}{2}$ c. z beczką. Olej po 33 złr. Zboża stale — ceny nie zmienione.

Zaraza na bydło. Ck. rząd krajowy w Bukowinie z powodu wybuchu gwałtownej zarazy na bydło w Mołdawii w pobliżu ck. austrjackiej granicy, uznał za stosowne przedłużyć perjod kontumacyjny dla bydła przybywającego z Mołdawii z dziesięciu do dwudziestu dni.

Część urzędowa.

Z powodu poruszenia tej okoliczności, że ces. moskiewskie pograniczne urzęda celne, a mianowicie komora w Mysłowicach, utrudniają mieszkańcom galicyjskim, którzy chcą udawać się do królestwa Polskiego na żniwa, przejście granicy tem, iż żądają od nich wizy paszportowej c. moskiewskiego konzulatu w Brodach, oznajmiła za wstawieniem się ck. austrjackiego konzula jeneralnego w Warszawie kancelarja dyplomatyczna królestwa Polskiego pod dniem 19. lipca 1866 l. 1986, że ze strony przynależnych władz moskiewskich poczyniono potrzebne rozporządzenia, ażeby przybywający do Polski galicyjscy najemnicy do robót w polu, przepuszczani byli bez przeszkody za granicę, jak tylko wykażą się paszportem urzędu powiatowego. Co się niniejszem podaje do wiadomości powszechnej.

Konkurs. Posada pocztmistrza w Haliczu z płacą 200 złr. Termin do 3 tygodni w ck. dyrekcji poczt we Lwowie.

Konkurencja ofertowa w celu obsadzenia trafiki tytoniu w Krystynopolu. Wadjum 80 złr.; termin do 4. września do ck. dyrekcji skarbu w Żółkwi.

Licytacje. Sprzedaż dóbr Janczyn obwodu brzeżańskiego, dnia 27. września i 11. października. Cena 92.000 złr. wadjum 10 prct. w ck. sądzie w Złoczowie.

Wydzierżawienie dochodów miejskich w Śniatynie; termin 22., 23. sierpnia i 4., 5., 18. i 20. września r. b. w urzędzie miejskim w Śniatynie.

Ck. komisja namiestnicza w Krakowie, zarządziła przeniesienie dotychczasowej komisji weterynarno-policyjnej z Podłęża do Krakowa. Odtąd więc transporta bydła pójdą z Krakowa na Myślenice, Lubień, Naprawe, Nowytarg do Węgier.

Przyjechali do Lwowa d. 11. i 12. sierpnia. Pp. hr. Komorowski W. z Dziewiętnik, Bocheński A. z Ottyniowiec, Terlecki A. z Hoszowa, Wiśniewski T. z Krystynopola, Soroczyński R. z Choronowa, Papara J. z Dolnicza, br. Dalwig M. z Moskwy, Grocholski K. z Rożysk, Pieńczykowski J. z Wybranówki, Borowski M. z Hurka, Giżycki Michał z Warszawy, Stecher Jan z Turynki, Seredowski W. z Ostobuża, Geider M., Emerych Vares i J. Wechtitsch z Pesztu.

Wyjechali ze Lwowa d. 11. i 12. sierpnia. Pp. br. Malowetz L. do Krakowa, Mrozowiecki J. do Stanisławowa, Poletyło L. do Polski, Vivien J. do Wysocka, Bogdanowicz R. do Delatyna, Passakas Ig. do Kolanki, Stojowski B. do Chlebny, hr. Dzieduszycki J. do Jarczowiec, hr. Komarnicki R. do Złoczowa, hr. Komorowski W. do Dziewiętnik, br. Heydt A. do Romaszówki, Gnoiński A. do Danilcza, Terlecki A. do Hoszowa.

Telegrafowany kurs wiedeński, z dnia 13. sierpnia.	W. A. zł.	c.
Oblig. długu państ. 5% za 100 gl. m. k.	60	25
Pożyczka nar. 1854 5% za 100 gl. m. k.	65	25
Losy z r. 1860	75	00
Akcje banku nar. za 1000 gl.	727	00
„ Towarzyst. kred. na 200 gl.	144	10
Londyn 10 fnt. szterlingów	128	75
Dukaty cesarskie sztuka	6	15
Srebro za 100 gl. w. a.	127	75

Kurs lwowski, z dnia 13. sierpnia.	Dają w. a. zł.	ct.	Żądają w. a. zł.	ct.
Dukat holenderski	6	08	6	17
Dukat cesarski	6	06	6	15
Moskiewski półimperjał	10	38	10	57
Moskiewski rubel srebrny	1	83	1	93
Moskiewski rubel papierowy	1	52	1	55
Pruski talar kur.	1	86	1	90
Galic. listy zast. w. a. (bez kuponów)	67	67	68	67
Galic. listy zast. m. k. (bez kuponów)	71	17	72	12
Galicyj. oblig. indem. (bez kuponów)	61	33	62	42
Pożyczka narodowa (bez kuponów)	64	37	66	00
Akcje kolei żel. gal. (bez kuponów)	188	67	193	00

Wydawcy: Jan Dobrzański i Witalis W. Smochowski. Główny współpracownik: Jan Dobrzański. Odpowiedzialny redaktor: Antoni Orzechowski. Druk Kornela Pillera

Т. II.

21

Кн. 34 (II)

Документи, що стосуються виборчого закону 14 грудня 1866 р.

1860-і рр.
м. пол.

II (184 арк.)

Postanowienie Cesarskie

względem uchwał Sejmów krajowych w Austryi z roku 1863.

(: wedle zapisków Gazety wiedeńskiéj :)

Numer Gazety wiedens.	Kraj	Przedmiot	Postanowienie
79.	Karyntya	Krankenverpflegsgebühr für Dienstboten.	sanktionirt
"	Styrya	Weinzinsumwandlung	
80		Vereinigung des Fürstenthumsfondes mit dem Landesvermögen.	
		Vereinigung des Kavalierkasernen-baufondes mit dem Hauptlandesdomesticalfond.	
	Szląsk	Uebernahme der Geschäfte der bestandenen Landeshauptmannschaften der schlesischen Fürstenthümer von Seite des Landesausschusses.	
		Abänderung einzelner Bestimmungen über die Verleihung der aus Landesmitteln dotirten Stiftplätze in Militärbildungsanstalten.	
	Salzburg	Bestreitung der Verpflegskosten in der Salzburger Irrenanstalt.	
	Austrya niżna	Entschädigung für Militäreinquartierungen.	
83. ab. Zlt.	Gorycia	Errichtung einer neuen Görzer Dominikal-Präbende.	
84.	Salzburg	Darlehen der Gemeinde Salzburg und Veräußerung mehrerer Gemeinderealitäten.	
85.	Szlązk	Änderung der Stiftbriefe über 6 schlesische Stipendien für deutsche und lateinische Schulen, dann über die Erzh. Rudolf Studentenstiftung.	
94.	Bukowina	Landesfondszuschlag pro 1863.	
97.	Czechy	Darlehen der Stadtgemeinde Carlsbad.	
107. ab. Zl.	Istrya	Landes- und Grundentlastungs-fonds-zuschlag pro 1863.	
	Styrya	Auflage auf Besitz v. Hunden in Städten.	

Numer Gazety Wiedeńs.	Kraj	Przedmiot	Postanowienie.
	Salzburg	Taxe von 25 f. für Aufnahme in den Gemeinde-Verband der Stadt Salzburg.	
111.		Strassengesetz.	
113.	Istria.	Landesfonds- u. Grundentlastungsfonds	
116.	Salzburg	Zuschlag pro 1864.	
118.	Istrya	Strassengesetz.	
Ob. Zeil.	Szlask	Landesfonds und Grundentlastungsfondszuschlag.	sanktionirt.
119.	Kraina	Auflage auf Besitz von Hunden in Laibach.	
	Austrya niższa	Strassengesetz (ogłoszone w gaz. wied. N. 126.	
123.	Karyntya	Kirchenkonkurrenz	
	"	Schulpatronat und Konkurrenz.	
130.	Voralberg.	Strassengesetz.	
130	Tyrol	Aufenthalts- Fremden- und Heimatstaxe in Insbruck	Nicht genehmigt, weil Fremden und Aufenthaltstaxen wenn sie in Insbruk bewilligt würden, auch anderen Gemeinden nicht versagt werden könnten, derlei Taxen aber in solcher Ausdehnung nur geeignet wären, dem öffentlichen Interesse entgegen, die Freizügigkeit und Verkehr zu beschränken, und weil ferner bezüglich der Heimatstaxe, der Akt der Verleihung nicht den Gegenstand einer rationellen Besteuerung bilden können.
134.	Voralberg.	Erhöhung der Gehalte der Volksschullehrer.	Nicht genehmigt weil dieser Gesetzentwurf theils ohnedies bereits gesetzlich bestehende, theils über das Verfügungsrecht der Gemeinde mit dem Normalschulfonde unzulässige Bestimmungen enthält.
"	"	Schulpatronat und Konkurrenz.	Nicht genehmigt, wegen prinzipieller Abweichung von der Regierungsvorlage.
136.	Austrya niższa	Leitha-Regulirung als Landesangelegenheit erklärt.	sanktionirt.
136	Austrya niższa	Strassenkonkurrenz.	Dieser Gesetzentwurf, dessen Verhandlung in dem vom Landtage gewählten Ausschusse ohne Intervention des k. k. Kommissärs stattgefunden hat, wurde wegen mehrerer unzulässigen Bestimmungen nicht genehmigt. —

№ Gazety Wieden.	Kraj.	Przedmiot.	Postanowienie.
136.	Czechy	Zusatzartikel zur Landes-Ordnung	Art. II. III. IV. VI. VIII. IX. und XI. bis inclus. XIV sanctionirt. Art. I. V. VII u. X. nicht genehmigt.
138.	Karyntya.	Unentgeltliche Ueberlassung eines landschaftlichen Grundstückes an die Stadt Klagenfurt zur Herstellung einer Strasse.	sanktionirt.
138.	Istrya.	Die Beschlüsse bezüglich der §. §. 36, 37. durch Begrüßung für zulässig erklärt wird, haben als mit dem Widerspruche stehend, die a. h. Genehmigung dass der Landesbeschluß bezüglich des §. 50. §. 53. der Landtagsgeschäftsordnung als der A. h. Genehmigung nicht bedürfen.	und insoweit hierdurch die Abstimmung auch jener bezüglich des §. 53. der Landtagsgeschäftsordnung, §. §. 36 u. 39 der Landesordnung im nicht erhalten, mit dem Beisatze, und die übrigen Bestimmungen des in eigenen Wirkungskreise gelegen
138	Tyrol.	Zusatzbestimmung zum §. 16. der Landtagswahlordnung.	nicht genehmigt.
138	Dalmacya	Zusatz zur Landtagswahlordnung.	Dem Zusatze haben Se. Majestät die Genehmigung nicht ertheilt, jedoch das Staats-Ministerium ermächtigt, die Landesstellen in Dalmatien anzuweisen, bei Neuwahlen von Landtagsabgeordneten im Sinne des vom dalmatischen Landtage gefassten Beschlusses vorzugehen, wornach bei Neuwahlen der Abgeordneten der Landgemeinden jedesmal auch die Wahlmänner neu zu wählen sind. —
146.	Dalmacya.	Bestimmungen der Amtsinstruction für den Landesausschuß, welche eine Aenderung des §. 40. der Landesordnung einführen, und zwar dahin, daß zur Erledigung gewöhnlicher Verwaltungs-Angelegenheiten im Landes-Ausschusse die Anwesenheit von zwei Beisitzern und des Präsidenten genügen, dann einer Änderung des §. 41. der Landesordnung durch die Bestimmung, daß im Falle der Stimmengleichheit in einer Sitzung von 3. Beisitzern	Nicht genehmigt, und rücksichtlich des §. 8. der Amtsinstruction haben Se. Majestät angeordnet, daß die Bestimmung, wornach die Beamten des Landesausschusses lediglich Treue der Landesordnung zu schwören hätten, welche [illegible] formal mit den Vorschriften über die Eidesleistung der Staats- und öffentlichen Beamten, so wie mit der Anordnung des §. 9. der Landesordnung über das von den Landtags-Abgeordneten abzulegen- de

Nr Gazety Wiedeń.	Kraj.	Przedmiot.	Postanowienie.
		Beisitzern und dem Präsidenten oder dessen Stellvertreter der 4. Beisitzer, in dessen Verhinderung aber ein beliebiger Ersatzmann und eventuell sogar ein oder mehrere in Zara wohnende Landtagsabgeordnete mit entscheidender Stimme beizuziehen sind.	abzulegende eidesstättige Gelöbniß nicht im Einklange steht, nicht in Wirksamkeit treten dürfe und daher die Eidesformel diesem Umstande entsprechend abzuändern sei. —
146	Voralberg.	Zusatz des §. 9. der Landesordnung wornach in das eidesstättige Gelöbniß der Abgeordneten aufzunehmen wäre: „Treue und unverbrüchliche Festhaltung an der Reichs- und Landesverfassung."	nicht genehmigt.
"	"	Kirchenkonkurrenz.	sanktionirt.
"	Kraina	Strassenkonkurrenz.	Nicht genehmigt mit Rücksicht auf die bei den §. § 22 u. 23 der Regierungsvorlage beschlossenen Änderungen.
155.	Styrya	Übertragung der Ernennung der Professoren an der technischen Lehranstalt „Joanneum" und der landschaftlichen Oberrealschule zu Grätz an den Landesausschuß.	sanktionirt.
157.	Styrya	Landesumlage zu direkten Steuern für die Grundentlastung 23% und für den Landesfond 15%.	Sanctionirt pro 1863. und gestattet, daß der Landesausschuß solche auch pro 1864 ausschreibe, wenn die verfassungsmäßige Behandlung des Landes-Präliminars für 1864 vor dem 1t November 1863 nicht erfolgen sollte.
158	Gorycya	Schulpatronat und Konkurrenz.	Nicht genehmigt, weil die im §. 1. beschlossene Aufrechthaltung der Patronate öffentlicher Fonde in so weit dieselben lediglich im Gesetze begründet sind, nicht zulässig ist. —

№ gazety Wiedeń.	Kraj.	Przedmiot	Postanowienie.
158	Czechy.	Zusatzartikel zur Landesordnung ~~wornach~~ jeder Abgeordnete, der ein Staatsamt annimmt, so wie jeder zum Abgeordneten gewählte Staatsbeamte der in eine höhere Dienstkategorie eintritt, oder außer der graduellen Vorrückung einen höheren Gehalt oder eine Personalzulage erhält, sich einer neuen Wahl unterziehen muß.	nicht genehmigt.
158	Gorycya	Strassenkonkurrenz.	Nicht genehmigt, wegen der Anordnung im §. 23. (§. 24 der Regierungsvorlage). —
158	Dalmacya	Aufhebung der Geld-Prämien für Raubthiere aus dem Landesfonde.	Sanctionirt – jedoch dem Beschluße über die Art der Verwendung des hiedurch beim Landesfonde alljährlich in Ersparung kommenden Betrages zu Schulzwecken mit Rücksicht auf §. 18. II. N. 2 der Landesordnung, die Genehmigung nicht ertheilt, weil es sich hiebei nicht bloß um nähere Anordnungen innerhalb der Grenzen der allgemeinen Gesetze, sondern um eine Abänderung wesentlicher Grundprinzipien der Gesetzgebung über die Volksschulen handelt, welche außerhalb der Kompetenz des Landtages liegt. Die Bestimmung der durch Aufhebung der Raubthier-Prämien beim Landesfonde in Ersparung kommenden Beträge zu Schulzwecken überhaupt innerhalb der Grenzen der diesfalls bestehenden gesetzlichen Vorschriften unterliegt, nach A. h. Bestimmung keinem Anstande.
160.	Istrya	Kirchenkonkurrenz.	
		Schulkonkurrenz.	
"	Bukowina.	Aufnahme eines in Annuitäten rückzahlbaren Darlehens aus dem gr. n. u. Religionsfonde zum Baue einer Landesbibliothek und Landtagsgebäudes.	sanktionirt.

Nr. gazety Wiedeń.	Kraj	Przedmiot.	Postanowienie.
Ad 160 Ab. Post N.13.	Istrya	Gemeindeordnung.	sanktionirt
164.	Styrya.	Bitte um Amnestirung der wegen der Vergehen im J. 1848 in contumaciam Verurtheilten und um Rehabilitirung der früher wegen politischen Verbrechen und Vergehen verurtheilten Weinmärker.	Se Majestät haben sich nicht bewogen gefunden, volle Gnade dort walten zu lassen, wo dieselbe von dem einer gnadenweisen Berücksichtigung nicht unwürdigen Betheiligten, selbst nicht erbeten wird.
"	Istrya	Änderung der Wahlorte für einige Wahlbezirke.	sanktionirt.
169	Czechy	Abänderung des § 13. der Landesordnung wornach im Falle des Todes, Austrittes oder dauernder Verhinderung eines Mitgliedes des Landtags Ausschusses jener der Ersatzmänner in den Landesausschuß eintritt, welcher durch denselben Wahlkörper gewählt ist, aus dessen Wahl der zu vertretende Landesausschuß beisitzer hervorgegangen ist.	sanktionirt.
"	Kraina	Schulpatronat und Konkurrenz	Nicht genehmigt, wegen principieller Abweichung von der Regierungsvorlage.
171.	"	Kirchenkonkurrenz	sanktionirt.
"	"	Regelung der Gemeinde der Moorgründe am Laibacher Moraste	sanktionirt.
172.	Tyrol.	Abänderung des §. 13 der Landesordnung damit in der 2 Alinea statt: „tritt der Ersatzmann ein" stehe: „tritt nach Thunlichkeit jener Ersatzmann ein."	Nicht genehmigt, weil hiedurch das Prinzip der Interessenvertretung alterirt werden könnte.

Nr. gazety Wiedeńs.	Kraj.	Przedmiot.	Postanowienie.
172	Tyrol	Abänderung des § 15. der Landesordnung, wornach die Beisitzer des Landesausschusses ihren Aufenthalt in Innsbruck nur so lange zu nehmen verpflichtet sind, als ihre Betheiligung an den Geschäften des Landesausschusses es erfordert.	sanktionirt.
Ad 182 All. Fasz. N. 33.	Karyntya.	Landesumlagen zu direkten Steuern ohne Kriegszuschlag, 22% für den Landesfond, 28% für den Grundentlastungsfond.	sanktionirt.
	Gorycya.	Landesumlagen: 22 5/10 % Landesfond 10 5/10 % Grundentlastungsfond.	sanktionirt
200.	Dalmacya.	Landesumlagen: 16½ %, dann Kreisumlagen für Kreise Zara und Spalato 16%, für Ragusa 10½ %, für Cattaro 2%	
	Styrya.	Uibergabe des Landeskulturfondes in die Verwaltung der Landesvertretung.	nicht genehmigt.

Dyjety

Komisya administracyjna.

Sprawozdanie
komisyi administracyjnej o wniosku podwyższenia dyjet poselskich.

Wysoki Sejmie!

Komisya zastanowiwszy się nad wnioskiem p. posła Kmietowicza o podwyższenie dyjet poselskich z 3 na 6 złr., ma zaszczyt zdanie swoje Wysokiej Izbie przedłożyć.

Komisya uznając w zasadzie, że dyjety w ilości 3 złr. są z powodu drogości życia w mieście Lwowie nie wystarczające, a wymaganiom stanowiska poselskiego nieodpowiednie, oświadczając przeto zdanie swoje, że powzięta na 1szej sesyi sejmowej w tym przedmiocie uchwała nie zaspokaja słusznie objawionych życzeń; ze względu jednakże na niedostatek, jaki w całym niemal kraju panuje, czego dowodem nieustannie w tym samym gmachu obradująca komisya zapomogi, a ztąd i poczucie powszechnie obudzone do ponoszenia ofiar w tej ciężkiej dla kraju chwili; zważywszy dalej, że obecny peryod sejmowy zbliża się do końca, i nowy Sejm w szczęśliwszych może okolicznościach obradujący, stosownie do swoich wymagań urządzić się będzie mógł, oświadcza się komisya przeciw podwyższeniu dyjet, i wnosi:

Wysoki Sejm uchwali:

„Wniosek posła Kmietowicza odrzuconym zostaje.“

Kraiński w. r.
przewodniczący.

Henryk hr. Wodzicki w. r.
sprawozdawca.

Dyety
1866

Wniosek naglący.

Wysoki Sejm uchwali:

Podnieść dyjety dla posłów Sejmu podczas teraźniejszej kadencyi na sześć złr. w. a. dziennie.

Kmietowicz.
Dr. Zdun.
Cichorz.
X. Dobrzański Alexander.
X. Morgenstern.
X. Stępek.
X. Ruczka.
Pudło.
Jan Kobak.
Horodyski.
Gutowski.
Szeliski.
Skrzyński Ignacy.
Szemelowski.
Bocheński.
Polanowski.
Golejowski.
Maciej Czechura.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wnioskach posłów pp. x. Antoniego Pietruszewicza i Alexandra hr. Borkowskiego, względem używania języka polskiego i ruskiego w czynnościach Sejmu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Poseł Pietruszewicz x. postawił na posiedzeniu sejmowem z dnia 19. Grudnia 1865. r. wniosek następującej treści:

„Sejm krajowy obraduje, uchwala i urzęduje zarówno w języku polskim jak i ruskim; dla tego „wszelkie wnioski i przedłożenia rządowe, wydziałowe i komisyjne powinny być w tych obu językach „krajowych poddawane pod obrady sejmowe."

„Przy drugiem czytaniu ma być tekst ruski i polski zarówno przedmiotem rozpraw i głosowa„nia; przy trzeciem czytaniu należy zawsze odczytać każden §. tekstu polskiego i ruskiego, i te oba teksty „mają być jako autentyczne uważane, a względnie ku uzyskaniu najwyższej sankcyi przedkładane."

Uchwałą wysokiego Sejmu z 16. Stycznia 1866. r. polecono Wydziałowi krajowemu, aby zbadawszy wniosek posła x. Pietruszewicza, sprawozdanie WysokiemuSejmowi przedstawił, z pominięciem formalności wydrukowania sprawozdania.

Odnośnie do tego przedmiotu postawił poseł hr. Borkowski wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić jako §. 17ty, umieścić się mający przed §. 17tym prowizorycznie przyjętego regulaminu:

„Językiem Sejmu jako całości jest język polski."

Uchwałą z 10. Lutego 1866. r. odesłał Wysoki Sejm wniosek ten również do Wydziału krajowego do zbadania i sprawozdania.

Wnioski te, o ile się odnoszą do sposobu załatwiania czynności sejmowych, są przedmiotem regulaminu sejmowego, gdzie uchwalone w tej mierze postanowienia należą.

Wydział krajowy uchwalając regulamin sejmowy niedotknął w regulaminie kwestyi języka, sądził bowiem, iż przy dotychczasowej używalności pozostać wypada, i że z czasem ustali się praktyka obustronnie dogodna bez potrzeby ujęcia tej kwestyi w formę uchwały.

Polecenie wszakże Wysokiego Sejmu dane Wydziałowi krajowemu z powodu rzeczonych wniosków, wkłada na Wydział krajowy obowiązek poddania przedmiotu tego pod uchwałę Wysokiego Sejmu.

Praktyka dzisiejsza odpowiada poniekąd zasadzie wypowiedzianej we wniosku posła Borkowskiego. Wniosek ten zamierza przeto właściwie ująć w formę uchwały, sposób postępowania pod względem języka dziś istotnie używany, czyni to wszakże w wyrazach zbyt ogólnych, dopuszczających w zastosowaniu wątpliwości, zwłaszcza pod względem osądzenia, jakie poszczególne czynności sejmowe odnoszą się do całości Sejmu.

Wątpliwości podobne wywołałyby spory, które musiałyby być rozstrzygnięte poszczególnemi uchwałami tłumaczącemi doniosłość i znaczenie zasady we wniosku posła Borkowskiego zawartej, i tak nieosiągnąłby się jednego z głównych celów unormowania kwestyi językowej.

Wydział krajowy przeto nie może Wysokiemu Sejmowi zalecać przyjęcia wniosku w formie przedstawionej przez posła Borkowskiego.

Wniosek posła x. Pietruszewicza wypowiadając ogólną zasadę:

„Sejm obraduje, uchwala i urzęduje zarówno tak w polskim jako też i w ruskim języku, stosuje tę ogólną zasadę do niektórych czynności sejmowych.“

Używanie języka polskiego lub ruskiego przy obradowaniu i stawianiu wniosków, nie było nigdy kwestyonowanem w Sejmie naszym, o ile przeto wniosek posła x. Pietruszewicza ten szczegół w uchwałę ująć zamierza, niema nic przeciw temu do zarzucenia.

Żądaniem zaś, aby uchwalanie i urzędowanie odbywało się zarówno tak w polskim, jakoteż i ruskim języku, domaga się wniosek posła x. Pietruszewicza wprowadzenia nowości, sprzeciwiających się dotychczasowej praktyce, których przyjęcia Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi doradzać nie może.

Używanie równocześnie kilku języków w zgromadzeniach parlamentarnych, przy uchwalaniu i w urzędowaniu, sprzeciwia się już w ogólności wszelkim pojęciom należytego postępowania parlamentarnego i przeprowadzaniu uchwał sejmowych.

Przyjęcie postępowania w Sejmie naszym takiego, iżby uchwały stanowiono w dwóch tekstach, t. j. polskim i ruskim i by obu tym tekstom służył charakter autentyczności, wywierałoby skutki dla kraju naszego, skutki bardzo szkodliwe.

Każden język ma swoje właściwości, dla których nie łatwo w każdym razie myśl jednym językiem wyrażona, oddać w innym języku z taką ścisłością, iżby co do istotnego znaczenia; wątpliwość jaka powstać nie mogła, zwłaszcza, jeżeli jeden język jest zupełnie wykształcony, drugi zaś w tej mierze jeszcze dostatecznie nie postąpił.

Trudność ta daje się czuć w szczególności w prawodawstwie, gdzie, jak doświadczenie uczy, przy zastósowaniu ustawy w kilku językach ułożonej, często wątpliwości co do właściwego znaczenia zachodzą.

Od przyznania zaś ustawie tego lub innego znaczenia, zawisło prawo materyalne, wymiar sprawiedliwości, pytanie o moje lub twoje, o najważniejsze interesa obywateli.

Wątpliwości podobne natenczas tylko mogą być usunięte, jeżeli jeden tekst uznany jest jako tekst autentyczny, do którego jako do źródła, dla poznania znaczenia i ducha ustawy, odnieść się należy.

Państwo obowiązane czuwać nad tem, aby pewność i stanowczość praw, nie była narażona na niebezpieczeństwo niedokładnego, dowolnego lub mylnego tłumaczenia wyrazów i pojęć, nie może też dopuścić, aby uchwalanie jednych i tych samych ustaw w różnych językach ze skutkiem autentyczności wszystkich tekstów, stało się źródłem ich różniącego się pojmowania.

Zasada ta spoczywać musi zaprawdę na względach nieunikniONej konieczności, kiedy widzimy, że w Państwach o mieszanych narodowościach i językach, ustawy powszechnie w jednym tylko języku uchwalane, a do tego jedynego autentycznego źródła, wszystkie przekłady w razach zachodzącej wątpliwości odsełane bywają.

Taki sposób postępowania napotykamy zwłaszcza w państwach obdarzonych od wieków instytucyami reprezentacyjnemi, w państwach, których ludy używają najobszerniejszego współudziału w rządach i wymiaru wolności obywatelskich. Te właśnie ludy nie upatrują wolności prawdziwej i praktycznej w dowolności obradowania i uchwalania ustaw w różnych językach; i owszem, doświadczeniem wieków i wyrozumieniem należytem interesu kraju, doszły one do przekonania, że w obradowaniu, urzędowaniu i uchwalaniu ustaw, jednego tylko języka używać należy i że wszelkie temu przeciwne postępowanie, jako w skutkach szkodliwe i należyte załatwianie czynności parlamentarnych utrudniające i krępujące, właśnie zaniechanem być powinno.

Powołujemy się pod tym względem na Szwajcaryę, Belgię, Wielką Brytanię, Zjednoczone Stany północnej Ameryki. Narody w tych krajach w skład państwowy zjednoczone, mówią językami, które nic z sobą nie mają wspólnego, których uprawnienie do odrębności mogłoby przeto być większe niż u nas, gdzie się nawzajem zupełnie rozumiemy, a przecież w krajach tych nikomu na myśl nie przychodzi, na zebraniach ustawodawczych mówić różnemi językami, albo zgoła uchwalać w innym języku, jak tylko w tym jednym, który jako język całości jest uważany.

W tych krajach nikt też nie upatruje krępowania wolności osobistej w tem, że w czynnościach parlamentarnych jednego tylko wolno używać języka, i owszem, uważanoby za nadużycie utrudniające załatwianie spraw publicznych, gdyby się chciano posługiwać w tej mierze różnemi językami.

Krótki czas życia parlamentarnego w Państwie austryackiem, nie dozwolił do tego czasu, dójść do tego praktycznego sposobu zapatrywania się na kwestyę językową i załatwić ostatecznie spory w tej mierze powstałe.

Niedogodności i utrudnienia, które nastąpiłyby gdyby wszystkie czynności sejmowe odbywać się musiały w kilku językach są tak wielkiemi, postępowanie takie połączoneby było z taką stratą czasu, zwłaszcza, że uniknąćby się nie dały częste spory o zgodność tekstem uchwalić się mających — iż już te czysto utilitarne względy przemawiają jak najsilniej za zaniechaniem podobnego postępowania.

To też niedogodności te doprowadzają coraz dowodniej do przekonania, że zgromadzenia parlamentarne jednego tylko używać powinny języka w urzędowaniu i przy uchwalaniu, — a zgodne z tą zasadą postępowanie nabywa i w Państwie austryackiem już uznania, jako wynikłość względów nieuniknionej konieczności.

Tak już w Radzie Państwa używano przy rozprawach i uchwalaniu wyłącznie tylko niemieckiego języka, chociaż dla znacznej części członków Rady Państwa zupełnie nie zrozumiałego a nie domagano się przecież innego postępowania.

Jakkolwiek patentem cesarskim z dnia 4. Marca 1849 r. Nr. 153. D. P. P. postanowiono, że tekst każdego języka krajowego, w którym ustawy Państwa głoszone będą, uważany być ma za tekst autentyczny, — toć przecież przekonano się wkrótce o niestosowności i szkodliwości takiego postanowienia, które było przyczyną częstego mylnego zastósowania ustaw i nieskończonych wątpliwości, co do znaczenia jednej i tej samej ustawy, w kilku językach autentycznie wydanej.

Z tych tedy powodów widział się Rząd zmuszonym powrócić do zasady, iż jeden tylko tekst, autentycznym może być tekstem, do którego w razie wątpliwości odnosić się należy: — rozporządzono przeto patentem ces. z 27. Grudnia 1852 r. Nr. 260 §. 2. i 3., że dla wszystkich w dzienniku Pr. P. ogłaszanych, ustaw i rozporządzeń na przyszłość tekst niemiecki jako jedynie autentyczny uważany być ma; że przeto co do tłumaczeń na inne języki krajowe w razach wątpliwości, takowe wedle tekstu niemieckiego rozstrzygniętemi być mają.

Powody zaprowadzenia jednego autentycznego tekstu dla ustaw Państwa, przemawiają też w zupełności za postanowieniem jednego tekstu autentycznego dla ustaw krajowych, — a zastosowując tę zasadę do kraju naszego, nie może podpadać wątpliwości, iż charakter autentyczności tekstowi polskiemu przyznanym być powinien.

Język polski bowiem jest w kraju naszym najwięcej rozpowszechniony, a do tego Rusinom zupełnie zrozumiały — przez wielką część Rusinów nawet wyłącznie używany.

Język polski stoi pod względem prawodawstwa w ogólności pod względem wykształcenia na wysokości nowoczesnej kultury; podczas gdy język ruski nie doszedł jeszcze do tego stopnia wykształcenia, wyrabiając sobie dopiero terminologię i formy.

Pod tym względem nie można też spuścić z uwagi dawniejszego ustawodawstwa austryackiego.

Wszystkie ustawy i przepisy cywilne i polityczne przed 1848 r. bywały wydawane także w języku polskim, bynajmniej zaś w ruskim, przezco w tymże nie mogła do tego czasu ustalić się terminologia odpowiednia, co spowodować by musiało ustawiczne spory o właściwość i znaczenie wyrazów dopiero stworzyć się mających.

Uznanie języka polskiego, jako języka, w którym odbywać się powinno uchwalanie ustaw i urzędowanie w Sejmie, odpowiada nareszcie także podstawie historycznej, rozwojowi historycznemu kraju naszego, owej ustawami nam wskazanej zasadniczej myśli, która wyraz swój już w dyplomie październikowym znalazła, a która wedle słów manifestu z 20. Września 1865 r. Najjaśniejszemu Panu i nadal w ukształceniu Państwa przewodniczyć będzie.

Powody te usprawiedliwiają niewątpliwie praktykę pod względem kwestyi językowej w Sejmie naszym ustaloną.

Wydział krajowy jako organ zawiadowczy i wykonawczy Wysokiego Sejmu, mając już ze stanowiska swego obowiązek niewprowadzać nowości niekoniecznych, któremi jedno lub drugie stronnictwo mogłoby uważać się być pokrzywdzonym — sądzi, iż w kwestyi językowej dotychczasową używalność zachować należy, ile że takowa, wyrobiwszy się właśnie na podstawie naszych stosunków, odpowiada tymże stosunkom i wymagalnością należytego postępowania parlamentarnego.

Wydział krajowy nie odchodząc przeto od tej używalności, zaleca takową Wysokiemu Sejmowi i nadał do utrzymania. Nie nadwerężając tym sposobem w niczem wolności używania języka polskiego i ruskiego przy stawianiu wniosków, przy toku rozpraw, przy wnoszeniu petycyj, interpelacyj, protestów lub oświadczeń na takowe, nie zmieniając również dotychczasowej używalności, co do przedłożeń drukiem ogłaszanych; Wydział krajowy pragnął we wniosku swoim unormować jedynie te przypadki, które wedle dotychczasowej używalności jako ustalone uważane być powinny.

Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi dwa wnioski. Pierwszy odnosi się do czynności w Sejmie, tyczy się przeto regulaminu sejmowego, gdzie też w odpowiednem miejscu umieścić przyjdzie powziętą nad nim uchwałę. Drugi wniosek tyczy się czynności Wydziału krajowego, a powzięta nad tymże uchwała, uważaną być powinna jako dodatek do Instrukcyi dla Wydziału krajowego.

Z tych to powodów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Jako postanowienia zamieścić się mające do regulaminu sejmowego.

Marszałek urzęduje w języku polskim. Na podania ruskie daje Marszałek odpowiedź w języku ruskim, na wszelkie inne podania zaś w języku polskim.

Protokoły obrad sejmowych winne być rozdawane w języku polskim i ruskim.

Przy stawianiu wniosków, wnoszeniu interpelacyj i przy rozprawach winien być używany język polski lub ruski.

Sprawozdania Wydziału krajowego i komisyi będą rozdawane członkom Sejmu w językim polskim i ruskim. Za podstawę do obrady służy sprawozdanie w języku polskim.

Sejm uchwala w języku polskim.

II. Jako dodatek do Instrukcyi dla Wydziału krajowego.

Wydział krajowy urzęduje i koresponduje w języku polskim.

W odpowiedziach do stron, Wydział krajowy używa języka ruskiego na podania ruskie, zaś języka polskiego na wszelkie inne podania.

Marszałek krajowy:
Leon książę Sapieha w. r.

Sprawozdawca:
Franciszek Smolka w. r.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiego.

We Lwowie dnia 4. Kwietnia 1866 r.

Z drukarni K. Pillera 1866.

niewydawane akta

Publikacya ustaw, rozporządzeń i innych ogólnych postanowień rządowych, odbywa się dziś w państwie austryackiem w sposób przepisany patentem cesarskim z dnia 27 grudnia 1852 r. (d. p. p. i rz: No 260:) w którym, patentem z dnia 1. Stycznia 860 r. (d. u. p. N 3.) niektóre porobiono zmiany.

Zbierając powyższe przepisy, przywodzimy, iż do obowiązującego obwieszczania ustaw i rozporządzeń przeznaczony jest „dziennik ustaw państwa„ (: Reichsgesetzblatt:) i „rządowe dzienniki krajowe„ (: Landesregierungsblatt:).

Jakie ustawy, przepisy i rozporządzenia zamieszczane być mają w „dzienniku ustaw państwa„, postanawia §. 4. cesarskiego patentu z dnia 27 grudnia 1852 r, zaś §. 9. tegoż patentu przepisywał, które ustawy i rozporządzenia umieszczane być miały w „rządowym dzienniku krajowym.„

W powyższem urządzeniu zaszła w skutek patentu cesarskiego z dnia 1 Stycznia 1860 r. ta zmiana, że od początku 860 r. zaprzestano wydawać „rządowe dzienniki krajowe.„

jednakowoż w miejsce tych nakazano (p. §.3. pat. z 1 Stycznia 860r.) wydawać pojedynczym gminom osobne odciski ustaw w "dzienniku ustaw państwa" zamieszczonych, i to albo w języku niemieckim, albo w przekładzie na język w kraju upowszechniony. Wedle §.4. tegoż samego patentu zaś, mają rozporządzenia rządów krajowych za poleceniem politycznej władzy krajowej w językach krajowych na koszt funduszu krajowego drukowane i gminom i urzędom rozsyłane.

Nakoniec wspomnieć tu jeszcze musimy, że "dziennik ustaw państwa" według §.1. patentu z dnia 1 Stycznia 1860r. wychodzić ma tylko w języku niemieckim, i że według §.2. patentu z dnia 27 grudnia 1852r. jako jedyny autentyczny tekst wszystkich w "dzienniku ustaw państwa" wychodzących ustaw i rozporządzeń uważanym być ma tekst niemiecki, a wreszcie, że wątpliwości, jakie powstać mogą względem przekładów na inne języki krajowe, rozwiązywać należy według tekstu niemieckiego.

Publikacya ustaw odbywa się w sposób powyż opisany od dnia 1 Stycznia 1853r. a względnie od dnia 1 Stycznia 1860r.

/.

zano uważać tekst niemiecki li za autentyczny – w to wchodzić niemamy powodu, bo same koleje na jakie ówczas wkroczył system rządowy, dostateczną nam nato dają odpowiedź. Jakakolwiek Przypuszczać niemożna, że trudności na jakie komisye redakcyjne przy przekładzie ustaw w języku niemieckim układanych, na języki krajowe, co chwila napotykały, – niemałą ku temu były przyczyną.

Gdyby w obec zmienionych (formułków, chciano się trzymać sposobu po dziś dzień względem publikacyi praw obowiązującego, przeszłoby się mimowoli na drogę dawną i spotkano by się ponownie z trudnościami, na jakie wspomniane powyżej komisye redakcyjne napotykały. Dziś bowiem ustawy krajowe uchwalane bywają przez Reprezentacyę Krajową, w języku krajowym – gdy więc uchwała Sejmu otrzyma sankcyę Najjaśniejszego Pana, natenczas musianoby chcąc zadość uczynić wymogom dzisiejszego prawa o publikacyi, tłumaczyć uchwalone w języku krajowym ustawy na język niemiecki, i przekład ten uważany by był za tekst autentyczny.

Czy mimo największej znajomości języka, przekład ustawy mianowicie, odpowie zupełnie oryginałowi; – nato, bez długich dowodów, każdy przeczącą nam dać odpowiedź.

W takim razie, postępowanie podobne, będzie, mimo tego iż pociągnie za sobą znaczne koszta i mnogie niekorzyści i wielkie niedogodności, będzie oraz pogwałceniem najdroższych bo narodowości tyczących się praw.

Gdy więc tak względy użyteczności, jakoteż i względy na zaręczone nam przez słowa Monarchy prawa narodowości naszej, przemawiają zatem, by ten tekst za autentyczny był uważany, w jakim ustawa przez Sejm jako władzę prawodawczą została uchwaloną, przeto;

Wydział krajowy wnosi;

Wysoki Sejm uchwali:

W królestwie Galicyi i Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiem, ogłaszają się ustawy krajowe, i obowiązujące w kraju rozporządzenia rządowe, w języku polskim i ruskim.

Tekst polski jest tekstem autentycznym. —

Wydział krajowy wnosi przeto:

I Wysoki Sejm uchwali: ~~wnos wniosek do ustawy~~

~~Ustawy krajowe i obowiązujące w kraju rozporządzenia~~

W Królestwie Galicyi i ~~Lodomeryi~~ i W. Ks. Krakowskiem ogłaszają się ustawy (krajowe ~~w języku~~ i obowiązujące w kraju rozporządzenia (rządowe ~~krajowe~~) w języku polskim i ruskim.

Tekst polski jest tekstem autentycznym.

Ogłaszanie ustaw

Dawne ustawy: I. Patent cesarski z 4 marca 1849. № 153. d. u. p.

II. Rozporządzenie cesarskie z 7 grudnia 1849. № 31 " "

III. Rozporządzenie cesarskie z 20 grudnia 1850. № 473 " "

Nowsze ustawy: IV. Patent cesarski z 27 grudnia 1852 r. – № 260. d. u. p.

V. (Rozporządz. minist: spraw: z 19 marca 1853. № 52. d. u. k.) mniej ważne

Najnowsze ustawy: VI. Patent cesarski z 1 stycznia 1860. № 3. d. u. p.

VII. Rozporządzenie ministerstwa sprawiedliwości, finansów i spraw wewnętrz: z 14 marca 1860. № 65 d. u. p. (mniej ważne)

VIII. Rozporządzenie cesarskie z 17. lutego 1863. № 19. d. u. p.

Przed rokiem 1853 rzecz pod tym względem miała się zupełnie inaczej.

Po objęciu rządów przez obecnie nam panującego Monarchę, został dawny po rok 1848 praktykowany sposób ogłaszania ustaw zupełnie zmieniony. Stało się to najwyższym patentem z dnia 4 marca 1849 (d. u. p. i rz: Nr 153).

We wstępie pomienionego patentu, który obejmuje w sobie powody ~~nowego~~ zaprowadzenia nowego sposobu publikacyi ustaw, przywodzi najwyższy prawodawca, oprócz pewności i pojedynczości i tę przyczynę (którą także słowy wyrażono): aby i zasadzie "równouprawnienia wszystkich w naszem "państwie połączonych narodowości zadość "uczynić."

Z tej wychodząc zasady, postanowił prawodawca, żeby "powszechny dziennik praw państwa i rządu" (Allgemeines Reichsgesetz und Regierungsblatt) wychodził we wszystkich używanych językach krajowych, dalej że *teksta w różnych językach krajowych są równie autentyczne*, a nakoniec że do tekstów, które niemieckiemi nie są, przekład niemiecki przyłączyć się ma (§. 1.)

Dalej wyrzeczono w §. 4. pomienionego patentu, że "dziennik praw krajowych, przeznaczony

./.

do publikacyi ustaw krajowych w każdym kraju koronnym, wychodzić ma w języku krajowym z przyłączeniem przekładu niemieckiego.–

Gdy porównamy zasady wedle których publikacya ustaw odbywała się od r. 1849 aż do 1853. ze zasadami wedle jakich ona po dziś dzień się odbywa, przyznać musiemy, iż sposób dawniejszy, praktykowany w czasach absolutyzmu, był dla narodowości reprezentowanych w państwie austryjackiem daleko więcej odpowiadającym i sprawiedliwszym, aniżeli sposób dzisiejszy, gdzie przecież najłaskawsza konstytucya, zapewniła nam swobody konstytucyjne i wolny rozwój narodowości.

Postanowienia prawne względem publikacyi praw po dziś dzień obowiązujące, wykazują bowiem, że ustawy ogłaszane za pomocą „dziennika ustaw państwa„ ogłaszane bywają li w języku niemieckim, który jako jedynie autentyczny uważać należy, i że tylko rozporządzenia władz krajowych publikowane być mają w języku krajowym.

Że począwszy od 1853 r. odstąpiono od owej wyszczególnionego na wolnomyślnych i sprawiedliwych zasadach opartego sposobu publikacyi ustaw, a zwrócono się do dziś używanego – w szczególności zaś, że nakazano

./.

[illegible] 6 — wniosek [illegible] 124
[illegible] — [illegible] 124
[illegible] 83, —
[illegible] 72, [illegible] 82 —

[illegible] wniosek [illegible]
[illegible]

[illegible] jeśli
[illegible]
wniosek [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] i [illegible]
[illegible] —
[illegible]
na najbliższy [illegible]
[illegible] Rady [illegible]
reformy Reprezentacyi Krajowej, [illegible]
odrębnego w szczególności [illegible]
[illegible] i [illegible]
(w szczególności [illegible]
przyznania [illegible]
w Sejmie Krajowym zastępstwa)
[illegible]
[illegible] 73 [illegible]
73 głosami — [illegible] 60 [illegible]
[illegible] 72 [illegible] 32 [illegible]
[illegible] —
Otóż [illegible]
[illegible] i [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ale
nikt nie [illegible] w [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] – [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] –
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Wniosek nagły

Zważywszy, że potrzeba reformy składu Sejmu i ustawy [ordynacyi] wyborczej sejmowej ogólnie jest uznana, i że ją uznał ~~Sejm~~ Wysoki Sejm, gdy uchwałą z dnia 28 Kwiet. 1866 wezwał c.k. Rząd, aby na najbliższą „sesyę sejmową wniósł przed„łożenie dotyczące reformy „składu reprezentacyi „krajowej, odpowiednego „odrębnym stosunkom i „potrzebom Kraju"; —

Zważywszy, że wysoki Sejm nie wskazał w uchwale swojej kierunku, w jakim owa reforma miałaby być wprowadzoną, i że c.k. Rząd czy to z tego czy też i z innych powodów, jak nam wiadomo, nie wniesie na tej sesyi przedłożenia do zmiany składu Sejmu, ani do ~~zmiany donioślejszej do~~ zmian donioślejszych ~~ustawy~~ ordynacyi wyborczej; —

Zważywszy, że Wysoki Sejm nie powinien ukończyć kadencyą swoją bez powzięcia uchwał w tej sprawie, ~~zważywszy~~ której załatwienia kraj się domaga; —

Zważywszy, że przekazanie tej sprawy komisyi specyalnej do rozpoznania nie może być odwlekanem, gdy przewidzieć możemy iż sesya sejmowa nie będzie długa; —

Zważywszy, że ~~nakoniec, że~~ † ~~sprawa ta stoi w związku~~ wysoki ~~Sejm obrał już na posiedzeniu z 22 b.m. komisyę do rozpoznania rządowego przedłożenia~~, odnoszącego ✕✕ się do zmiany paragrafów 11 i 13 ustawy wyborczej, a wysoki Sejm obrał już na posiedzeniu z 22 b.m. komisyę do zbadania tego przedłożenia;

† ~~spra~~ z tą sprawą stoi w związku przedłożenie rządowe,

Zważywszy nakoniec, że wniosek, ~~do przekazania wybranej już komisyi~~ komisyi ~~sprawy~~ aby tej wybranej już komisyi przekazane zostało zbadanie reformy składu Sejmu i ogólnej sejmowej ordynacyi wyborczej #, nie potrzebuje przechodzić przez formalności dla innych wniosków przepisane, bez ~~przez te~~ w myśl §§ 46 i 47

dotyczy tylko formalnego postępowania, przeto w myśl §§ 46 i 47 regulaminu sejmowego, ~~bez formalno~~

17

~~regulaminu sejmowego~~ zaraz pod obradzi uchwałę [illegible]
† reg. Sejmu ~~obrad~~ † i wziętym być może; —

wnosimy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Komisyi obranej do zbadania przedłożenia rządowego o zmianach §§ 11 i 13 ustawy wyborczej poleca się, aby ~~fakta zbadania przedłożenia~~ zbadała sprawę składu ~~reformy składu~~ Sejmu i ordynacyi wyborczej sejmowej w ogólności, i przedłożyła Sejmowi stosowne wnioski.

Lwów dnia Listopada 1866

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wnioskach posłów pp. Koczyńskiego i Zyblikiewicza, dotyczących zmian w składzie Reprezentacyi krajowej.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu Wydziału krajowego o zmianach statutu krajowego i sejmowej ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r., przedstawionem Wysokiemu Sejmowi na posiedzeniu z 24. Marca r. b. wykazano stosowność zmian w tych ustawach zasadniczych, zwłaszcza pod względem składu Reprezentacyi krajowej, odpowiedniejszego szczególnym stosunkom kraju naszego.

Jakkolwiek Wydział krajowy uważał porę obecną za mniej stósowną do przeprowadzenia ogólnej rewizyi tych ustaw zasadniczych, nie mógł on przecież uchylić się od postawienia wniosku najbardziej naglącego, o przyznanie miastom liczniejszego w Sejmie zastępstwa, a to z powodów w powołanem sprawozdaniu przytoczonych.

Tym celem przedstawił Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi postanowienie dodatkowe do §. 3. statutu krajowego treści: że w skład Sejmu krajowego wejść mają oprócz członków w pomienionym §. 3cim wskazanych, jeszcze 14 posłów z miast i miasteczek, a stosownie do tego postanowienia miały być zmienione §§. 2. i 3. sejmowej ord. wyborczej.

Ułożono więc z większych miast, w §. 2. sejm. ord. wyb. nie wymienionych i z miasteczek znaczniejszych, 14 grup czyli okręgów wyborczych, z których każden ma obierać jednego posła.

Tym sposobem pragnął Wydział krajowy zaradzić najdotkliwszemu brakowi w składzie Reprezentacyi krajowej i spełnić czyn sprawiedliwości, względem miast w tej mierze najbardziej upośledzonych.

Zaraz po przedstawieniu tego wniosku, zastrzegli sobie posłowie Koczyński i Zyblikiewicz postawienie ewentualnych wniosków na wypadek, gdyby projektowana ustawa nie była przyjętą.

Gdy rzeczony wniosek Wydziału krajowego rzeczywiście nie utrzymał się, nie zyskawszy dwóch trzecich części głosów, wymaganych do uchwalenia zmian w statucie krajowym, postawił najprzód poseł Koczyński wniosek następującej treści:

W miejsce §§. 5. i 6. mają wejść do krajowej ordynacyi wyborczej postanowienia następujące:

„§. 5. Do rzędu posłów wiejskich zalicza §. 3. statutu krajowego także posłów z pomniejszych miast i miasteczek. Na tej podstawie gminy mniejsze, wybierają na przyszłość posłów w 16 okręgach miejskich i 58 okręgach wiejskich.“

Mianowicie tworzą:

a) Miasta nie wymienione w §. 2. i miasteczka w obwodach:

1) Krakowskim;
2) Tarnowskim;
3) Rzeszowskim;
4) Sandeckim;
5) Wadowickim;
6) Sanockim;
7) Przemyskim;
8) Żółkiewskim;
9) Złoczowskim;
10) Brzeżańskim;
11) Tarnopolskim;
12) Czortkowskim;
13) Kołomyjskim;
14) Stanisławowskim;
15) Stryjskim, po jednym okręgu wyborczym, a
16) w obwodzie Lwowskim i Samborskim jeden okręg wyborczy.

b) Wsie tworzą po jednym okręgu wyborczym w powiatach:

1) Lwów, Winniki i Szczerzec,
2) Janów, Gródek i Komarno;
3) Sambor, Rudki i Starasól;
4) Staremiasto, Podbuż i Łąka;
5) Drohobycz i Medenice;
6) Turka i Borynia;
7) Stryj i Mikołajów;
8) Bolechów, Dolina i Skole;
9) Kałusz, Żurawno, Wojniłów i Rożniatów;
10) Stanisławów, Tyśmienica i Bohorodczany;
11) Manasterzyska i Halicz;
12) Tłumacz i Buczacz;
13) Nadwórna, Delatyn i Sołotwina;
14) Kołomyja, Obertyn i Peczeniżyn;
15) Horodenka, Śniatyn i Gwoździec;
16) Kossów, Kutty i Zabłotów;
17) Zaleszczyki, Tłuste i Mielnica;
18) Czortków, Jazłowiec i Borszczów;
19) Kopeczyńce, Husiatyn i Budzanów;
20) Tarnopol, Ihrowice i Zbaraż;
21) Trembowla, Mikulińce i Złotniki:
22) Skałat, Grzymałów i Medyń;
23) Brzeżany, Bursztyn i Podhajce;
24) Rohatyn i Kozowa;
25) Bóbrka, Chodorów i Przemyślany;
26) Złoczów, Zborów i Załoźce;
27) Busk, Kamionka i Gliniany;
28) Łopatyn, Olesko, Radziechów i Brody;
29) Żółkiew, Kulików i Rawa;
30) Bełz, Uhnów, Sokal i Mosty;
31) Lubaczów, Cieszanów i Niemirów;
32) Przemyśl, Jaworów i Krakowiec;
33) Mościska, Sądowa Wisznia i Niżankowice;
34) Jarosław, Sieniawa i Radymno;
35) Sanok, Rymanów, Dukla i Bukowsko;
36) Lisko, Baligród, Lutowiska i Ustrzyki;
37) Krosno, Źmigród i Brzozów;
38) Dobromil, Dubiecko i Bircza;
39) Kraków, Mogiła, Liszki i Podgórze;
40) Chrzanów, Jaworzno, Krzeszowice i Oświęcim;
41) Bochnia, Wieliczka, Niepołomice i Dobczyce;
42) Brzesko, Radłów, Wojnicz i Wiśnicz;
43) Wadowice, Kalwarya, Andrychów i Skawina;
44) Myślenice, Jordanów, Maków i Ślemień;
45) Biała, Kenty, Żywiec i Milówka;
46) Nowy-Sącz, Limanowa i Grybów;
47) Stary-Sącz, Krynica i Krościenko;
48) Nowy-Targ i Skrzydlna;
49) Gorlice, Biecz i Ciężkowice;
50) Tarnów i Zassów;
51) Dąbrowa i Żabno;
52) Ropczyce, Kolbuszowa i Mielec;
53) Dembica, Pilzno i Tuchów;
54) Jasło, Brzostek i Frysztak;
55) Rzeszów, Tyczyn i Strzyżów,
56) Łańcut, Głogów i Przeworsk;
57) Leżajsk, Ulanów i Sokołów;
58) Rozwadów, Tarnobrzeg i Nisko."

Na sesyach trzech najbliższych, po wejściu w życie nowego administracyjnego podziału kraju, może zmiana tych okręgów wyborczych, uchwaloną być bezwzględną większością głosów Sejmu krajowego, o ile tenże w ogóle wedle §. 38. stat. kraj. powołany jest do powzięcia uchwały.

„§. 6. Miejscem wyborów dla okręgu wyborczego mniejszych gmin mniejskich obwodu lwowskiego i samborskiego jest miasto Gródek, dla obwodu krakowskiego miasto Bochnia, a dla reszty okręgów gmin mniejszych siedziba przełożonego obwodowego. Dla okręgów wyborczych wiejskich jest miejscem wyborczem siedziba politycznego urzędu powiatowego tego powiatu, który w §. 5. w każdym okręgu wyborczym najpierwej jest wymieniony."

Po rozprawie nad tym wnioskiem, postawił także poseł Zyblikiewicz stosownie do zapowiedzianego zastrzeżenia, ewentualny wniosek o zawezwanie Rządu, aby w drodze, jaką za właściwą uzna, wziął inicyatywę w reformie składu Reprezentacyi krajowej.

Obadwa te wnioski odesłał Wysoki Sejm do Wydziału krajowego z poleceniem, przedłożenia o nich sprawozdania w ciągu bieżącej sesyi sejmowej.

Spełniając to zlecenie Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy wziął oba te wnioski pod rozwagę i niniejszem z nich zdaje sprawę:

Wniosek posła Koczyńskiego postawiony jako ewentualny w obec wniosku Wydziału krajowego, względem przyznania miastom liczniejszej Reprezentacyi na podstawie zmiany statutu krajowego, zamierza widocznie przez proponowaną zmianę §§. 5. i 6. sejm. ord. wyb., nadać miastom liczniejszą Reprezentacyę bez naruszenia postanowień §. 3. statutu krajowego, a zatem chodzi właściwie wnioskodawcy o osiągnienie podobnego celu, przez uchwałę bezwzględną większością głosów zapaść mogącą.

W tym celu opiera się wnioskodawca na myśli, że §. 3. stat. kraj., ustanawiając w ustępie c) III., iż Sejm krajowy składa się nareszcie „z 74 posłów, r e s z t y g m i n Królestwa Galicyi i Lodomeryi, wraz z Krakowem" podziału tych gmin na okręgi wyborcze nie normuje, pozostawiając zarządzenie tego podziału w zupełności § 5. sejmowej ordynacyi wyborczej.

Gdy zaś w tej reszcie gmin, (które §. 5. sejm. ord. wybor. nazywa gminami miejskiemi zawarte są także wszystkie miasta w §. 2. sejmowej ordynacyi wyborczej nie wymienione, i wszystkie miasteczka; wydzielając te wszystkie miasta i miasteczka z tej r e s z t y gmin i tworząc z tychże osobne okręgi wyborcze, w liczbie 16tu z pozostawieniem 58miu okręgów wyborczych dla pozostałych gmin, zarządza się tylko inny podział okręgów wyborczych §. 5. sejm. ordyn. wybor. postanowionych.

Jakkolwiek większość Wysokiego Sejmu, głosując za odnośnym wnioskiem Wydziału krajowego, mimo niedostatecznej do zmiany statutu kraj. ilości głosów, uznała tym aktem potrzebę podniesienia liczby Reprezentacyi miast w Sejmie krajowym, — przecież Wydział krajowy nie jest pewnym, ażali przez przyjęcie wniosku posła Koczyńskiego osiągnęłoby się celu zamierzonego w myśli, jaką się Wydział krajowy powodował, stawiając odnośny swój wniosek i jaka, jak sądzi, przewodniczyła także większości Sejmu za tym wnioskiem głosującej.

Bo jeżeli Wydział krajowy w pierwotnym swoim wniosku dopuścić chciał do wyboru własnych posłów tylko z n a c z n i e j s z e miasta i miasteczka, odznaczające się zamożnością większą i przeważnie mieszczańską ludnością, zajmującą się handlem, przemysłem i rękodzielnictwem, to powodował się przy tym wyborze względami, że takie tylko znakomitsze miasta i miasteczka dostarczą wyborców dających pewną rękojmię, iż wybrani przez nich posłowie będą mogli być uważani za prawdziwych zastępców interesów miejskich.

Gdy zaś jak wiadomo, wielka część miasteczek kraju naszego, zamieszkałych po wielkiej części przez ludność rolniczą, nie o wiele różni się od wsi naszych pod względem charakteru interesów; — przeto przypuszczając wszystkie pomniejsze miasta i miasteczka całego kraju do prawa wyboru własnych posłów, — prawdopodobnie nie osiągnęłoby się zamierzonego celu przymnożenia liczby Reprezentacyi interesów prawdziwie miejskich w Sejmie krajowym, bo łatwo wydarzyć by się mogło, iż liczba znaczniejsza wyborców, takich pomniejszych miast i miasteczek, wpłynęłaby na wybór posła w duchu właściwym należytemu zastępstwu interesów miejskich.

Prócz tego, że wniosek posła Koczyńskiego nie daje pewności, iż tym sposobem przymnożoną by została odpowiednia co do jakości Reprezentacya interesów miejskich, — nie można zeń także powziąść należytego wyobrażenia, czy i o ile przez takie zarządzenie, nie zostałby z nich może zwichnięty stosunek zastępstwa interesów mniejszych posiadłości w sposób dla tychże nie korzystny.

Mnóstwo okoliczności, które tę dwojaką wątpliwość na podstawie wyczerpujących i świeżych dat statystycznych dostatecznie wyjaśnić i usunąćby mogły, winne być wzięte pod ścisły rozbiór i rozwagę, co właśnie dotąd z powodu niedostatecznych dat nastąpić nie mogło.

Trudno nareszcie przystać na przedstawiony we wniosku posła Koczyńskiego skład okręgów wyborczych, lub też na jakikolwiek inny w chwili, kiedy właśnie odmienny od dzisiejszego, podział administracyjny kraju ma być dokonany, a pod tym względem jeszcze nie wiadomo, kiedy i jaki podział nastąpi, co w obec objawionych niedawno podczas obrad nad administracyjnym podziałem kraju najróżnorodniejszych zapatrywań, i w obec niepewności, czy i o ile Rząd uchwały i uwagi Wysokiego Sejmu w przedmiocie tak ściśle z obecnym wnioskiem posła Koczyńskiego związanym uwzględni, jest także jedną z przyczyn, dla których przyjęcie tego wniosku dziś zaleconem być nie może.

W sprawozdaniu o zmianach w statucie krajowym i sejmowej ordynacyi wyborczej, Wysokiemu Sejmowi na posiedzeniu 24. Marca r. b. przedstawionem, podniósł Wydział krajowy potrzebę ogólnej rewizyi tych ustaw zasadniczych; z powodów wszakże w tem sprawozdaniu przytoczonych, uważał Wydział

krajowy porę obecną pod tym względem za mniej stosowną, a to zdanie odnosi dziś także do wniosku posła Koczyńskiego, który nie dorywczo i samoistnie załatwionym, lecz przy sposobności ogólnej rewizyi naszych ustaw zasadniczych pod ocenienie wziętym być powinien.

Wniosek posła Zyblikiewicza o zawezwanie Rządu, aby na drodze, jaką za właściwę uzna, wziął inicyatywę w reformie składu Reprezentacyi krajowej, nie uwłacza bynajmniej prawu Wysokiego Sejmu brania zarówno inicyatywy w tym samym przedmiocie.

Zaprzeczyć również nie można, że jak Rządowi razem z Sejmem krajowym służy to prawo, tak też równie na Rządzie i na Sejmie cięży obowiązek starania się, aby stosownie i potrzebom kraju odpowiedne zarządzenia zaprowadzone zostały.

Sejm krajowy miał w ciągu teraźniejszej sesyi sposobność przekonania się o zaszłych stanowczych zmianach w zapatrywaniu się teraźniejszego Rządu na stosunki naszego kraju; ważnem jest przeto dla Reprezentacyi krajowej, przekonać się, jak Rząd w tych zmienionych okolicznościach zapatruje się na stosowność składu naszej Reprezentacyi krajowej.

Dotychczasowe czynności Sejmu krajowego, powzięte uchwały, rozprawy, rezultat wyborów poselskich, mogły Rządowi dać podstawę do ocenienia, czyli skład Reprezentacyi krajowej odpowiada odrębnym stosunkom i potrzebom kraju naszego.

Jakkolwiek tuszymy sobie, iż Rząd troskliwą ma zwróconą uwagę na kwestyę stosowności składu naszej Reprezentacyi krajowej, wszelako wypada zwrócić uwagę Rządu w szczególności na potrzebę przysporzenia Reprezentacyi krajowej takich sił, któreby uczestnicząc w prawach Reprezentacyi krajowej, zarazem także w pełnieniu obowiązków tejże, odpowiedni udział brać mogły; wypada zwrócić uwagę Rządu na to, iż jednym z najdzielniejszych środków do przysporzenia Reprezentacyi krajowej takich sił, byłoby między innemi także podniesienie liczby Reprezentacyi miejskiej w Sejmie krajowym.

Z tych to powodów Wydział krajowy, załatwiając wnioski posłów Koczyńskiego i Zyblikiewicza, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Sejm krajowy wzywa c. k. Rząd, aby na najbliższą sesyę sejmową, wnieść chciał przedłożenie, dotyczące reformy składu Reprezentacyi krajowej, odpowiedniejszego w ogólności odrębnym stosunkom i potrzebom kraju, w szczególności zaś celem przyznania miastom liczniejszego w Sejmie krajowym zastępstwa."

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

We Lwowie dnia 24. Kwietnia 1866. r.

Marszałek krajowy:
Leon xiążę Sapieha w. r.

Sprawozdawca:
Smolka w. r.

Z drukarni K. Pillera 1866.

	Nazwisko		ludność	podatek	przem.	~~Uwaga~~ podatek zarobk: i dochod:
I	Wadowice	m	2231	6372	188	2260
	Chrzanów	m	4.560	8.082		3977
	Żywiec	m	3.014	2.805	206	1222
	Kenty	m	3.469	4.523	258	1555
	Oświecim	m	3.070	3.594	179	1582
	Myślenice	m	1975	1.819		679
	Maków	–	2.303	1.637		573
			21.222	29.522		11788.
II.	Bochnia	m	5.766	8474	203	2895
	Wieliczka	m	4.534	4.862	121	1938
	Nowytarg	m	3.471	2.896		720
	Stary Sącz	m	3.170	3.135	275	1517
	Podgórze	m	2541	7.711	117	2861
	Wiśnicz nowy	–	4.240	2.841	105	1436
			23.722	29.919		11367
III	Pilzno	m	1.217	1.344		314
	Gorlice	m	2.833	3.690	201	1706
	Ropczyce	m	3.029	2.385		543
	Jasło	m	1.995	3.740	100	1155
	Tuchów	m	1.802	2.104		421
	Mielec	–	3.053	2.367	183	1059
	Dąbrowa	–	2.545	2.528	150	1182
	Żmigród	–	2.436	2.220		~~1022~~ (1022
	Dembica	–	2.148	2.334	171	1291
			22.058	22.718		8693
IV.	Leżajsk	m	4169	4.465	152	1417
	Łańcut	m	2.829	5.171	191	1918
	Przeworsk	m	2.500	3.628	132	770
	Żołynia	–	5.059	2.672		420
	Sokołów	–	3.641	3.394	125	947
	Ulanów	–	3.262	1.455	137	1621
	Nisko	–	2.453	3.027		606
	Głogów	–	2.323	1.980		495
			26.236	25.792		8194

	Nazwisko		ludność	podatek	przem.	~~Uwaga~~ podatek zarobkowy i dochodowy
V	Sanok	m	2.873	7.739	230	1641 (Tyrczyna 5121 – 2795.
	Brzozów	m	2.903	3.725	270	749
	Krosno	m	2.657	3.086		802
	Dobromil	m	2.169	3.460	193	1140
	Lisko	–	2.892	2.226		778
	Dynów	–	2.574	2.256	212	640
	Rymanów	–	2.331	2.491	203	1281
	Dukla	–	2.330	4.025		1826
			20.679	29.008		8857
VI	Gródek	m	7.603	11.947	196	2611
	Jaworów	m	7.626	9.469	474	2700
	Starasól	m	3.867	6.256	67	339
	Mościska	m	3.256	6.092	303	1706
	Sądowa Wisznia	m	2.995	4.277	144	1199
			25.347	38.041	1.184	8555
VII.	Dolina	m	6.512	4.289	196	1660
	Bolechów	m	4.189	4.443	346	2472
	Kałusz	–	6.319	5.957	536	2866
	Rozdół	–	4.074	3.220	300	1307
	Żurawno	–	3.326	5.070	182	1846
			24.420	22.979	1.560	10157
VIII	Żółkiew	m	4.736	3.327	403	1999.
	Sokal	m	4.942	6.954	311	1435
	Lubaczów	m	3.522	5.970	172	669
	Bełz	m	2.670	5.510	232	807
	Rawa	–	4.815	8.231	222	1417
	Uhnów	–	3.462	3.015	470	1114
			24.147	35.007	1.900	7441
IX.	Złoczów	m	5.807	14.791	630	3058
	Busk	m	4.436	4.866	162	865
	Kamionka str.	m	3.860	6.389	242	1897
	Gliniany	m	3.107	4.820	73	920
	Załośce	–	5.145	5.050	363	1661
			22.445	35.896	1470	8401

	Nazwisko		ludność	podatek	przem.	~~Uwaga~~ podatek zarobkowy i dochodowy
X	Brzeżany	m	7.506	10.657	356	3065 (Bóbrka m 2748 – 6663 – 36
	Rohatyn	m	3.626	6.511	193	~~3626~~ 1361
	Podhajce	–	4.650	4.563	456	1979
	Bursztyn	–	3.470	5.950	123	1881
	Kozowa	–	3.454	9.037	117	833
	Przemyślany	–	3.167	5.863	152	—
			25.873	42.581	1.397	8419
XI.	Tyśmienica	m	8.240	9.309	453	3600
	Buczacz	m	9.050	10.584	570	4021
	Halicz	m	3.003	4.993	31	563
	Nadwórna	–	6.029	3.809	434	1869
	Bohorodczany	–	3.750	4.611	553	1526
			30.102	33.306	2.041	11579
XII	Trembowla	m	5.118	10.005	191	918
	Zbaraż	m	7.048	5.505	336	2324
	Skałat	–	4.008	4.403	446	1771
	Grzymałów	–	3.989	5.750	105	1386
	Mikulince	–	3.883	4.148	99	1442
			24.046	29.811	1177	7841
XIII.	Czortków	m	3.621	11.055	261	2150
	Zaleszczyki	m	5.158	9.092	594	3421
	Husiatyn	m	2.781	5.610	181	1472
	Kopyczyńce	m	4.081	10.648	293	1526
	Chorostków	–	4.810	4.187	304	1308
			21.351	40.592	1.433	9877
XIV.	Śniatyn	m	11.550	8.450	935	3468
	Horodenka	m	8.451	12.360	517	2421
	Kuty	m	6.276	4.451	439	3502
	Obertyn	–	4.414	5.506	93	647
			30.521	30.768	1.984	9038.

Obwód Brzezański

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.	Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.
	Miasta		złr			Miasteczka		złr	
1.	Brzeżany	7.506	10.657	356	1.	Bursztyn	3.470	3.950	123
2.	Rohatyn	3.626	6.511	193	2.	Kozowa	3.454	9.037	117
3.	Bóbrka	2.748	6.063	36	3.	Kozłów	3.203	4.823	129
					4.	Przemyślany	3.167	5.863	152
					5.	Narajów	2.179	3.907	60
					6.	Bołszowce	2.169	.	89
					7.	Strzeliska	1.871	2.199	38
					8.	Brzozdowce	1.770	.	20
					9.	Chodorów	1.759	6.520	76
					10.	Świrz	1.590	2.069	.
					11.	Dunajów	1.491	3.939	18
					12.	Horożanka	1.446	.	7
					13.	Bukaczowce	1.441	.	.
					14.	Knihinicze	1.340	1.516	63
					15.	Podkamień	1.013	.	11
					16.	Zawałów	964	.	30
					17.	Firlejów	913	.	5
					18.	Mikołajów	679	.	.
					19.	Podgrodzie	806	.	13
					20	Stratyn	596	920	38
					21	Wybranówka	486	.	24
					22	Wyspa	450	.	3
					23.	Konkolniki	418	.	1
					24	Rohaczyn	369	.	.
					24				
						NB. Podhajce	4.650	4.563	456

Obwód Żółkiewski

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogółowy	Ilość handlujących i przemysł.	Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogółowy	Ilość handlujących i przemysł.
	Miasta					**Miasteczka**			
1.	Żółkiew	4.736	5.327	493	1	Rawa	4.815	8.231	222
2	Sokal	4.942	6.954	311	2	Uhnów	3.462	3.015	470
3	Lubaczów	3.522	5.970	172	3	Krystynopol	2.984	2.306	333
4	Bełz	2.670	5.510	232	4	Mosty wielkie	2.852	2.653	100
					5	Kulików	2.622	4.341	217
					6	Cieszanów	2.193	3.410	48
					7	Magierów	2.116	2.053	70
					8	Sartaków	1.945	.	54
					9	Niemirów	1.914	3.900	173
					10	Oleszyce	1.764	2.259	122
					11	Narol	1.285	849	78
					12	Waręż	938	832	128
					13	Lipsko	837	.	44
					14	Błażów (: Płazów :)	627	576	4
					15	Lubicze	561	689	15
					16	Kukizów N. 43	561	1.082	3
					17	Mosty małe	475		.
						Potylicz	2.566	.	54

Obwód Czortkowski

Miasta

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny xlr.	Ilość handl. i przemysł.
1.	Zaleszczyki	5.158	9.042	394
2.	Czortków	3.621	11.055	261
3.	Husiatyn	2.781	5.610	181

Miasteczka

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny xlr.	Ilość handl. i przemysł.
1.	Kopeczyńce	4.981	10.648	293
2.	Horostków	4.810	4.187	304
3.	Budzanów	4.191	3.760	359
4.	Skała	4.184	3.019	245
5.	Borszczów	3.436	8.569	125
6.	Jagielnica	3.192	2.733	158
7.	Mielnica	3.068	10.670	140
8.	Korolówka	2.949	2.224	97
9.	Tłuste	2.531	4.134	80
10.	Jezierzany	2.444	2.108	174
11.	Jazłowiec	2.359	.	3
12.	Uściecko	2.287	1883	119
13.	Probużno	2.189	2215	101
14.	Ułaszkowce	2.188	2.629	52
15.	Kudryńce	2.095	2.419	37
16.	Uście biskupie	1.930	1.749	73
17.	Suchostaw	1.605	1.508	39
18.	Krzywcze	861	2.800	80
19.	Gródek	801	.	5
20.	Okopy	222	560	23
20.				

Obwód Kołomyjski

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.
	Miasta		złr	
1.	Kołomyja	16.479	15.736	570
2.	Śniatyn	11.380	8.450	935
3.	Horodenka	8.451	12.360	517
4.	Kutty	6.246	4.451	439
4				

NB. w szematyzmie miasto Horodenka jako miasteczko.

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.
	Miasteczka		złr	
1.	Obertyn	4.414	5.506	93
2.	Peczeniżyn	4.269	4.081	131
3.	Pistyń	3.234	1.962	188
4.	Zabłotów	3.141	2.399	.
5.	Czernelica	2.824	2.814	.
6.	Kossów	2.471	8.558	380
7.	Kutaczkowce	2.174	4.076	28
8.	Chocimierz	2.076	2.247	23
9.	Jabłonów	1.619	767	103
10.	Gwoździec	1.320	5.869	57
10.				

Obwód Stryjski

Miasta

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny (złr.)	Ilość handl. i przemysł.
1	Stryj	9.862	12.917	411
2.	Dolina	6.512	4.289	196
3.	Bolechów	4.189	4.443	346
4.	Mikołajów	1.971	7.928	23
5.	Żydaczów NB.	1.900	2.624	43
5				

NB. wedle szematyzmu powinno być 4-10.

Miasteczka

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny (złr.)	Ilość handl. i przemysł.
1	Kałusz	6.319	5.957	536
2.	Rozdół	4.074	3.220	300
3.	Perehinsko	3.619	.	.
4.	Żurawno	3.326	3.070	182
5.	Rożniatów	2.505	1.797	109
6.	Skole	1.690	2.242	207
7.	Weldzirz	1262	.	.
8.	Sokołów	1050	.	38
9.	Kochawina	790	.	.
9				
	do tego			
	Wojnitów	2089	3.000	123

tedy miasteczka zgadzają się z szem.

	Bukaczowce	1.584	.	113

Obwód Przemyski

Miasta

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny (złr.)	Ilość handl. i przemysł.
1.	Przemysl	10.142	23.380	683
2.	Jarosław	9.126	18.177	621
3.	Jaworów	7.626	9.469	474
4.	Mosciska	3.256	6.092	303
5.	Sądowa wisznia	2.095	4.277	144
5				

Miasteczka

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny (złr.)	Ilość handl. i przemysł.
1.	Sieniawa	2.532	3450	104
2.	Krakowiec	1.713	4.297	89
3.	Wielkie oczy	1.688	2.382	103
4.	Pruchnik	1.279	952	167
5.	Radymno	1.266	2020	176
6.	Nizankowice	1.160	2.912	18
7.	Hussaków	1.081	992	58
8.	Krukienicy	1.039	1.684	5
9.	Krzywcza	763	1.037	15
10.	Babice	505	937	2
11.	Krasiczyn	452		11
12.	Fredropol	268	194	2
12.				

Obwod Samborski

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólowy	Ilość handl. i przemysł.	Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólowy	Ilość handl. i przemysł.
	Miasta		złr			Miasteczka		złr	
1.	Sambor			481	1.	Komarno	3.872	3.433	298
2.	Drohobycz	12.201	10.664	855	2.	Rajtarowice	3.528		
3.	Starasól	3.867	6.256	67	3.	Turka	3.142	1.952	148
4	Staremiasto	2.994	2.251	52	4.	Chyrów	1.556	957	75
					5.	Rudki	1.533	1.676	93
					6.	Felsztyn	948	625	24
						Borynia	1.085		15
						Laszki murow.	702		9

Obwód Stanisławowski

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.
	Miasto		złr	
1.	Stanisławów	14.204	28.615	1.211
2.	Buczacz	9.050	10.584	570
3.	Tyśmienica	5.240	9.300	453
4.	Halicz	3.003	4.093	31
4.				

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.
	Miasteczko		złr	
1.	Nadworna	6.029	3.809	434
2.	Bohorodczany	3.750	4.611	553
3.	Niżniów	3.653	3.058	122
4.	Tłumacz	3.527	8.521	105
5.	Manasterzyska	3.461	7.743	353
6.	Delatyn	3.446	3.285	22
7.	Potok	3.241	2.236	293
8.	Sołotwina	2.886	2.310	168
9.	Barysz	2.812	3.698	30
10	Jezupol	2.728	2.016	38
11.	Ottynia	2.566	1.628	113
12.	Łysiec	2474	1.929	144
13.	Uście zielone	2.011	.	128
14.	Mariampol	1.377	1.384	143
14				

Obwod Tarnopolski

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.
	Miasta		złr.	
1.	Tarnopol	16.167	31.665	1.328
2.	Zbaraż	7.048	5.505	336
3.	Trembowla	5.118	10.005	191
3				

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.
	Miasteczka		złr.	
1.	Skałat	4.078	4.403	446
2.	Grzymałów	3.989	5.750	105
3.	Mikulince	3.883	4.148	99
4.	Touste	2.722	3.161	128
5.	Strussów	2.259	6.589	113
6.	Janów	2.187	2.015	73
7.	Wiśniowczyk	1.540		
8.	Tarnoruda	653	486	38
8				

Obwód Złoczowski.

Liczba porządkowa	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogółowy	Ilość handlujących i przemysł.	Liczba porządkowa	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogółowy	Ilość handluj. i rzemysł.
	Miasta					Miasteczka			
1	Brody	17.227	33.671	947	1.	Załośce	3.145	5.030	303
2	Złoczów	5.897	7.791	630	2.	Pomorzany	3.658	.	148
3	Busk	4.430	4.866	162	3	Jezierna	3.516	.	42
4	Kamionka str.	3.860	6.389	242	4	Zborów	3.149	3.145	93
5	Gliniany	3.107	4.820	73	5	Podkamień	2.876	.	203
					6	Biały kamień	2.828	.	45
					7	Hołojów	2.783	.	59
					8	Toporów	2.153	.	49
					9	Sasów	2.179	.	152
					10	Radziechów	2.636	466	163
					11	Olesko	2.163	2.514	146
					12	Gołogóry	2.482	.	126
					13	Dobrotwór	1.963	.	26
					14	Stanisławczyk	1.916	.	61
					15	Stojanów	1.894	.	75
					16	Sokołówka	1.749	.	26
					17	Leszniów	1.650	.	11
					18	Witków nowy	1.577	.	66
					19	Szczurowice	1.636	.	9
					20	Markopol	943	.	5
						Łopatyn	.	4.423	.

podług szematyzmu powinno być 22. miasteczek.

Obwód Sanocki

Liczba porządkowa	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogółowy	Ilość handlujących przemysł.	Liczba porządkowa	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogółowy	Ilość handlujących przemysł.
	Miasta					**Miasteczka**			
1	Brzozów	2.903	3.725	270	1	Korczyna	5.121	2.795	.
2	Sanok	2.813	7.739	230	2	Lisko N. B.	2.892	2.226	71
3	Krosno	2.057	3.086	.	3	Dynów	2.574	2.256	212
4	Dobromil	2.169	3.460	193	4	Żmigród	2.430	2.220	.
					5	Rymanów	2.331	2.491	203
					6	Dukla	2.230	4.025	.
					7	Jasienica	1.893	1.278	49
					8	Bukowsko	1.779	1.958	70
					9	Lutowiska	1.025	1.213	68
					10	Dubiecko	1.309	3.988	70
					11	Rybotycze	1.239	773	118
					12	Ustrzyki dolne	1.234	977	63
					13	Syrawa wołoska	972	695	10
					14	Bircza	968	695	32
					15	Baligród	869	999	21
					16	Jaśliska	858	516	11
					17	Zarszyn	802	1.100	.
					18	Jedlicze	726	380	.
					19	Wola michowa	683	.	5
					20	Jaćmierz	669	.	4
					21	Osiek	665	647	.
					22	Nowe miasto	577	395	52
					23	Nowotaniec	541	349	31
					24	Mrzygłód	528	.	21

Obwód Lwowski

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólowy	Ilość handl. i przemysł.	Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólowy	Ilość handl. i przemysł.
	Miasta		ztr.			Miasteczka		ztr.	
1.	Lwów				1.	Jaryczow	2.247	1.698	5
2.	Grodek	7.603	11.947	196	2.	Janów	1.870	2.260	135
3.	Szczerzec	1.367	2.862	3	3.	Nawarya	731	741	6
	z przyległościami	5.446							
3.					3.				

Obwód: Rzeszowski

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.	Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.
	Miasta		złr.			Miasteczka		złr.	
1.	Rzeszow	7.362	22707	490	1.	Żołynia	5.059	2.672	
2.	Lezajsk	4.169	3875	132	2.	Sokołów	3.641	3.442	125
3.	Lancut	2.829	4422	191	3.	Ulanów	3.262	2.670	157
4. / 4	Przeworsk	2.500	2448	132	4.	Nisko	2.453	3.027	
					5.	Głogów	2.323	1.980	
					6.	Tarnobrzeg	2.195	1.136	
					7.	Grodzisko górne	2.187	3.528	
					8.	Kolbuszów	2.150	1.887	156.
					9.	Rozwadów	1.885	1.080	106.
					10.	Rudnik	1.843	1.390	
					11.	Kańczuga	1.724	1.488	
					12.	Tyczyn	1.591	1.604	
					13.	Maydan	1.297	1.105.	
					14.	Jawornik	1.214.	1.034.	
					15.	Bojanów	1.009	.	
					16.	Niebylec	445	.	
					17. / 17	Bliźnianka	366.	.	

Szematyzm na 5. Miast i 20. Miasteczek.

	Raniszów	1.075	1.113.	

Obwód Tarnowski.

Miasta

Liczba porząd.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólowy (złr)	Ilość handlujących i przemysłow.
1	Tarnów	.	35.715	1.081
2	Ropczyce	3.029	2.385	.
3	Jasło	1.995	3.746	100
4	Tuchów	1.802	2.104	.
5	Pilzno	1.217	1.344	.
5				

Miasteczka

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólowy (złr)	Ilość handlujących i przemysłowc.
1	Mielec	3.053	2.367	183
2	Jodłowa	2.467	.	.
3	Dembica	2.148	2.334	171
4	Olpiny	2.110	1.477	.
5	Radomyśl	1.996	2.069	169
6	Sędziszów	1.736	2.260	.
7	Cudżec z przedmieściem	757 1.667	} 1.553	.
8	Frysztak	1.644	1.385	.
9	Strzyżów z przedmieściem	1.348 1.000	} 1.898	.
10	Baranów	1.596	1.418	.
11	Dembowiec	1.538	1.660	.
12	Kołaczyce	1.352	1.233	.
13	Żabno	1.297	1.641	.
14	Brzostek	913	1.266	.
15	Wielopole	803	.	.
16	Szczucin	766	.	.
17	Łopuchowa	526	.	.
17				

Szematyzm ma 4 miast i 20 miasteczek.

	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólowy	Ilość handlujących i przemysłowc.
	Dąbrowa	2.545	2.528	150
	Przecław	.	1.368	.
	Ryglice	1.964	1.730	.
	Błażowa	.	3.211	.
	Szczurowa	.	2.717	.
	Radłów	.	2.607	.

Okrąg: Sądecki.

Miasta

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny zł.	Ilość handl. i przemysł.
1.	Nowy Sącz	6258	13939	407
2.	Gorlice	3833	3690	201
3.	Nowy Targ	3471	2896	.
4.	Stary Sącz	3170	3135	275.
5.	Piwniczna	2308	1129.	.
6.	Biecz z przedm. i Bełną	925 } 1974 }	600	.
7.	Ciężkowice	1684	1273	.
8.	Muszyna	1579	1484	.
9.	Grybów	1557	1055	.
10	Krościenko	1248	1062	.
10				

Miasteczka

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny zł.	Ilość handl. i przemysł.
1.	Czarny Dunajec	1906	.	.
2.	Łącko	1448	1040	.
3.	Tylicz	1073	963	.
4.	Bobowa	969	735	.
5.	Limanowa	941	1029	.
6.	Tymbark	558	509	.
6				

Szematyzm ma 11 i 6.

	Nazwa	Liczba mieszkańców
	Uście ruskie pow. Gorlice . . .	763
	Rzepiennik strzyżewski pow. Biecz	1223.

Obwód Wadowicki

Miasta

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny ztr.	Ilość handl. i przemysł.
1.	Biała	5.249	12.945	272
2.	Żywiec	3.614	2.895	206
3.	Kęty	3.469	4.523	258
4.	Oświęcim z Klucznikowicami i Budy	3.070 3.394 }	3.594	179
5.	Wadowice	2.231	6.372	188
6.	Myślenice	1.975	1.819	
7.	Landskroń	1.550	1.613	
8.	Zator	1.396	2.045	
9.	Andrychów z Andrychowem wsią i Brzezinką	1.166 3.119 }	3.439	191
10	Jordanów	1.040	953	
10				

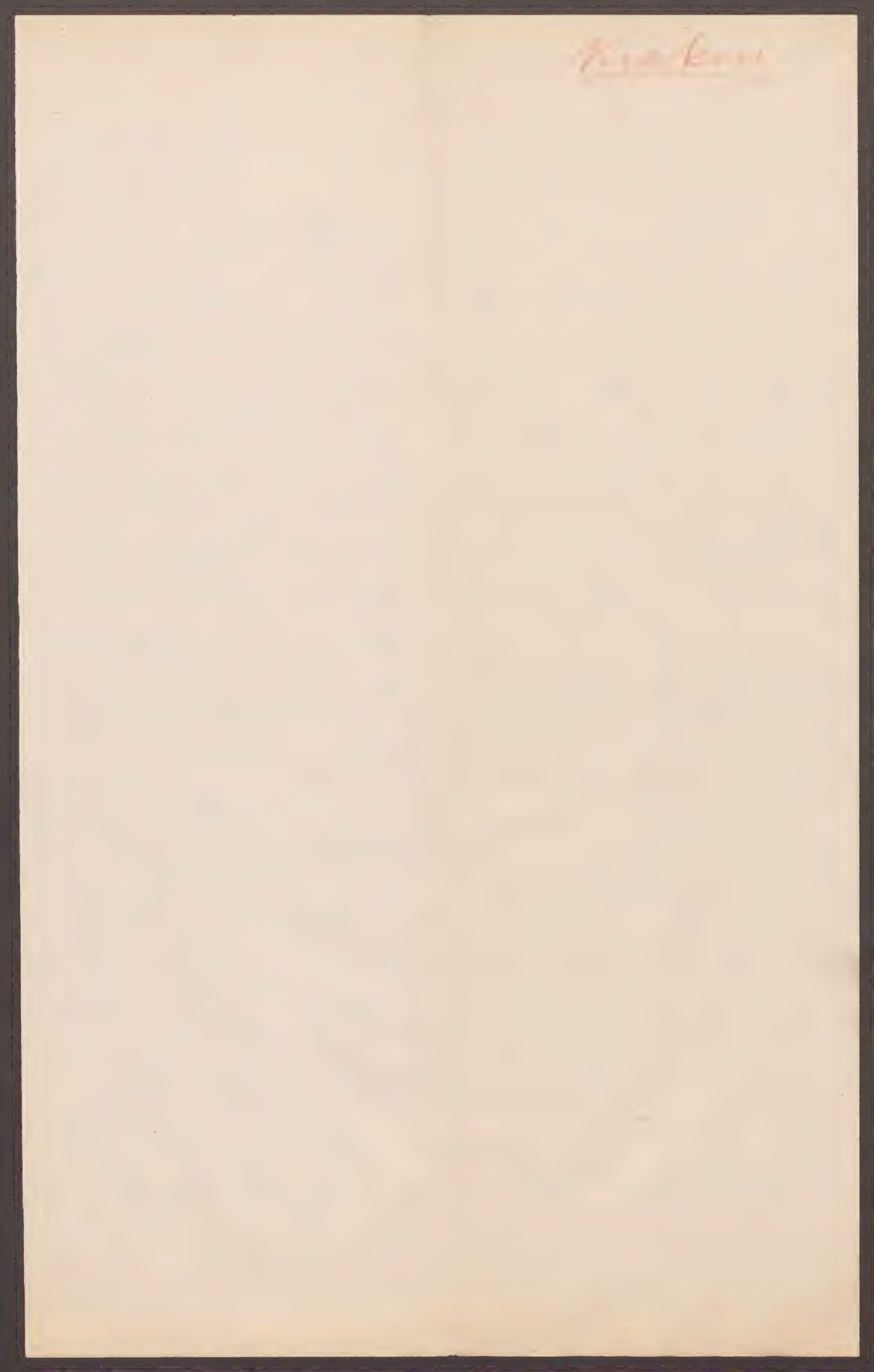
Miasteczka

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny ztr.	Ilość handl. i przemysł.
1.	Sucha	2.674	2.046	
2.	Maków	2.303	1.637	
3.	Willamowice	1.693	1.803	
4.	Milówka	1.659		
5.	Rabka	956		
6.	Kalwarya	946	939	
6				

NB. Szematyzm ma 11 - 6

Obwód Krakowski

Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.	Liczba porz.	Nazwa	Liczba mieszkańców	Opłacany podatek ogólny	Ilość handl. i przemysł.
	Miasta		złr.			Miasteczka		złr.	
1.	Kraków		193.741	2.333	1.	Wiśnicz nowy	4240	2841	195
2.	Bochnia	5.766	8.474	203	2.	Niepołomice	3.194	4025	
3.	Chrzanów	4.560	8.682	493	3.	Jaworzno	2.835		
4.	Wieliczka	4.534	4.862	121	4.	Brzesko	2.328	1866	209
5.	Podgórze	2.541	7.711	117	5.	Dobczyce	2185	2178	
6.	Wojnicz z przedmieśc.	1.410 1.832	2.477		6.	Krzeszowice	1.439		
7.	Skawina	1.096	1.460		7.	Gdów	1.290	1.521	
7.					8.	Czchow	1.209	1076	
	NB. w Szematyzmie 8 –		14.		9.	Zakliczyn	982	1.180	
					10.	Jeleń	942		
					11.	Nowa góra	855		
					12.	Lipnica murowana	788	753	
					13.	Trzebinia	740	1657	
					14.	Szczepanów	513		
					15	Mvernia	462		
					16	Łapanów	348	373	
					16.				

Okręg Tarnów

	w powiecie			w okręgu wyb.		
	25	50	100	25	50	100
Jasło ~~Jasło~~	62/48	7	3	112/86	12/2	3
Frysztak	6/2	1				
Brzostek	44/36	4/1				
Mielec	33/14	7/3	2	50/20	7/3	
Jarow	17/3					
Ropczyce	24/13	6/1		40/24	8/1	1
Kolbuszow	16/10	2	1			
Dembica	111/93	10/7	1	130/112	13/8	1
Pilzno	19/11	3/1				
Dąbrowa	16/4	5	2	50/38	6/1	2
Żabno	34/34	1/1				
Tarnow	24/24			81/60	5/3	1
Tuchow	57/46	5/3	1			

Złoczów

	[illegible]			[illegible]		
	25	50	100	75	50	100
Złoczów	76/3	27/1	11	85/8	27/1	11
Gliniany	9/5	2	—			
Łopatyn	7/4	1	—	22/15	2/1	—
Brody	10/10	4	—			
Radziechów	5/1	—	—			
Busk	40/36	1	—	53/37	2	—
Kamionka	9	1	—			
Olesko	4/1	—	—			
Załośce	9/4	—	—	46/20	5/2	—
Zborów	37/16	5/2	—			

Tarnopolsk.	w powiecie nad 25	50	100	w okręgu nad 25	50	100
Tarnopol	4/4			11/6	3	
Ihrowica	1/1					
Mikulińce	6/1	3				
Skałat	2			6		
Grzymałów	4					
Zbaraż	8/2	2		9/3	2	
Medyń vel Nowesioło	1/1					
Trembowla	14/1	3		69/56	6/3	
Złotniki	55/55	3/3				
Czortkowsk.						
Borszczów	17/2	7	1	26/3	8	1
Mielnica	9/1	1				
Zaleszczyki	43	15	1	44	16	1
Tłuste vel Uścieczko	1	1				
Czortków	20/6	2	—			
Jazłowiec nem						
Budzanów	3/1	2	—			
Kopyczyńce	12/1	1	—	30/10	5/2	—
Husiatyn	18/9	4/2	—			

	w powiecie nad			w okręgu nad		
	25	50	100	25	50	100
Przemyśl						
Przemyśl	5/8	~~16~~	~~7/7~~	22/9	5/4	1/1
Niżankowice	14/11	5/4	1/1			
Jarosław	47/47	1/1		116/93	8/2	2
Sieniawa	15/9	4/1	1			
Radymno	52/37	3	1			
Jaworów	47/16	16/2	7/1	79/34	29/11	12/4
Krakowiec	32/22	13/4	5/3			
Mościska	37/10	4/1	1	46/13	6/2	1
Sądowa Wisznia	9/3	2/1				
Żółkiew						
Żółkiew	26/3	6	3	40/5	7	3
Kulików	11/2	1				
Mosty Wielkie	3					
Bełz	7	1	1	122/80	3	3
Uhnów	107/80	1	1			
Sokal	8	1	1			
Lubaczów	11/6	3/2	–	13/7	3/2	–
Cieszanów	2/1					
Rawa	10	5		~~[illegible]~~ 11	5	
~~[illegible]~~						
Niemirów	1					

Stryj

	[illegible]			[illegible]		
	25	50	100	25	50	100
Stryj	—	—	—	6/4	2/1	—
Skole	6/4	2/1	—			
Dolina	11/6	6/1	1.	38/12	12/2	5
Bolechow	14/3	4/1	3			
Rozniatow	5/3	2	1			
Kałusz	11/1	—	—	11/1	2	—
Wojniłow	—	2.	—			
Mikołajow	16/5	4	1	40/10	12	3
Żurawno	24/5	8	2			

	[illegible]			[illegible]		
	[illegible]			[illegible]		
	25	50	100	25	50	100
Stanisławów	3/3	1/1	—	21/14	7/3	
Halicz	18/11	6/2	—			
Bohorodczany	9/1	2	1	12/3	2	1
Sołotwina	3/2					
Monasterzyska	4	1		36	7	2
Buczacz	32	6	2			
Nadwórna	7	2		17/8	5/2	1
Delatyn	10/8	3/2	1			
Tyśmienica	35/11	10/1	4	48/9	14/3	4
Tłumacz	13/5	4/2				
Kołomyja						
Gwoździec						
Peczeniżyn						
Horodenka						
Obertyn						
Kosów						
Kuty						
Śniatyn						
Zabłotów						

	250	25	50	100
[illegible]		9/3	2	
[illegible]				
[illegible]		12	2	1
[illegible]		3	1	
[illegible]		18	6	
Suma		21	7	
[illegible]		44/26	4/2	
[illegible]		8/21	1	
[illegible]		62/18	7	3
		112	12	3
		86	7	
[illegible]		33/14	7/3	
[illegible]		17/3		
Suma		50	7/	
[illegible]		17	3	
[illegible]		24/13	6/1	
Kolbuszow		16/10	2	1
Suma		40/23	8/1	1
[illegible]		111/93	10/2	1
Pilzno		19/11	3/1	
		130/104	13/8	1
Dąbrowa		16/4	5	2
Żabno		34/34	1/1	-
		50/38	6/1	2
Tarnów				
[illegible]				

[illegible] 21222
[illegible] 22122

41844
[illegible] 1/3 14614
[illegible] 29232
[illegible] 14.615

[illegible] 15580
[illegible] 18111
[illegible] 11895
35586
[illegible] 1692
53947
[illegible] 17981
[illegible] 35963
[illegible] 17.981

Wniosek.

Wysoka Izba raczy uchwalić:

Sejm uwzględniając ważność interesów handlu i przemysłu fabrycznego i rękodzielnego, krych to interesów miasta są głównem ogniskiem, uznaje potrzebę zmiany ustawy wyborczej w ten sposób: by liczba posłów miejskich w stosunku do siły i ważności stanu mieszczańskiego i jego interesó podniesioną była.

Przy zmianie tej liczba posłów z gmin i z klasy większych posiadaczy ustawą z r. 1[?]1. oznaczona, nie ma być ani zwiększoną, ani umniejszoną. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu ułyć na powyższej podstawie projekt do ustawy wyborczej, i takowy w tej jeszcze kadencyi pe rozpoznanie i uchwałę Wysokiego Sejmu poddać.

Ł. Skrzyński,
poseł sanocki.

Gołuchowski, poseł miasta Lwowa. — Czajkowski. — F. Smolka, poseł miasta Lwowa. — Alexander Dunin Borkowski. — Zygmunt Sawczyński. — Zygmunt Zatwarnicki. — Dr. Szymon Samelson. — Wincenty Rogaliński. — Rutowski. — Stanisław Starowiejski. — Krzysztofowicz. — Gnoiński. — Horodyński. — H. Wodzicki. — Cywiński. — Boczkowski. — Antoni Golejowski. — Ad. Potocki. — Hubicki. — Dr. Landesberger — Dr. Rydzowski. — Hausner. — Władysław Badeni, poseł jarosławski. — Dubs.

L. 1856
S.

Sprawozdanie

komisyi dla spraw Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany §. 13. statutu krajowego przez Wydział krajowy proponowanej.

Wysoki Sejmie!

Wniosek Wydziału krajowego z dnia 5. Października 1865. L. 691., mający na celu zmianę §. 13. statutu krajowego, odesłał Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16. Grudnia 1865. do komisyi zajmującej się sprawami Wydziału krajowego.

Komisya przedkłada więc Wysokiemu Sejmowi następujące w tej mierze sprawozdanie:

§. 13. statutu krajowego opiewa: „Dla kazdego członka Wydziału krajowego wybrany będzie zastępca tym sposobem, jak w powyższym paragrafie (t. j. w §. 12.) wskazano.“ Paragraf zaś 12. statutu krajowego stanowi, iż jeden członek Wydziału wybrany będzie przez kuryę posłów wielkich posiadaczy gruntowych, jeden przez kuryę posłów miast i izb handlowych, a jeden przez kuryę posłów mniejszych posiadłości wiejskich; dalszych trzech członków wybierze pojedyńczo całe Zgromadzenie sejmowe; w skutek czego dla każdego pojedyńczego członka obieranym bywa właściwy jego zastępca.

Drugi ustęp §. 13. statutu krajowego brzmi: „Jeżeliby kto z członków Wydziału, gdy Sejm nie jest zebrany, ze świata zszedł, wystąpił, lub na dłuższy czas w sprawowaniu interesów przeszkodzonym był, zająć powinien miejsce jego ten zastępca, który do zastąpienia onego członka wybranym jest.“

W obec przepisu więc tego nie wolno w miejsce członka Wydziału powoływać do urzędowania któregokolwiek zastępcy, lecz tylko tego, który dla pojedyńczego członka Wydziału jako jego zastępca wybrany został.

Gdyby jednakże zastępca ów właściwy z przyczyn w §. 13. statutu krajowego przewidzianych urzędowania objąć nie mógł, to zdarzyć się może, że stanowcze uchwały w Wydziale krajowym dla braku cztérech członków zapadaćby nie mogły.

Chcąc temu zaradzić, proponuje Wydział krajowy dodatek do §. 13. statutu krajowego, jako trzeci ustęp, ażeby w miejsce członka Wydziału przez cały Sejm a nie przez kurye wybranego, wolno było powoływać do zastępstwa któregokolwiek zastępcę przez cały Sejm wybranego, jeżeliby zastępca właściwy urzędowania objąć nie mógł.

Tym sposobem pozostanie interes pojedyńczych kuryj nie tknięty i zaradzi się na przyszłość możliwej stagnacyi lub przerwie w czynnościach Wydziału.

Zgadzając się przeto z wnioskiem Wydziału krajowego co do treści, komisya wnosi:

Wysoki Sejm zechce z zachowaniem §. 38. statutu krajowego, i z zastrzeżeniem Najwyższej sankcyi Jego C. K. Apostolskiej Mości uchwalić:

po drugim ustępie §. 13. statutu krajowego ma być domieszczony dodatek następującej osnowy:

„Gdyby jednakże zastępca właściwy członka Wydziału krajowego przez całe Zgromadzenie sejmowe „wybranego z powodu powyższych przeszkód zastępstwa objąć nie mógł, natenczas zająć może jego „miejsce którykolwiek inny zastępca przez całe Zgromadzenie sejmowe wybrany.“

Lwów, dnia 24. Lutego 1866.

Dr. **Juwenal Boczkowski**,
przewodniczący.

Dr. **Rydzowski**,
sprawozdawca.

Czerwony

Sprawozdanie Komissyi ~~obranej~~ obranej do rozpoznania reformy składu Sejmu i Sejmowej ordynacyi wyborczej.

Do rozpoznania wniosku rządowego o zmianie §§ 11 i 13 Sejmowej ustawy wyborczej obrana zostata Komisya, której wysoki Sejm, uchwała z 24 Listop. ~~[illegible]~~ b. r., powierzył ~~obadanie~~ także zbadanie reformy składu Sejmu i Sejmowej ordynacyi wyborczej w ogólności i przedłożenie stosownych wniosków.

Komisya ta rozpoznawała sposoby zaradzenia niestosowności ustawy teraźniejszej.

Podniesiono w jej łonie szczególnie wnioski ~~do zmiany zasadniczych,~~ ~~[illegible] wnioski~~ do zmiany przewodniczącej w ustawie zasady reprezentacyi interesów. ~~Nie mogły~~ jednak te wnioski ~~Kominawszy~~, że Komisya te wnioski nie mogły, bez brakiem dokładnych materyałów, ~~sformuło~~=

~~wano być~~ nie mogły być
dostatecznie uzasadnione,
nie mogła Komisya
przychylić się do nich
już z tej przyczyny,
iż brakuje nam jeszcze
doświadczeń do orzeczenia
o ile zasada reprezen-
tacyi interesów dziś
w ustawie wyborczej
przewodnicząca, jest
nastosowana, i jaką inną
zasadą zastąpioną
być by powinna.

Nie mogła Komisya
także zapoznać, iż
życzenia zmian
zasadniczych nie
są w Kraju rozpow-
szechnione. Co liczniej
petycyach miast,
żądających osobnej
(znajdujemy)
reprezentacyi, ~~znać~~
~~jest~~ nawet silną
manifestacyę za utrzy-
maniem zasady
reprezentacyi inte-
resów.

(9)

jednak te wnioski, ułożone w formie takiej ustawy, [do ustawy] którą by była mogła sankcyonowaną i wykonaną. Brakowało do takiego sformułowania podstawy, która być może jedynie nowy, nie wyprowadzony jeszcze organizm i podział kraju terytorialny. Brakowało także materyałów do osądzenia donośności zmian zasadniczych. Jakkolwiek bowiem Wydział krajowy z uznania godną gorliwością zebrał i zestawił wiele dotyczących materyałów, czerpanych z aktów wybornych i z innych przystępnych mu źródeł, to jednak materyały te nie są jeszcze dostateczne i mogły być zestawione tylko na podstawie teraźniejszego podziału terytoryalnego.

Nie mamy więc nawet dostatecznych dowodów do uzasadnienia zmian zasadniczych i do ułożenia Prawa, aby wyjednać Najwyższą sankcyę dla zmian, sprzeciwiających się zasadom układu reprezentacyi, zaprowadzonym

Przypis: inter.

(Krajach Koronnych, także w innych ~~krajowych~~ ~~prawie~~ którzyto Sejmy ~~tyże~~ przeciw tym zasadom nie powstawały.

~~Główna,~~ Lecz główną przyczyną, dla której Komisya nie mogła wnieść zmian zasadniczych, jest brak dostatecznych doświadczeń do osądzenia o ile zasady dziś obowiązujące są dla Kraju naszego niestosowne i jakie inne zasady byłyby odpowiedniejsze. Doświadczenia takież nabyte być mogą tylko z dłuższego lat przeciągu. Do ~~zebrania~~ takich doświadczeń przyczynić się mogą, ~~przy~~ szczególnie przyszłe Rady powiatowe.

Nie podobna (także) ~~także~~ zapoznać, iż życzenia zmian zasadniczych ~~nie są w~~ nie są w Kraju ~~upowszechnione, Żadnego objawu liczne petycye miast, żądających~~ upowszechnione. W licznych petycyach miast, żądających osobnej reprezentacyi, znajdujemy nawet silną manifestacyę za utrzymaniem zasady reprezentacyi interesów.

a nadto
Kommisya już nie mogła w ogólności przychylić się ~~do~~ zasady, ~~która~~ któraby krępowała obywateli wyborców i nie dozwalała im wybierać ~~posłów~~ takich posłów, w jakich największe pokładają zaufanie.

6. 7

Podniesiony był w Komisyi także wniosek, aby pomiędzy warunkami wybieralności żądać od posła pewnego stopnia wykształcenia lub ukończenia pewnych szkół. Nie mogła jednak większość Komisyi przystać do tego wniosku. Albowiem potrzebnego stopnia wykształcenia ująć w pewne normy, (j. n. świadectwa szkolne) . . . wyłączyłoby wielu mężów bardzo wykształconych, którzy takich świadectw nie mają. Nadto, żądanie świadectw z ukończenia szkół wyższych ograniczałoby za nadto prawo obieralności, żądanie zaś świadectwa szkół niższych lub też żądanie umiejętności czytania i pisania nie dawałoby rękojmi potrzebnego wykształcenia dla posła i bardzo nawet wątpliwem jest, czy by na korzyść kraju wypadło, aby w miejsce posłów, nieumiejących czytać i pisać, zasiadali w Sejmie posłowie, którzy tylko czytać i pisać umieją lub niższe szkoły ukończyli. Nie mogła także

przystać się do tego wniosku. Albowiem

które tylko krajowcami byłyby mogły, to zostaliby wyłączeni tymi obywatele,

(3)

głodową mieszkańców, owszem wiedzieli, że z tej pożyczki spadną ~~na kraj także~~ i na kraj ciężary, a więc także i na ~~[illegible]~~ miasta, które ich wysłały i które z tej pożyczki ~~nie będą~~ nie mogły żadnej mieć korzyści.

opuścić

~~Nie może tu iść~~

Nie idzie tu o wyłączenie wszystkich miast i miasteczek i przyznania ~~nadania~~ im [insert] prawa obierania osobnych ~~z od~~ posłów, lecz o nadanie elementowi miejskiemu, przez powiększenie liczby posłów ~~miejskich~~ / takiej w Sejmie wagi, jaka mu z wspomnianych powodów należy. Z tej więc już przyczyny nie poszła Komisya za wnioskiem, przedłożonym przez Wydział Krajowy na przeszłej sessyi, który łączył ~~[illegible]~~ ~~miast i miasteczek~~ ~~w~~ okręgi wyborcze i przesuwał wybory bezpośrednie, a w wykonaniu mógł mieć jeszcze i te ~~niedogodności~~, który łączył po 3 do 9 gmin ~~[illegible]~~ miejskich (w jeden okręg wyborczy, [insert] dla ułatwienia wyborów wprowadzał wybory dwustopniowe, ~~[illegible] już wybory bezpośrednie,~~ i mimo to nie mógłby w wykonaniu usunąć tej niedogodności, iżby

[margin insert:] z miast wydzielonych tu od miast wiejskich już jest ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ rozumieć by się,

[margin insert:] ~~Łączył~~, dla ~~dla~~ ułatwienia wyborów

wyborcy z miasta, w którym wyborcy [illegible] się [illegible], ale z miast bliskich, nie przewyższali liczbą wyborców z miast odległych, którzy najczęściej nie mogliby przybyć na wybory w [illegible].

Sądziła przeto Komisyja iż dla wzmocnienia elementu miejskiego w Sejmie najstosowniej jest pomnożyć liczbę posłów z dwóch największych miast, Lwowa i Krakowa, a z pomnożenia innych miast, pozwolić wybrać kilku najznaczniejszych, i nadać im

każdemu z nich prawo wyboru posłów przez wyborców większą, średnią, i przyznać większą liczbę posłów stolicy kraju Lwowowi i miastu Krakowowi.

We Lwowie i Krakowie [illegible] nie tylko [illegible] przemysłu i handlu naszego kraju, lecz są te miasta zarazem siedzibami wyższych sądów i urzędów, wszelkie i innych wyższych zakładów naukowych, instytutów kredytowych i stowarzyszeń, mających na celu udoskonalenie rozmaitych gałęzi rzemiosła i industryi, siedzibą także wszelkich przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych.

13

Kuratel. do dyskusyi

57

Petycya ta była powodem, że Wydział Krajowy już na przeszłéj sessyi Wys. Sejmu wnosił projekt do powiększenia liczby reprezentantów miejskich.

Ważne przyczyny, przemawiające za takiem rozszerzeniem, wyłożone są w ówczesnym sprawozdaniu Wydziału Krajowego. Odwołując się do tego sprawozdania, sądzi Komisya przytoczyć tutaj tylko, że element miejski [w naszym Sejmie] daleko słabiéj jest reprezentowany, niż we wszystkich innych Sejmach krajowych Austryi, i nie w tym stopniu, jaki mu słusznie należy, przez wzgląd na jego ważność, przez wzgląd na jego wykształcenie i na intelligentne siły w miastach zebrane, a nawet także przez wzgląd na wysokość ciężarów, jakie na miasta przypadają; gdyż bowiem ogólnej cyfry podatków bezpośrednich, w Kraju opłacanych, miasta ponoszą %,

~~ich zaś ze~~ liczba ~~zaś~~ ich
~~mają one~~ reprezentantów
w Sejmie, licząc do niej
~~nawet Izby handlowe~~
i reprezentantów Izb handlowych,
wynosi tylko % ogólnej
liczby posłów (*).

[margin: przez innych mieszkańców Kraju wybieranych]

Przyczyniając się miasta, w równym jak inni mieszkańcy Kraju stosunku do ciężarów krajowych; przyczyniają się do znacznych ciężarów na indemnizację zniesionych powinności poddańczych. Te ostatnie ciężary spadły na miasta, chociaż one ze zniesienia powinności poddańczych ~~żadnych~~ nie osiągnęły korzyści. Nie skarżyły się miasta na to, ~~że~~ przyczyniły się i przyczyniają bez użalań do afer, ~~dla wspólnego~~ których ogólne dobro wymaga. ~~Uchwalili~~ Głosowali reprezentanci miast na przeszłej sesyi sejmowej za ~~pomoc~~ pożyczką dla dotkniętych klęską

[margin, pencil: Opuszczenie!!]

---

*) ogólna summa podatków bezpośrednich w Kraju, wynosi z dodatkiem 1/3 . . . . ; z tej summy przypada na miasta . . Ogólna liczba posłów (wybranych w Sejmie jest 141, *między tymi jest posłów z miast ~~20~~) z Izb handlowych 3, razem 23.

[margin: * a po odtrąceniu biskupów ~~z głos~~ i rektorów uniwersytetów, pozostaje liczba posłów wybieranych]

od gmin innych, a przyznanie pierwszym osobnej reprezentacyi z zmniejszeniem liczby posłów ~~ra~~ z reszty gmin lub też powiększenie liczby wyborców z okręgów gmin wiejskich przez ~~dodanie~~ policzenie do wyborców ~~wyb~~ (obranych z gmin) takich osób, które czy to wyższym podatkiem czy też intelligencyą swoją dają ~~[illegible]~~ większą rękojmię dokładnego zrozumienia ~~potrzeb~~ spraw i potrzeb ogółu dotyczących a więc także większą rękojmię trafnego wyboru posłów. Jakkolwiek ta ostatnia reforma, ~~łatwiejszą~~ ~~wymagająca~~ łatwiejszą jest do przeprowadzenia w Sejmie, bo ~~dotycze tylko~~ obejmuje tylko zmianę sejmowej ordynacyi wyborczej, więc też podług § 52 tej ordynacyi ~~wymaga~~ tylko absolutnej większości głosów, to ~~[illegible]~~ jednak ona ~~ta reforma~~ ~~[illegible]~~ uszczupla po części ~~prawo wyborcze~~ mieszkańcom gmin wiejskich, i mogłaby ~~przez~~ ~~te gminy~~ mniej z potrzebami krajowej reprezentacyi obeznanych ~~a [illegible] przez~~ wywołać ~~[illegible]~~ niechęć i lub niezadowolenie. Wolała więc Komisya na teraz wstrzymać się od ~~wniosku~~ ~~takiej~~ proponowania takiej ~~tej~~ reformy i ponowić tylko wniosek o stosowne powiększenie

Do ~~[illegible]~~ wniosku,

[illegible]

~~części znacznej tych gmin,~~

w skutek nieprzygotowanych agitacyi, ~~[illegible]~~ u znacznej części tych gmin,

3.

z powodu tych petycyj uwołał Wydział Krajowy na przeszłej sessyj Sejmowej projekt do powiększenia liczby reprezentantów miejskich w Sejmie. Projekt ten zawierał w sobie zmianę § 3 statutu krajowego i potrzebował, aby był uchwalonym w Sejmie, 2/3 części głosów. Tej większości projekt nie otrzymał. Na 60tem posiedzeniu przeszłej sessyj Sejmowej głosowało za tym projektem 72 a przeciw niemu 52 posłów.

Gdy Komisya nasza uznała niemożność wydobycia już teraz z wniosków zasadniczych zmian składu sejmu i ustawy wyborczej, przedstawiły się jej dwie drogi do reformy częściowej. Pierwszą jest powtórzenie wniosku o powiększenie liczby posłów miejskich bez zmniejszenia liczby posłów innych, któryto wniosek potrzebuje 2/3 głosów do uchwalenia w Sejmie. Drugą zaś byłoby oddzielenie gmin miejskich

to jednak uszczupla ona po części prawo wyborcze mieszkańców gmin wiejskich. ~~Do takiego uszczuplenia nie zadała Komisya proponować, gdyż jeszcze jest nadzieja~~, iż konieczność takiego uszczuplenia nastąpiłaby dopiero wtedy, gdyby i na tej sesyi nie można otrzymać 2/3 głosów dla zadośćuczynienia słusznym żądaniom miast. Proponuje więc Komisya powiększenie

liczby posłów z miast bez zmniejszenia liczby posłów gmin innych i bez zmiany w obieraniu, szczególnie obierania tych ostatnich posłów. Gdyby jednak wniosek ten i tym razem nie otrzymał potrzebnej większości głosów, zastrzega sobie Komisya postawienie wniosków innych, jakie do reformy ordynacyi wyborczej za potrzebne uzna.

Powody, przemawiające za powiększeniem liczby posłów z miast wyłożone są obszernie w sprawozdaniu Wydziału Krajowego, wniesionem na 60tem posiedzeniu przeszłej sessyi Sejmowej. Odwołujemy się do tego sprawozdania, a tutaj nadmieniamy dodatkowo przytaczając, że miasta w licznych petycyach uskarżały się na niedostateczną elementu miejskiego w Sejmie reprezentacyą, i że element miejski (wszystko) w naszym Sejmie daleko słabiej jest reprezentowany niż w innych prowincyach austryjackich, daleko słabiej niż to słusznie należy, przez wzgląd na jego ważność, i przez wzgląd na siły intellektualne w miastach zebrane,

a nawet przez wzgląd
na wysokość ciężarów
jakie na miasta przypa-
dają; gdy bowiem
z ogólnej cyfry podatków
bezpośrednich, w Kraju
opłacanych, miasta
ponoszą 27½ %, mają
one reprezentacyę w
Sejmie, która [~~razem~~ z posłami izb handlowych razem wzięta,] wynosi
tylko 14½ % ogólnej
liczby posłów przez
innych mieszkańców
Kraju obieranych *)

Nie ~~żadną~~ idzie tu
o wytworzenie ~~wszystkim~~
~~lub znacznej bardzo liczbie~~
gmin miejskich od ~~wszystkich~~
gmin wiejskich i o
~~udział~~ przyznanie pierwszym
prawa wybierania posłów
osobnych, lecz [głównie na tem położyć powinno, aby] ~~o przyznanie~~
~~miastom miejskim~~ dać w Sejmie
~~w ogólności~~
należną im wagę. Najlepszym [illegible]

---

*) ogólna summa podatków
bezpośrednich w Galicyi
i W. Ks. Krak. jest około
5 880.000 złr.; z tej summy
przypada na gminy miejskie
1,561.000 złr. Liczba posłów
w Sejmie jest ~~ogólna~~ 151, a po
odtrąceniu 8 Arcybiskupów i
biskupów i 2 rektorów
wszechnic zostaje 141 posłów
wybieranych; z tych wybierają
miasta 20 ~~razem z Izbami~~
~~handlowemi~~ 23.

4.

środkiem do tego będzie ~~przez nawiązkowanie~~ powiększ=szenie liczby posłów ~~z miast,~~ ~~w~~ których ~~ten~~ element ~~miejski najsilniej~~ jest ~~najsilniej~~ rozwinięty i najsilniejszy,

miejskich z miast mniejszych i przyznanie prawa obierania posłów takim miastom, prawa tego nie posiadającym,

~~do tego środkiem, jest, zdaniem Komisyi, powięk=szenie liczby posłów~~

głównie na tem zależeć powinno, aby elementowi miejskiemu ~~przyznano~~ dać należny mu ~~wpływ~~ w Sejmie wpływ przez dopuszczenie większej liczby posłów z miast, w których ten element najbardziej jest rozwinięty. Z tej więc jeż przyczyny nie poszła większość Komisyi za wnioskiem Wydziału Krajowego, na przeszłej sesyi przedłożonym, który łączył po mniejszych i większych, i do 9 gmin miejskich, ~~po~~ często znacznie odległych, w jeden okręg wyborczy, a dla ułatwienia wyborów usuwał wybory bezpośrednie, i wprowadzał niemi odpowiednie wybory dwustopniowe, i mimo to nie byłby w stanie ~~usunąć~~ usunąć wszystkich tej ~~usuwał tej~~ niedogodności, że wyborcy z miasta, w którym wybór się odbywa i z ~~miast~~ gmin temu miastu najbliższych, nie przeważali liczbę wyborców z miast odległych, którzy rzadko w ~~całym~~ komplecie ~~na wybory~~ do wyboru stawać by mogli.

Nie rozciągając prawa wyboru posłów na wszystkie te miasta, które projekt wydziału krajowego od gmin wiejskich wyłączał, wnosi Komisya, aby liczbę posłów z miast już nie o 14, jak proponował wydział krajowy, lecz tylko o 12 powiększyć.

Z tych nowych posłów powinno zdaniem Komisyi przypaść trzech na Lwów a dwóch na Kraków. We Lwowie bowiem i Krakowie skupia się nie tylko ruch przemysłu i handlu naszego kraju, lecz są te miasta zarazem siedzibą sądów wyższych* i urzędów; posiadają one uniwersytety i inne zakłady naukowe; są siedzibą instytutów kredytowych, które mają na celu udoskonalenie różnych gałęzi wiadomości i industryi, i siedzibą znacznych przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych. Zbiegają się więc we Lwowie i Krakowie

[illegible] któregu ściągających interesów, obejmujące stosunki i potrzeby całego kraju, stanowiące szkołę praktyczną, gdzie wyrabiają się i udoskonalają same siły, jakie w reprezentacji kraju do stosownego spełniania tej zadania są potrzebne. Nawet ze względu na ciężary podatkowe, jakie Lwów i Kraków ponoszą, należy się tym miastom, w stosunku do reszty kraju, (większa liczba posłów w Sejmie niż im teraz nadają *)

---

*) Cała Galicja z W. Ks. Krakowskim opłaca podatku bezpośredniego z dodatkiem 1/3 około 5,880.000 ZłR.

Z tego płaci Lwów 377.000, Kraków około 194.000, a obydwa miasta razem 571.000, więc Lwów płaci około 6 1/4 %, Kraków 3 1/4 %, obydwa miasta razem 9 1/2 % ogólnej sumy podatków. Z pomiędzy 141 posłów wybranych w Sejmie, na Lwów 4, Kraków 3, razem 7, więc na Lwów przypada około 3 %, na Kraków 2 %, na te obydwa miasta 5 % ogólnej liczby posłów.

posłów do Sejmu ze Lwowa wybierającego pomnożyć liczbę o 3, zaś posłów z Krakowa o 2.

Oprócz powiększenia liczby posłów z Lwowa i Krakowa, wniosła Komisya, aby prawo wyboru posłów przyznać 7 miastom, które po miastach mających już prawo wybierania

Po 5 miastach, które [illegible] posłów do Sejmu, najważniejszemi w Kraju naszym, pod względem przeważającego w nich interesu handlowego i przemysłowego, miasta te są:

	ludność	ilość podatku zł.	liczba przemysłowców
~~1. Stanisławów~~			
7 1. Bochnia	5766	8474	203
1 2. Śniatyn	11380	8450	935
5 3. Brzeżany	7506	10.657	356
6 4. Złoczów	5897	14.791	630
4 5. Gródek	7603	11.947	196
3 6. Tyśmienice	8270	9.309	453
2 7. Buczacz	9050	10.584	570

F

Największe z tych miast, Stanisławów, ma z powodu znacznej swojej ludności, odrębną odrębność, osobnego posła na reprezentacyę w Sejmie, wszystkie te miasta są pod względem ludności i podatku

Oprócz Stanisławowa, po czasie wspomnianym, a po czasie niemało co mniejszemi od miast, które mają już dziś własnych posłów, jak oto:

	ludność	ilość podatku zł.	liczba przemysłowców
Biała	5.249	12.945	272
Stary Sącz	6258	13.939	407
Jarosław	9126	18.177	621
Stryj	9.862	12.917	411
Drohobycz	12.201	10.664	855

Podniesiony był w Komisyi także wniosek, aby pomiędzy warunkami obieralności żądać od posła pewnego stopnia wykształcenia lub ukończenia pewnych szkół. Nie mogła jednak większość Komisyi

7

78.

wykształcenia potrzebnego posłowi, nie mogła Komisya jednak w całości zgodzić się z zasadą, któraby krępowała obywateli wyborców w wyborze takiego posła, w jakim największe pokładają zaufanie.

w całości lub po części

przychylić się do takiego wniosku i pomieszawszy bowiem trudności wyjście w normy

O wniosku rządowym, odnoszącym się do zmiany §§ 11 i 13 ustawy wyborczej, nie może przedłożyć Komisya sprawozdania Wysokiemu Sejmowi. Inaczej bowiem wypadnie układ tych paragrafów, jeżeli Wysoki Sejm do wniosku Komisyi o powiększeniu liczby posłów z miast się przychyli i na żadnych większych reform w układzie Sejmu i w ustawie wyborczej nie zezwoli; inaczej zaś wypadłby ten układ, gdyby Wysoki Sejm przyjmując powiększenie liczby posłów miejskich wybór tych posłów nie z miast pojedynczych lecz z grup gmin miejskich wykonywanym mieć zechciał; inaczej nakoniec wypadnie proponować układ tych §§ów, jeżeli Wysoki Sejm nie uchwali powiększenia liczby posłów miejskich, a Komisya, w moc uchwały Wysokiego Sejmu z 24 Listop. b. r., inne reformy tylko ustawy wyborczej proponować zamierza.

Zastrzega więc sobie Komisya rozpoznanie rzeczonego przedłożenia rządowego i złożenie o niem sprawozdania po uchwale Wysokiego Sejmu o wniosku względem powiększenia liczby posłów, który

9

to wniosek w formie ustawy zredagowany załączony ~~pod~~ /

Komisya przeto upraszcza:

Wysoki Sejm raczy:

załączony wniosek do ustawy w uchwałę zamienić

Z Komisyi obranej do reformy składu Sejmu ~~Lwów dnia~~ i regulaminu ordynacyi wyborczej

Lwów dnia

2/

a/ Ustawa z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i wielkiego Księstwa Krakowskiego zmieniająca ~~ustęp~~ II ~~paragrafu trzeciego statutu Krajowego~~ i §§ 2 i 3 Sejmowej ordynacyi wyborczej z 26 Lutego ~~1866~~ 1861

~~Postanowam~~

Zgodnie z uchwałą Sejmu Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiego, rozporządzam co następuje:

I

Postanowienia punktu II 3º w paragrafie trzecim statutu Krajowego z dnia 26 Lutego 1861 znoszą się w obecnej swej osnowie, i mają ~~ustęp ten ma~~ w przyszłości brzmieć jak następuje:

II. z trzydziestu pięciu posłów miast, w ustawie wyborczej wymienionych i Izb handlowych i przemysłowych

~~II~~ I

Postanowienia §§ 2 i 3 Sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26 Lutego 1861 znoszą się w obecnej ich osnowie, i ~~które~~ mają ~~brzmieć w przyszłości~~ brzmieć jak następuje:

§ 2

Dla wyboru Posłów z miast tworzą miasta a Lwów b Kraków c Przemyśl d Stanisławów e Tarnopol f Brody g Jarosław h Drohobycz i Biała k Nowy Sącz l Tarnów, m Rzeszów, ~~n~~ Sambor o Stryj p Kołomyja ~~R. Bochnia q Śniatyn r Brzeżany~~

~~2.~~ ~~ff)~~ Śniatyn, ~~gg) Brz~~ Tyśmienica,
~~s)~~ Buczacz, ~~t)~~ Brzeżany,
~~u)~~ Złoczów ~~w)~~ Gródek
~~x)~~ Bochnia, każde
jeden okręg wyborczy,
i są oraz miejscami
wyborów.

§ 3

Lwów wybiera siedmiu,
Kraków pięciu posłów,
a każde z innych w § 2
wymienionych miast
po jednemu.

Wyborcy do wyborów
uprawnieni każdego
miasta tworzą jedno
ciało wyborcze

III

~~Ustawa niniejsza~~
~~Postanowienia artykułów~~
~~I i II wchodzą w moc~~
~~obowiązującą wykonania~~
~~z dniem jej ogłoszenia~~

~~IV~~

~~Wykonanie tej ustawy~~
~~polecam Mojemu Ministrowi~~
~~Stanu~~

II

Ustawa niniejsza wchodzi
w moc obowiązującą od pierwszych
po jej ogłoszeniu powszechnych
wyborów do Sejmu

III

Wykonanie tej ustawy
polecam Mojemu Ministrowi Stanu

1/ Dla Królestwa Gal. i Lod. i W. Ks. Krakowskiego
Ustawa z dnia . . . . .
zmieniająca § 3 statutu Krajowego z 26 Lutego 1861.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiego, rozporządzam co następuje:

Art. I

Postanowienia § 3 statutu krajowego z 26 Lutego 1861 i ustawy z 20 września 1866, zawierającej dodatek do § 3 statutu krajowego (Dz. u. i rozp. Kraj. Nr 22) znoszą się.

§ 3 statutu Krajowego ma w przyszłości brzmieć jak następuje:

Sejm Krajowy składa się ze stu sześćdziesięciu trzech członków, a to mianowicie:

a z trzech Arcybiskupów lwowskich, biskupa Krakowskiego, dwoch biskupów przemyślkich, i z biskupa Stanisławowskiego a instalacyi względnie aż do jego z gr. Kat. sufragana lwowskiego; w razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, administrator dyecezyi jest członkiem Sejmu Krajowego,

b z rektorów uniwersytetów, Krakowskiego i lwowskiego;

c ze stu pięćdziesięciu trzech posłów wybranych, a to:

I z czterdziestu czterech posłów z klasy wielkich posiadaczy gruntowych,

II z trzydziestu pięciu posłów miast w ustawie wyborczej wymienionych i Izb handlowych i przemysłowych

III z siedmdziesięciu czterech posłów reszty gmin Królestwa Galicyi i Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiego.

8
153

biskupa stanisławowskiego,

44
35
74
153.

Art. II

Ustawa niniejsza ~~ta~~ wchodzi ~~w moc~~ w moc obowiązującą ~~obowiązującą z dniem jej ogłoszenia to wykonania~~ od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

Art. III

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu

odrzucić

Odnośnie do tego ~~ostatniego~~ wniosku proponuje Komisya dwie ustawy do uchwalenia.

Pierwsza 1 obejmuje nowy układ § 3 statutu Krajowego, w którym, oprócz ~~prawa~~ projektowanego teraz powiększenia liczby posłów z miast, uwzględnionemi będą postanowienia ustawy z 20 Września 1866, ~~przyznającej~~ biskupowi Krakowskiemu i administratorom dyecezyi prawo zasiadania w Sejmie; zdaniem bowiem Komisyi, iż ~~stosowniej~~ ~~praktyczniej~~ jest uchwalić nowy układ tego § niż opatrywać go ~~tegoż~~ ~~ten §~~ drugim już dodatkiem.

1 zawierającej dodatek do § 3 statutu Krajowego, który

Druga ustawa 2 obejmuje dotyczące zmiany §§ 2 i 3 sejmowej ordynacyi wyborczej.

2

Komisya upraszając, wysoki Sejm raczy: załączone dwie ustawy uchwalić.

Z Komisyi obranej do rozpoznania reformy składu sejmu i sejmowej ordynacyi wyborczej

Lwów dnia 11 Grudnia 1866

Prezydujący:

Sprawozdawca:

Приложеніе

W budżecie Państwa z 1862

Galizien mit Krakau directe Steuer

~~Grundsteuer mit 1/3 Zuschlag 3,740.388 mit außerord. Zuschlag~~
~~Zuschlag ½ von ordin. Zuschlag 4,207.914~~
~~Hauszins u. Hauskl. steuer } do. 1,374.602 ditto 1,742.720~~
~~Erwerbsteuer mit Ordinarium~~

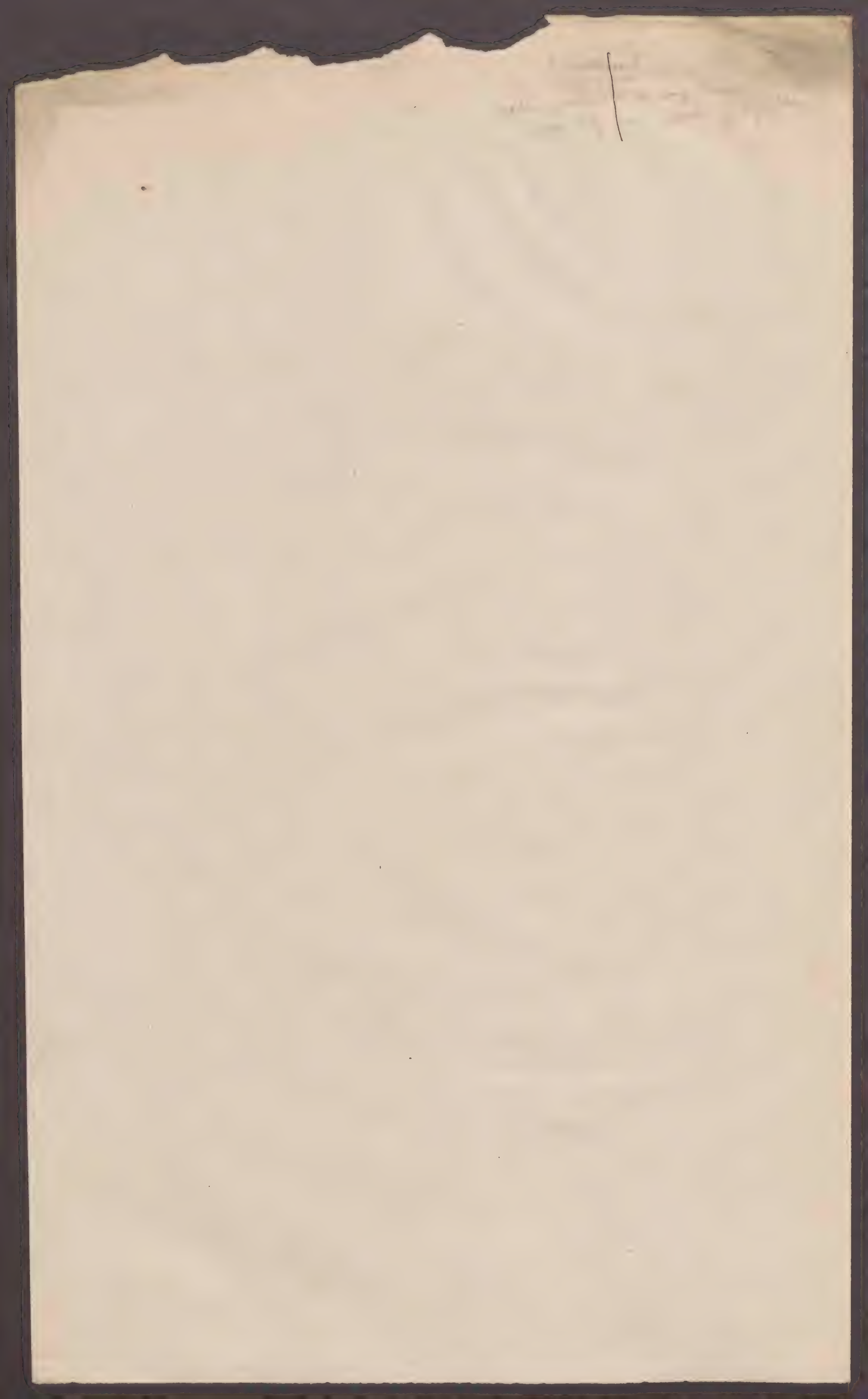
Grundsteuer mit 1/3 Zuschlag	3,740.388	u. mit außerord. Zuschlag von ⅛ des Ordin.	4,207.914
Hauszinsteuer mit 1/3 Zuschlag	589.430	ditto ditto	663.109
Hausklassensteuer ditto	785.172	u. mit außerord. Zuschlag von 2/4 des ordin.	1,079.611
Erwerbsteuer ordinarium	343.656	u. mit außerord. Zuschlag v. 1/5 . . .	377.580
~~Erbsteuer . . . .~~	~~9.000~~	~~Erbsteuer . . . .~~	~~9.000~~
Einkommensteuer ordinarium	417.900	mit außerord. Zuschlag v. 1/5	501.480
	~~5.885.524~~		6.829.694
	5.876.526	Hiezu Erbsteuer	9.000
			6.838.694

Z dat terar. w wydziale zebranych

Podatek ogólny 5.881.600 w tem (15 miast i ~~miasteczek~~ mniejszych postało wszystkie i miasteczek, 845.811

zaś 91 miast, których wydz. kraj. proponował dać prawo wyb. post. (bez dodatku miedzw.) 476.221

razy miast 85, miasteczek 234, razem 319
pozostaje jest 15491 106
więc brak 213

Alfabetyczny

SPIS CZŁONKÓW SEJMU

królestwa Galicyi i Lodomeryi, i wielk. xięstwa Krakowskiego, zwołanego w roku 1866.

Imię i nazwisko	Klasa	Okrąg wyborczy	Uwagi
Posła			
Agopsowicz de Hasso Kajetan	więk. posiadł.	Kołomyja itd.	
Andrejczuk Teodor	gmin mniej.	Borszczów itd.	
Badeni hr. Władysław	miasto	Jarosław	
Baworowski hr. Włodzimierz	więk. posiadł.	Tarnopol	
Bielewicz Walenty	gmin mniej.	Mościska itd.	
Bilous Teodor	gmin mniej.	Tarnopol itd.	
Bocheński Aloizy	więk. posiadł.	Brzeżany	
Boczkowski Juwenal	więk. posiadł.	Rzeszów	
Borkowski hr. Alexander	miasto	Lwów	
Borysikiewicz Jan	gmin mniej.	Kopeczyńce itd.	
Bratranek Tomasz	rektor uniwers.	Kraków	
Breuer Józef	Izba handl.	Lwów	
Cichorz Michał	gmin mniej.	Limanowa itd.	
Cywiński Zenon	więk. posiadł.	Brzeżany	
Czajkowski Jan	więk. posiadł.	Żółkiew	
Czebura Maciej	gmin mniej.	Mielec itd.	
Czerkawski			
Demkow Mikołaj	gmin mniej.	Bełz itd.	
Dietl Józef	więk. posiadł.	Kraków	
Dobrzański Antoni (xiądz)	gmin mniej.	Jarosław itd.	
Drozd Tomasz	gmin mniej.	Bochnia itd.	
Dubs Marek	miasto	Lwów	
Dwoliński Stefan	gmin mniej.	Zaleszczyki itd.	
Dzerowicz Hipolit (xiądz)	gmin mniej.	Bóbrka itd.	
Dzieduszycki hr. Włodzimierz	więk. posiadł.	Złoczów	
Dziewoński Marcin	gmin mniej.	Wieliczka itd.	
Fortuna Bazyli (xiądz)	gmin mniej.	Założce itd.	
Fredro hr. Jan Alexander	więk. posiadł.	Sambor	
Gałecki Junosza Antoni, biskup amat. in part. inf.	Administrator dyecezyi	Kraków	
Geringer Józef	więk. posiadł.	Zaleszczyki	
Ginilewicz Grzegorz (xiądz)	gmin mniej.	Przemyśl itd.	
Gniewosz Edward	więk. posiadł.	Sambor	
Gnoiński Michał	więk. posiadł.	Złoczów	
Gołaszewski Leon	więk. posiadł.	Tarnów	
Golejowski hr. Antoni	więk. posiadł.	Kołomyja	
Gołuchowski hr. Agenor, c. k. tajny radzca i namiestnik	miasto	Lwów	
Grocholski Kaźmierz	więk. posiadł.	Tarnopol	
Guszalewicz Jan (xiądz)	gmin mniej.	Dolina itd.	
Gutowski Juljan	miasto	Nowy Sącz	

Imię i nazwisko	Klasa	Okrąg wyborczy	Uwagi
P o s ł a			
Hausner Alfred	Izba handl.	Brody	
[illegible]	gmin mniej.	Brzesko itd.	
Hopper Apolinary	więk. posiadł.	Stanisławów	
Horodyski Tomasz	więk. posiadł.	Czortków	
Hrycak Michał	gmin mniej.	Tyśmienica itd.	
Hubicki Karol	więk. posiadł.	Złoczów	
[illegible]owski Ambroży	gmin mniej.	Rawa itd.	
Jaruntowski Jan	więk. posiadł.	Brzeżany	
Juzyczyński Antoni (xiądz)	gmin mniej.	Żółkiew	
Kabat Maurycy	więk. posiadł.	Stanisławów	
Kaczała Szczepan (xiądz)	gmin mniej.	Zbaraż itd.	
Kaczkowski Michał	gmin mniej.	Drohobycz itd.	
Kapiszewski Ludwik	gmin mniej.	Wadowice itd.	
Karpiniec Iwan	gmin mniej.	Czortków itd.	
Kergel Wilhelm	rektor uniwers.	Lwów	
Kirchmajer Wincenty	Izba handl.	Kraków	
Kmietowicz Michał	gmin mniej.	Stary Sącz itd.	
Kobak Jan	gmin mniej.	Jasło itd.	
Kobylarz Jan	gmin mniej.	Rozwadów itd.	
Koczyński Michał	miasto	Kraków	
[illegible] Ołexa	gmin mniej.	Stanisławów itd.	
Kowałyszyn Iwan	gmin mniej.	Grodek itd.	
Kowbasiuk Mikołaj	gmin mniej.	Kołomyja itd.	
Kozioł Jan	gmin mniej.	Dembica itd.	
Kozłowski Zygmunt	więk. posiadł.	Przemyśl	
Kraiński Maurycy	więk. posiadł.	Przemyśl	
Krawców Jużko	gmin mniej.	Łąka itd.	
Krawczyk Franciszek	gmin mniej.	Kenty itd.	
Krzeczunowicz Kornel	więk. posiadł.	Lwów	
Kulczycki Jakób	gmin mniej.	Rohatyn itd.	
Kuryłowicz Michał (xiądz)	gmin mniej.	Trembowla itd.	
Kuziemski Michał (xiądz)	gmin mniej.	Mikołajów itd.	
Landesberger Maxymilian	miasto	Kołomyja	
Laskowski Felicyan	więk. posiadł.	Sanok	
Lipczyński Ignacy	miasto	Kraków	
Liszcz Józef	gmin mniej.	Rzeszów itd.	
Litwinowicz Spirydion, arcybisk. obrz. gr. kat., c. k. tajny radzca			
Łapiczak Jan	gmin mniej.	Sanok itd.	
Ławrowski Juljan	gmin mniej.	Sambor itd.	
Ławrynowicz Mikołaj	gmin mniej.	Nadworna itd.	
Łepkaluk Kość	gmin mniej.	Kossów itd.	
Łoziński Józef (xiądz)	gmin mniej.	Jaworów itd.	
Majer Józef	więk. posiadł.	Sanok	
Manastyrski Antoni, biskup przem. łaciń.			
Malinowski Michał (xiądz)	gmin mniej.	Manasterzyska itd.	
Młocki Alfred	więk. posiadł.	Sambor	
Mogilnicki Antoni (xiądz)	gmin mniej.	Bohorodczany itd.	
Morgenstern Stanisław (xiądz)	gmin mniej.	Dąbrowa itd.	

Imię i nazwisko	Klasa	Okrąg wyborczy	Uwagi
P o s ł a			
Naumowicz Jan (xiądz)	gmin mniej	Złoczów itd.	
Nehrebecki Juljan (xiądz)	gmin mniej.	Rudki itd.	
Paszkowski Franciszek	więk. posiadł.	Kraków	
Pawęcki Antoni	gmin mniej.	Rawa itd.	
Pawlików Teofil (xiądz)	gmin mniej.	Brzeżany itd.	
Pietrusiewicz Antoni (xiądz)	gmin mniej.	Kałusz itd.	
Pietruski Oktaw	więk. posiadł.	Stryj	
Polanowski Stanisław	więk. posiadł.	Żółkiew	
Połański Tomasz, bisk. przemyski gr. k. obrz.			
Polowy Leon (xiądz)	gmin mniej.	Podhajce itd.	
Potocki hr. Adam	gmin mniej.	Chrzanów itd.	
Potocki hr. Alfred	gmin mniej.	Leżajsk itd.	
Procak Hryć	gmin mniej.	Horodenka itd.	
Pudło Maciej	gmin mniej.	Dukla itd.	
Pukalski Józef, bisk. tarnowski łac.			
Rodakowski Zygmunt	miasto	Tarnopol	
Rogalski Antoni	gmin mniej.	Skałat itd.	
Ruczka Ludwik (xiądz)	gmin mniej.	Ropczyce itd.	
Rusiecki Iwan	gmin mniej.	Dobromil itd.	
Russocki hr. Włodzimierz	więk. posiadł.	Czortków	
Rutowski Klemens	miasta mn.	Tarnów	
Rydzowski Jędrzej	gmin mniej.	Gorlice itd.	
Samelson Symeon	miasto	Kraków	
Sanguszko xiążę Władysław	więk. posiadł.	Tarnów	
Sapieha xiążę Leon	więk. posiadł.	Kraków	
Sawczyński Zygmunt	więk. posiadł.	Stryj	
Seidler Andrzej	miasto	Biała	
Skrzyński Ignacy	więk. posiadł.	Rzeszów	
Skrzyński Ludwik	więk. posiadł.	Sanok	
Smarzewski Seweryn	więk. posiadł.	Przemyśl	
Smolka Franciszek	miasto	Lwów	
Starowiejski Stanisław	więk. posiadł.	Tarnów	
Staruch Michał	gmin mniej.	Lisko itd.	
Stępek Wojciech (xiądz)	gmin mniej.	Dubiecko itd.	
Stecki Adam	gmin mniej.	Łopatyn itd.	
Szeliski Każmierz	więk. posiadł.	Tarnopol	
Szemelowski Teodor	miasto	Sambor	
Szpunar Wawrzyniec	gmin mniej.	Łańcut itd.	
Szumańczowski Ludwik	gmin mniej.	Kraków, Mogiła itd.	
Szurlej Stanisław	gmin mniej.	Tyczyn itd.	
Szwedzicki Jakób (xiądz)	gmin mniej.	Lwów itd.	
Szymonowicz Grzegorz, arcyb. lwowski orm.			
Tarczanowski Semen	gmin mniej.	Turka itd.	
Trochanowski Szymon	gmin mniej.	Nowy Sącz itd.	
Trzecieski Franciszek	więk. posiadł.	Sącz	
Ustyanowicz Mikołaj (xiądz)	gmin mniej.	Stryj itd.	
Wężyk Leonard	więk. posiadł.	Kraków	
Wierzchlejski Franciszek, arcyb. lwowski łac., c. k. tajny radzca			

Imię i nazwisko Posła	Klasa	Okrąg wyborczy	Uwagi	
~~Witalis Michał~~	gmin mniej.	Tarnów itd.		
Wodzicki hr. Henryk	więk. posiadł.	Żółkiew		
Wodzicki hr. Ludwik	więk. posiadł.	Kraków		
Wolny Józef	gmin mniej.	Żywiec		
Zahorojko Eliasz	gmin mniej.	Busk itd.		
Zakrzewski Jakób	miasto	Drohobycz		
Zaparyniuk Jan	gmin mniej.	Śniatyn itd.		
Zatwarnicki Zygmunt	miasto	Stryj		
Zbyszewski Wiktor	miasto	Rzeszów		
Zduń Józef	gmin mniej.	Myślenice itd.		
Ziebicki Grzegorz	miasto	Przemyśl		
Zyblikiewicz Mikołaj	więk. posiadł.	Kraków		
Żabiński Józef	gmin mniej.	Krościenko itd.		
Żuk Skarszewski Faustyn	więk. posiadł.	Sącz		

L. 139.
S.

Sprawozdanie

Komisyi obranej do rozpoznania reformy składu Sejmu i sejmowej ordynacyi wyborczej.

Do rozpoznania wniosku rządowego o zmianie §§. 11. i 13. sejmowej ordynacyi wyborczej obraną została komisya, której Wysoki Sejm uchwałą z dnia 24. Listopada b. r. poruczył także zbadanie reformy składu Sejmu i sejmowej ordynacyi wyborczej w ogólności, i przedłożenie stosownych wniosków.

Komisya ta rozpoznawała sposoby zaradzenia niestosownościom ustawy teraźniejszej. Podniesiono w jej łonie szczególnie wnioski do zmiany zasady reprezentacyi interesów, przewodniczącej w ustawie. Komisya nie mogła wchodzić w rozbiór szczegółowy tych wniosków, gdyż one były zawisłe od przyszłego podziału terytoryalnego kraju, który jeszcze nie jest wprowadzonym.

Do reformy częściowej, od przyszłej organizacyi kraju nie zawisłej, przedstawiły się komisyi dwie drogi.

Pierwszą jest powtórzenie wniosku o powiększenie liczby posłów z miast bez umniejszenia liczby posłów innych. Wniosek podobny postawiony był z powodu licznych petycyj gmin miejskich, przez Wydział krajowy na przeszłej sesyi sejmowej. Zawierał w sobie ten wniosek zmianę §. 3. statutu krajowego; potrzebował więc, aby był uchwalonym w Sejmie, $^2/_3$ części głosów; tej większości wprawdzie nie otrzymał; miał jednak znaczną większość absolutną, bo na 60tem posiedzeniu przeszłej sesyi sejmowej głosowało za nim 72, a przeciw 52 posłów.

Drugą drogą do reformy byłoby oddzielenie gmin miejskich od gmin innych, przyznanie pierwszym osobnej reprezentacyi z umniejszeniem liczby posłów z reszty gmin, lub też powiększenie liczby wyborców z okręgów gmin wiejskich, przez policzenie do wyborców (obranych z gmin) takich osób, które czy to wyższym podatkiem, czy też inteligencyą swoją dałyby większą rękojmię dokładnego zrozumienia spraw i potrzeb ogółu dotyczących, a więc także większą rękojmię stosownego wyboru posłów. Jakkolwiek ta ostatnia reforma łatwiejszą jest do przeprowadzenia w Sejmie, bo obejmuje tylko zmianę sejmowej ordynacyi wyborczej, więc podług §. 52. tej ordynacyi wymaga tylko absolutnej większości głosów, to jednak uszczupla ona po części prawo wyborcze mieszkańców gmin wiejskich. Konieczność takiego uszczuplenia nastąpiłaby zdaniem komisyi dopiero wtedy, gdyby i na tej sesyi nie można otrzymać $^2/_3$ głosów dla zadośćuczynienia słusznym żądaniom miast. Wolała więc komisya ponowić wniosek o powiększenie liczby posłów z miast, bez umniejszenia liczby posłów gmin innych i bez zmiany w sposobie obierania tych ostatnich. Gdyby jednak wniosek ten i tym razem nie otrzymał potrzebnej większości głosów, zastrzega sobie komisya postawienie wniosków innych, jakie do reformy ordynacyi wyborczej za potrzebne uzna.

Powody przemawiające za powiększeniem liczby posłów z miast, wyłożone są obszernie w sprawozdaniu Wydziału krajowego, wniesionem na 60tem posiedzeniu przeszłej sesyi sejmowej. Odwołujemy się do tego sprawozdania, a tu mniemamy dostatecznem przytoczyć, że miasta w licznych petycyach użalały się na niedostateczną elementu miejskiego w Sejmie reprezentacyę, i że element miejski w naszym Sejmie nietylko daleko słabiej jest reprezentowany, niż w innych prowincyach Austryi, lecz także daleko słabiej, niż mu to słusznie w naszym kraju należy, przez wzgląd na jego ważność, przez wzgląd na siły intellektualne w miastach zebrane, a nawet przez wzgląd na wysokość ciężarów, jakie na gminy miejskie

przypadają; gdy bowiem z ogólnej cyfry podatków bezpośrednich w kraju opłacanych, miasta i miasteczka ponoszą 27½%, mają one reprezentacyę w Sejmie, która wynosi tylko 14½% ogólnej liczby posłów przez innych mieszkańców kraju obieranych *)

Nie idzie tu o wyłączenie wszystkich lub znacznej liczby gmin miejskich od gmin wiejskich i o przyznanie pierwszym prawa wybierania posłów osobnych, lecz głównie na tem zależeć powinno, aby elementowi miejskiemu dać w Sejmie należną mu wagę przez dopuszczenie nowych posłów z miast, w których ten element najbardziej jest rozwinięty. Z tej więc już przyczyny nie poszła większość komisyi za wnioskiem Wydziału krajowego, na przeszłej sesyi przedłożonym, który łączył 5 do 9 gmin miejskich mniejszych i większych, znacznie od siebie odległych, w jeden okręg wyborczy, a dla ułatwienia wyborów usuwał wybory bezpośrednie, i wprowadzał mniej odpowiednie wybory dwustopniowe.

Nie rozciągając więc prawa wyboru posłów na wszystkie te miasta, które projekt Wydziału krajowego od gmin wiejskich wyłączał; wnosi komisya, aby liczbę posłów z miast już nie o 14, jak proponował Wydział krajowy, lecz tylko o 12 powiększyć.

Z tych nowych posłów powinno zdaniem komisyi przypaść trzech na Lwów, a dwóch na Kraków. We Lwowie bowiem i Krakowie skupia się nietylko ruch przemysłu i handlu naszego kraju, lecz są te miasta zarazem siedzibą sądów wyższych i urzędów; posiadają one uniwersytety i inne wyższe zakłady naukowe; są siedzibą instytutów naukowych i kredytowych, które mają na celu udoskonalenie różnych gałęzi wiadomości i industryi, i siedzibą znacznych przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych. Zbiegają się więc we Lwowie i Krakowie czynniki większych krajowych interesów, obejmujące stosunki i potrzeby całego kraju, stanowiące szkołę praktyczną, gdzie dojrzewają, wyrabiają się i udoskonalają cenne siły, jakie w reprezentacyi kraju do stosownego spełnienia jej zadania są potrzebne. Nawet ze względu na ciężary podatkowe, jakie Lwów i Kraków ponoszą, należy się tym miastom w stosunku do reszty kraju znacznie większa liczba posłów w Sejmie, niż ją mają teraz. **)

Oprócz powiększenia liczby posłów ze Lwowa i Krakowa wnosi komisya, aby prawo wybierania osobnych posłów przyznać 7miu miastom, które po miastach, mających już prawo wybierania posłów do Sejmu, są najważniejszemi w kraju naszym pod względem przeważającego w nich interesu handlowego i przemysłowego.

Miasta te są:

	Ludność	Ilość podatku w r. 1860 zł.	Liczba przemysłowców
Śniatyn	11.380	8.450	935
Buczacz	9.050	10.584	570
Tyśmienica	8.270	9.309	453
Gródek	7.603	11.947	196
Brzeżany	7.506	10.657	356
Złoczów	5.897	14.791	630
Bochnia	5.766	8.474	203

---

*) Ogólna suma podatków bezpośrednich w Galicyi i W. Ks. Krakowskiem wynosiła w r. 1860 około 5,880.000 złr.; z tej sumy przypada na gminy miejskie 1,561.000 złr. Liczba posłów w Sejmie jest 151, a po odtrąceniu 8 arcybiskupów i 2 rektorów wszechnic, zostaje 141 posłów wybieranych, z tych wybierają miasta 20.

**) Cała Galicya z W. Ks. Krakowskiem opłacała w r. 1860 podatku bezpośredniego z dodatkiem ⅓ około 5,880.000 złr. Z tego płacił Lwów 377.000 złr. Kraków około 194.000 złr. Obadwa miasta razem 571.000 złr. więc Lwów płacił około 6¼%, Kraków 3¼%, obydwa miasta razem 9½% ogólnej sumy podatków. Z pomiędzy 141 posłów wybranych w Sejmie, ma Lwów 4, Kraków 3, razem 7, więc na Lwów przypada około 3%, na Kraków 2%, na te obydwa miasta 5% ogólnej liczby posłów.

$^{7}/_{1}$

Ustawa

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Ks. Krakowskiego, zmieniająca §§. 2. i 3. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861 r.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, rozporządzam co następuje:

I.

Postanowienia §§. 2. i 3. sejmowej ordynacy wyborczej z dnia 26. Lutego 1861 znoszą się w ich obecnej osnowie, i mają brzmieć jak następuje:

§. 2

Dla wyboru posłów z miast tworzą miasta;

a) Lwów, *b)* Kraków, *c)* Przemyśl, *d)* Stanisławów, *e)* Tarnopol, *f)* Brody, *g)* Jarosław, *h)* Drohobycz, *i)* Biała, *k)* Nowy-Sącz, *l)* Tarnów, *m)* Rzeszów, *n)* Sambor, *o)* Stryj, *p)* Kołomyja, *q)* Śniatyn, *r)* Tyśmienica, *s)* Buczacz, *t)* Brzeżany, *u)* Złoczów, *w* Gródek, *x)* Bochnia, każde jeden okręg wyborczy i są oraz miejscami wyborów.

§. 3.

Lwów wybiera siedmiu, Kraków pięciu posłów, a każde z innych w §. 2. wymienionych miast po jednym.

Wszyscy do wyboru uprawnieni każdego miasta tworzą jedno ciało wyborcze.

II.

Ustawa niniejsza wchodzi w moc obowiązującą od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

III.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Z drukarni K. Pillera 1866.

Najmniejsze z tych miast, Bochnia, ma z powodu górniczego swego przemysłu pewną odrębność zasługującą na reprezentacyę w Sejmie; zaś wszystkie te miasta są pod względem ludności i podatku po części znaczniejszemi, a po części mało co mniejszemi od kilku miast, które mają już dziś swoich posłów jako to:

	Ludność	Ilość podatku — złr.	Liczba przemysłowców
Biała	5.249	12.945	272
Nowy-Sącz	6.258	13.939	407
Jarosław	9.126	18.177	621
Stryj	9.862	12.917	411
Drohobycz	12.201	10.664	855

Podniesiony był w komisyi także wniosek, aby pomiędzy warunkami obieralności żądać od posła pewnego stopnia wykształcenia lub ukończenia pewnych szkół. Nie mogła jednak większość komisyi przychylić się do takiego wniosku; pominąwszy bowiem trudności ujęcia w normy owego wykształcenia potrzebnego posłowi, nie mogła komisya już w ogóle zgodzić się z zasadą, któraby krępowała obywateli wyborców w wyborze takiego posła, w jakim największe pokładają zaufanie.

O wniosku rządowym, odnoszącym się do zmiany §§. 11. i 13. Ustawy wyborczej, nie może jeszcze komisya przedłożyć sprawozdania Wysokiemu Sejmowi. Inaczej bowiem wypadnie układ tych §§., jeżeli Wysoki Sejm do wniosku komisyi o powiększenie liczby posłów z miast się przychyli, i na teraz żadnych innych donioślejszych reform w składzie Sejmu i w Ustawie wyborczej nie zażąda; inaczej zaś wypadłby ten układ, gdyby Wysoki Sejm przyjmując powiększenie liczby posłów miejskich, wybór tych posłów nie z samych miast pojedyńczych lecz w całości lub po części z grup gmin miejskich wykonanym mieć zechciał; inaczej nakoniec wypadnie proponować układ tych §§., jeżeli Wysoki Sejm nie uchwali powiększenia liczby posłów miejskich, a komisya w moc uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. Listopada b. r. będzie zniewoloną proponować inne reformy samej tylko Ustawy wyborczej.

Zastrzega więc sobie komisya rozpoznanie rzeczonego przedłożenia rządowego i złożenie o nim sprawozdania, po uchwale Wysokiego Sejmu o wniosku względem powiększenia liczby posłów miejskich.

Odnośnie do tego ostatniego wniosku proponuje komisya dwie Ustawy do uchwalenia.

W pierwszej $^1/_1$ zawarty jest nowy układ §. 3. statutu krajowego, który prócz projektowanego teraz powiększenia liczby posłów z miast, obejmuje także postanowienia Ustawy z d. 20. Września 1866, która zawiera dodatek do §. 3. statutu krajowego przyznający biskupowi krakowskiemu i administratorom dyecezyj prawo zasiadania w Sejmie; sądziła bowiem komisya, iż stosowniej jest uchwalić nowy układ §. 3. statutu krajowego, niż opatrywać go drugim już dodatkiem. $^1/_1$

Druga ustawa $^1/_2$ obejmuje dotyczące zmiany §§. 2. i 3. sejmowej ordynacyi wyborczej. $^1/_2$

Komisya uprasza, Wysoki Sejm raczy załączone dwie Ustawy uchwalić.

Lwów dnia 11. Grudnia 1866.

Prezydujący komisyi
Smarzewski wł. r.

Sprawozdawca
Krzeczunowicz wł. r.

$^1/_1$

Ustawa

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Ks. Krakowskiego zmieniająca §. 3. Statutu krajowego z 26. Lutego 1861.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, rozporządzam co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 3. Statutu krajowego z d. 26. Lutego 1861 i Ustawy z 20. Września 1866, zawierającej dodatek do §. 3. Statutu krajowego (Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 22) znoszą się.

§. 3. Statutu krajowego ma brzmieć jak następuje:

Sejm krajowy składa się ze stuszeŝćdziesięciu trzech członków mianowicie:

a) z trzech arcybiskupów lwowskich, biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego a względnie aż do jego instalacyi z gr. kat. sufragana lwowskiego; w razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, administrator dyecezyi jest członkiem Sejmu krajowego.

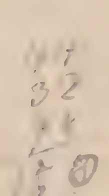
b) z rektorów uniwersytetów krakowskiego i lwowskiego;

c) ze stu pięćdziesięciu trzech posłów wybranych, a to:

I. z czterdziestu czterech posłów z klasy wielkich posiadaczy gruntowych;

II. z trzydziestu pięciu posłów miast w ustawie wyborczej wymienionych, i Izb handlowych i przemysłowych.

III. z siedmdziesięciu czterech posłów reszty gmin Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielk. Ks. Krakowskiego.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w moc obowiązującą od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

ad 1.)
Podług ostatniej konskrypcyi z r. 1858 w Krakowie ludności miejscowej 55.662.
obcej 18.105.
razem 73.767

ad 2.) Krakowa razem 40.663.

podatków bezpośrednich z 1/3 dodatku opłacono w Krakowie w r. 1861 377.016 zł.
Krakowie = 193.742 zł.
w całym kraju = 5,869.674 zł.

ad a.) Bruk się miasta Krakowa ciągnie.

ad b.) Dał uwagę w tym kierunku aż zbierano

Wielmożny JW Pan Józef

Szanowny Sekretarzu!

Czytankowie Wydziału w Sejmie, więc do Pana się udaję z prośbą, aby na tej samej karcie dopisał mi ~~wskazane~~ daty poniżej wskazane, które zapewne wszystkie znajdą się pomiędzy materyałami zebranemi w waszym biurze.

1. ~~Ludność~~ a Lwowa
   b Krakowa
   podług najświeższych dat

2. ~~Podatki~~ Summa podatków bezpośrednich (directe Steuer) ~~jak~~ z dodatkiem 1/3 lecz bez innych dodatków, — jaką opłaca
   a Lwów
   b Kraków
   c Kraj cały włącznie z Lwowem i Krakowem

Upraszam także o następujące akta:

a) Petycyę miasta Lwowa (podaną) do Sejmu na przeszłej sesyi, do L. S. 1987.

b) ~~Jak~~ Jaki mamy ostatni i najlepszy opis miast wszystkich z ludnością każdego miasta i z podatkami bezpośrednimi, jakoteż z innemi wykazanemi datami o ilości przemysłowców i rzemieślników, o summie podatku zarobkowego i t. d. — Podane daty były (o ile wiem) już w przeszłym roku zebrane dla ułożenia ~~ref.~~ wniosku do Sejmu. T ~~Atoli~~ w tym kierunku zbierano daty dalsze, późniejsze i pewniejsze, bo wcześniejsze były wadt; plewe. —

T Te daty podawane litografowane, mam, więc nie potrzebuję. Lecz może od tego czasu

Wszystkie te daty i akta potrzebne są w Komisyi z mianowanej do reformy ust. wyborczej sejmowej; i proszę przysłać mi je do biura Sejmowego.

Z poważaniem

Krzeczunowicz

Od właścicieli tabularnych		1.419.230
Od reszty wsi		2.899.382
Z miast większych	845.544	
Z miasteczek należących do okręgów wsi	715.518	1.561.062
Razem		5.879.674

[illegible]

[illegible]

[illegible]

L. 139.
S.

Sprawozdanie

Komisyi obranej do rozpoznania reformy składu Sejmu i sejmowej ordynacyi wyborczej.

Do rozpoznania wniosku rządowego o zmianie §§. 11. i 13. sejmowej ordynacyi wyborczej obraną została komisya, której Wysoki Sejm uchwałą z dnia 24. Listopada b. r. poruczył także zbadanie reformy składu Sejmu i sejmowej ordynacyi wyborczej w ogólności, i przedłożenie stosownych wniosków.

Komisya ta rozpoznawała sposoby zaradzenia niestosownościom ustawy teraźniejszej. Podniesiono w jej łonie szczególnie wnioski do zmiany zasady reprezentacyi interesów, przewodniczącej w ustawie. Komisya nie mogła wchodzić w rozbiór szczegółowy tych wniosków, gdyż one były zawisłe od przyszłego podziału terytoryalnego kraju, który jeszcze nie jest wprowadzonym.

Do reformy częściowej, od przyszłej organizacyi kraju nie zawisłej, przedstawiły się komisyi dwie drogi.

Pierwszą jest powtórzenie wniosku o powiększenie liczby posłów z miast bez umniejszenia liczby posłów innych. Wniosek podobny postawiony był z powodu licznych petycyj gmin miejskich, przez Wydział krajowy na przeszłej sesyi sejmowej. Zawierał w sobie ten wniosek zmianę §. 3. statutu krajowego; potrzebował więc, aby był uchwalonym w Sejmie, ⅔ części głosów; tej większości wprawdzie nie otrzymał; miał jednak znaczną większość absolutną, bo na 60tem posiedzeniu przeszłej sesyi sejmowej głosowało za nim 72, a przeciw 52 posłów.

Drugą drogą do reformy byłoby oddzielenie gmin miejskich od gmin innych, przyznanie pierwszym osobnej reprezentacyi z umniejszeniem liczby posłów z reszty gmin, lub też powiększenie liczby wyborców z okręgów gmin wiejskich, przez policzenie do wyborców (obranych z gmin) takich osób, które czy to wyższym podatkiem, czy też inteligencyą swoją dałyby większą rękojmię dokładnego zrozumienia spraw i potrzeb ogółu dotyczących, a więc także większą rękojmię stosownego wyboru posłów. Jakkolwiek ta ostatnia reforma łatwiejszą jest do przeprowadzenia w Sejmie, bo obejmuje tylko zmianę sejmowej ordynacyi wyborczej, więc podług §. 52. tej ordynacyi wymaga tylko absolutnej większości głosów, to jednak uszczupla ona po części prawo wyborcze mieszkańców gmin wiejskich. Konieczność takiego uszczuplenia nastąpiłaby zdaniem komisyi dopiero wtedy, gdyby i na tej sesyi nie można otrzymać ⅔ głosów dla zadośćuczynienia słusznym żądaniom miast. Wolała więc komisya ponowić wniosek o powiększenie liczby posłów z miast, bez umniejszenia liczby posłów gmin innych i bez zmiany w sposobie obierania tych ostatnich. Gdyby jednak wniosek ten i tym razem nie otrzymał potrzebnej większości głosów, zastrzega sobie komisya postawienie wniosków innych, jakie do reformy ordynacyi wyborczej za potrzebne uzna.

Powody przemawiające za powiększeniem liczby posłów z miast, wyłożone są obszernie w sprawozdaniu Wydziału krajowego, wniesionem na 60tem posiedzeniu przeszłej sesyi sejmowej. Odwołujemy się do tego sprawozdania, a tu mniemamy dostatecznem przytoczyć, że miasta w licznych petycyach użalały się na niedostateczną elementu miejskiego w Sejmie reprezentacyę, i że element miejski w naszym Sejmie nietylko daleko słabiej jest reprezentowany, niż w innych prowincyach Austryi, lecz także daleko słabiej, niż mu to słusznie w naszym kraju należy, przez wzgląd na jego ważność, przez wzgląd na siły intellektualne w miastach zebrane, a nawet przez wzgląd na wysokość ciężarów, jakie na gminy miejskie

przypadają; gdy bowiem z ogólnej cyfry podatków bezpośrednich w kraju opłacanych, miasta i miasteczka ponoszą $27\frac{1}{2}\%$, mają one reprezentacyę w Sejmie, która wynosi tylko $14\frac{1}{2}\%$ ogólnej liczby posłów przez innych mieszkańców kraju obieranych *)

Nie idzie tu o wyłączenie wszystkich lub znacznej liczby gmin miejskich od gmin wiejskich, i o przyznanie pierwszym prawa wybierania posłów osobnych, lecz głównie na tem zależeć powinno, aby elementowi miejskiemu dać w Sejmie należną mu wagę przez dopuszczenie nowych posłów z miast, w których ten element najbardziej jest rozwinięty. Z tej więc już przyczyny nie poszła większość komisyi za wnioskiem Wydziału krajowego, na przeszłej sesyi przedłożonym, który łączył 5 do 9 gmin miejskich mniejszych i większych, znacznie od siebie odległych, w jeden okręg wyborczy, a dla ułatwienia wyborów usuwał wybory bezpośrednie, i wprowadzał mniej odpowiednie wybory dwustopniowe.

Nie rozciągając więc prawa wyboru posłów na wszystkie te miasta, które projekt Wydziału krajowego od gmin wiejskich wyłączał; wnosi komisya, aby liczbę posłów z miast już nie o 14, jak proponował Wydział krajowy, lecz tylko o 12 powiększyć.

Z tych nowych posłów powinno zdaniem komisyi przypaść trzech na Lwów, a dwóch na Kraków. We Lwowie bowiem i Krakowie skupia się nietylko ruch przemysłu i handlu naszego kraju, lecz są te miasta zarazem siedzibą sądów wyższych i urzędów; posiadają one uniwersytety i inne wyższe zakłady naukowe; są siedzibą instytutów naukowych i kredytowych, które mają na celu udoskonalenie różnych gałęzi wiadomości i industryi, i siedzibą znacznych przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych. Zbiegają się więc we Lwowie i Krakowie czynniki większych krajowych interesów, obejmujące stosunki i potrzeby całego kraju, stanowiące szkołę praktyczną, gdzie dojrzewają, wyrabiają się i udoskonalają cenne siły, jakie w reprezentacyi kraju do stosownego spełnienia jej zadania są potrzebne. Nawet ze względu na ciężary podatkowe, jakie Lwów i Kraków ponoszą, należy się tym miastom w stosunku do reszty kraju znacznie większa liczba posłów w Sejmie, niż ją mają teraz. **)

Oprócz powiększenia liczby posłów ze Lwowa i Krakowa wnosi komisya, aby prawo wybierania osobnych posłów przyznać 7miu miastom, które po miastach, mających już prawo wybierania posłów do Sejmu, są najważniejszemi w kraju naszym pod względem przeważającego w nich interesu handlowego i przemysłowego.

Miasta te są:

	Ludność	Ilość podatku w r. 1860 zlr.	Liczba przemysłowców
Śniatyn	11.380	8.450	935
Buczacz	9.050	10.584	570
Tyśmienica	8.270	9.309	453
Gródek	7.603	11 947	196
Brzeżany	7.506	10.657	356
Złoczów	5 897	14.791	630
Bochnia	5.766	8.474	203

---

*) Ogólna suma podatków bezpośrednich w Galicyi i W. Ks. Krakowskiem wynosiła w r. 1860 około 5,880.000 zlr.; z tej sumy przypada na gminy miejskie 1,561.000 zlr. Liczba posłów w Sejmie jest 151, a po odtrąceniu 8 arcybiskupów i 2 rektorów wszechnic, zostaje 141 posłów wybieranych, z tych wybierają miasta 20.

**) Cała Galicya z W. Ks. Krakowskiem opłacała w r. 1860 podatku bezpośredniego z dodatkiem $\frac{1}{3}$ około 5,880.000 zlr. Z tego płacił Lwów 377.000 zlr. Kraków około 194.000 zlr. Obadwa miasta razem 571.000 zlr. więc Lwów płacił około $6\frac{1}{4}\%$, Kraków $3\frac{1}{4}\%$, obydwa miasta razem $9\frac{1}{2}\%$ ogólnej sumy podatków. Z pomiędzy 141 posłów wybranych w Sejmie, ma Lwów 4, Kraków 3, razem 7, więc na Lwów przypada około 3%, na Kraków 2%, na te obydwa miasta 5% ogólnej liczby posłów.

³/₂

Ustawa

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Ks. Krakowskiego, zmieniająca §§. 2. i 3. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861 r.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, rozporządzam co następuje:

I.

Postanowienia §§. 2. i 3. sejmowej ordynacy wyborczej z dnia 26. Lutego 1861 znoszą się w ich obecnej osnowie, i mają brzmieć jak następuje:

§. 2

Dla wyboru posłów z miast tworzą miasta:

a) Lwów, *b*) Kraków, *c*) Przemyśl, *d*) Stanisławów, *e*) Tarnopol, *f*) Brody, *g*) Jarosław, *h*) Drohobycz, *i*) Biała, *k*) Nowy-Sącz, *l*) Tarnów, *m*) Rzeszów, *n*) Sambor, *o*) Stryj, *p*) Kołomyja, *q*) Śniatyn, *r*) Tyśmienica, *s*) Buczacz, *t*) Brzeżany, *u*) Złoczów, *w* Gródek, *x*) Bochnia, każde jeden okręg wyborczy i są oraz miejscami wyborów.

§. 3.

Lwów wybiera siedmiu, Kraków pięciu posłów, a każde z innych w §. 2. wymienionych miast po jednym.

Wszyscy do wyboru uprawnieni każdego miasta tworzą jedno ciało wyborcze.

II.

Ustawa niniejsza wchodzi 'w moc obowiązującą od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

III.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Z drukarni K. Pillera 1866.

Najmniejsze z tych miast, Bochnia, ma z powodu górniczego swego przemysłu pewną odrębność zasługującą na reprezentacyę w Sejmie; zaś wszystkie te miasta są pod względem ludności i podatku po części znaczniejszemi, a po części mało co mniejszemi od kilku miast, które mają już dziś swoich posłów jako to:

	Ludność	Ilość podatku zlr.	Liczba przemysłowców
Biała	5.249	12.945	272
Nowy-Sącz	6.258	13.939	407
Jarosław	9.126	18.177	621
Stryj	9.862	12.917	411
Drohobycz	12.201	10.664	855

Podniesiony był w komisyi także wniosek, aby pomiędzy warunkami obieralności żądać od posła pewnego stopnia wykształcenia lub ukończenia pewnych szkół. Nie mogła jednak większość komisyi przychylić się do takiego wniosku; pominąwszy bowiem trudności ujęcia w normy owego wykształcenia potrzebnego posłowi, nie mogła komisya już w ogóle zgodzić się z zasadą, któraby krępowała obywateli wyborców w wyborze takiego posła, w jakim największe pokładają zaufanie.

O wniosku rządowym, odnoszącym się do zmiany §§. 11. i 13. Ustawy wyborczej, nie może jeszcze komisya przedłożyć sprawozdania Wysokiemu Sejmowi. Inaczej bowiem wypadnie układ tych §§., jeżeli Wysoki Sejm do wniosku komisyi o powiększenie liczby posłów z miast się przychyli, i na teraz żadnych innych donioślejszych reform w składzie Sejmu i w Ustawie wyborczej nie zażąda; inaczej zaś wypadłby ten układ, gdyby Wysoki Sejm przyjmując powiększenie liczby posłów miejskich, wybór tych posłów nie z samych miast pojedyńczych lecz w całości lub po części z grup gmin miejskich wykonanym mieć zechciał; inaczej nakoniec wypadnie proponować układ tych §§., jeżeli Wysoki Sejm nie uchwali powiększenia liczby posłów miejskich, a komisya w moc uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. Listopada b. r. będzie zniewoloną proponować inne reformy samej tylko Ustawy wyborczej.

Zastrzega więc sobie komisya rozpoznanie rzeczonego przedłożenia rządowego i złożenie o nim sprawozdania, po uchwale Wysokiego Sejmu o wniosku względem powiększenia liczby posłów miejskich.

Odnośnie do tego ostatniego wniosku proponuje komisya dwie Ustawy do uchwalenia.

W pierwszej $^1/_1$ zawarty jest nowy układ §. 3. statutu krajowego, który prócz projektowanego teraz powiększenia liczby posłów z miast, obejmuje także postanowienia Ustawy z d. 20. Września 1866, która zawiera dodatek do §. 3. statutu krajowego przyznający biskupowi krakowskiemu i administratorom dyecezyj prawo zasiadania w Sejmie; sądziła bowiem komisya, iż stosowniej jest uchwalić nowy układ §. 3. statutu krajowego, niż opatrywać go drugim już dodatkiem. $^1/_1$

Druga ustawa $^1/_2$ obejmuje dotyczące zmiany §§. 2. i 3. sejmowej ordynacyi wyborczej. $^1/_2$

Komisya uprasza, Wysoki Sejm raczy załączone dwie Ustawy uchwalić.

Lwów dnia 11. Grudnia 1866.

Prezydujący komisyi
Smarzewski wł. r.

Sprawozdawca
Krzeczunowicz wł. r.

⅟₁

Ustawa

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Ks. Krakowskiego zmieniająca §. 3. Statutu krajowego z 26. Lutego 1861.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, rozporządzam co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 3. Statutu krajowego z d. 20. Lutego 1861 i Ustawy z 20. Września 1866, zawierającej dodatek do §. 3. Statutu krajowego (Dz. u. i rozp. kraj. Nr. 22) znoszą się.

§. 3. Statutu krajowego ma brzmieć jak następuje:

Sejm krajowy składa się ze stusześćdziesięciu trzech członków mianowicie:

a) z trzech arcybiskupów lwowskich, biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego a względnie aż do jego instalacyi z gr. kat. sufragana lwowskiego; w razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, administrator dyecezyi jest członkiem Sejmu krajowego.

b) z rektorów uniwersytetów krakowskiego i lwowskiego;

c) ze stu pięćdziesięciu trzech posłów wybranych, a to:

I. z czterdziestu czterech posłów z klasy wielkich posiadaczy gruntowych;

II. z trzydziestu pięciu posłów miast w ustawie wyborczej wymienionych, i Izb handlowych i przemysłowych.

III. z siedmdziesięciu czterech posłów reszty gmin Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielk. Ks. Krakowskiego.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w moc obowiązującą od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Jaśnie Wielmożny Panie
Pośle!

Najprzód proszę, JWPana Dobrodzieja, przyjąć uprzejmie moje, z pełnego serca płynące powinszowanie, pięknego i zaszczytnego stanowiska, jakie pracą, zdolnością i wymową w sejmie i kraju sobie zdobyć zdołałeś.

A gdy, jak czytałem, JWPan Dobrodziej jesteś przewodniczącym komissyi do reformy wyborczej, ustanowionej, pozwalam sobie zakomunikować dla tej komissyi przyłączone tu uwagi, w przedmiocie nad którym od dłuższego czasu wiele rozmyślałem. — Długoletnie życie między wiejskim ludem, utwierdziło we mnie przekonanie, że ten lud nie jest ani tak złym ani tak głupim, ani tak zawziętym jak by wnosić można, słysząc mowy posłów w imieniu tego ludu przemawiających. Wielkim tedy zadaniem ludzi i kraj ten miłujących w każdej chwili, zgubne na ten lud wpływy biurokracyi usuwać.

Gdy mam szczęście od dłuższego czasu być znanym JWPanu Dobrodziejowi, więc ufam że się

ze mnie

że mnie ani śmiać będzie – ani śmiać nie dozwoli
jeżeli w moich przyłączonych tu uwagach nic takiego
się nie znajdzie coby było nowym – lub do przeprowadzenia
możliwym –

Gdybym był miał przyjemność być znanym Szanownemu
Sekretarzowi waszej Komisyi, byłbym na ręce
JW. Hr. Ludwika Wodzickiego moje przesłał uwagi –
i nie zabierał drogiego czasu JWWPanu Dobrodziejowi
a gdy się wprost do Szanownego przewodniczącego
udaję, proszę mi to wybaczyć, i przyjąć niniejszą
odezwę jako dowód wysokiego poważania

z którym zostaję Jaśnie Wielmożnego
WWPana Dobrodzieja

[illegible] dnia 20 Grudnia 1866 najniższym sługą

Edmund Krasiński

O ustawie wyborczej i możliwych dla niej poprawkach.

Głównym złem ustawy wyborczej jest rozbicie w sejmie interesu ziemiańskiego na dwoje.

Przez to rozbicie, zakradli się do sejmu z kuryą gmin wiejskich na miejsce obrońców pierwszego rolniczego interesu dla pomyślności rolnictwa niezbędnego t.j. spokoju społecznego — obrońcy więc temu przeciwnego interesu centralistyczno biurokratycznego, — tylko na waśni społecznej opartego.

I tem sposobem dostał się do sejmu żywioł, którego centralistyczna polityka, — rozpoczęta dawniej zatrzymaniem serwitutów, zrobiła, — rozporządzeniem z 22t marca 1853 r. z warstw nieoświeconych klassę wyłącznie uprzywilejowaną — a z klass oświeconych, ludzi podległych i służebniczych niczym uprzywilejowanem! Polityka ta przez pseudoliberalnego twórcę ustawy wyborczej adoptowana zmierzała do materjalnego i moralnego przygnębienia klass niezależnych oświeceńszych i dążnościom centralistycznym przeciwnych — polityka taka stała się niewątpliwym źródłem upadku naszego, niedostatku, nędzy i głodu, ~~głodu~~, jakie na nasz lud wiejski 1866 r. spadły.

Gdy wszelako tego tak zgubnego żywiołu w izbie stanowczą reformą ustawy wyborczej, przy obecnym składzie izby złamać nie podobna, — to sądzę wszelako, że przyjęte wybory do kuryi gmin wiejskich mniej biurokratycznymi

/.

socialistycznie by wypadły, gdyby większość sejmowa nastę-
pujące, nie wielkie i nie zasadnicze poprawki w ustawie
wyborczej przeprowadzić zdołała:

po 1sze Iżeby kierunek albo owa kontrola wyborów pierwo-stopnio-
wych, odbywała się nie pod przewodnictwem urzędników politycznych,
ale przez delegatów, Rad lub wydziałów
powiatowych.

po 2re Iżeby – więksi czyli tabularni posiadacze, mający prawo
dawania własnego głosu na posła którejkolwiek kuryi
i prawo głosowania z pełnomocnictwa za uprawnionego
z tej samej kuryi, mogli być także pełnomocnikami czyli
wyborcami przez prawyborców gmin wiejskich wybranemi.

po 3cie Iżeby gminom wiejskim była zostawiona wolność
wybierania lub niewybierania wyborców – wolność
której używali 1848 r. – a której 1861 r. nie dopuszczano,
gdy Amtsdiener spędzał prawyborców do
pełnienia politycznego obowiązku na korzyść biuro-
kracyi, przyczem nikt nie głosował na kandydata, którego
uważał, za najlepszego swego przedstawiciela, za
najrozsądniejszego gospodarza, ale głosował za tym
który się w osobistych swoich widokach nastręczał
lub narzucał – a bynajmniej wyrazem ducha i
usposobienia naszego ludu nie był. Tacy wyborcy
nie mogli też wybierać w kole wyborczem gmin
wiejskich, posłów, którzyby byli rzeczywistemi wyobrazicielami

ducha i charakteru naszego ludu, – który mimo wad swoich niewątpliwie w swojéj większości, – posiada i cnoty jako to: Miłość – uprawianéj przez siebie ziemi, którą ojcowizną nazywa, przywiązanie do swojskości – ~~[illegible]~~ i pragnienie, „aby było jak bywało": Przymioty, których w większości posłów z ramienia gmin wiejskich wcale nie widać, gdyż przez wszystkie sessye dawali dowody wręcz przeciwnych usposobień i dążności tylko z systematem z tym centralistyczno-socyalistycznym zgodnych. –

Leszniowe 20go grudnia 1866

Edmund Krasiński

Ustawa

z dnia . . . . . .

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi ~~[illegible]~~ i Wielkiego Księstwa Krakowskiego

zmieniająca §§ 11 i 13 sejmowej ordynacyi wyborczej

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, rozporządzam co następuje:

art. I

Postanowienia §§ 11 i 13 sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26 Lutego 1861 tracą moc obowiązującą w obecnej swej osnowie i mają brzmieć jak następuje:

§ 11

Posłowie miast, w § 2 sejmowej ordynacyi wyborczej wymienionych, wybierani będą wprost przez wyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w mocy § 17 sejmowej ordynacyi wyborczej, a podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12 sierpn. 1866 należą do dwóch pierwszych kół wyborczych albo też podług § 1 liczba 2 b do h tejże ordynacyi wyborczej dla gmin mają prawo do wyboru w gminie bez względu na kwotę podatkową.

Postanowienia te stosują się także do miast, które mają nadane statuta gminne.

Do tych jako wyborcy mają być policzeni przynależni do objętej gminy, we dwóch pierwszych kołach wyborczych, którym podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12 sierpn. 1866 (§ 1 liczba 2 b do h) służy prawo wyboru bez względu na kwotę podatkową.

§ 13

Wyborcy gmin obierani będą przez prawyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w moc § 17 Sejmowej ordynacyi wyborczej, i podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12 Sierpnia 1866:

a w gminach, mających trzy koła wyborcze, należą do dwóch pierwszych kół wyborczych;

b w gminach zaś, mających dwa koła wyborcze, należą do pierwszego koła wyborczego, albotéż do tych najwyżéj opodatkowanych z drugiego koła wyborczego, których roczne kwoty podatkowe, połączone z kwotami podatkowemi wyborców pierwszego koła wyborczego, stanowią dwie ~~części~~ trzecie części ogólnej summy podatków bezpośrednich, przez wyborców w gminie opłacanych

Do tych jako prawyborcy mają być policzeni

(wak. a)

a

propozycja lepszej redakcyi
§11

od: „Postawić miast . . .

. . . .

do: „dwóch pierwszych
„kół wyborczych"
zostawić

Dalej pisać:

„Do tych jako wyborcy
mają być zaliczeni
przynależni do gminy,
nie objęci w (dwóch pierwszych) ~~pierwszych~~
kołach wyborczych, ~~[illegible]~~ którzy podług
~~§2~~ §1 liczba 2 i 6 do h
ordynacyi wyborczej
dla gmin 12 Sierp. 1866
mają prawo wyboru
bez względu na kwotę
podatkową, i nie są
wyłączeni od prawa
wybierania w moc §17
sejmowej ordynacyi
wyborczej

Trzeci ustęp
zostaje

bo podatkowo [illegible]
przedstawieni i tak
[illegible] §15,
[illegible]
a nadto korektory,
[illegible] przynależnymi
w § 2. l. 1 i 4. 5
jest należy do pierwszego
koła wyborczego [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

§ 11

Posłowie miast w § 7 szczególnej ord. wyb. wymienionych, wybierani będą wprost przez wyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w mocy § 17 szczególnej ordynacyi wyborczej, i podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12 Sierpn. 1866 należą do dwóch pierwszych kół wyborczych, albo też podług § 1 liter. 2 b tejże ordynacyi mają prawo do wyboru w gminie bez względu na kwotę podatkową.

Postanowienia te stosują się także do miast, ~~mających~~ które mają własne statuta.

Dla wszystkich [illegible] ~~[illegible]~~ lub [illegible] własne statuta

81

~~osobna~~ ustawa
ad 6 do §13

~~Art I~~

Art I

Pełnoletni obywatele państwa austryackiego, zamieszkali na obszarach dworskich, do gminy nie wcielonych, i nie należący do wyborców z klasy większych posiadaczy lub do wyborców w miastach, są prawyborcami w tej gminie, z którą dotyczący obszar dworski stanowi jedną gminę katastralną — jeżeli z majątku nieruchomego w tym obszarze posiadanego lub z przedsiębiorstwa samoistnie wykonywanego opłacają od roku przynajmniej taki podatek, jaki w gminie opłacają prawyborcy najniżej opodatkowani.

Błocz.
dawny wniosek wydziału
§14 sejm. ord. wyb.
§6 b ust. gminy
§1 ord. wyb. dla gmin

przynależni do gminy, nie objęci w powyższej liczbie, którzy podług §1 liczba 2 i 6 do 8 ordynacyi wyborczej dla gmin z 12 Sierp. 1866 mają prawo wyboru bez względu na kwotę podatkową, i nie są wyłączeni od prawa wybierania w myśl §17 sejmowej ordynacyi wyborczej.

Art. II

Ustawa niniejsza wchodzi w moc obowiązującą od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu

Art. III

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Propozycya grup – jeśli powiększamy o 10 lub 12

Lwów 3 vel 2

Kraków 2 vel 1

	~~Bochnia~~ Ludn.	podatek grun.	Przemysłowy
1. Bochnia	5776	8474	203
Wieliczka	4534	4862	121
	10.310	13.336	324
można dodać Podgórze	2541	7711	117
Wiśnicz nowy	4240	2841	195
Sa	17.091	23.888	636

2. Gródek	7603	11947	196
Jaworów	7626	9469	474
	15229	21416	670
Żółkiew	4736	5327	493
	19965	26743	1163
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

3. Złoczów	5897	14791	630
Zbaraż	7048	5805	336
Załośce	5145	5030	363

4. Brzeżany	7506	10657	356
Podhajce	4650	4863	456
Rohatyn	3626	6511	193
Trembowla	5118	10.005	191

5. Tyśmienica	8270	9309	453
Buczacz	9050	10584	570
Nadwórna	6029	3869	434

6. Śniatyn	11.380	8450	935
Horodenka	8451	12.360	577
Kuty	6276	4451	439

do L. 7./S.

Przedłożenie rządowe.

Ustawa

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zmieniająca §§. 11. i 13. Sejmowej ordynacyi wyborczej.

Postanowienia §§. 11. i 13. Sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. roku tracą moc obowiązującą w obecnej swej osnowie, i mają na przyszłość brzmieć jak następuje:

§. 11.

Posłowie miast wymienionych w §. 2. wybierani będą wprost przez wyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w moc §. 17. Sejm. i ordynacyi wyborczej dla gmin z 12. Sierpnia 1866. roku, uprawnieni są do wyboru rady gminnej, i należą do dwóch pierwszych kół wyborczych.

Do tych jako wyborcy mają być policzeni przynależni do gminy, nie objęci w dwóch pierwszych kołach wyborczych, którym podług gminnej ordynacyi wyborczej §. 1. liczba 2. b. do h. służy prawo wyboru bez względu na kwotę podatkową.

§. 13.

Wyborcy gmin obierani będą przez prawyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w moc §. 17. Sejm. ordyn. wyborczej, i podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12. Sierpnia 1866. roku:

a) w gminach mających trzy koła wyborcze, należą do dwóch pierwszych kół wyborczych;
b) w gminach zaś mających dwa koła wyborcze, należą ~~albo~~ do pierwszego koła wyborczego, albo też do tych najwyżej opodatkowanych z drugiego koła wyborczego, których roczne

kwoty podatkowe połączone z kwotami podatkowemi wyborców pierwszego koła wyborczego, stanowią dwie trzecie części ogólnej sumy podatków bezpośrednich, przez wyborców w gminie opłacanych.

Do tych jako wyborcy mają być policzeni przynależni do gminy, nie objęci w powyższej liczbie, którym podług gminnej ordynacyi wyborczej §. 1. liczba 2. b. do h. służy prawo wyboru bez względu na kwotę podatkową.

Gołuchowski m. p.

Nr. 9374/pr.

Jaśnie Oświecony Książe!

Mam zaszczyt złożyć do laski Marszałkowskiej przedłożenie rządowe, tyczące się zmiany §§. 11. i 13. Sejmowej ordynacyi wyborczej, z uprzejmą prośbą o zamieszczenie takowego na najbliższym porządku dziennym.

Racz Jaśnie Oświecony Książe przyjąć wyraz wysokiego mego poważania.

Lwów, dnia 19. Listopada 1866.

Gołuchowski m. p.

Do
Jaśnie Oświeconego
Leona Księcia Sapiehy,
Marszałka krajowego dla Królestw Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem etc.
w miejscu.

Ustęp

Wniosek do ustawy

1. Ustawy krajowe wydawane będą w języku polskim, ~~i ruskim~~ jakotéż i w języku ruskim, literami łacińskiemi.

Autentycznym tekstem ustaw, jest tekst polski.

~~2. Marsz~~ tekst autentyczny uchwał Sejmu jest tekst polski ~~Uchwały~~ Sejmu stanowczy uchwały jest polski

Wnioski do uchwał

1. do protokołu: x protokół obrad sejmowych spisany będzie w dwóch językach po polsku i po rusku.

x: rozprawy po polsku i rusku

2. do expedycyi: ~~x. Korres do Marszałka~~ Expedycye od Sejmu do władz rządowych i ~~wychodzą w języku polskim~~ do stron wychodzą w regule w języku polskim. Na podania jednak ruskie, ~~dawana będzie odpowiedź~~ pochodzące od ~~Sejmu~~, ~~odpowiedź~~ od stron prywatnych, dawana będzie od Sejmu odpowiedź ~~rus~~ po rusku, literami łacińskiemi ~~; wolno jest Marszałkowi~~ ~~dawać i odpowiadać~~ ~~od Sejmu także w ruskim języku~~

3. Do instrukcyi dla Wydziału:
~~Wydział Krajowy korresponduje z władzami rządowemi, i Wydział Krajowy przedkłada Wydziału Krajowego do Sejmu mogą Wydział Krajowy sprawozdania~~
~~od~~ Wydział Krajowy ~~do Sejmu~~ przedkłada ~~sprawozdania~~ Sejmowi sprawozdania i wnioski po polsku; wnioski do ustaw i uchwał od Wydziału ~~i Sejm~~ do Sejmu winny być przedłożone także w tłumaczeniu ruskiem.

Manipulacya wewnętrzna Wydziału Krajowego odbywa się po polsku.

Wydział Krajowy korresponduje z władzami rządowemi i ze stronami w regule po polsku. Na podania jednak ruskie, pochodzące od stron prywatnych, dawana będzie odpowiedź po rusku, literami łacińskiemi.

[illegible] Wniosek [illegible]

[illegible] Pan [illegible] —
[illegible] —
[illegible]

Fa w Ambrozym [illegible]

a [illegible]
b [illegible]
c [illegible]
d [illegible]
e [illegible]
f [illegible]
g Kone w wozie [illegible]
h [illegible]
i [illegible] zbiorowe [illegible] —
k [illegible] wszystkie —
l Lud Komitetowi [illegible]
m [illegible]
n [illegible] —
o [illegible]
p [illegible]

przy[illegible]

/ [illegible] z Domu [illegible]-
by wygnał —
a [illegible] by [illegible]-
towali

Mówi że [illegible] [illegible] narody
[illegible] Kiego —
spóry dwóch [illegible]
od [illegible]

Najważniejszy wzgląd gruntowy, Kataster zły; nowy był projekt; mamy to samo, sztuczne rachunki, u nas nie ma materyałów —
oni mają materyały; może lepiej zapisać rachunki; bo to im odpowiada —
Sejm naraża się zarzutom; gdy długo, aby się odczepić — mamy Komisyą, nikt rozumie —
Prusy (Poznań, Szlask)
Dla nas bardzo niedogodne, zrazu, niedobre — a nowy projekt był sztuczny — F.

— 1861 Sejm uchwalił systematyzowanie — Namiestnictwo centralne, Ministerstwo [illegible]
— 1862 Komisya Krajowa nikt nie poparł
~~Kataster [illegible]~~

Moje doświadczenia, gdy tam katastru —
Minister nie ma czasu } bo on dla wszystkich prawny
Sekretarz nie ma czasu }
Kartofle mówią o miarze 8, 10, 12 gar.; ja nie wierzę, nie ma
żądałem Komisyi, 3 tygodnie, nie miała czasu —
~~1862 [illegible] Kraj. [illegible] nikt [illegible] nie poparł.~~
Sam nic, więc z Sapiehą, Zybl. nowskim, naprzód zawołaniem audyencya; i Minister nie miał czasu.

F

5. Karać Katast Krajowy, mając; co pomogło to, Ministerstwo nie słuchało.
6. Kara urzędn. znający język, co pomoże; rozgłaszać Ministrowi nie i dotąd nieodpowiadający w językach krajowych

F

7. 1865 z Biedem o rzeczy ważne z Sapiehą; przedkładałem; miałem punkta —
~~nie~~ byli inni, nie było czasu

Niechaj kto ma czas —
niech ma stosunki, niech będzie w styczności z nimi, ~~[illegible]~~
niech nie sam czy to co ma pewien jest prawdopodobne.

Niech zjedzie i przekona się, i brać w Radzie Korony.

8. Nie jest to niepodobne do teraźn. Ministrów, trzeba uznać, że ~~przez~~ powinny [illegible]
[illegible]

I. Nie przesadzamy drażliwej otwartej Manifestu 20/9 63

II wspomn. o dawnym systemie

jak z [illegible]

Dawny system, n.p. zniesienie powin. podd. — ciężkiemi od [illegible] — Prasy

I

1. pomyślne tego [illegible] od 1808 —
i w Prusach porządnie, wszystko, że, [illegible], u nas przedtem i [illegible] do teraz —

2. Dawny system podatkowy — Francuz. 1820 [illegible] lat tam [illegible] odległy, podatki domowe, zarobkowe od podatki dowodne, bez względu na zamożność miejsca, dotkliwsze — tyle lat.

3. Regulacya gruntów tyle przybliżenie; bo nikt nie przejęty tego potrzeby. Teraz trudniej —

4. Prawami z innemi praw. — Szlachetnie strony ochrony, [illegible] wała — u nas [illegible] swoje prawa —

✗ Jakież nam za to kompensata? — Powinni tyle przepisy nowy rolnym podatkowy zwrócić tam: to nie wystarczy, aby tamtym dać tam — Możemy w podatku bez: to nie zrobim. II

Lecz już i teraz.

1. Spory, serwituty — (monitor [illegible] typu wyraz) zależy od ludzi, najlepszych urzędników, z [illegible] nikt nie znaje dokładnie potrzeby.

2. Przyjęły gminy — poruszony zakres: podatki, rekruty, [illegible] — kto ma, że [illegible] ludzi, trzeba umniejszyć [illegible] lub dać coś to

3. Sądy pokoju; oni pisać — nie [illegible] kraju; bo nieodpowiada nie znam charakterowi —

4. Podatkowy system niekorzystny
a. Personalsteuer, przyjdzie, może znowu tak kto obroni.
b. domowy bez względu na wartość dostał wszystkowy, kto obroni.
c. od miejsca jak [illegible] rolnicy, kto coś zajmie i poprze.

Theilungs-Denkschrift in Betreff der Theilung Galiziens
1865

22gie = przesłowni stenografiami —

Einleitung

p. 3 i 4 „Die polnischen Tagesblätter
„vertreten 2 spezifisch die
„polnische Adelspartei; die
„ganze übrige Bevölkerung
„Galiziens aber wird in den
„Hintergrund gedrängt, u es
„wird den Ruthenen der Kampf
„auf Leben u Tod angekün-
„digt. — Die angestrebte
„absolute Landesautonomie
„soll dieser Partei die Mittel
„zur starren Centralisation
„u Bureaukratismus im
„polnischen Sinne zur Bewäl-
„tigung aller Landesinteressen
„unter ihre Herrschaft geben,
„und unter ihre Suprematie
„auch die Ruthenen beugen!"
„ . . .

p. 4 „Der Nationalkampf der Ruthenen
„mit den Polen dauert seit
„Zertrümmerung des ehemals
„selbständigen grossen ruthe-
„nischen Königreiches Galizien
„u Lodomerien. Dieser Kampf
„hatte aber unter der schweren
„Last der polnischen Regie-
„rung für die Ruthenen
„nur unglückliche Erfolge.
„auch jetzt werden die alten
„historischen Rechte der Ruthe-
„nen von den Polen ignorirt
„und bekämpft, dagegen
„aber die polnischen histo-
„rischen Rechte als unver-
„jährbar erklärt, u selbst
„die nach der Theilung Polens
„~~durch~~ durch die Staatsver-
„träge entstandenen neuen
„Staatsrechte als illusorisch
„dargestellt." —

p. 5 i 6 — przytacza broszurę ch „aus
„deren Würdigung der Schluss gezogen
„werden muss, dass die Wahrung der Gleich-
„berechtigung und Sicherung der
„gegenseitigen Rechte der Polen und
„Ruthenen nur durch Theilung Galiziens
„in zwei abgesonderte Gebiete nicht
„nur in administrativer, sondern

„ auch in politischer Hinsicht
„ endgiltig gelöst werden kann,
„ um welche Theilung die
„ Ruthenen seit dem Jahre
„ 1848 petitioniren, und das
„ bereits im Reichsrate zur
„ Sprache gebrachte Bestreben,
„ diese Theilung zu erzielen,
„ nie aufgeben werden.

„ In dieser Absicht haben
„ die unterm 13/10 1864 an das k
„ Staatsministr. die nachfolgende
„ Eingabe überreicht u. dieselbe
„ in einer eigends zu diesem
„ Zwecke verfassten Denkschrift
„ motivirt

Z Naruszewicza

Włodzimierz Monomach wstąpił na tron Kijowski 1113. Potomkami jego są Wszewłod Ruryk i Roman

Roman, zięć Ruryka, otrzymał od niego w dożywotnią dzierżawę kilka włości z Księstwa Kijowskiego, co gniew Wszewłoda sciągnęło, — zatargi. Roman udaje się pod opiekę Polaków 1196

W roku 1198 umarł bezpotomnie Włodzimierz książe halicki. Roman synowiec zmarłego rości prawo do następstwa. Małoletni Leszek biały, za pomocą Mikołaja, wojewody krakowskiego, zmusza Haliczanów do przyjęcia Romana pomimo że jemu samemu Rusini berło oddać chcą. Roman w roku 1200 stał się możnym panem Włodzimierza, Halicza i Kijowa z kąd wygnał Ruryka. Roman targnął się na Polaków. Bitwa pod Zawichostem śmierć Romana 1206.

Za zezwoleniem i pod zwierzchnictwem Leszka został księciem halickim Mścisław brat Romana.

Rusini go wygnali i uprosili Andrzeja Króla węgierskiego, iżby im dał na księcia drugiego syna Kolomana Andrzej proponuje Leszkowi małżeństwo Kolomana z Jego, Salomeą córką Leszka. Leszek aby wojny nie wznawiać przystaje. Innocenty III zezwala na koronacyę Kolomana i Salomei w Haliczu 1215

Koloman w tymże roku z żoną uwięziony od Tatarów, 1222 Koloman wygnany — 1237 napad Tatarów

Czerwone biskupstwo na Rusi 1240 dla tych którzy unię przyjęli. Rozszerzenie Mogołów. Zatargi Rusinów.

1246 Daniel syn Romana obiecawszy unię koronowany na Króla halickiego i potem wraca do dyzunii

Giedymin wojuje Rusinów w roku 1320

Koniec monarchyi Rusko Kijowskiej.

Ruś czerwona przechodzi przez sukcesyą po córce księcia halickiego Leona do książąt mazowieckich.

~~Po wygaśnięciu~~

Z Lelewela Po wygaśnieniu książąt mazowieckich i śmierci ostatniego Bolesława mazowieckiego 1340 Kazimierz xięstwo halickie do Korony przyłączył bez wojny.

Mosarewski nie o Kolomanie nie wspomina

Szujski Lelewel i Naruszewicz zgadzają się Naruszewicz najobszerniej pisze

Szujski wspomina się Włodzimierz Monomach <u>był pradziadem Romana</u> co nie jest wyrażone w Naruszewiczu.
Nestor który kronikę na wstąpieniu na księstwo kijowskie Włodzimierza Monomacha 1113.

Włodzimierz wielki objął Kijów 980 wiele państw zdobył w roku 988 chrzest przyjął i ożenił się z cesarzówną Anną siostrą cesarzów Bazylego i Konstantyna. Umarł w roku 1015. Po nim Świątopełk po nim nastąpił

Denkschrift selbst

p. 13 „Es ist eine historische Wahrheit, daß
„der größere Theil der Länder, welche jetzt
das jetzige Königreich Gal. u Lod. bildet,
von Ruthenen als dem Stammvolke bewohnt
wird, daß diese Ländergebiete [illegible]
selbstständige, ruthenische Fürstenthümer
waren, u die ruthenische Bevölkerung
unter ihren einheimischen Fürsten aus dem
Zweige Ruriks u Wladimir des Grossen, vieler
Glanzperioden des Wohlstandes, des Ruhmes,
der Blüthe ihrer Sprache, der ~~Herrlichkeit~~
ihrer Kirche sich erfreute, u dass der
Zustand dieser ruthenischen Länder [illegible]
blühend dastand, als über dem Reiche
der Piasten noch eine tiefe Finsterniß
lag, indem man damals Polen nur insofern
kannte, als durch ~~[illegible]~~ dasselbe
[illegible] der Weg in das Land der Ruthenen führte.
Unglückliche Ereignisse u zuerst
die Eroberungen der verwüstenden
Einfälle der Tataren brachten es mit
sich, daß diese ruthenischen Länder
im XIV Jahrhunderte dem Königreiche
Polen einverleibt wurden, u bis
zur Auflösung dieses Reichs unter der
polnischen Herrschaft sich befanden.

p. 16
18
21
22 – 24
28
31, 32

Ex Eingabe

1848 petitionowali o Theilung

N. 9 – Sejmy nie dorbadzą – wiemy [illegible] natrz
„Die ganze Ruthenische Bevöl-
„kerung u. mit ihr alle loyal ge-
„sinnten Einwohner des Landes
„leiden ganz unverschuldet unter
„dem Drucke u. der verderblichen
„Gesinnungsrichtung der Landtags-
„majorität, welche leider weder
„gewillt noch vermögend ist in
„andere Bahnen einzulenken.
Powołuję się na Denkschrift
prosząc o podział na
dwa kraje koronne
„der östliche von den Ruthenen
„bewohnte Theil, in wie weit die
„ruthenische Sprache u. die
„ruthenischen Pfarrgemeinden
„reichen, ein abgesondertes
„Kronland mit der uralten Benennung
„des Königreiches Galizien und
„Lodomeria bilde, die westliche
„von dem polnischen Volksstamme
„bewohnte Theil hingegen unter
„der Benennung des Großherzog-
„thumes Krakau mit den Her-
„zogthümern Oświęcim u. Zator
„für sich als ein abgesondertes
„Kronland konstituirt werde
Za tem przemawia także…
Za tem przemawia [illegible] in Ostgalizien
„dass die Ruthenen in Ostgalizien
„den ehemaligen selbständigen
„ruthenischen Fürstenthümern Halicz
„u. Wladimir allein nationalhistorische
„Rechte besitzen, in diesen Landestheilen
„eine einheitliche nahe an drei
„millionen starke Nation bilden,
„und dass die jetzige Vereinigung
„der heterogenen Theile zu einem
„Körper weder in den geschichtlichen
„Erinnerungen noch in dem
„Willen u. den Bedürfnissen
„der diese Landestheile bewohnenden
„zwei verschiedenen Nationen
„gegründet ist.
żądają votlegi do Reichsrathu
i Ausserkraftsetzung der
Landesordnung
Lemberg 13/10 64

polszczyzna

Muszergyna

Na przeszłej sessyi przedłożył Wydział Sejmowi wniosków do ustaw, odnoszących się do składu Sejmu lub do ordynacyi wyborczej sejmowej.

Z tych uchwalone zostały w Sejmie i otrzymały Najwyższą Sankcyą: 1. Ustawa zawierająca dodatek do §3 stat. kraj., pozwalająca biskupa krakowskiego i administratorom dyecezyi na członków Sejmu; 2 ustawa zawierająca dodatkowe postanowienia do ord. wyb. względem prawa posiadaczy dóbr tab. do wyboru posłów na Sejm; 3 ustawa zawierająca dodatek do §16 sejmowej ordyn. wyborczej, przyznająca prawo wybieralności współposiadaczom majątków nieruchomych; 4 ustawa zawierająca dodatek do sejm. ord. wyb. co do postępowania przy wyborze posłów w ciągu peryodu sejmowego ubywających; 5 ustawa zmieniająca postanowienia §52 sejmowej ordyn. wyborczej, przyznająca Sejmowi na dalsze 6 sessyi prawo uchwalania zmian w ustawie wyborczej absolutną większością głosów.

Nie otrzymały zaś Najwyższej sankcyi a uchwała Sejmu zawierająca dodatek do sejmowej ordynacyi wyborczej, względem uprawnienia do wyborów poszczególnych obywateli zamieszkałych na obszarach dworskich, i b, uchwała zawierająca zmianę §17 sejmowej ord. wyb. względem osób od prawa wybierania i obieralności wykluczonych. Pierwszej z tych uchwał odmówioną została Najw. sankcya z powodu, że nie każdy uprawniony do udziału w wyborach do reprezentacyi gminnej posiada już przez to samo prawo wyboru do Sejmu.

Tryb dalszy sprawozdania wydz. kraj (str. 2)

I

VIII

Zniesienia,
(Uchwałą Sejmu, zmieniającej zmiana § 17 sejm. ord. wyb., było [zbliżyć postanowienia sejmowej ordynacyi wyborczej, wykluczające od prawa wyborczego, do postanowień ustawy gminnej w tym względzie, a mianowicie:] ~~zmieniającą liczbę osób od prawa wyborczego wyłączonych, a mianowicie:~~ wykluczyć tylko ~~osoby uznane~~ osoby, ~~które uchwała odnośnie~~ uznane winnemi pewnych czynów karygodnych lub zostających pod śledztwem z powodu tych czynów,

Sejm wys. Sejm uchwalił także zmianę § 17 sejmowej ordynacyi wyborczej w tym kierunku, aby postanowienia sejmowej ordynacyi wyborczej ~~zbliżyły się do~~ względem wykluczenia ~~osób~~ od prawa wyborczego zbliżyły się do postanowień w tym względzie w ~~nowej~~ ustawie gminnej z 12 Sierp. 1866 ~~zawartej~~ (§§ 3 i 11) zawartych, mianowicie, aby wykluczenie ~~z powodu czynów~~ z powodu czynów karygodnych następowało tylko co do osób, uznanych winnemi tych czynów lub zostających pod śledztwem a nie do takich osób, które dla niedostateczności dowodów od zarzucenia zostały uwolnione. Ta uchwała nie otrzymała ~~sank~~ Najwyższej sankcyi „z powodu, że postanowienia § 17 ord. wyb. „sejmowej z 26 Lutego 1861 „stoją w związku z obecnie „obowiązującemi zasadami „prawa karnego i procedury „karnej, i że w ogóle posta„nowienia co do wpływu „czynów karygodnych na „wykonywanie praw polity„cznych ~~zab~~ unormowane być „muszą prawodawstwem „karnem, którego reforma „obecnie jest w toku". (Sprawozdanie Wydz. Kraj. str. 2) — Nie

sądzimy, aby po takiej odpowiedzi wys. Sejm uchwalał nową zmianę rzeczonego paragrafu. Oczekiwać wypada, że zapowiedziane nowe ustawy karne będą liberalniejsze w tej mierze.

Druga uchwała Sejmu nesanktyonowana odnosiła się do przyznania w gminie prawa wyborczego mieszkańcom obszarów dworskich, „jeżeli płacą takie podatki, jakie uprawniają do wyboru w gminie, i jeżeli przeciw nim nie zachodzą powody, które od prawa wybierania w gminie wyjmują lub wykluczają" — i do przyznania im prawa wybieralności „jeżeli posiadają warunki obieralności w §16 lit. a b c ord. wyb. sejmowej wskazane i przeciw nim nie zachodzą powody wykluczające, w §17 tejże sejmowej ord. wyb. wymienione". Ta uchwała nie otrzymała Najwyższej sankcyi jedynie z tego powodu „że nie każdy uprawniony do wyboru w gminie „posiada już przez to „samo prawo wyboru „do Sejmu!" — Powód ten może być usunięty, jeżeli w uchwale, przyznającej prawo wybierania mieszkańcom obszarów dworskich, przyjmiemy, jeżeli do warunków przyznania im rzeczonego prawa dodamy jeszcze i ten, aby przeciw nim nie zachodziły powody, wykluczające ich od wybierania do Sejmu w ogólności. Taką też uchwałę proponujemy wys. Sejmowi; trzeba bowiem użyć wszelkich możliwych środków, ażeby

§1

Co do wyboru posłów z klasy wielkich posiadaczy gruntowych tworzą powiaty polityczne, w Najw. reskr. z . . . . ustanowione, a to:

1. . . . . ~~jeden okręg wyborczy~~ . . . razem jeden okręg . . . . . . wyborczy.

Uprawnieni do wyboru wyborczego każdego okręgu (stanowią jedno koło wyborcze i mają wybierać w okręgach pod wymienionym po . . . . .

Miejscem wyboru w każdym okręgu ~~jest~~ wyborczym jest siedziba politycznego urzędu powiatowego tego powiatu, który w ustanowionych powyżej okręgach wyborczych naj- pierw jest wymienionym.

100

§ 5

Co do wyboru ~~Fa~~ posłów z gmin wiejskich tworzą powiaty polityczne, o ile . . .

. . . . . ustanowione, każdy jeden okręg wyborczy.

§ 6

Miejscem wyborczem w każdym okręgu wyborczym ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~ dla wyboru posłów gmin wiejskich, jest ~~siedziba~~ siedziba politycznego urzędu powiatowego dotyczącego powiatu.

albo:
jest ta gmina, która w stopn. ust. z . . . .
. . . . jako siedziba politycznego urzędu powiatowego jest wymieniona.

§ 5

Co do wyboru posłów z reszty gmin w ~~punkt~~ ustępie III §fu 3 statutu Krajowego wskazanych, tworzą:

I. Gminy miejskie:

1.

II wszystkie zaś inne gminy
w powiatach . .

Alegat XCIII.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wnioskach posłów pp. Koczyńskiego i Zyblikiewicza, dotyczących zmian w składzie Reprezentacyi krajowej.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu Wydziału krajowego o zmianach statutu krajowego i sejmowej ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r., przedstawionem Wysokiemu Sejmowi na posiedzeniu z 24. Marca r. b. wykazano stosowność zmian w tych ustawach zasadniczych, zwłaszcza pod względem składu Reprezentacyi krajowej, odpowiedniejszego szczególnym stosunkom kraju naszego.

Jakkolwiek Wydział krajowy uważał porę obecną za mniej stósowną do przeprowadzenia ogólnej rewizyi tych ustaw zasadniczych, nie mógł on przecież uchylić się od postawienia wniosku najbardziej naglącego, o przyznanie miastom liczniejszego w Sejmie zastępstwa, a to z powodów w powołanem sprawozdaniu przytoczonych.

Tym celem przedstawił Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi postanowienie dodatkowe do §. 3. statutu krajowego treści: że w skład Sejmu krajowego wejść mają oprócz członków w pomienionym §. 3cim wskazanych, jeszcze 14 posłów z miast i miasteczek, a stosownie do tego postanowienia miały być zmienione §§. 2. i 3. sejmowej ord. wyborczej

Ułożono więc z większych miast, w §. 2. sejm. ord. wyb. nie wymienionych i z miasteczek znaczniejszych, 14 grup czyli okręgów wyborczych, z których każden ma obierać jednego posła.

Tym sposobem pragnął Wydział krajowy zaradzić najdotkliwszemu brakowi w składzie Reprezentacyi krajowej i spełnić czyn sprawiedliwości, względem miast w tej mierze najbardziej upośledzonych.

Zaraz po przedstawieniu tego wniosku, zastrzegli sobie posłowie Koczyński i Zyblikiewicz postawienie ewentualnych wniosków na wypadek, gdyby projektowana ustawa nie była przyjętą.

Gdy rzeczony wniosek Wydziału krajowego rzeczywiście nie utrzymał się, nie zyskawszy dwóch trzecich części głosów, wymaganych do uchwalenia zmian w statucie krajowym, postawił najprzód poseł Koczyński wniosek następującej treści:

W miejsce §§. 5. i 6. mają wejść do krajowej ordynacyi wyborczej postanowienia następujące:

„§. 5. Do rzędu posłów wiejskich zalicza §. 3. statutu krajowego także posłów z pomniejszych miast i miasteczek. Na tej podstawie gminy mniejsze, wybierają na przyszłość posłów w 16 okręgach miejskich i 58 okręgach wiejskich."

Mianowicie tworzą:

a) Miasta nie wymienione w §. 2. i miasteczka w obwodach:

1) Krakowskim;
2) Tarnowskim;
3) Rzeszowskim;
4) Sandeckim;
5) Wadowickim;
6) Sanockim;
7) Przemyskim;
8) Żółkiewskim;
9) Złoczowskim;
10) Brzeżańskim;
11) Tarnopolskim;
12) Czortkowskim;
13) Kołomyjskim;
14) Stanisławowskim;
15) Stryjskim, po jednym okręgu wyborczym, a
16) w obwodzie Lwowskim i Samborskim jeden okręg wyborczy.

b) Wsie tworzą po jednym okręgu wyborczym w powiatach:

1) Lwów, Winniki i Szczerzec,
2) Janów, Gródek i Komarno;
3) Sambor, Rudki i Starasól;
4) Staremiasto, Podbuż i Łąka;
5) Drohobycz i Medenice;
6) Turka i Borynia;
7) Stryj i Mikołajów;
8) Bolechów, Dolina i Skole;
9) Kałusz, Żurawno, Wojniłów i Rożniatów;
10) Stanisławów, Tyśmienica i Bohorodczany;
11) Manasterzyska i Halicz;
12) Tłumacz i Buczacz;
13) Nadwórna, Delatyn i Sołotwina;
14) Kołomyja, Obertyn i Peczeniżyn;
15) Horodenka, Śniatyn i Gwoździec;
16) Kossów, Kutty i Zabłotów;
17) Zaleszczyki, Tłuste i Mielnica;
18) Czortków, Jazłowiec i Borszczów;
19) Kopeczyńce, Husiatyn i Budzanów;
20) Tarnopol, Ihrowice i Zbaraż;
21) Trembowla, Mikulińce i Złotniki:
22) Skałat, Grzymałów i Medyń;
23) Brzeżany, Bursztyn i Podhajce;
24) Rohatyn i Kozowa;
25) Bóbrka, Chodorów i Przemyślany;
26) Złoczów, Zborów i Załoźce;
27) Busk, Kamionka i Gliniany;
28) Łopatyn, Olesko, Radziechów i Brody;
29) Żółkiew, Kulików i Rawa;
30) Bełz, Uhnów, Sokal i Mosty;
31) Lubaczów, Cieszanów i Niemirów;
32) Przemyśl, Jaworów i Krakowiec;
33) Mościska, Sądowa Wisznia i Niżankowice;
34) Jarosław, Sieniawa i Radymno;
35) Sanok, Rymanów, Dukla i Bukowsko;
36) Lisko, Baligród, Lutowiska i Ustrzyki;
37) Krosno, Żmigród i Brzozów;
38) Dobromil, Dubiecko i Bircza;
39) Kraków, Mogiła, Liszki i Podgórze;
40) Chrzanów, Jaworzno, Krzeszowice i Oświęcim;
41) Bochnia, Wieliczka, Niepołomice i Dobczyce;
42) Brzesko, Radłów, Wojnicz i Wiśnicz;
43) Wadowice, Kalwarya, Andrychów i Skawina;
44) Myślenice, Jordanów, Maków i Ślemień;
45) Biała, Kenty, Żywiec i Milówka;
46) Nowy-Sącz, Limanowa i Grybów;
47) Stary-Sącz, Krynica i Krościenko;
48) Nowy-Targ i Skrzydlna;
49) Gorlice, Biecz i Ciężkowice;
50) Tarnów i Zassów;
51) Dąbrowa i Żabno;
52) Ropczyce, Kolbuszowa i Mielec;
53) Dembica, Pilzno i Tuchów;
54) Jasło, Brzostek i Frysztak;
55) Rzeszów, Tyczyn i Strzyżów,
56) Łańcut, Głogów i Przeworsk;
57) Leżajsk, Ulanów i Sokołów;
58) Rozwadów, Tarnobrzeg i Nisko."

Na sesyach trzech najbliższych, po wejściu w życie nowego administracyjnego podziału kraju, może zmiana tych okręgów wyborczych, uchwaloną być bezwzględną większością głosów Sejmu krajowego, o ile tenże w ogóle wedle §. 38. stat. kraj. powołany jest do powzięcia uchwały.

„§. 6. Miejscem wyborów dla okręgu wyborczego mniejszych gmin mniejskich obwodu lwowskiego i samborskiego jest miasto Gródek, dla obwodu krakowskiego miasto Bochnia, a dla reszty okręgów gmin mniejszych siedziba przełożonego obwodowego. Dla okręgów wyborczych wiejskich jest miejscem wyborczem siedziba politycznego urzędu powiatowego tego powiatu, który w §. 5. w każdym okręgu wyborczym najpierwej jest wymieniony."

Po rozprawie nad tym wnioskiem, postawił także poseł Zyblikiewicz stosownie do zapowiedzianego zastrzeżenia, ewentualny wniosek o zawezwanie Rządu, aby w drodze, jaką za właściwą uzna, wziął inicyatywę w reformie składu Reprezentacyi krajowej.

Obadwa te wnioski odesłał Wysoki Sejm do Wydziału krajowego z poleceniem, przedłożenia o nich sprawozdania w ciągu bieżącej sesyi sejmowej.

Spełniając to zlecenie Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy wziął oba te wnioski pod rozwagę i niniejszem z nich zdaje sprawę:

Wniosek posła Koczyńskiego postawiony jako ewentualny w obec wniosku Wydziału krajowego, względem przyznania miastom liczniejszej Reprezentacyi na podstawie zmiany statutu krajowego, zamierza widocznie przez proponowaną zmianę §§. 5. i 6. sejm. ord. wyb., nadać miastom liczniejszą Reprezentacyę bez naruszenia postanowień §. 3. statutu krajowego, a zatem chodzi właściwie wnioskodawcy o osiągnienie podobnego celu, przez uchwałę bezwzględną większością głosów zapaść mogącą.

W tym celu opiera się wnioskodawca na myśli, że §. 3. stat. kraj., ustanawiając w ustępie c) III., iż Sejm krajowy składa się nareszcie „z 74 posłów, r e s z t y g m i n Królestwa Galicyi i Lodomeryi, wraz z Krakowem“ podziału tych gmin na okręgi wyborcze nie normuje, pozostawiając zarządzenie tego podziału w zupełności §. 5. sejmowej ordynacyi wyborczej.

Gdy zaś w tej reszcie gmin, (które §. 5. sejm. ord. wybor. nazywa gminami miejskiemi zawarte są także wszystkie miasta w §. 2. sejmowej ordynacyi wyborczej nie wymienione, i wszystkie miasteczka; wydzielając te wszystkie miasta i miasteczka z tej r e s z t y gmin i tworząc z tychże osobne okręgi wyborcze, w liczbie 16tu z pozostawieniem 58miu okręgów wyborczych dla pozostałych gmin, zarządza się tylko inny podział okręgów wyborczych §. 5. sejm. ordyn. wybor. postanowionych.

Jakkolwiek większość Wysokiego Sejmu, głosując za odnośnym wnioskiem Wydziału krajowego, mimo niedostatecznej do zmiany statutu kraj. ilości głosów, uznała tym aktem potrzebę podniesienia liczby Reprezentacyi miast w Sejmie krajowym, — przecież Wydział krajowy nie jest pewnym, ażali przez przyjęcie wniosku posła Koczyńskiego osiągnęłoby się celu zamierzonego w myśli, jaką się Wydział krajowy powodował, stawiając odnośny swój wniosek i jaka, jak sądzi, przewodniczyła także większości Sejmu za tym wnioskiem głosującej.

Bo jeżeli Wydział krajowy w pierwotnym swoim wniosku dopuścić chciał do wyboru własnych posłów tylko z n a c z n i e j s z e miasta i miasteczka, odznaczające się zamożnością większą i przeważnie mieszczańską ludnością, zajmującą się handlem, przemysłem i rękodzielnictwem, to powodował się przy tym wyborze względami, że takie tylko znakomitsze miasta i miasteczka dostarczą wyborców dających pewną rękojmię, iż wybrani przez nich posłowie będą mogli być uważani za prawdziwych zastępców interesów miejskich.

Gdy zaś jak wiadomo, wielka część miasteczek kraju naszego, zamieszkałych po wielkiej części przez ludność rolniczą, nie o wiele różni się od wsi naszych pod względem charakteru interesów; — przeto przypuszczając wszystkie pomniejsze miasta i miasteczka całego kraju do prawa wyboru własnych posłów, — prawdopodobnie nie osiągnęłoby się zamierzonego celu przymnożenia liczby Reprezentacyi interesów prawdziwie miejskich w Sejmie krajowym, bo łatwo wydarzyć by się mogło, iż liczba znaczniejsza wyborców, takich pomniejszych miast i miasteczek, wpłynęłaby na wybór posła w duchu właściwym należytemu zastępstwu interesów miejskich.

Prócz tego, że wniosek posła Koczyńskiego nie daje pewności, iż tym sposobem przymnożoną by została odpowiednia co do jakości Reprezentacya interesów miejskich, — nie można zeń także powziąść należytego wyobrażenia, czy i o ile przez takie zarządzenie, nie zostałby z nich może zwichnięty stosunek zastępstwa interesów mniejszych posiadłości w sposób dla tychże nie korzystny.

Mnóstwo okoliczności, które tę dwojaką wątpliwość na podstawie wyczerpujących i świeżych dat statystycznych dostatecznie wyjaśnić i usunąćby mogły, winne być wzięte pod ścisły rozbiór i rozwagę, co właśnie dotąd z powodu niedostatecznych dat nastąpić nie mogło.

Trudno nareszcie przystać na przedstawiony we wniosku posła Koczyńskiego skład okręgów wyborczych, lub też na jakikolwiek inny w chwili, kiedy właśnie odmienny od dzisiejszego, podział administracyjny kraju ma być dokonany, a pod tym względem jeszcze nie wiadomo, kiedy i jaki podział nastąpi, co w obec objawionych niedawno podczas obrad nad administracyjnym podziałem kraju najróżnorodniejszych zapatrywań, i w obec niepewności, czy i o ile Rząd uchwały i uwagi Wysokiego Sejmu w przedmiocie tak ściśle z obecnym wnioskiem posła Koczyńskiego związanym uwzględni, jest także jedną z przyczyn, dla których przyjęcie tego wniosku dziś zaleconem być nie może.

W sprawozdaniu o zmianach w statucie krajowym i sejmowej ordynacyi wyborczej, Wysokiemu Sejmowi na posiedzeniu 24. Marca r. b. przedstawionem, podniósł Wydział krajowy potrzebę ogólnej rewizyi tych ustaw zasadniczych; z powodów wszakże w tem sprawozdaniu przytoczonych, uważał Wydział

krajowy porę obecną pod tym względem za mniej stosowną, a to zdanie odnosi dziś także do wniosku posła Koczyńskiego, który nie dorywczo i samoistnie załatwionym, lecz przy sposobności ogólnej rewizyi naszych ustaw zasadniczych pod ocenienie wziętym być powinien.

Wniosek posła Zyblikiewicza o zawezwanie Rządu, aby na drodze, jaką za właściwę uzna, wziął inicyatywę w reformie składu Reprezentacyi krajowej, nie uwłacza bynajmniej prawu Wysokiego Sejmu brania zarówno inicyatywy w tym samym przedmiocie.

Zaprzeczyć również nie można, że jak Rządowi razem z Sejmem krajowym służy to prawo, tak też równie na Rządzie i na Sejmie ciąży obowiązek starania się, aby stosownie i potrzebom kraju odpowiedne zarządzenia zaprowadzone zostały.

Sejm krajowy miał w ciągu teraźniejszej sesyi sposobność przekonania się o zaszłych stanowczych zmianach w zapatrywaniu się teraźniejszego Rządu na stosunki naszego kraju; ważnem jest przeto dla Reprezentacyi krajowej, przekonać się, jak Rząd w tych zmienionych okolicznościach zapatruje się na stosowność składu naszej Reprezentacyi krajowej.

Dotychczasowe czynności Sejmu krajowego, powzięte uchwały, rozprawy, rezultat wyborów poselskich, mogły Rządowi dać podstawę do ocenienia, czyli skład Reprezentacyi krajowej odpowiada odrębnym stosunkom i potrzebom kraju naszego.

Jakkolwiek tuszymy sobie, iż Rząd troskliwą ma zwróconą uwagę na kwestyę stosowności składu naszej Reprezentacyi krajowej, wszelako wypada zwrócić uwagę Rządu w szczególności na potrzebę przysporzenia Reprezentacyi krajowej takich sił, któreby uczestnicząc w prawach Reprezentacyi krajowej, zarazem także w pełnieniu obowiązków tejże, odpowiedni udział brać mogły; wypada zwrócić uwagę Rządu na to, iż jednym z najdzielniejszych środków do przysporzenia Reprezentacyi krajowej takich sił, byłoby między innemi także podniesienie liczby Reprezentacyi miejskiej w Sejmie krajowym.

Z tych to powodów Wydział krajowy, załatwiając wnioski posłów Koczyńskiego i Zyblikiewicza, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Sejm krajowy wzywa c. k. Rząd, aby na najbliższą sesyę sejmową, wnieść chciał przedłożenie, dotyczące reformy składu Reprezentacyi krajowej, odpowiedniejszego w ogólności odrębnym stosunkom i potrzebom kraju, w szczególności zaś celem przyznania miastom liczniejszego w Sejmie krajowym zastępstwa."

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

We Lwowie dnia 24. Kwietnia 1866. r.

Marszałek krajowy:
Leon xiążę Sapieha w. r.

Sprawozdawca:
Smolka w. r.

Z drukarni K. Pillera 1866.

§ 6

Miejscem wyboru dla okręgów wyborczych w ustępie I §^{fu} 5 wskazanych jest miasto w tymże § 5 najpierw wymienione.

Miejscem wyborów dla okręgów wyborczych gmin wiejskich w ustępie II §^{fu} 5 wskazanych, a mianowicie:

a) w okręgach wyborczych obejmujących jeden powiat, jest siedziba powiatowego urzędu politycznego tegoż powiatu

b) w okręgach wyborczych złożonych z dwóch powiatów, jest siedziba powiatowego urzędu politycznego tego powiatu, który w § 5 najpierw jest wymieniony.

Dziennik praw Państwa

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi, i dla Bukowiny.

Rok 1861.

Część I.

wydana i rozesłana dnia 11. Marca 1861.

1.

(w Dzienniku praw Państwa, części IX. nr. 20., wydanéj dnia 28. Lutego 1861.),

My Franciszek Józef Piérwszy,

z Bożéj łaski Cesarz Austryacki;

Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi; Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiążę Austryi; Wielki Książę Toskany i Krakowa; Książę Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy i Bukowiny; Wielki Książę Siedmiogrodu, Margrabia Morawii; Książę Górnego i Dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastalli, Oświecima i Zatora, Cieszyna, Fryulu, Raguzy i Zadry; uksiążęcony Hrabia Habsburga i Tyrolu, Kyburga, Gorycyi i Gradyski; Książę Trydentu i Bryxenu; Margrabia Górnéj i Dolnéj Luzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryestu, Kattary i na Marchii Windyjskiéj: Wielki Wojewoda Województwa Serbii i t. d. i t. d.

Uznawszy za rzecz stosowną, w dyplomie Naszym wydanym na dniu 20. Października 1860. *), celem uporządkowania prawnopolitycznych stosunków

---

*) Dziennik praw Państwa, nr. 226.

Monarchii, na podstawie sankcyi pragmatycznéj i na mocy Naszego samowładztwa, postanowić i rozporządzić jako prawidło tak dla Nas Samych jak dla prawnych Następców Naszych w rządach, że prawo nadawania ustaw, zmieniania ich, i uchylania wykonywaném być ma tylko za spółdziałaniem Sejmów krajowych, a odnośnie Rady Państwa, i zważywszy oraz, iż prawo to, aby mogło być w życie wprowadzone, wymaga pewnego oznaczonego porządku i formy wykonania, oświadczamy, rozporządzamy, i obwieszczamy, po wysłuchaniu Naszéj Rady Ministrów, co następuje:

I.

Co się tyczé składu Rady Państwa, powołanéj do Reprezentacyi Państwa i zastrzeżonego w Naszym dyplomie z dnia 20. Października 1860. prawa do spółudziału w prawodawstwie, zatwierdzamy załączoną tu ustawę o Reprezentacyi Państwa i nadajemy jéj niniejszém na wszystek ogół Naszych Królestw i krajów moc ustawy zasadniczéj Państwa.

II.

Pod względem Naszych Królestw: Węgierskiego, Kroackiego i Slawońskiego, jakotéż Naszego Wielkiego Księstwa Siedmiogrodzkiego, mając zamiar przywrócenia dawniejszych urządzeń krajowych zgodnie z Naszym pomienionym dyplomem, i w obrębie granic, w nim zakreślonych, wydaliśmy już stosowne rozporządzenia w liście Naszym odręcznym z d. 20. Października 1860.

III.

Dla Naszych Królestw:
Czech,
Dalmacyi,
Galicyi i Lodomeryi wraz z Księstwami Oświęcimskiém i Zatorskiém, tudzież Wielkiém Księstwem Krakowskiém;

Naszych Arcyksięstw:
Austryi poniżéj Anizy, i
Austryi powyżéj Anizy;

Naszych Księstw:
Krainy,
Bukowiny;

Naszego Margrabstwa:
Morawii;

Naszego Księstwa:
Górnego i Dolnego Szlązka;

Naszego Margrabstwa Istryi wraz z uksiążęconemi Hrabstwami Gorycyi i Gradyski i miastem Tryjestem wraz z okręgiem jego; tudzież

dla kraju Forarlberga

widzimy się spowodowani, celem rozwinięcia i przetworzenia praw i swobód wiernych Stanów tych Królestw i krajów wedle stosunków i potrzeb obecnych, tudzież pogodzenia onychże z interesami całéj Monarchii, zatwierdzić załączone tu ordynacyę krajowe i ustawy wyborcze, i nadajemy każdéj z nich w kraju dotyczącym moc ustawy zasadniczéj Państwa.

Atoli, gdyśmy jeszcze względem prawno-politycznego stanowiska Naszego Królestwa Dalmacyi do Naszych Królestw Kroacyi i Slawonii stanowczo jeszcze nie rozstrzygnęli, przeto wydany dla Naszego Królestwa Dalmacyi statut krajowy obecnie nie może jeszcze wejść zupełnie w wykonanie.

IV.

Ażeby statuta, wydane patentami z dnia 20. Października 1860. dla Naszych Księstw Styryi, Karyntyi i Salcburga, tudzież dla Naszego uksiążęconego Hrabstwa Tyrolu postawić w zgodzie z postanowieniami, przyjętemi w zasadzie w statutach krajowych, pod dniem dzisiejszym przez Nas zatwierdzonych; ażeby Reprezentacyom krajowym w zwyż wymienionych krajach nadać owe rozleglejsze prawa, jakie spowodowani byliśmy udzielić reprezentantom wszystkich innych krajów koronnych; ażeby wreszcie rozporządzenia Nasze, wydane na d. 5. Stycznia 1861. *) o prawie wyborczém także i w Styryi, Karyntyi, Salcburgu i Tyrolu jednostajnie wprowadzić w wykonanie: postanowiliśmy, w celu rozszérzenia i zmieniania już wydanych statutów krajowych, zatwierdzić załączone tu nowe statuta krajowe dla Styryi, Karyntyi, Salcburga i Tyrolu.

V.

Polecając zarazem że względu na Nasze Królestwo Lombardzko-Weneckie Naszemu Ministrowi Stanu, ażeby Nam w przyzwoitym czasie przedłożył urządzenie krajowe na takich samych zasadach oparte, przekazujemy tymczasowo kongregacyom Królestwa, jako istniejącéj na teraz Reprezentacyi, prawo wysélania oznaczonéj liczby Członków do Rady Państwa.

VI.

Gdy częścią przez uprzednie ustawy zasadnicze, częścią przez powołane na powrót do życia, częścią przez utworzone na nowych ustawach zasadniczych urządzenia, podwaliny prawno-politycznych stosunków Państwa Naszego są ustalone, a mianowicie Reprezentacya Ludów Naszych, równie jak udział

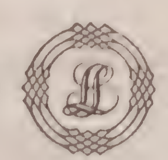
*) Dziennik praw Państwa, nr. 2.

ich w prawodawstwie i administracyi uporządkowany jest, przeto ogłaszamy niniejszém cały ten poczet ustaw zasadniczych za urządzenie Państwa Naszego, i nie tylko chcemy, i będziemy Sami pod opieką Wszechmocnego te niniejszém uroczyście obwieszczone i przyrzeczone normy pełnić i dotrzymywać niezłomnie, lecz obowiązujemy oraz także Następców Naszych w rządach do niezłomnego onychże pełnienia i dotrzymywania, jakotéż do uroczystego w téj mierze przy Ich wstąpieniu na tron przyrzeczenia w manifestach, które z tego powodu wydawać mają. Oraz téż oznajmiamy niniejszém stałe postanowienie Nasze, iż je bronić będziemy przeciw wszelkiemu naruszeniu całą naszą potęgą cesarską i że czuwać będziemy, ażeby je każdy zachowywał i dotrzymywał.

VII.

Rozkazujemy, ażeby patent ten wraz z obwieszczonemi onymże ustawami zasadniczemi Państwa o Reprezentacyi Państwa i krajowéj w formie cesarskich dyplomów był wygotowany, w Naszém domowém, nadworném i rządowém archiwum złożony i schowany, jakotéż, aby w swoim czasie ustawa zasadnicza o Reprezentacyi Państwa, wraz z szczególnemi, dla każdego kraju przeznaczonemi ustawami zasadniczemi, w archiwach Naszych Królestw i krajów była złożoną i przechowaną.

Dan w Naszém główném i rezydencyonalném mieście Wiédniu, dnia dwudziestego szóstego Lutego w roku tysiąc ośmset sześćdziesiątym piérwszym, panowania Naszego trzynastym.

Franciszek Józef m. p.

Arcyksiążę Rajner m. p.

Rechberg m. p., **Mecséry** m. p., **Degenfeld** m. p.,
Schmerling m. p., **Lasser** m. p., **Szécsen** m. p.,
Plener m. p., **Wickenburg** m. p., **Pratobevera** m. p.

Za najwyższym rozkazem:
Ransonnet m. p.

Załącznik I. do Nr. 1.

Ustawa zasadnicza

o Reprezentacyi Państwa.

§. 1.

Do Reprezentacyi Państwa powołaną jest Rada Państwa. Rada Państwa składa się z Izby Panów i Izby Posłów.

§. 2.

Członkami Izby Panów są z urodzenia pełnoletni Książęta Domu Cesarskiego.

§. 3.

Dziedzicznymi Członkami Izby Panów są pełnoletni naczelnicy tych krajowych rodów szlacheckich, posiadaniem rozległych dóbr odznaczających się, którym Cesarz nada dziedziczną godność Radców Państwa.

§. 4.

Członkami Izby Panów, przez wzgląd na wysoką godność kościelną, są wszyscy Arcybiskupi, i ci Biskupi, którym przysłuża stopień książęcy.

§. 5.

Cesarz zastrzega sobie powołanie znakomitych mężów, którzy zasłużyli się Państwu lub Kościołowi, odznaczyli się w umiejętnościach lub sztuce, na dożywotnich Członków Izby Panów.

§. 6.

Do Izby Posłów wchodzi przez wybór trzysta cztérdziestu cztérech Członków, a to w liczbie, dla pojedynczych Królestw i krajów w sposób następujący oznaczonéj:

z Królestwa Węgierskiego . . . . ośmdziesięciu pięciu,
„ Królestwa Czeskiego . . . . pięćdziesięciu cztérech,
„ Królestwa Lombardzko-Weneckiego . . . . dwudziestu,
„ Królestwa Dalmacyi . . . . pięciu,
„ Królestwa Kroacyi i Slawonii . . . . dziewięciu,
„ Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Księstwami Oświecimskiém i Zatorskiém, tudzież Wielkiém Księstwem Krakowskiém . . . . trzydziestu ośmiu,
„ Arcyksięstwa Austryi poniżéj Anizy . . . . ośmnastu,

z Arcyksięstwa Austryi powyżéj Anizy . . . . dziesięciu,
„ Księstwa Salcburgskiego . . . . trzech,
„ Księstwa Styryi . . . . trzynastu,
„ Księstwa Karyntyi . . . . pięciu,
„ Księstwa Krainy . . . . sześciu,
„ Księstwa Bukowiny . . . . pięciu,
„ Wielkiego Księstwa Siedmiogrodzkiego . . . . . . dwudziestu sześciu,
„ Margrabstwa Morawii . . . . dwudziestu dwóch,
„ Księtwa Górnego i Dolnego Szlązka . . . . sześciu,
„ uksiążęconego Hrabstwa Tyrolu i Forarlberga . . . . dwunastu,
„ Margrabstwa Istryi wraz z uksiążęconém Hrabstwem Gorycyi i Gradyski, tudzież miastem Tryestem i okręgiem jego . . . . sześciu.

§. 7.

Oznaczona na każdy kraj liczba Członków wysélaną będzie przez jego Sejm zapomocą bezpośredniego wyboru.

Wybor odbywa się bezwzględną większością głosów w ten sposób, że przypadająca wedle statutów krajowych na oznaczone okręgi, miasta i korporacye liczba Członków Izby Posłów, wychodzi z Członków Sejmu krajowego, wysélanych z tychże okręgów, tychże miast, tychże korporacyj.

Cesarz zastrzega sobie nakazać wykonanie wyboru bezpośrednio z okręgów, miast i korporacyj, jeżeli zajdą takie wyjątkowe stosunki, w skutek którychby nie dało się wykonać wysłanie Posłów do Izby przez Sejm krajowy.

§. 8.

Cesarz mianuje Prezydenta i Wiceprezydenta z grona Członków każdéj Izby. Resztę Funkcyonarzy każda Izba sama wybiéra.

§. 9.

Rada Państwa corocznie przez Cesarza będzie zwoływaną.

§. 10.

Zakres działalności całéj Rady Państwa obejmuje według art. II. dyplomu z dnia 20. Października 1860. r. wszystkie przedmioty ustawodawstwa, które się odnoszą do praw, obowiązków i interesów, wszystkim Królestwom i krajom wspólnych.

Takiemi są mianowicie:

a) Wszelkie sprawy, odnoszące się do sposobu, równie jak do porządku obowiązku wojskowego;

b) wszelkie sprawy tyczące się uporządkowania rzeczy pieniężnéj, kredytowéj, monetarnéj i banku biletowego, przedmiotów cłowych i handlowych, systemu poczt, kolei żelaznych i telegrafów;

c) wszelkie sprawy finansów Państwa w ogólności, a mianowicie preliminarya budżetu Państwa, sprawdzenie zamkniętych rachunków Państwa, tudzież rezultatów szafunku finansowego, zaciąganie nowych pożyczek, konwersya istniejących długów Państwa, sprzedaż, przemiana, obciążenie nieruchomego majątku Państwa, podwyższanie istniejących i zaprowadzanie nowych podatków, danin i opłat.

Podatki, daniny i opłaty pobiérane będą wedle ustaw istniejących, dopóki takowe nie będą zmienione stosownie do urządzenia.

Dług Państwa oddany jest pod kontrolę Rady Państwa.

§. 11.

Przedmioty prawodawcze, wspólne wszystkim Królestwom i krajom, z wyjątkiem krajów korony węgierskiéj, należą wedle art. III. dyplomu z dnia 20. Października 1860. r. do zakresu działalności Rady Państwa, urządzeniu odpowiedniego bez uczestnictwa w niéj Członków z krajów korony węgierskiéj.

Do téj przeto scislejszéj Rady Państwa należą, wyjąwszy wymienione w §. 10. sprawy, wszystkie przedmioty prawodawstwa, które nie są wyraźnie przekazane statutami krajowemi pojedynczym Sejmom krajowym, w scislejszéj Radzie Państwa reprezentowanym.

Toż samo tyczé się także takich samych przedmiotów, pozostawionych Sejmom krajowym w tym przypadku, gdy dotyczący Sejm krajowy wniosek zrobi, żeby rzecz spólnie była traktowaną.

W razie zachodzących wątpliwości pod względem kompetencyi scislejszéj Rady Państwa w sprawach spólnego prawodawstwa w obec kompetencyi pojedynczego Sejmu krajowego, w scislejszéj Radzie Państwa reprezentowanego, rozstrzyga Cesarz na wniosek scislejszéj Rady Państwa.

§. 12.

Propozycye do ustaw wchodzą do Rady Państwa w formie przedstawień rządowych.

Niemniéj téż i Radzie Państwa służy prawo proponowania ustaw w przedmiotach, jéj zakresu działalności dotyczących (§§. 10. i 11.) Do wszystkich takich ustaw potrzebną jest zgodność obu Izb, i sankcya Cesarza.

§. 13.

Jeżeli podczas tego, gdy Rada Państwa nie jest zebraną, zajdzie potrzeba pilnych zarządzeń w przedmiocie jakim, do jéj zakresu działalności należącym, Ministeryum obowiązaném będzie, na najbliższéj Radzie Państwa przedstawić powody rozporządzenia i rezultaty tegoż.

§. 14.

Do prawomocnéj uchwały całéj, a względnie scislejszéj Rady Państwa konieczną jest w każdéj Izbie bezwzględna większość głosów Członków obecnych.

Wnioski do zmian w niniejszéj ustawie zasadniczéj wymagają w obu Izbach większości najmniéj dwóch trzecich części głosów.

§. 15.

Członkowie Izby Posłów nie mogą przyjmować od wyborców swoich jakichkolwiek instrukcyj.

§. 16.

Wszyscy Członkowie Rady Państwa wykonywać mają swoje prawo glosowania osobiście.

§. 17.

Funkcya Członków, wysłanych z jakowego kraju do Izby Posłów, ustaje z dniem zebrania się nowego Sejmu krajowego.

Ci mogą znowu do Izby Posłów być wybranymi.

Jeżeli który z Członków umrze, albo wymagany tu przymiot osobisty straci, albo ciągle przeszkodzonym jest pełnić obowiązki Członka Rady Państwa, wówczas nowy wybor ma być przedsiębranym.

§. 18.

Odroczenie Rady Państwa, równie téż rozwiązanie Izby Posłów dzieje się z rozporządzenia cesarskigo. W razie rozwiązania odbywają się nowe wybory w myśl §. 7.

§. 19.

Ministrowie, Kanclerze Nadworni, i Szefowie władz centralnych mają prawo brania udziału we wszystkich obradach, i zastępywania przedstawień swoich albo osobiście, albo przez Delegowanego.

Muszą téż na żądanie każdego razu być słuchani. Prawo udziału w głosowaniu o tyle tylko mają, o ile są Członkami Izby.

§. 20.

Posiedzenia obu Izb Rady Państwa są jawne. Każdéj Izbie służy prawo, wykluczyć wyjątkowo jawność, jeżeli tego żąda Prezydent lub przynajmniéj dziesięciu Członków, i jeżeli tak Izba po wydaleniu słuchaczy postanowi.

§. 21.

Bliższe postanowienia co do toku czynności, co do wzajemnego tudzież zewnętrznego znoszenia się obu Izb, osobnym regulaminem skreślone będą.

Załącznik II. do Nr. 1.

Statut krajowy

i ustawa o wyborach na Sejm krajowy,

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Księstwem Krakowskiém.

Statut krajowy.

Rozdział piérwszy.

O Reprezentacyi krajowéj w ogólności.

§. 1.

Królestwo Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Księstwem Krakowskiém reprezentowaném będzie w sprawach krajowych przez Sejm krajowy.

§. 2.

Prawa Reprezentacyi krajowéj przysłużające, do zakresu jéj działalności należące, wykonywane będą albo przez sam Sejm, albo przez Wydział krajowy.

§. 3.

Sejm krajowy składa się ze stu pięćdziesięciu członków, a to:

a) z trzech Arcybiskupów we Lwowie, dwóch Biskupów w Przemyślu, Biskupa tarnowskiego, Biskupa stanisławowskiego względnie aż do jego installacyi, z gr. kat. Sufragana lwowskiego;

b) z Rektorów uniwersytetów, krakowskiego i lwowskiego;

c) ze stu cztérdziestu i jednego Posłów wybranych, jakoto:

I. z cztérdziestu cztérech Posłów z klassy wielkich posiadaczy gruntowych;

II. z dwudziestu trzech Posłów miast, w ustawie wyborczéj wymienionych, i Izb handlowych i przemysłowych;

III. z siedmdziesięciu cztérech Posłów reszty gmin Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Krakowem.

§. 4.

Do kierownictwa Sejmu krajowego mianuje Cesarz z grona onegoż Marszałka krajowego i Zastępcę jego.

§. 5.

Bliższe postanowienia co do prawa wybiérania i obiéralności, co do rozdzielenia Posłów na okręgi wyborcze, mające być utworzonemi, tudzież co do postępowania przy wyborze, zawarte są w ustawie wyborczéj dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Krakowem.

§. 6.

Czas trwania funkcyj Marszałka krajowego i Zastępcy jego, tudzież wybranych Członków Sejmu krajowego (peryod sejmowy) ustanawia się na sześć lat.

Wybory Posłów na Sejm krajowy nie mogą być od wyborców odwołane.

Po upływie normalnego peryodu sejmowego, albo też, gdyby Sejm piérwéj był rozwiązanym, równie jak w przypadkach, gdyby tym czasem który z Członków wystąpił, ze świata zeszedł, lub wymagana do obiéralności kwalifikacyę utracił, rozpisane będą nowe wybory.

Byli Posłowie Sejmu krajowego mogą znowu być wybrani.

§. 7.

Posłom, na Sejm krajowy wybranym, nie wolno przyjmować instrukcyj, ani też wykonywać inaczéj prawa głosowania, jak tylko osobiście.

§. 8.

Sejm krajowy zbiérać się ma w skutek najwyższego zwołania w powszechności raz w roku, a to w główném mieście Lwowie, jeżeli Cesarz nic innego nie postanowi.

§. 9.

Posłowie winni są na wstępie do Sejmu krajowego w miejsce przysięgi złożyć w ręce Marszałka krajowego przyrzeczenie, iż zachowają Cesarzowi wierność i posłuszeństwo, przestrzegać będą ustaw, i sumiennie wypełniać obowiązki swoje.

§. 10.

Marszałek zagaja Sejm krajowy przez Cesarza zwołany, przewodniczy na posiedzeniach Zgromadzenia i kieruje rozprawami; on też zamyka Sejm po ukończeniu czynności, lub w skutek najwyższego polecenia.

Sejm krajowy może każdego czasu, nawet podczas regularnego peryodu sejmowego, przez Cesarza być rozwiązanym, z równoczesném zarządzeniem nowych wyborów.

§. 11.

Wydział krajowy, jako zawiadowczy i wykonawczy organ Reprezentacyi krajowéj, składa się pod przewodnictwem Marszałka z sześciu Członków z grona sejmu krajowego wybranych.

Marszałek mianuje w razach przeszkody Zastępcę do kierownictwa w Wydziale krajowym z grona tegoż.

§. 12.

Z grona Sejmu wybranym będzie jeden z Członków Wydziału krajowego przez Posłów klassy wielkich posiadaczy gruntowych (§. 3. I.), jeden przez Posłów klassy wyborców miast i Izb handlowych i przemysłowych (§. 3. II.), a jeden przez Posłów klassy wyborców gmin wiejskich (§. 3. III.).

Dalszych trzech Członków Wydziału krajowego wybierze pojedynczo całe Zgromadzenie sejmowe z łona swego.

Każdy wybor takowy odbywa się bezwzględną głosów większością.

Jeżeli za pierwszym i drugim aktem wyborczym bezwzględna głosów większość do skutku nie przyjdzie, wówczas przedsięwziąć należy ściślejszy wybor między onemi dwiema osobami, które w drugim akcie wyborczym najwięcéj głosów otrzymały.

W razie równości głosów rozstrzyga los.

§. 13.

Dla każdego Członka Wydziału sejmowego wybrany będzie Zastępca tym sposobem, jak to w powyższym paragrafie wskazano.

Jeżeliby kto z Członków Wydziału, podczas gdy Sejm nie jest zebrany, ze świata zszedł, wystąpił, lub na dłuższy czas w sprawowaniu interesów, Wydziału dotyczących, przeszkodzonym był, zająć powinien miejsce jego ten Zastępca, który do zastąpienia onego Członka Wydziału wybranym jest.

Jeżeli zaś Sejm krajowy zebranym jest, przedsięwziętym będzie nowy wybor w miejsce stale brakującego Członka Wydziału.

§. 14.

Urzędowanie Członków Wydziału krajowego i ich Zastępców trwać będzie tak długo, jak urzędowanie Sejmu krajowego, który ich wybrał. Toż atoli trwa i po upływie peryodu Sejmu krajowego, tudzież w razie rozwiązania Sejmu krajowego dopóty jeszcze, dopóki z nowego Sejmu krajowego nie będzie inny Wydział ustanowiony.

Wystąpienie z Sejmu krajowego pociąga oraz za sobą i wystąpienie z Wydziału krajowego.

§. 15.

Członkowie Wydziału krajowego obowiązani są osiąść we Lwowie.

Ci dostają roczne wynagrodzenie z zasobów krajowych, którego wysokość Sejm krajowy oznacza.

Rozdział drugi.

O zakresie działalności Reprezentacyi krajowéj.

I. Zakres działalności Sejmu krajowego.

§. 16.

Sejm krajowy powołany jest do spółdziałania przy wykonywaniu władzy prawodawczéj w miarę postanowień cesarskiego dyplomu z d. 20. Października 1860., nr. 226. Dz. pr. Pań., i wysyłać ma do Izby Posłów Rady Państwa trzydziestu ośmiu Członków, jak to ustanowioném jest w §. 6. ustawy zasadniczéj o Reprezentacyi Państwa.

Wybor tych Członków odbywać się ma w sposób, w §. 7. ustawy zasadniczéj o Reprezentacyi Państwa ustanowiony.

Rozdzielenie wybrać się mających członków do Izby Posłów na pojedyncze okręgi, miasta i korporacye, ustanowioném jest w dodatku do niniejszego statutu krajowego.

§. 17.

Propozycye do ustaw, tyczących się spraw krajowych, przedłożone będą jako rządowe Sejmowi krajowemu. Także i Sejmowi krajowemu przysłuża prawo proponowania ustaw w sprawach krajowych.

Do każdéj ustawy krajowéj potrzeba przyzwolenia Sejmu krajowego i sankcyi Cesarza.

Wnioski do ustaw, przez Cesarza albo Sejm krajowy odrzucone, nie mogą na tém samém posiedzeniu być ponawiane.

§. 18.

Za sprawy krajowe uznają się:

I. Wszelkie rozporządzenia, tyczące się:

1. kultury krajowéj;
2. budowli publicznych, kosztem krajowym podejmowanych;
3. zakładów dobroczynności, udotowanych z zasobów krajowych;
4. budżetu i składania rachunków krajowych, tak

a) co do przychodów krajowych z zarządu majątku, do kraju należącego, z podatków na cele krajowe, i z użycia kredytu krajowego, jak

b) co do wydatków krajowych zwyczajnych i nadzwyczajnych.

II. Bliższe rozporządzenia w obrębach ustaw powszechnych względem

1. spraw gminnych;
2. spraw kościelnych i szkolnych;
3. dostarczania podwód, tudzież prowidowania i kwatérowania wojska; nakoniec

III. rozporządzenia w innych przedmiotach, dobra kraju i potrzeb jego dotyczących, a postanowieniami osobnemi przekazanych Reprezentacyi krajowéj.

§. 19.

Sejm krajowy powołany jest:

1. do obradowania i czynienia wniosków:

a) w przedmiocie obwieszczonych powszechnych ustaw i urządzeń, pod względem ich szczególnego oddziaływania na dobro kraju, tudzież

b) aby wydane były takie powszechne ustawy, i zaprowadzone zostały urządzenia, jakich wymagają potrzeby i dobro kraju;

2. do przedkładania propozycyj we wszystkich przedmiotach, względem których Rząd rady jego zasięga.

§. 20.

Sejm krajowy staranie miéć będzie o utrzymanie majątku, Stanów się tyczącego (domestykalnego), niemniéj innego majątku krajowego, będącego wedle pochodzenia jego lub przeznaczenia własnością Galicyi wraz z Krakowem, tudzież o zachowanie funduszów i zakładów, kosztem Stanów lub kraju założonych i utrzymywanych.

Uchwały Sejmu krajowego, pociągające za sobą pozbycie, stałe obciążenie, lub zastawienie majątku piérwotnego, wymagają cesarskiego zezwolenia.

§. 21.

Sejm krajowy zarządza majątkiem domestykalnym, i rzeczą, kredytu i długów kraju się tyczącą, oraz staranie ma o dopełnienie obowiązków, jakie w téj mierze kraj na sobie ma.

Tenże zarządza i szafuje funduszem krajowym, i funduszem oswobodzenia gruntów Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Krakowem, przestrzegając ściśle wskazanych prawem celów, i przeznaczeń funduszów rzeczonych.

§. 22.

Sejm krajowy obraduje i uchwala względem dostarczenia środków, potrzebnych mu w wykonaniu działalności jego co się tycze celów krajowych, majątku, funduszów i zakładów krajowych, o ile dochody z istniejącego majątku głównego nie są dostateczne.

Tenże prawo ma w tym celu nakładać i pobiérać dopłaty do bezpośrednich podatków cesarskich aż do wysokości dziesięciu procentów. Wyższe dopłaty do bezpośredniego podatku, lub inne nakłady opłat krajowych, wymagają cesarskiego zezwolenia.

§. 23.

Działalność Sejmu krajowego w sprawach gminnych określona jest ustawą gminną, lub własnemi statutami gminnemi.

§. 24.

O spółdziałającym i nadzorującym wpływie Sejmu krajowego w sprawach podatkowych, mianowicie co się tyczé rozkładu, poboru i odwozu cesarskich podatków bezpośrednich, osobne przepisy stanowią.

§. 25.

Sejm krajowy stanowi o systemizowaniu stanu osób, i płacy urzędników i sług, Wydziałowi krajowemu przydzielić, lub dla pojedynczych przedmiotów administracyjnych ustanowić się mających; tenże stanowi o sposobie ich nominacyi i dyscyplinarnego z nimi postępowania, o pensyach i zaopatrzeniach, tudzież o zasadach instrukcyj, jakie onymże celem wykonywania służby udzielone być mają.

II. Zakres działalności Wydziału krajowego.

§. 26.

Wydział krajowy sprawuje zwyczajne czynności administracyjne, odnoszące się do majątku krajowego, funduszów krajowych, i zakładów, oraz kieruje i kontroluje służbę urzędników i sług podwładnych.

Tenże zdaje sprawę Sejmowi krajowemu tak z czynności powyższych, jak z przeprowadzenia wykonalnych uchwał Sejmu, i brać winien wnioski w sprawach krajowych pod obradę przygotowawczą dla Sejmu krajowego, za zleceniem tegoż, lub z własnego popędu.

§. 27.

Wydział krajowy wykonywa przysłużające krajowi lub byłym Stanom ziemskim prawa patronatu i prezentacyi, prawo proponowania lub mianowania kandydatów na miejsca fundacyjne lub stypendya, tudzież przyjmowania ich do zakładów i instytutów stanowych.

§. 28.

Wydział krajowy zastępuje Reprezentacyę krajową we wszystkich interesach prawnych.

Dokumenta, w imieniu Reprezentacyi krajowéj wystawiać się mające, będą przez Marszałka krajowego i dwóch Członków Wydziału podpisane, i pieczęcią krajową opatrzone.

Jakim sposobem nastąpić ma ogłoszenie rozpraw odbywanych, o tém stanowić będzie Sejm krajowy.

§. 41.

Nie wolno Sejmowi krajowemu znosić się z Reprezentacyą żadnego innego kraju koronnego, ani téż wydawać obwieszczeń. Deputacye nie będą do Zgromadzenia Sejmu krajowego przypuszczane, prośby zaś przyjmować może Sejm wtenczas tylko, jeżeli mu przez którego z Członków podane będą.

Wysélanie Deputacyj Sejmu krajowego do Najwyższego Dworu nastąpić może tylko za uprzedniém pozyskaniem zezwolenia cesarskiego.

§. 42.

Wydział krajowy winien będzie przekazane sobie czynności w gronie obradować i załatwiać.

Do ważności uchwały wymaga się obecności przynajmniéj cztérech Członków Wydziału. Marszałek krajowy, jeżeliby uchwałę wydziału krajowego uważał z dobrem powszechném niezgodną, albo z ustawami istniejącemi sprzeczną, prawo i obowiązek miéć będzie, wstrzymać wykonanie, i bezzwłocznie rzecz tę przez Namiestnika do najwyższéj decyzyi przedłożyć.

§. 43.

Wydział krajowy tylko z Sejmem, z którego wyszedł, znosić się może, i wydawać ogłoszenia tylko w sprawach administracyjnych, jemu przekazanych.

Deputacyj Wydział krajowy przyjmować nie może.

Ustawa wyborcza.

I. O okręgach wyborczych i miejscach wyborów.

§. 1.

Pod względem wyboru Posłów z klassy wielkich posiadaczy gruntowych tworzyć będzie każdy z poniżéj wymienionych obwodów jeden okrąg wyborczy.

Do wyboru uprawnieni każdego obwodu tworzą jedno ciało wyborcze, i wybiérać mają: w obwodzie krakowskim sześciu, w brzeżańskim, przemyskim, złoczowskim, czortkowskim, tarnowskim, tarnopolskim, sanockim, samborskim i żółkiewskim po trzech, w sandeckim, rzeszowskim, stryjskim, stanisławowskim i kołomyjskim po dwóch Posłów, nareszcie w obwodzie lwowskim jednego Posła.

Miejscem wyboru w każdym obwodzie jest miasto obwodowe.

§. 2.

Pod względem wyboru Posłów z miast tworzy główne miasto Lwów jeden okrąg wyborczy;

Równie tworzą miasta: *a*) Kraków, *b*) Przemyśl, *c*) Stanisławów, *d*) Tarnopol, *e*) Brody, *f*) Jarosław, *g*) Drohobycz, *h*) Biała, *i*) Nowy-Sącz, *k*) Tarnów, *l*) Rzeszów, *m*) Sambor, *n*) Stryj, *o*) Kołomyja, każde jeden okrąg wyborczy, i są oraz miejscami wyborów.

§. 3.

Lwów wybiéra cztérech, Kraków trzech Posłów, a każde z innych, w §. 2. wymienionych miast, po jednemu.

Wszyscy do wyboru uprawnieni każdego miasta tworzą jedno ciało wyborcze.

§. 4.

Każda z Izb handlowych i przemysłowych we Lwowie, Krakowie i Brodach wybiéra po jednemu Posłowi na Sejm krajowy.

Co się tyczé tych wyborów, tworzyć będą Członkowie i Zastępcy każdéj Izby ciało wyborcze.

§. 5.

Co do wyboru Posłów z gmin wiejskich tworzą powiaty polityczne:

1. Lwów, Winniki, i Szczerzec razem, jeden okrąg wyborczy;
2. Gródek i Janów razem, jeden okrąg wyborczy;
3. Brzeżany i Przemyślany razem, jeden okąg wyborczy;
4. Bóbrka i Chodorów razem, jeden okrąg wyborczy;
5. Rohatyn i Bursztyn razem, jeden okrąg wyborczy;
6. Podhajce i Kozowa razem, jeden okrąg wyborczy;
7. Zaleszczyki i Tłuste razem, jeden okrąg wyborczy;
8. Borszczów i Mielnica razem, jeden okrąg wyborczy;
9. Czortków, Jazłowiec i Budzanów razem, jeden okrąg wyborczy;
10. Kopyczyńce i Husiatyn razem, jeden okrąg wyborczy;
11. Kołomyja, Gwoździec, i Peczeniżyn razem, jeden okrąg wyborczy;
12. Horodenka i Obertyn razem, jeden okrąg wyborczy;
13. Kossów i Kuty razem, jeden okrąg wyborczy;
14. Śniatyn i Zabłotów razem, jeden okrąg wyborczy;
15. Przemyśl i Niżankowice razem, jeden okrąg wyborczy;
16. Jarosław, Sieniawa, i Radymno razem, jeden okrąg wyborczy;
17. Jaworów i Krakowiec razem, jeden okrąg wyborczy;
18. Mościska i Sądowa-Wisznia razem, jeden okrąg wyborczy;
19. Sambor, Stare-Miasto, i Starasól razem, jeden okrąg wyborczy;
20. Turka i Borynia razem, jeden okrąg wyborczy;

21. Drohobycz i Podbuż razem, jeden okrąg wyborczy;
22. Rudki i Komarno razem, jeden okrąg wyborczy;
23. Łąka i Medenice razem, jeden okrąg wyborczy;
24. Sanok, Rymanów, i Bukowsko razem, jeden okrąg wyborczy;
25. Lisko, Baligród, i Lutowiska razem, jeden okrąg wyborczy;
26. Dobromil, Ustrzyki, i Bircza razem, jeden okrąg wyborczy;
27. Dubiecko i Brzozów razem, jeden okrąg wyborczy;
28. Stanisławów i Halicz razem, jeden okrąg wyborczy;
29. Bohorodczany i Sołotwina razem, jeden okrąg wyborczy;
30. Manasterzyska i Buczacz razem, jeden okrąg wyborczy;
31. Nadwórna i Delatyn razem, jeden okrąg wyborczy;
32. Tyśmienica i Tłumacz razem, jeden okrąg wyborczy;
33. Stryj i Skole razem, jeden okrąg wyborczy;
34. Dolina, Bolechów, i Rożniatów razem, jeden okrąg wyborczy;
35. Kałusz i Wojniłów razem, jeden okrąg wyborczy;
36. Mikołajów i Żurawno razem, jeden okrąg wyborczy;
37. Tarnopol, Ihrowice, i Mikulińce razem, jeden okrąg wyborczy;
38. Skałat i Grzymałów razem, jeden okrąg wyborczy;
39. Zbaraż i Medyń razem, jeden okrąg wyborczy;
40. Trembowla i Złotniki razem, jeden okrąg wyborczy;
41. Złoczów i Gliniany razem, jeden okrąg wyborczy;
42. Łopatyn, Brody, i Radziechów razem, jeden okrąg wyborczy;
43. Busk, Kamionka strumiłowa i Olesko razem, jeden okrąg wyborczy;
44. Załośce i Zborów razem, jeden okrąg wyborczy;
45. Żółkiew, Kulików, i Mosty-Wielkie razem, jeden okrąg wyborczy;
46. Bełz, Uhnów, i Sokal razem, jeden okrąg wyborczy;
47. Lubaczów i Cieszanów razem, jeden okrąg wyborczy;
48. Rawa i Niemirów razem, jeden okrąg wyborczy;
49. Kraków, Mogiła, Liszki, i Skawina razem, jeden okrąg wyborczy;
50. Chrzanów, Jaworzno, i Krzeszowice razem, jeden okrąg wyborczy;
51. Bochnia, Niepołomice, i Wiśnicz razem, jeden okrąg wyborczy;
52. Brzesko, Radłów, i Wojnicz razem, jeden okrąg wyborczy;
53. Wieliczka, Podgórze, i Dobczyce razem, jeden okrąg wyborczy;
54. Jasło, Brzostek, i Frysztak razem, jeden okrąg wyborczy;
55. Gorlice i Biecz razem, jeden okrąg wyborczy;
56. Dukla, Krosno, i Żmigród razem, jeden okrąg wyborczy;
57. Rzeszów i Głogów razem, jeden okrąg wyborczy;
58. Łańcut i Przeworsk razem, jeden okrąg wyborczy;
59. Leżajsk, Sokołów, i Ulanów razem, jeden okrąg wyborczy;
60. Rozwadów, Tarnobrzég, i Nisko razem, jeden okrąg wyborczy;

61. Tyczyn i Strzyżów razem, jeden okrąg wyborczy;
62. Nowy-Sącz, Grybów, i Ciężkowice razem, jeden okrąg wyborczy;
63. Stary-Sącz i Krynica razem, jeden okrąg wyborczy;
64. Nowy-Targ i Krościenko razem, jeden okrąg wyborczy;
65. Limanowa i Skrzydlna razem, jeden okrąg wyborczy;
66. Tarnów i Tuchów razem, jeden okrąg wyborczy;
67. Dąbrowa i Żabno razem, jeden okrąg wyborczy;
68. Dębica i Pilzno razem, jeden okrąg wyborczy;
69. Ropczyce i Kolbuszów razem, jeden okrąg wyborczy;
70. Mielec i Zassów razem, jeden okrąg wyborczy;
71. Wadowice, Kalwarya, i Andrychów razem, jeden okrąg wyborczy;
72. Kenty, Biała, i Oświecim razem, jeden okrąg wyborczy;
73. Myślenice, Jordanów, i Maków razem, jeden okrąg wyborczy;
74. Żywiec, Ślemień, i Milówka razem, jeden okrąg wyborczy.

§. 6.

Miejscem wyborczém w każdym okręgu wyborczym, utworzonym dla wyboru Posłów gmin wiejskich, jest siedlisko politycznego urzędu powiatowego tego politycznego powiatu, który w §. 5. przy ustanowieniu każdego powiatu wyborczego najpiérwéj jest wymienionym.

§. 7.

Każdy z okręgów wyborczych, w §. 5. wyszczególnionych, jednego Posła wybiéra.

Wyborcy wszystkich w jednym okręgu wyborczym położonych gmin (wyjąwszy miasta, wedle §. 2 do wyboru Posłów uprawnione), tworzą jedno ciało wyborcze.

II. O prawie wyborczém i obiéralności.

§. 8.

Posłowie z klassy wyborców wielkich posiadaczy gruntowych wybiérani będą wprost przez pełnoletnich, do związku Państwa Austryackiego należących posiadaczy takich dóbr tabularnych, od których należytość roczna w podatkach cesarskich realnych (z wyjątkiem dopłaty wojennéj) wynosi najmniéj sto złotych waluty austryackiéj.

§. 9.

Między kilkoma spółposiadaczami posiadłości tabularnéj do wyboru uprawniającéj, ten tylko z nich wybiérać może, którego oni ku temu upoważnią.

Posiadanie dwóch lub więcéj dóbr tabularnych, od których należytość roczna w podatkach realnych cesarskich (wyjąwszy doplatę wojenną) razem wziąwszy przynajmniéj sto złotych wal. austr. wynosi, uprawnia również do wyboru.

§. 10.

Względem tych dóbr tabularnych do wyboru uprawniających, które są w posiadaniu korporacyi, lub towarzystwa jakiego, prawo wyboru przez tę osobę będzie wykonywaném, która wedle istniejących norm prawnych lub społeczeńskich powołaną jest do zastępowania korporacyi lub towarzystwa na zewnątrz.

Gminy, znajdujące się w posiadaniu dóbr tabularnych, do wyboru uprawniających, nie mogą jako takie wykonywać tego prawa wyborczego.

§. 11.

Posłowie miast w §. 2. wyszczególnionych wybiérani będą wprost przez piérwsze dwie trzecie części wszystkich członków gminnych, uklassyfikowanych wedle wysokości rocznéj ich powinności w podatkach bezpośrednich, którym ustawa gminna z d. 17. Marca 1849. nr. 70. Dziennika praw Państwa, przyznaje czynne prawo wyboru.

Do rzędu tych policzone być mają jako wyborcy także i te osoby, którym §. 28. 2. powyższéj ustawy, równie jak rozporządzenie ministeryalne z dnia 7. Marca 1850. nr. 116. Dziennika praw Państwa, przyznaje czynne prewo wyboru wedle osobistéj ich kwalifikacyi.

§. 12.

Wybór Posłów gmin wiejskich odbywać się ma przez wyborców wybranych.

Każda gmina okręgu wyborczego wybiéra na każde pięćset mieszkańców jednego wyborcę. Jeżeli wypadłe z podziału liczby mieszkańców przez 500 pozostałości wynoszą dwieście pięćdziesiąt, lub więcéj, uważane być mają za pięćset; jeżeli zaś mniéj jak dwieście pięćdziesiąt wynoszą, nie będą uwzględniane.

Pomniejsze gminy, których liczba mieszkańców nie dochodzi pięciuset, wybiérają jednego wyborcę.

§. 13.

Wyborcy każdéj gminy wybrani będą przez piérwsze dwie trzecie części wszystkich członków gminnych, uklassyfikowanych wedle wysokości rocznéj ich powinności w podatkach bezpośrednich, którym ustawa gminna z dnia 17. Marca 1849. nr. 170. Dziennika praw Państwa, przyznaje czynne prawo wyboru.

Do rzędu tych policzone być mają jako wyborcy także i te osoby, którym §. 28., 2. powyższéj ustawy, niemniéj rozporządzenie ministeryalne z dnia 7. Marca 1850. r. nr. 116. Dziennika praw Państwa, przyznaje czynne prawo wyboru wedle osobistéj ich kwalifikacyi.

§. 14.

Pełnoletni, do związku Państwa Austryackiego należący posiadacze posiadłości tabularnéj, nie znajdującéj się w związku gminy, od któréj należytość roczna w podatkach realnych cesarskich (z wyjątkiem dopłaty wojennéj) nie wynosi najmniéj sto złotych wal. austr., winien jako wyborca udział miéć w wyborze Posła gmin wiejskich tego okręgu wyborczego, w którym posiadłość położona jest.

Zpomiędzy kilku spółposiadaczy posiadłości takowéj, ten tylko jako wyborca wystąpić może, którego oni ku temu upoważnią.

§. 15.

Każdy wyborca wykonywać może swe prawo wyborcze tylko w jednym okręgu wyborczym, i w zasadzie tylko osobiście.

Wyjątkowo mogą do wyboru uprawnieni z klassy wyborców wielkich posiadaczy gruntowych wykonywać swe prawo głosowania przez pełnomocnika; tenże musi w téjto klassie wyborców do wyboru być uprawnionym, i zastępywać może tylko jednego do wyboru uprawnionego.

Kto do wyboru uprawniony jest w klassie wielkich posiadaczy gruntowych, nie może wybiérać w żadnym okręgu wyborczym obu innych klass wyborców; a kto do wyboru uprawnionym jest w okręgu wyborczym miast, w §. 2. wyszczególnionych, nie może w żadnéj gminie wiejskiéj wybiérać.

Uprawnieni do wyboru w klassie wielkich posiadaczy gruntowych, którzy w więcéj jak jednym obwodzie dobra posiadają, wykonywać mają swe prawo wyborcze w tym obwodzie, gdzie leży najwyżéj opodatkowana posiadłość ich.

Jeżeli do wyboru uprawniony z klass wyborców miast i gmin wiejskich jest członkiem kilku gmin, tedy wykonywać może prawo wyborcze tylko w gminie zwyczajnego zamieszkania swego.

§. 16.

Na Posła do Sejmu krajowego obieralnym jest każdy, kto

a) jest obywatelem Państwa Austryackiego;

b) liczy lat trzydzieści wieku swego;

c) znajduje się w pełném używaniu praw cywilnych, i

d) uprawniony jest do wyboru Posłów na Sejm krajowy wedle postanowień poprzedzających §§. 8. aż do 14. w jednéj z klass wyborców kraju, a to albo w klassie wielkich posiadaczy gruntowych, albo w klassie miast, albo w klassie gmin wiejskich.

Te same warunki co do wybiéralności dotyczą także Posłów Izb handlowych i przemysłowych.

§. 17.

Od wykonywania prawa wyborczego i od obiéralności wykluczonemi są:

a) osoby, które zbrodni lub wykroczenia jakiego, lub przestępstwa, z chciwości zysku wynikłego, albo publiczną obyczajność naruszającego winnemi uznane, lub téż od zaskarzenia o zbrodnię lub wykroczenie, albo przestępstwo z chciwości zysku wynikłe, li tylko dla niedostateczności dowodów uwolnionemi zostały;

b) osoby, które z powodu jakiego czynu karygodnego, pod *a*) oznaczonego, pod śledztwo pociągnięte zostały, jak długo śledztwo to trwa; tudzież

c) osoby, względem których majątku konkurs ogłoszono, lub postępowanie ugodne zaprowadzono, jak długo trwa rozprawa konkursowa, albo ugodna, a po ukończeniu rozprawy, jeżeli w téj mierze nie zostały uznane wolnemi od winy.

III. O rozpisaniu i przygotowaniu wyborów.

§. 18.

Wezwanie do przedsiębrania wyboru dzieje się w powszechności zapomocą rozporządzeń Namiestnika, w których oznaczonym być ma dzień, kiedy przedsiębranym być winien wybór Posłów w miejscach wyborczych, niniejszą ustawą wyborczą wskazanych.

Dzień do wyboru w ten sposób ma być oznaczonym, iżby wszelkie ku temu potrzebne przygotowania przed nadejściem onegoż mogły być ukończone.

§. 19.

Rozpisanie powszechnych wyborów na Sejm krajowy w tén sposób uczynioném być ma, iż najprzód Posłowie gmin wiejskich, potém Posłowie miast i Izb handlowych i przemysłowych, a nakoniec Posłowie z klassy wielkich posiadaczy gruntowych wybranymi, i wybory dla każdéj z piérwszych dwu klass wyborców w całym kraju w tym samym dniu przedsiębrane będą.

§. 20.

Rozpisanie powszechnych wyborów obwieszczoném być ma przez gazety krajowe i plakaty we wszystkich gminach królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Księstwem Krakowskiém.

Rozpisanie pojedynczych wyborów obwieszczoném być ma, co się tyczé klassy wyborców wielkich posiadłości gruntowych, przez gazety krajowe, co się tyczé klassy wyborców miast i gmin wiejskich, przez plakaty w gminach, okrąg wyborczy tworzących.

§. 21.

Wszyscy do wyboru uprawnieni, którzy wedle postanowień niniejszéj ustawy wyborczéj tworzą jedno ciało wyborcze, mają w osobną listę być wciągnieni.

Lista wyborców każdego ciała wyborczego powinna przez organ, który do sporządzenia onéjże powołanym jest, w ewidencyi być utrzymywaną, i dla przedsiębrania wyboru w dwóch exemplarzach spisana.

§. 22.

Listę wyborców dla ciała wyborczego wielkich posiadaczy gruntowych, tudzież spis osób, które wedle postanowienia §. 14. prawo mają w jednym okręgu wyborczym gmin wiejskich brać udział w wyborze Posła do Sejmu krajowego jako wyborcy, ma Namiestnik wedle obwodów sporządzić, i przez zamieszczenie do gazet krajowych obwieścić, z wyznaczeniem cztérnastodniowego terminu do reklamacyj, liczyć się mającego od dnia obwieszczenia.

Reklamacye, po upływie terminu wniesione, jako opóźnione odrzucić należy.

§. 23.

Czy reklamacye, dotyczące zapisania osób, do wyboru nie uprawnionych, lub opuszczenia mających prawo do wyboru, są uzasadnione lub nie uzasadnione, o tém Namiestnik stanowić będzie, któremu téż prawo przysłuża, z urzędu przedsiębrać sprostowania listy wyborców z klassy wielkich posiadaczy gruntowych aż do dnia wyboru.

§. 24.

Skoro lista wyborców ciała wyborczego wielkich posiadaczy gruntowych, i spis wyborców, wedle §. 14. powołanych, po nastąpioném rozstrzygnieniu w przedmiocie reklamacyj wcześnie podanych, sprawdzone zostaną, winien będzie Namiestnik udzielić wyciągi z nich Naczelnikom obwodowym, względnie Naczelnikom powiatowym w miejscach wyborczych. Ci obowiązani są pojedynczym wyborcom, względnie powołanym wyborcom wystawić i doręczyć karty legitymacyjne, które zawiérać mają nazwisko i miejsce zamieszkania do wyboru uprawnionego, tudzież miejsce, dzień i godzinę aktu wyborczego.

Wyborcom z klassy wielkich posiadaczy gruntowych, w kraju zamieszkałym, mają karty legitymacyjne być przesłane, zaś wyborcy, zagranicą mieszkający, wezwani będą przez gazety krajowe do odebrania kart legitymacyjnych.

§. 25.

Lista wyborców w każdém z miast, w §. 2. wymienionych, sporządzoną być winna przez przełożonego gminy, z scisłém przestrzeganiem postanowień §§. 11. i 17., i podpisaną przez Naczelnika władzy politycznéj, któréj miasto podléga, przy potwierdzeniu należytego sporządzenia.

§. 26.

Władza polityczna, wedle powyższego paragrafu do potwierdzenia należytego sporządzenia list wyborców w miastach powołana, winna będzie wyborcom wpisanym wystawić i doręczyć karty legitymacyjne, które zawiérać mają nazwisko i miejsce zamieszkania do wyboru uprawnionego, tudzież miejsce, dzień i godzinę aktu wyborczego.

§. 27.

Celem wyboru Posłów gmin wiejskich ustanowić winna władza polityczna powiatowa na każdą gminę, w jéj okręgu się znajdującą (z jedynym wyjątkiem miast w §. 2. wyszczególnionych), wedle stanu ludności miejscowéj, wypadłego z ostatniego obliczenia, stosownie do przepisu §. 12., ilość wyborców, w każdéj gminie wybrać się mających, i podać do wiadomości przełożonego gminy z tém zleceniem, ażeby zrobił i przedłożył spis członków gminnych, uprawnionych wedle postanowień §§. 13. i 17. do wyboru wyborców.

§. 28.

Przełożony politycznéj władzy powiatowéj winien po nadejściu spisu członków gminy, uprawnionych do wyboru wyborców, oznaczyć dzień, godzinę i miejsce do przedsiębrania wyboru tego, delegować komissarza, którybywyborem kierował, i oznajmić o tych zarządzeniach wcześnie przełożonego gminy z tém zleceniem, aby do przedsięwzięcia wyboru wezwał członków gminy, do wyboru uprawnionych.

§. 29.

Komissarz wyborczy winien będzie spis członków gminy, prawo głosowania mających, zbadać, należyte onego sporządzenie, niemniéj uskutecznione wezwanie wyborców potwierdzić, i spis do wyboru uprawnionych wraz z przygotowaną listą głosowania przełożonemu gminy wręczyć, który spólnie z komissarzem wyborczym komissyę wyborczą stanowi.

§. 30.

Wybor wyborców odbyć się ma w dniu wyznaczonym, o godzinie ustanowionéj, i w miejscu zgromadzenia wskazaném, bez względu na liczbę wyborców obecnych, przyczém postanowienia następujących §§. 37., 38., 39., tudzież 41. aż do 45. łącznie, w analogiczne wejść mają zastosowanie.

Każdy wyborca wymieni tyle nazwisk, ile wyborców ma być wybranych.

Do ważności wyboru wyborców potrzebna jest bezwzględna większość głosów.

Jeżeli takowa w piérwszém głosowaniu nie będzie osiągniętą, należy daléj postępować wedle postanowień §§. 46., 47. i 48.

§. 31.

Naczelnik politycznego powiatu sprawdzić ma w każdéj gminie legalność wyboru wyborców, i jeżeli nie okazuje się potrzeba nowego wyboru, który natychmiast przy wyszczególnieniu powodów zarządzonym być ma, wpisać wybranych do listy wyborców całego politycznego powiatu, w dwóch exemplarzach sporządzić się mającéj.

§. 32.

Gdy po odbytym wyborze wyborców we wszystkich gminach wiejskich powiatu lista wyborców uzupełnioną została, Naczelnik powiatowy polityczny wystawić i doręczyć ma wyborcom karty legitymacyjne, zawiérające bieżący numer listy powiatowéj, wyborców nazwisko, i miejsce zamieszkania wyborcy, tudzież miejsce, dzień i godzinę wyboru Posła na Sejm krajowy.

Listy wyborców tych powiatów, których miejsce urzędowe nie jest oraz miejscem wyboru, przesłane być mają wraz z aktami dotyczącemi wyboru wyborców Naczelnikowi politycznego urzędu powiatowego w siedlisku miejsca wyborczego, przeznaczonego dla okręgu wyborczego, od którego téż celem wypełnienia kart legitymacyjnych zasięgnięte być mają dalsze informacye co do miejsca, dnia i godziny czynności wyborczéj.

§. 33.

Naczelnik politycznego urzędu powiatowego w siedlisku miejsca wyborczego, przeznaczonego dla okręgu wyborczego, powinien listy wybranych i wedle §. 14. powołanych wyborców wszystkich powiatów politycznych, w jeden okrąg wyborczy zespolonych, zestawić w jednę główną listę wyborców okręgu wyborczego, i w dwóch exemplarzach przygotować do aktu wyborczego.

IV. O wyborze Posłów na Sejm krajowy.

§. 34.

Kierunek aktu wyborczego, w każdém ciele wyborczém przedsiębrać się mającego w obecności Komissarza cesarskiego, poruczonym będzie Komissyi wyborczéj, z ciała wyborczego utworzonéj, a składać się mającéj:

1. w każdém ciele wyborczém wielkich posiadaczy gruntowych, z trzech Członków przez uprawnionych do wyboru, a dwóch przez Naczelnika obwodowego mianowanych;

2. w każdém ciele wyborczém miast, w §. 2. wyszczególnionych, z Burmistrza lub ustanowionego przezeń Zastępcy, i dwóch Członków Reprezentacyi gminnéj miejsca wyborczego, tudzież z cztérech Członków, przez Komissarza wyborczego mianowanych;

3. w każdém ciele wyborczém gmin wiejskich, z trzech Członków ciała wyborczego przez Komissarza wyborczego, a cztérech przez wybranników mianowanych.

§. 35.

Karty legitymacyjne, wydane wyborcom, a względnie wyborcom wybranym lub powołanym, upoważniają ich do wstępu do przeznaczonéj lokalności wyborczéj, i służyć im mają oraz za wezwanie, iż winni będą bez dalszego zawezwania stawić się do wyboru w dniu tamże wymienionym, i o godzinie oznaczonéj.

§. 36.

W dniu wyboru, o godzinie oznaczonéj, i w miejscu ku temu wskazaném rozpocznie się czynność wyborcza bez względu na ilość zgromadzonych wyborców ukonstytuowaniem Komissyi wyborczéj, która z grona swego mianuje Prezydującego, i odbiéra listy wyborców wraz z przygotowanemi spisami głosowania.

§. 37.

Prezydujący Komissyi wyborczéj przywiéść ma zgromadzonym wyborcom na pamięć treść §§. 16. i 17. ustawy wyborczéj o kwalifikacyach do obiéralności wymaganych, objaśnić im sposób postępowania przy głosowaniu i liczeniu głosów, i wezwać ich, ażeby głosy swoje wedle własnego przeświadczenia bez wszelkich samolubnych względów ubocznych oddawali, jak to wedle najlepszéj swéj wiedzy i sumienia dla powszechnego dobra za najzbawienniejsze uważają.

§. 38.

Jeżeli kto przed rozpoczęciem głosowania przeciw uprawnieniu wyborczemu osoby jakiéj, w liście wyborczéj wymienionéj, zarzuty robi, i twierdzi, iż ta od czasu sporządzenia list wyborców postradała własność jaką, do wykonania prawa wyborczego wymaganą, Komissya wyborcza rzecz tę natychmiast i bez przypuszczenia rekursu rozstrzygać ma.

§. 39.

Głosowanie samo rozpoczyna się od tego, iż Członkowie Komissyi wyborczéj, o ile są do wyboru uprawnieni, głosy swe oddają.

Następnie przez jednego z Członków Komissyi wyborczéj wywoływani będą wyborcy do oddania głosów w tym porządku, w jakim imiona ich w liście wyborców są zapisane.

Do wyboru uprawnieni, którzy na zgromadzenie wyborcze przyjdą po wywołaniu imion ich, oddawać mają głosy swe dopiéro po odczytaniu całéj listy wyborców, i zgłosić się w tym celu do Komissyi wyborczéj.

§. 40.

Każdy do głosowania wywołany wyborca wymienić ma przy oddaniu swéj karty legitimacyjnéj z dokładném oznaczeniem tę osobę, którą sobie życzy miéć Posłem na Sejmie krajowym.

Jeżeli na jedno ciało wyborcze przypada dwóch lub więcéj Posłów, wówczas każdy wyborca wymienić winien tyle nazwisk, ile Posłów ma być wybranych.

§. 41.

Jeżliby się przy głosowaniu ukazały wątpliwości względem tożsamości wyborcy, Komissya wyborcza rzecz tę natychmiast rozstrzyga bez przypuszczenia rekursu.

§. 42.

Każde głosowanie wciągnioném będzie w przygotowane ku temu rubryki podwójnego spisu głosów obok nazwiska wyborcy.

Zaciąganiem głosów do jednego spisu zajmuje się pisarz, który przydzielonym być ma Komissyi wyborczéj przez Komissarza wyborczego, a jednocześnie do drugiego spisu, stanowiącego jako lista wtóra kontrolę zaciągania, jeden z Członków Komissyi wyborczéj.

§. 43.

Głosy pod warunkami lub z dołączeniem poleceń dawane komu, co ma być wybranym, nie są ważne.

O ważności lub nieważności głosów pojedynczych stanowić ma natychmiast Komissya wyborcza, nie przypuszczając rekursu.

§. 44.

Wybor musi w powszechności w ciągu przeznaczonego na to dnia być ukończonym. Gdyby zaś zachodziły okoliczności, będące na przeszkodzie rozpoczęciu, postępowi lub ukończeniu wyboru, natenczas czynność wyborcza na dzień następny odłożoną lub przedłużoną być może przez Komissyę wyborczą, z przyzwoleniem Komissarza wyborczego. O tém zawiadomieni być mają wyborcy w sposób, jaki w miejscu jest zwyczajny.

§. 45.

Gdy wszyscy obecni wyborcy głosy swe podadzą, Prezydujący Komissyi wyborczéj głosowanie ogłosić ma za skończone, poczém podwójny spis głosowania przez Komissyję wyborczą i Komissarza wyborczego podpisanym, i natychmiast skrutynowanie rozpoczętém będzie.

Rezultat ukończonego obliczenia głosów Prezydujący natychmiast Komissyi wyborczéj ogłosić powinien.

§. 46.

Do ważności wyboru każdego Posła na Sejm krajowy potrzebna jest bezwzględna większość głosów.

W wypadku równości głosów rozstrzyga w każdym razie los, który wyciągnąć ma Prezydujący Komissyi wyborczéj.

§. 47.

Jeżeliby przy głosowaniu na jednego lub drugiego wybrać się mającego Posła nie wypadła taka większość głosów, wówczas przedsięwziętém będzie drugie skrutynium, a gdyby i przy tém potrzebna większość głosów do skutku nie przyszła, przystąpi się do scislejszego wyboru.

§. 48.

Przy sciślejszym wyborze ograniczyć się mają wyborcy do tych tylko osób, które w drugiém skrutynium po tych, które bezwzględną głosów większość osiągnęły, względnie najwięcéj głosów za sobą miały.

Liczba osób, pod scislejszy wybór poddać się mających, będzie zawsze dwa razy tak wielka, jak liczba Posłów, wybrać się jeszcze mających.

Głos przypadający w trzeciém skrutynium na osobę nie wprowadzoną do wyboru scislejszego, za nieważny ma być uważany.

§. 49.

Gdy potrzebna ilość Posłów należycie wybraną została, protokół czynności wyborczéj będzie zamknięty, przez Członków Komissyi wyborczéj i Komissarza cesarskiego podpisany wspólnie, przy załączeniu spisów głosowania i list obliczenia głosów, a względem wyboru Posłów gmin wiejskich także przy równoczesném załączeniu aktów wyboru wyborców zapieczętowany, napisem treść wyrażającym opatrzony, i Komissarzowi cesarskiemu dla przesłania go Namiestnikowi oddany.

§. 50.

Namiestnik, po przejrzeniu nadesłanych mu aktów wyborczych, każe wydać i doręczyć certyfikat wyboru każdemu wybranemu Posłowi, przeciw któremu nie zachodzi żaden z powodów od obieralności wyłączających, §. 17. unormowanych.

Certyfikat ten upoważnia Posła wybranego do wstępu na Sejm krajowy i stanowi dopóty przypuszczenie ważności jego wyboru, dopóki nie będzie uznaném, że rzecz przeciwnie się ma.

§. 51.

Namiestnik przesłać ma wszelkie akta wyborcze Wydziałowi krajowemu, który je rozpoznać, i z tego relacyę zdać ma Sejmowi krajowemu, któremu przysłuża rozstrzygnienie względem przypuszczenia wybranych do Sejmu (§. 30. statutu krajowego).

V. Postanowienie końcowe.

§. 52.

W ciągu trwania piérwszego peryodu Sejmu krajowego mogą wnioski do zmian w postanowieniach niniejszéj ustawy wyborczéj uchwalone być bezwzględną głosów większością Sejmu krajowego, o ile tenże w ogólności zdolnym jest wedle §. 38. statutu krajowego do stanowienia uchwały.

Po upływie piérwszego sześcioletniego peryodu Sejmu krajowego potrzeba do uchwały Sejmu krajowego na wnioski względem zmian ustawy wyborczéj, obecności najmniéj trzech czwartych części wszystkich Członków, tudzież przyzwolenia najmniéj dwóch trzeciech części obecnych.

Dotatek

do statutu krajowego dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Księstwem Krakowskiém.

I.

Rozdzielenie trzydziestu ośmiu Członków, wysłać się mających przez Sejm krajowy do Izby Posłów Rady Państwa na pojedyncze okręgi, miasta i korporacye, ustanawia się w sposób następujący:

Sejm krajowy wybrać ma:

1. Z uprawnionych wedle §. 3. a) i b) statutu krajowego do głosowania wirylnego dziewięciu Członków; i z czterdziestu czterech Posłów z klassy wielkich posiadaczy gruntowych, razem trzynastu Członków;
2. z czterech Posłów głównego miasta Lwowa jednego Członka;
3. z trzech Posłów Izb handlowych i przemysłowych jednego Członka,
4. z czterech Posłów okręgów wyborczych, wymienionych w §. 2. pod a), h) ustawy wyborczéj dla Sejmu krajowego, jednego Członka;
5. z trzech Posłów okręgów wyborczych, tamże pod i), k), l) wymienionych, jednego Członka;
6. z czterech Posłów okręgów wyborczych, tamże pod b), f), g), m) wymienionych, jednego Członka;
7. z trzech Posłów okręgów wyborczych, tamże pod c), n), o) wymienionych, jednego Członka;
8. z dwóch Posłów okręgów wyborczych, tamże pod d), e) wymienionych, jednego Członka;

9. z siedmiu Posłów okręgów wyborczych, wymienionych w §. 5. pod 1., 2., 19., 20., 21., 22., 23. ustawy wyborczéj dla Sejmu krajowego, dwóch Członków;
10. z cztérech Posłów okręgów wyborczych, wymienionych tamże pod 3., 4., 5., 6., jednego Członka;
11. z cztérech Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 7., 8., 9., 10. wymienionych, jednego Członka;
12. z cztérech Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 11., 12., 13., 14. wymienionych, jednego Członka;
13. z cztérech Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 15., 16., 17., 18. wymienionych, jednego Członka;
14. z pięciu posłów okręgów wyborczych, tamże pod 24., 25., 26., 27., 56. wymienionych, jednego Członka;
15. z pięciu Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 28., 29., 30., 31., 32. wymienionych, jednego Członka;
16. z cztérech Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 33., 34., 35., 36. wymienionych, jednego Członka;
17. z cztérech Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 37., 38., 39., 40. wymienionych, jednego Członka;
18. z cztérech Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 41., 42., 43., 44. wymienionych, jednego Członka;
19. z cztérech Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 45., 46., 47., 48. wymienionych, jednego Członka;
20. z dziewięciu Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 49., 50., 51., 52., 53., 71., 72., 73., 74. wymienionych, dwóch Członków;
21. z jedenastu Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 54., 57., 58., 59., 60., 61., 66., 67., 68., 69., 70. wymienionych, trzech Członków;
22. z pięciu Posłów okręgów wyborczych, tamże pod 55., 62., 63., 64., 65. wymienionych, jednego Członka.

II.

Wnioski, dotyczące zmian powyższego rozdziału, należą do kompetencyi Rady Państwa, i traktowane być mają wedle postanowień §. 14. ustawy zasadniczéj o Reprezentacyi Państwa.

2.

(w Dzienniku praw Państwa, części IX. nr. 21., wydanéj dnia 28. Lutego 1861.),

My Franciszek Józef piérwszy, z Bożéj łaski Cesarz Austryacki,

Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi; Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiążę Austryi; Wielki Książę Toskany i Krakowa: Książę Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy i Bukowiny; Wielki Książę Siedmiogrodu; Margrabia Morawii; Książę Górnego i Dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastalli, Oświecima i Zatora, Cieszyna, Fryulu, Raguzy i Zadry; uksiążęcony Hrabia Hubsburga i Tyrolu, Kyburga, Gorycyi i Gradyski; Książę Trydentu i Bryxenu; Margrabia Górnéj i Dolnéj Luzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.: Pan Tryestu, Kattary i na Marchii Windyjskiéj: Wielki Wojewoda Województwa Serbii i t. d. i t. d.

Obwieszczamy i wiadomo czynimy:

Gdyśmy, powodowani chęcią, widzieć jak najrychléj zebrane Sejmy krajowe wszystkich Królestw i krajów Naszych w miejscach, ustawą oznaczonych, a Radę Państwa, patentem z dnia dzisiejszego ustanowioną, w Naszém głównem i rezydencyonalném mieście Wiédniu, zwołali już Sejmy krajowe w Naszych Królestwach, Węgierskiém, Kroackiém i Slawońskiém na zasadzie postanowień zatwierdzonych, i gdy Sobie zastrzegamy zwołanie Sejmu krajowego Siedmiogrodzkiego na podstawie postanowień przez Nas się wydać mających, w skutek wniosków podanych, rozporządzamy niniejszém, co następuje:

I. Sejmy krajowe w Czechach, Dalmacyi, Galicyi i Lodomeryi z Krakowem, Austryi poniżéj i powyżéj Anizy, Salcburgu, Styryi, Karyntyi, Krainie, na Bukowinie, w Morawii, Szląsku, Tyrolu, Forarlbergu, Istryi, Gorycyi i Gradysce, tudzież w Tryeście wraz z okręgiem jego, zwołują się na dzień 6. Kwietnia 1861. r. do wskazanych ustawą miejsc zgromadzenia.

II. Rada Państwa zwołaną jest na dzień 29. Kwietnia 1861. do Naszego głównego i rezydencyonalnego miasta Wiédnia.

Dan w Naszém główném i rezydencyonalném mieście Wiédniu dnia dwudziestego szóstego Lutego w roku tysiąc ośmset sześćdziesiątym piérwszym, panowania Naszego trzynastym.

Franciszek Józef m. p.

Arcyksiążę Rajner m. p.

Rechberg m. p., **Mecséry** m. p., **Degenfeld** m. p.,
Schmerling m. p., **Lasser** m. p., **Szécsen** m. p.,
Plener m. p., **Wickenburg** m. p., **Pratobevera** m. p.

Z najwyższego rozkazu:
Ransonnet m. p.

3.

Cesarski patent,

(Dziennik praw Państwa, część IX. nr. 22., wydana dnia 28. Lutego 1861.),

mocą którego rozwiązanie stałéj i wzmocnionéj Rady Państwa rozporządzoném, ustanowienie Rady Stanu zarządzoném, i statut dla téjże obwieszczoném zostaje.

My Franciszek Józef Piérwszy,

z Bożéj łaski Cesarz Austryacki;

Król Węgierski i Czeski, Król Lombardyi i Wenecyi, Dalmacyi, Kroacyi, Slawonii, Galicyi, Lodomeryi i Illiryi; Król Jerozolimy i t. d.; Arcyksiążę Austryi; Wielki Książę Toskany i Krakowa; Książę Lotaryngii, Solnogrodu, Styryi, Karyntyi, Krainy i Bukowiny; Wielki Książę Siedmiogrodu; Margrabia Morawii; Książę Górnego i Dolnego Szląska, Modeny, Parmy, Piacency i Gwastalli, Oświecima i Zatora, Cieszyna, Fryulu, Raguzy i Zadry; uksiążę-

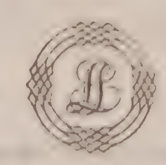
cony Hrabia Habsburga i Tyrolu, Kyburga, Gorycyi i Gradyski; Książę Trydentu i Bryxenu; Margrabia Górnéj i Dolnéj Luzacyi i na Istryi; Hrabia Hohenembsu, Feldkirchu, Bregencu, Sonnenberga i t. d.; Pan Tryestu, Kattary i na Marchii Windyjskiéj; Wielki Wojewoda Województwa Serbii i t. d. i t. d.

Uchwaliliśmy po wysłuchaniu Naszéj Rady Ministrów, co następuje:

Po piérwsze: Stała i wzmocniona Rada Państwa jest rozwiązaną, postanowienia patentu z dnia 13. Kwietnia 1851. r., reskryptu gabinetowego z dnia 20. Siérpnia 1851. r., tudzież patentu z dnia 5. Marca 1860. r., tracą moc swoję.

Po drugie: Ustanowioną zostaje Rada Stanu, któréj przeznaczenie, stanowisko i skład unormowane jest statutem załączonym.

Dan w Naszém główném i rezydencyonalnym mieście Wiédniu dnia dwudziestego szóstego Lutego w roku tysiąc ośmset sześćdziesiątym piérwszym, panowania Naszego trzynastym.

Franciszek Jósef m. p.

Arcyksiążę Rajner m. p.

Rechberg m. p., **Mecséry** m. p., **Degenfeld** m. p.,
Schmerling m. p., **Lasser** m. p., **Szécsen** m. p.,
Plener m. p., **Wickenburg** m. p., **Pratobevera** w. p.

Za najwyższym rozkazem:
Ransonnet m. p.

Załącznik do Nr. 3.

Statut dla Rady Stanu.

§. 1.

Rada Stanu składa się z Prezydenta i kilku Radców Stanu.

§. 2.

Prezydent Rady Stanu ma rangę Ministra.

Tenże powoływanym będzie do zasiadania na Radzie Ministrów, nie biorąc udziału w głosowaniu.

§. 3.

Cesarz mianuje Prezydenta Rady Stanu, i Radców Stanu.

§. 4.

Przy mianowaniu Radców Stanu brać się będzie odpowiedni wzgląd na odznaczające się zdolności i doświadczenie w administracyi sądowéj, finansowéj, wojskowéj i politycznéj, jakotéż na dokładną znajomość stosunków Królestw i krajów pojedynczych.

§. 5.

Rada Stanu ma w ogólności przeznaczenie doradczo wspiérać Cesarza Ministeryum Jego rozsądkiem, wiadomościami i doświadczeniem Członków swoich celem osiągnienia zasad stałych, dojrzałych, i z sobą zgodnych.

Mianowicie projekta do ustaw, które Reprezentacyom Państwa lub krajów pojedynczych, albo z inicyatywy tychże wychodząc do najwyższéj sankcyi mają być przedłożone, tudzież ważne, znaczenie norm mające rozporządzenia w sprawach administracyjnych, winny Radzie Stanu do obrady być przekazane.

Cesarz zastrzega sobie zasięgać zdania Rady Stanu także i w innych sprawach.

Osobna ustawa, statut ten uzupełniająca oznaczy, jaki zakres działalności przysłużać ma Radzie Stanu pod względem rozstrzygania sporów o kompetencye, tudzież w sprawach spornych, prawa publicznego się tyczących, i jakim torem i sposobem ona funkcye te wykonać winna.

§. 6.

Polecenia do zdania opinii wystósowane będą do Prezydenta Rady Stanu albo na rozkaz Cesarza, albo w skutek uchwały Rady Ministrów przez Prezydenta téjże.

Prezydent Rady Stanu upoważniony jest przybiérać do uczestnictwa przy obradach Rady Stanu odznaczające się osoby bez względu, czy piastują jaki urząd publiczny lub nie, jeżeliby ich wiadomości, pogląd lub doświadczenia wywrzéć mogły wpływ na gruntowne rozstrzygnienie przedmiotu jakiego.

§. 7.

Ze względem na artykuł poprzedni Prezydent Rady Stanu przydzielać będzie czynności pojedynczym Członkom Rady Stanu, i naznaczać uczestników obrady.

Czy opinia ma wyjść od całéj Korporacyi Rady Stanu, czy téż od jednego z jéj Wydziałów, to zawisło wedle natury przedmiotu od roztrzygnięcia Prezydenta.

Opinię Rady Stanu podpisywane być mają przez jéj Prezydenta, tudzież Referenta.

§. 8.

Tak Rada Stanu, jak każdy zosobna Członek pod względem opinij swoich i zdań używają samodzielności, i zupełnéj niezawisłości.

§. 9.

Każdy Minister lub Szef władzy centralnéj, do którego zakresu działalności należy przedstawienie, będące przedmiotem narad w Radzie Stanu, prawo miéć będzie brać udział w tych naradach, i przez Prezydenta Rady Stanu zaproszony, na takowych być obecny.

Tym celem dokładnie ma być zawiadomiony przez Prezydenta Rady Stanu. Przy głosowaniu zdanie jego liczyć się nie będzie.

§. 10.

Prezydent Rady Stanu opinię onéjże przedkładać będzie do dalszego użytku albo wprost Cesarzowi, albo Prezydentowi Rady Ministrów.

§. 11.

Prezydent Rady Ministrów może na dotyczące posiedzenia Rady Ministrów przybiérać tego lub onego, kilku lub wszystkich Członków Rady Stanu.

§. 12.

Postanowienia, tyczące się liczby i rangi Radców Stanu, przysięgi i płacy onychże, równie jak ich Prezydenta Stanu, osób pomocniczych, i toku załatwiania czynności, pozostawiają się oddzielnemu regulaminowi.

§. 29.

Nadto Wydział krajowy sprawować ma wszelkie inne także czynności dotychczasowego Wydziału Stanów, o ile takowe nie będą na inne organa przeniesione, lub w skutek zmienionych stosunków uchylone.

§. 30.

Wydział krajowy obmyśléć ma potrzebne przygotowania do odbywania posiedzeń sejmowych, tudzież postarać się o lokalności, i je w należytym stanie utrzymać i urządzić dla Reprezentacyi krajowéj i urzędów, tudzież organów jej wprost podwładnych.

§. 31.

Wydział krajowy rozpoznawać ma wykazy wyboru nowo-wstępujących Posłów do Sejmu krajowego, i zdawać o tém relacyę Sejmowi krajowemu, któremu przysłuża rozstrzygnienie o przypuszczeniu wybranych.

§. 32.

Bliższe postanowienia względem czynności, należących do Wydziału krajowego, tudzież względem sposobu ich załatwiania pozostawia się instrukcyi, wydać się mającéj przez Sejm krajowy, zaś co się tyczé wpływu na sprawy gminne, równie jak na sprawy podatków cesarskich, ustawom gminnym i podatkowym.

Rozdział trzeci.

O toku czynności.

§. 33.

Sejm krajowy, zebrany w skutek nastąpionego wedle statutu zwołania, traktować i załatwiać winien czynności, do zakresu jego działania należące, na posiedzeniach.

Posiedzenia będą przez Marszałka zarządzone, zagajane, i zamykane.

§. 34.

Posiedzenia Sejmu krajowego są jawne. Wyjątkowo może miéć miejsce posiedzenie poufne, gdy tego zażąda albo Prezydujący, albo przynajmniej pięciu Członków, a po wydaleniu słuchaczy za tém się Sejm oświadczy.

§. 35.

Pojedyncze przedmioty obradowania wchodzą przed Sejm krajowy:

a) albo jako przedłożenia rządowe przez Marszałka krajowego;

b) albo jako przedłożenia Wydziału krajowego, lub Wydziału specyalnego, przez wybor ze Sejmu krajowego, i podczas funkcyj jego utworzonego;

c) albo na wniosek Członków pojedynczych. Samoistne wnioski pojedynczych Członków, nie odnoszące się do jakiego przedłożenia Rządu lub Wydziału, muszą wprzód Marszałkowi na pismie być oznajmione, i uprzednio pod obradę w Wydziale wzięte. Wnioski czynione w przedmiotach, nie należących do zakresu Sejmu krajowego, wyłączone będą z pod obrady przez Marszałka krajowego.

§. 36.

Marszałek oznaczy, w jakim porządku przedmioty mają być traktowane.

Przedłożenia rządowe, wchodzące do Sejmu krajowego, mają przed wszystkiemi innemi przedmiotami obradowemi być traktowane i załatwiane.

§. 37.

Namiestnik Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Księstwem Krakowskiém, lub delegowani przezeń Komisarze mają prawo, zasiadać na Sejmie krajowym, i każdego czasu głos zabiérać; w głosowaniu mają wtenczas tylko udział, jeżeli są Członkami Sejmu krajowego.

Gdyby przy niektórych rozprawach potrzebném lub pożądaném było zeslanie Członków władz rządowych, dla udzielenia wiadomości i objaśnień, winien Marszałek krajowy udawać się do Przełożonych władz dotyczących.

§. 38.

Do stanowienia uchwały na Sejmie krajowym trzeba obecności więcéj niż połowy całéj liczby wszystkich Członków, a do ważności uchwały bezwzględnéj głosów większości obecnych. W przypadku równości głosów, wniosek pod obradę wzięty za odrzucony ma być uważany.

Do uchwał na wnioski, dotyczące zmian statutu krajowego, trzeba obecności przynajmniéj trzech czwartych części wszystkich Członków, a przyzwolenia przynajmniéj dwóch trzecich części obecnych.

§. 39.

Głosowanie odbywa się w powszechności ustnie, lecz może także nastąpić przez podniesienie, lub nieruszenie się z miejsca, jeżeli to Prezydujący za stosowne uzna. Wybory lub obsadzenia przedsiębrane będą zapomocą kartek głosowania.

§. 40.

Odbywane na Sejmie krajowym rozprawy mają przy załączeniu protokołów posiedzeń przez Namiestnika do najwyższéj wiadomości być podane.

Sprawozdanie Wydziału krajowego

o zmianach Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. roku.

Wysoki Sejmie!

Już podczas pierwszej sesyi Sejmu krajowego galicyjskiego w 1861. r. okazały się wnioski i petycye o zmianę Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej, celem zaprowadzenia odpowiedniejszego interesom kraju składu Reprezentacyi krajowej, i tak: użalali się dzierżawcy większych majętności z różnych okolic kraju, w podaniach zbiorowych, na wykluczenie ich od udziału w wyborach i od prawa obieralności;— w tym samym duchu użalali się księża wikaryusze, w ogóle księża obu obrządków, nie mający juryzdykcyi samoistnej; — wytykano także wadliwość zastosowania do wyborów Sejmowych Ustawy gminnej z 1849 r., obcej zupełnie naszemu krajowi. Miasto Śniatyn domagało się prawa wyboru własnego posła; a kilkanastu posłów postawiło wniosek, ażeby Biskup krakowski zaliczonym był do składu Reprezentacyi krajowej.

Jakoż uchwałą Sejmową z 25. kwietnia 1861. r. otrzymał Wydział krajowy polecenie przedłożenia na najbliższem zebraniu Sejmu krajowego wniosków względem zmian odpowiednich Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej.

Wydział krajowy nie wywiązał się z polecenia tego na zebraniu Sejmu krajowego w 1863. r., a to z powodu, iż uzasadnioną miał nadzieję, że podczas owej sesyi Sejmowej przyjdzie do skutku Ustawa gminna, która będzie musiała wpłynąć na wnioski pod względem zmian co do składu Sejmu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej.

Tymczasem wniosły w 1863. r. znów miasta Bochnia i Myślenice petycye, — pierwsze o prawo wyboru swego własnego posła na Sejm krajowy, — drugie o wyłączenie z okręgów wyborczych włościańskich, i o połączenie kilku miast w osobny okrąg wyborczy z prawem wybierania osobnego posła.

W skutek tych petycyj polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu Uchwałą z 27. Stycznia 1863 roku, ażeby, nie czekając na uchwalenie i wprowadzenie w życie Ustawy gminnej, przedłożył Sejmowi projekt do wniosku względem zmiany Ustaw zasadniczych, o ile takowe Reprezentacyi miast na Sejmie krajowym dotyczą, a to w celu, ażeby miasta w Sejmie liczniej były reprezentowane.

Po zapadnięciu tej uchwały nadeszły jeszcze petycye miast: Zaleszczyki, Kenty i Wadowice o oddzielenie ich od Gmin wiejskich przy wyborach poselskich.

Jednakże odroczono niebawem posiedzenia, i zamknięto sesyę Sejmową z 1863. r. niespodziewanie.

Przed otwarciem teraźniejszej sesyi Sejmowej podało miasto Sanok do Wydziału krajowego prośbę o wyjednanie mu prawa wybierania posła własnego, a miasteczko Rozwadów o prawo wybierania posła w połączeniu z kilku innemi miasteczkami.

W pierwszych zaraz tygodniach teraźniejszej sesyi Sejmowej nadeszły liczne podania miast i miasteczek, domagających się większego uwzględnienia przy wyborach posłów do Sejmu krajowego, a wedle treści tych, przez miasta i miasteczka wniesionych petycyj, można żądania w tychże wyrażone podzielić na następujące kategorye. I tak petycyonują:

1) o wyłączenie przy wyborach z Gmin wiejskich, i o prawo do wyboru własnych posłów w połączeniu z innemi miastami lub miasteczkami: Rozwadów, Sieniawa, Mościska, Grybów, Dobczyce, Brzozów, Sucha, Myślenice, Radymno, Niżankowice, Krakowiec, Dobromil, Kałusz, Jordanów, Stary-Sambor, Sądowa-Wisznia, Sokal, Husaków;

2) o przyznanie prawa do wyboru własnego posła: Bolechów, Jaworów, Krosno, Stary-Sącz, Gródek, Mikołajów, Gorlice, Sanok, Wieliczka, Brzeżany, Śniatyn, Bochnia, Maków, Żołkiew, Złoczów, Lisko, Żydaczów, Czortków, Rohatyn;

3) o podwyższenie w ogóle liczby posłów miejskich, i o uwzględnienie przy tem podwyższeniu: Sokołów, Tyczyn, Frysztak, Nisko, Tarnobrzeg, Przeworsk, Strzyżów, Niebylec, Ulanów, Sędziszów, Głogów, Kańczuga, Łańcut, Żołynia, Limanowa, Leżajsk, Kenty, Nowytarg, Oświecim, Biecz;

4) o wybor jednego posła przez wszystkie w Ordynacyi wyborczej nie wymienione miasta i miasteczka każdego obwodu: Jasło;

5) o podwyższenie liczby posłów z miast, które posłów już wybierają, mianowicie: Kołomyja o drugiego posła, wybrać się mającego zpomiędzy ludności chrześciańskiej, — a Lwów o przyznanie prawa do wyboru jeszcze czterech posłów.

Pod względem powiększenia liczby posłów miejskich, postawił również poseł Skrzyński Ludwik wniosek: aby liczba posłów miejskich w stosunku do siły i ważności stanu mieszczańskiego i jego interesów podniesioną była, a to bez umniejszenia liczby posłów z Gmin, i z klasy większych posiadaczy.

Uchwałą z dnia 16. Lutego 1866. r. polecił Wysoki Sejm załatwienie tego wniosku Wydziałowi krajowemu.

Prócz miast i miasteczek petycyonują zaś pod względem zmiany Sejmowej Ordynacyi wyborczej:

a) dzierżawcy większych posiadłości obwodu samborskiego, przemyskiego i tarnopolskiego o przyznanie im pod względem wyborów do Reprezentacyi krajowej, prawa wyboru i obieralności; nareszcie:

b) księża wikaryusze z obwodu rzeszowskiego, i ksiądz Pniewski Felix, proboszcz z Jaworowa, o nadanie tychże samych praw księżom administratorom, komendarzom i wikaryuszom obu obrządków.

Te objawy życzeń kraju, w szczególności zaś petycye, najliczniej przez miasta i miasteczka wniesione, dowodzą, że kraj nasz uczuł najbardziej potrzebę zmian Ustaw zasadniczych, celem przyznania żywiołowi miejskiemu liczniejszej reprezentacyi w Sejmie krajowym; — poruszono wszakże temi petycyami i wnioskami również i inne niedostateczności pod względem uprawnienia w wyborach także innych warstw obywatelstwa krajowego, nieuwzględnionego dotychczas w składzie naszej Reprezentacyi krajowej.

Poruszone temi petycyami różnorodne żądania, jakoteż wzgląd na uchwałę Wysokiego Sejmu z 25. Kwietnia 1861. r., zlecającą Wydziałowi krajowemu w ogólnych wyrazach przedłożenie projektu do zmian w Statucie krajowym i w Sejmowej Ordynacyi wyborczej, — włożyły na Wydział krajowy obowiązek zastanowienia się, azali w ogóle cały Statut krajowy i Sejmowa Ordynacya wyborcza nie winny być wzięte pod ścisłe rozpoznanie, celem poczynienia takich zmian, jakie by się okazały najstosowniejszemi, i najbardziej odpowiadającemi odrębnym, naszemu krajowi właściwym stosunkom i potrzebom.

Jeżeli zważymy, że kraj nasz różni się od reszty krajów bardziej niż każden inny zpomiędzy tychże, co do rozwoju umysłowego i materyalnego, jakoteż pod względem swej przeszłości i zupełnie odrębnych szczególnych stosunków i potrzeb; — że zaś Statuta krajowe i Sejmowe Ordynacye wyborcze, królestwom i krajom nadane, nie różnią się tak dalece między sobą w postanowieniach zasadniczych, — to już wzgląd ten jedyny może doprowadzić do wniosku, że te krajowi naszemu nadane ustawy nie odpowiadają w zupełności szczególnym stosunkom i potrzebom kraju naszego, zwłaszcza co do składu Reprezentacyi krajowej.

Wprowadzając jednakże zmiany do Ustaw zasadniczych, należy postępować z wielką oględnością. — Zmiany podobne winny się zasadzać na gruntownem doświadczeniu dłuższego czasu, a przerwy w czynnościach naszego Sejmu, doznane w pierwszym peryodzie Sejmowym, brak Ustawy gminnej, i brak wszelkiego bezpośredniego doświadczenia, o ile ta wszelkich urządzeń reprezentacyjnych najważniejsza podstawa okaże się u nas odpowiednią w życiu praktycznem, — były i są przyczyną, dlaczego dotąd nie mogliśmy się wzbogacić takim zasobem własnych doświadczeń dość gruntownych i wszechstronnych, abyśmy dziś już ze wszelką spokojnością i pewnością zbawiennego skutku przystąpić mogli do ogólnej rewizyi Statutu kraj owego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej.

Porę obecną zaś uważamy pod tym względem za tem mniej stosowną, że Najjaśniejszy Pan, zawieszając Manifestem z 20. Września 1865. r. działalność Ustawy względem Reprezentacyi Państwa, zastrzegł

sobie przedłożenie rezultatów rozpraw Reprezentacyj wschodnich królestw, na wypadek, gdyby zawierały modyfikacyę ustaw zasadniczych, legalnym reprezentantom innych królestw i krajów, by ich równie ważne orzeczenie usłyszeć i uwzględnić.

Przewidziane tem zastrzeżeniem możliwe, a dziś prawdopodobne zmiany całego ustroju państwowego Monarchii, a nawet stosunku kraju naszego do Monarchii, musiałyby stanowczo spowodować konieczność daleko sięgających zmian w Ustawach zasadniczych.

Oczekujemy wreszcie uchwalenia przez Wysoki Sejm Ustawy gminnej i nowego administracyjnego podziału kraju, — Ustaw, które wpłyną bezsprzecznie na konieczność poczynienia różnych zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej, osobliwie co do postanowień, odnoszących się do Ustawy gminnej z 1849. r., i późniejszych deklaratoryów.

I tak jak n. p. dziś już pożądanem się okazuje zastąpić odpowiednemi wyraźnemi przepisami, odnoszące się do Ustawy gminnej z 1849. r. postanowienia §§. 11. 12. 13. 15. 25. 27. 32. Sejmowej Ordynacyi wyborczej, uważamy przecież za stosowne wstrzymać się z przedłożeniem wniosków dotyczących aż do chwili nadania nam Ustawy gminnej, która podstawą być powinna odpowiednich zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej, ileże zmiany, dziś przedwcześnie uchwalone, możeby znowu musiały być zmienione po uchwaleniu Ustawy gminej.

Stanowcze wszakże polecenie Wysokiego Sejmu nie pozwala nam zwlekać dłużej przedłożenia takich wniosków, mających na celu zmiany Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej, jakie tak co do swej istoty, jakoteż co do silnie w licznych petycyach objawionych życzeń kraju, jako najpilniejsze nam się przedstawiły, i od przyszłej organizacyi gminnej nie są zawisłemi. Przytem uznaliśmy potrzebę zastrzeżenia Sejmowi prawa uchwalania odpowiednich zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej bezwzględną większością głosów na czas dłuższy, poza pierwszy peryod sejmowy sięgający.

Wnioski Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia przedstawione, zawierają:

A. Zmiany Statutu krajowego, jako to:

I). Dodatek do §. 3. Statutu krajowego, powołujący Biskupa krakowskiego i Administratorow dyecezyi; mających godność biskupią, na członków Sejmu krajowego;

II) Dodatek do §. 3. Stat. kraj. przyznający miastom większą liczbę posłów.

B. Zmiany w Sejmowej Ordynacyi wyborczej, mianowicie:

III) Zmianę postanowień §§. 2. i 3. Sejm. Ord. wyb., wymieniającą miasta i miasteczka, którym ustawa prawo wybierania własnych posłów przyznaje;

IV) Dodatek, przyznający prawo wyboru i obieralności obywatelom, zamieszkałym na Obszarach dworskich, do Gminy nie wcielonych;

V) Dodatek, przyznający prawo wybierania przez zastępców posłów posiadaczom dóbr tabularnych którzy nie używają własnowolności, tudzież normujący sposób wykonywania tego prawa przez niewiasty, posiadające dobra tabularne;

VI) Dodatek, przyznający prawo obieralności współposiadaczom majątków nieruchomych;

VII) Zmianę §. 17. Sejm. Ord. wyb. pod względem powodów, wykluczających od prawa wybierania i obieralności;

VIII) Dodatek względem powtarzania czynności, przepisanych co do rozpisania i przygotowania wyborów, i postępowania przy wyborach posłów a względnie wyborców, w razie ubywającego posła w ciągu peryodu Sejmowego;

IX) Zmianę §. 52. Sejm. Ord. wyb., zastrzegającą prawo uchwalania bezwzględną większością głosów zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej w ciągu sześciu sesyj Sejmowych, następujących po pierwszym peryodzie Sejmowym.

Do I.

Statut krajowy, wymieniając w §. 3. lit. *a* Biskupów do składu Sejmu należących, pominął Biskupa krakowskiego, chociaż policzył nawet Biskupa stanisławowskiego. Już podczas pierwszej sesyi Sejmowej w 1861. r. przedstawiło kilkunastu posłów do l. 30/1861 wniosek względem umieszczenia Biskupa krakowskiego w skład Reprezentacyi krajowej.

*

Biskupstwo krakowskie jest dawniejsze od wszystkich galicyjskich, a w senacie Rzeczypospolitej polskiej miał Biskup krakowski pierwsze miejsce po Arcybiskupach: gnieźnieńskim i lwowskim.

Słuszność wymaga, by tak jak zresztą wszystkie inne dyecezye galicyjskie na Sejmie krajowym przez swych Arcypasterzy są reprezentowane, tak też i dyecezya krakowska pominiętą nie była. Okoliczność, że dyecezya krakowska jest od pewnego czasu osieroconą, a Kapituła krakowska wstrzymaną była w wykonaniu prawa wyboru swego Biskupa, odnosi się do względów politycznych.

Dyecezya krakowska może i powinna być zastąpioną na Sejmie, jak długo te przeszkody politycznej natury trwać będą, przez zastępcę Biskupa krakowskiego, to jest przez Administratora dyecezyi krakowskiej. —

Uprawnienie zastępstwa Biskupa krakowskiego przez Administrującego dyecezyę krakowską, zamierzamy osiągnąć przez postanowienie, w artykule drugim wniosku I. zawarte, powołujące w ogóle wszystkich Administratorów dyecezyj na członków Sejmu krajowego, w razie osierocenia jakiejkolwiek stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, jeżeli Administrator piastuje godność biskupią.

Wniosek ten uzasadniony względami winnemi należytemu zastępstwu interesów kościoła, które mogłyby przez czas dłuższy być uszczuplonemi w razie osierocenia dyecezyi, gdyby z powodów od władzy kościelnej niezależnych stolica biskupia przez czas dłuższy obsadzoną nie była.

Wnosimy wszakże, by uprawnienie do zastępstwa służyło tylko Administrującym dyecezye biskupie którzy sami są Biskupami, ileże ze słów i ducha ustaw wypływa, że uprawnienie reprezentantów kościoła do współudziału w Reprezentacyi krajowej zasadza się na ich osobistej wysokiej godności, jako książąt kościoła.

Do II i III.

Ustawa wyborcza z 26. lutego 1861. r., oznaczając odnośnie do §. 3. Stat. kraj. liczbę posłów miast i Izb handlowo-przemysłowych na 23, przyznawszy każdej z Izb handlowo-przemysłowych we Lwowie, Krakowie i Brodach prawo wybierania po jednemu posłowi, utworzyła z 15 miast, to jest: Lwowa, Krakowa, Przemyśla, Stanisławowa, Tarnopola, Brodów, Jarosławia, Drohobyczy, Biały, Nowego-Sącza, Tarnowa, Rzeszowa, Sambora, Stryja i Kołomyi tyleż okręgów wyborczych, z których pierwszy czterech, drugi trzech, reszta po jednemu posłowi, przeto łącznie 20 posłów na Sejm krajowy wybierać mają: wszystkie inne miasta i miasteczka wcieliła Ordynacya do okręgów wyborczych Gmin miejskich.

Królestwo Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem liczy wedle załączonego pod. $^1/_1$ wykazu 85 miast i 234 miasteczek, a że tylko 15 miast wybiera posłów na Sejm krajowy, więc 70 miast i wszystkie 234 miasteczka czyli łącznie 304 Gmin miejskich, rzec można, nie są reprezentowane w Sejmie, albowiem w wyborczych okręgach wiejskich, do których owe miasta i miasteczka są wcielone, liczba wyborców z Gmin wiejskich jest tak przeważną, że na jeden głos miejski przypada co najmniej 10 głosów wiejskich; — wyborcy zaś wiejscy wybierają najczęściej, jak to doświadczenie uczy, zpomiędzy siebie, przysyłają przeto na Sejm przeważnie takich posłów, którzy nie są obznajomieni o tyle ze stosunkami miastom właściwemi, i z odrębnemi ich potrzebami, by mogli być także uważani za reprezentantów interesu miejskiego, odnoszącego się głównie do handlu, przemysłu i rękodzielnictwa.

Już więc ogólne względy na ważność, jaką przemysł i handel w składzie czynników dobrobytu kraju niezaprzeczenie mają, względy na szczególną opiekę, jakiej potrzebują zaniedbane po części, i w upadku zostające miasta i miasteczka kraju naszego, nakazują, aby przez Sejmową Ustawę wyborczą upośledzonym miastom i miasteczkom przyjść w pomoc nadaniem im prawa do liczniejszej reprezentacyi w Sejmie, a to w sposób, najwłaściwiej odpowiadający uznanej zasadzie należytego zastępstwa interesów.

Jako dowód, w jak wysokim i rażącym stopniu miasta i miasteczka kraju naszego co do zastępstwa na Sejmie krajowym przez ustawy zasadnicze, w porównaniu z innemi krajami, upośledzone zostały, przedkładamy następujące zestawienie dat statystycznych.

W tych zestawieniach opuszczamy miasto Tryest z okręgiem, ponieważ dla szczególnych swych stosunków zupełnie odrębny ma skład Reprezentacyi krajowej, wykonywany przez municypium miasta Tryest.

W 16 krajach, w których Reprezentacye na podstawie patentu z 26. lutego 1861. r. zaprowadzone zostały, przedstawia się stosunek liczby posłów miejskich i Izb handlo-przemysłowych, ten sam interes zastępujących, do ogólnej liczby posłów, wyrażony w procentach, jak następuje:

królestwa i kraje	liczba ogółu posłów	liczba posłów miejskich	procent
1. Salcburg	26	12	$46^{4}/_{26}$
2. Austrya Niższa	66	28	$42^{28}/_{66}$
3. „ Wyższa	50	20	40
4. Styrya	63	25	$39^{43}/_{63}$
5. Szlązk	31	12	$38^{22}/_{31}$
6. Morawia	100	37	37
7. Czechy	241	87	$36^{24}/_{241}$
8. Istrya	30	10	$33^{10}/_{30}$
9. Karyntya	37	12	$32^{16}/_{37}$
10. Gorycya	22	7	$31^{18}/_{22}$
11. Kraina	37	10	$27^{1}/_{37}$
12. Dalmacya	43	11	$25^{25}/_{43}$
13. Forarlberg	20	5	25
14. Tyrol	68	16	$23^{36}/_{63}$
15. Bukowina	30	7	$23^{10}/_{30}$
16. Galicya	150	23	$15^{50}/_{150}$

Zestawienie to wykazuje, jak niekorzystnie Galicya pod względem reprezentacyi interesów miejskich jest postawiona, a stosunek wykazany przedstawia się jeszcze więcej na niekorzyść Galicyi, jeżeli zważymy, że kraje, które mało co rolnictwem się trudnią jak n. p. Dalmacya, Istrya, Gorycya, Forarlberg i Tyrol nawet, zastępują posłami gmin wiejskich także interes handlu, przemysłu i rękodzielnictwa, a zatem interes miastom właściwy.

Upośledzenie miast i miasteczek galicyjskich pod względem ich zastępstwa na Sejmie krajowym, przedstawia się w świetle jeszcze bardziej rażącym, jeżeli porównamy liczbę m i a s t, na Sejmach tych krajów reprezentowanych, z liczbą miast w tychże krajach znajdujących się:

Kraj	liczba miast w kraju	liczba miast reprezentowanych	procent
1. Salcburg	3	3	100
2. Austrya Niższa	35	35	100
3. „ Wyższa	15	15	100
4. Styrya	20	20	100
5. Istrya	21	21	100
6. Karyntya	11	11	100
7. Gorycya	5	5	100
8. Dalmacya	4	4	100
9. Kraina	14	14	100
10. Forarlberg	3	3	100
11. Tyrol	19	19	100
12. Bukowina	4	4	100
13. Szlązk	26	24	$92^{8}/_{26}$
14. Morawia	89	75	$84^{24}/_{89}$
15. Czechy	355	157	$44^{80}/_{355}$
16. Galicya	85	15	$17^{55}/_{85}$

W tem zestawieniu stoi Galicya znowu na miejscu ostatniem, a to w stosunku nader niekorzystnym, jak liczby powyższe wykazują.

Najbardziej rażący na niekorzyść Galicyi okazuje się nareszcie stosunek liczby miast i miasteczek razem wziętych, do liczby miast i miasteczek, na Sejmach reprezentowanych.

Królestwa i kraje	li zba miast.	liczba miasteczek	łącznie	liczba miast i miasteczek reprezentowanych.	Procent.
1. Salcburg	3	20	23	23	100
2. Istrya	21	6	27	23	$85^{5}/_{27}$
3. Gorycya	5	9	14	11	$78^{8}/_{11}$
4. Szlązk	26	6	32	24	75
5. Tyrol	19	29	48	35	72
6. Styrya	20	96	116	82	$70^{80}/_{116}$
7. Karyntya	11	27	38	26	$68^{16}/_{38}$
8. Dalmacya	4	14	18	11	$61^{2}/_{18}$
9. Kraina	14	17	31	18	$58^{2}/_{31}$
10. Forarlberg	3	4	7	4	$57^{1}/_{7}$
11. Austrya Wyższa	15	99	114	61	$53^{58}/_{114}$
12. Bukowina	4	6	10	4	40
13. Czechy	355	223	578	157	$27^{94}/_{578}$
14. Morawia	89	191	280	75	$26^{220}/_{280}$
15. Austrya Niższa	35	227	262	46	$17^{146}/_{262}$
16. Galicya	85	234	319	15	$4^{224}/_{319}$

Znowu więc mamy Galicyę na ostatniem miejscu, a to w stosunku najniekorzystniejszym.

2|2 Zestawienia te i wykaz ²/₂) dowodzą także, iż przy wyborach posłów Sejmowych oddzielono od wsi:

W Salcburgu wszystkie miasta i wszystkie miasteczka kraju całego, — w Austryi Wyższej i Niższej, Styryi, Karyntyi, Krainie, Tyrolu, Forarlbergu, Gorycyi, Istryi i Dalmacyi są w tem korzystném położeniu wszystkie miasta i wiele miasteczek; — na Bukowinie wybierają własnych posłów wszystkie miasta, lecz nie wybierają go żadne miasteczka; — na Szlązku już dwom miastom nie przyznano tej korzyści; — w Morawii nie przyznano jej czternastu miastom; — w Czechach wykluczono już większą połowę miast od prawa wyboru własnych posłów; — a nareszcie w Galicyi przyznano to prawo prawie tylko szóstej części miast, bo 15 na 85, a żadnemu z 234 miasteczek. —

Śledząc przyczyny, dla których Galicya tak dotkliwie upośledzoną została pod względem reprezentacyi interesów miejskich w składzie członków Sejmu krajowego, zdawałoby się, iż chciano trzymać się zasady, że interesom handlu i przemysłu, na wyższym stosunkowo stopniu rozwoju zostającym, należy użyczyć silniejszego poparcia, przezco przyznano w innych krajach miejskiemu żywiołowi liczniejsze w składzie Reprezentacyi krajowej zastępstwo, — a przyznano takowe galicyjskiemu żywiołowi miejskiemu w tak nader ograniczonej liczbie dlatego, że te, przez miasta głównie reprezentowane interesa handlu i przemysłu, jakoteż w ogóle miasta kraju naszego stoją dotąd na stosunkowo nizkim stopniu rozwoju.

Zasada ta nie da się usprawiedliwić ani z teorytycznego, ani z praktycznego stanowiska; bezwzględne jej zastosowanie musiałoby doprowadzić właśnie do przeciwnych zamierzonemu celowi wynikłości.

Interes, posiadający wprawdzie warunki żywotności, lecz na nizkim stopniu rozwoju, lub w upadku zostający, wymaga, aby mógł być dźwignięty, właśnie żywszego nim zajęcia się, silniejszego poparcia, a zatem liczniejszego wskładzie Reprezentacyi krajowej zastępstwa, podczas gdy handel, przemysł rozwinięty, miasta kwitnące także przy mniej licznem zastępstwie zdołają utrzymać się na zdobytem stanowisku pomyślności, i dążyć do dalszego rozwoju.

Widzimy nadto, że nie zastosowano nawet z konsekwencyą tej zasady pod względem zastępstwa interesów miejskich. — Uszykowanie krajów w powyższych zestawieniach wykazuje bowiem n. p., że Salcburg stoi co do zastępstwa miast zawsze na pierwszem miejscu, a kraj ten nie jest przecież najbardziej przemysłowym w Monarchii.

Data statystyczne, służące do ocenienia tych stosunków wykazują n. p., że Szlązk, Morawia, Czechy przewyższają kilkakrotnie Salcburg pod względem stosunkowej ilości przemysłowców handlujących i opłacanych podatków od zarobku, a kraje te stoją w powyższych wykazach przecież zawsze na ostatnich miejscach, Salcburg zaś na pierwszem. — Galicya stoi co do tych dat wyżej od Bukowiny, która pod względem zastępstwa żywiołu miejskiego jest postawiona korzystniej od Galicyi, a nawet od Szlązka, kraju, który co do przemysłowości handlu i wszelkich cech, żywiołowi miejskiemu właściwych, między krajami Monarchii jedno z pierwszych miejsc zajmuje.

Zasadę, że interes, zostający na niższym stopniu rozwoju lub w upadku, obejść się może bez liczniejszego zastępstwa w Sejmie, interes zaś rozwinięty, kwitnący, silniej reprezentowany być powinien, nie widzimy przeprowadzoną z konsekwencyą również co do reprezentacyi Gmin wiejskich, które przeważnie interes rolnictwa zastępują, jak to przekonać się można z porównania liczb posłów przez Gminy wiejskie wybranych, w Sejmach krajów zasiadających, z ogółem posłów tychże Sejmów, tudzież z datami statystycznemi, z których siłę produkcyi rolniczej kraju, i w ogóle stopień rozwoju rolnictwa poznać można.

Z tego poglądu wypływa, że przy układaniu stosunku zastępstwa interesów, na Sejmach reprezentowanych, nie trzymano się z konsekwencyą ani zasady, że interes mniej rozwinięty lub w upadku zostający, liczniejszą w Sejmie reprezentacyą wesprzeć należy, ani zasady przeciwnej; — powodowano się w tej mierze zapewne względami politycznemi, które, zastosowane do kraju naszego, wydały skład reprezentacyi, nie odpowiadający należycie pojętemu interesowi kraju naszego, — skład zwłaszcza co do zastępstwa miejskiego interesu wprost niesprawiedliwy, i uprawnienie tychże pod tym względem w wysokim stopniu krzywdzący.

Niestosowność wykazaną w liczbie reprezentantów miast, zamierza wniosek nasz usunąć choć w części, przypuszczeniem do prawa wyboru osobnych posłów niektórych miast i miasteczek znaczniejszych, nie wymienionych w naszej Sejmowej Ordynacyi wyborczej.

Statut nasz krajowy postanawia w §. 3. ustępie II., iż ma być 23 posłów miast w y m i e n i o n y c h w Sejm. Ord. wybor., tudzież z Izb handlowo-przemysłowych, a taż Ordynacya przeznacza w §§. 2. 3. i 4. po jednemu posłowi dla każdej z Izb handlowo-przemysłowych, 20 zaś posłów dla miast 15, tamże w y m i e n i o n y c h.

Z tej szczupłej liczby miejsc nie możemy nic ująć dla miast, w Sejmowej Ordynacyi wyborczej n i e w y m i e n i o n y c h.

Izby handlowo-przemysłowe są bowiem ograniczone na reprezentacyę najszczuplejszą, a miasta, w Sejmowej Ordydacyi wyborczej wymienione, zasługują rzeczywiście na przyznane im prawo.

Chcąc miastom nadać liczniejsze zastępstwo w Reprezentacyi krajowej, nasuwa się przedewszystkiem pytanie: czy niewypadałoby miastom wybierającym dziś swych własnych posłów, a przynajmniej miastom większym, stołecznym, nadać prawo wybierania większej liczby posłów, jak tego n. p. domaga się miasto Lwów w swej do l. 1987 S. 66 podanej petycyi, prosząc o przyznanie prawa do wyboru jeszcze czterech posłów, tak iżby przez ośmiu posłów na Sejmie reprezentowanem było.

Zaprzeczyć nie można, że, gdy porównamy liczbę posłów miasta Lwowa w stosunku do liczby członków Sejmu naszego, z liczbą posłów przez stołeczne miasta innych krajów koronnych wybieranych, — porównanie to na niekorzyść miasta Lwowa wypada.

Ilość podatków, przez miasto Lwów i tegoż mieszkańców do Skarbu opłacanych, jest znaczna; zaprzeczyć nareszcie nie można, że we Lwowie jako w punkcie centralnym kraju pod względem administracyjnym i ekonomicznym skupia się w znacznej części ruch handlowy, przemysłowy i życia publicznego,— że Lwów jako siedziba wyższych zakładów i różnych instytucyj publicznych jest oraz dla całej wschodniej części Galicyi głównem ogniskiem oświaty.

Względy te bezsprzecznie ważne, przemawiają wprawdzie za uprawnieniem miasta Lwowa do liczniejszej reprezentacyi w Sejmie krajowym.

Ważniejsze wszakże względy skłoniły Wydział krajowy do przedstawienia wniosku, aby pozostawiwszy nateraz miasto Lwów przy 4 posłach, obdzielać nowo utworzyć się mającemi miejscami poselskiemi takie miasta i miasteczka, które nie wybierały dotąd swych własnych posłów.

Właściwością naszego tak rozległego kraju jest, iż handel, przemysł i rękodzielnictwo nie skupia się tak bardzo przeważnie w kilku tylko punktach, jak to tak często w innych krajach spostrzegamy.

Owszem porozrzucane są u nas te czynniki dobrobytu po całym kraju; przyczém każda okolica ma swoje odrębne i sobie właściwe stosunki, które w zastępstwie interesów uwzględnione być powinny.

Wydział krajowy przeto wielką w tém upatruje korzyść dla kraju, aby większe miasta i miasteczka po kraju porozrzucane, w liczbie znaczniejszej przepuszczone były do wyboru swych własnych posłów, i powołane do żywszego współudziału w życiu publicznem, który stać się może dźwignią większego ich sił rozwoju.

Korzyści dla kraju ztąd wypływające, tuszymy sobie, będą nierównie większemi, niżeli ze skoncentrowania życia publicznego i zadań miastom właściwych w miejszej liczbie miast.

Wypada nam wspomnieć także w tém miejscu o wniesionej do l. 654 S./866 petycyi miasta Kołomyi o przyznanie temuż prawa wyboru drugiego posła, a to zpomiędzy ludności chrześciańskiej, z tego w petycyi przyłączonego powodu, że w Kołomyi liczba ludności mojżeszowego wyznania blizko o 1000 jest większą, niż ludność chrześciańska, w skutek czego nigdy chrześcianin nie będzie z Kołomyi wybranym posłem do Sejmu krajowego.

Żądanie to, nie dające się usprawiedliwić ani pod względem zasady, ani pod względem znaczenia miasta Kołomyi, nie mogło wpłynąć na sposób zapatrywania się Wydziału krajowego, iż jak naTeraz należy raczej przypuścić miasta i miasteczka dotąd nie uwzględnione do wyboru swych własnych posłów, niż podnosić liczbę posłów miast, które dziś wybierają.

Chcąc większej liczbie miast nadać prawo wyboru własnych posłów, natrafia się przy oznaczeniu miast na trudności z przyczyny braku pewnych i świeżych dat statystycznych, jako też z przyczyny trudności ocenienia cech charakterystycznych pojedynczych Gmin miejskich.

Wykazy urzędowe ludności złożone są z ostatniej konskrypcyi z 1857. r., a podane w tych wykazach liczby różnią się znacznie od przywiedzionych w podaniach miast; — i lubo niema powodu powątpiewać o rzetelności takich podań, nie mogą one przecież być uwzględnione, raz, że od stron interesowanych pochodzą, powtóre, że niektóre tylko miasta podały w swych petycyach liczbę mieszkańców, i to w zbliżonych tylko okrągłych cyfrach.

Urzędowe wykazy podatków, opłacanych z miast i miasteczek, różnią się także znacznie od cyfr przedstawionych przez niektóre miasta, tak, iż przy ocenieniu czynników, wpływających na uwzględnienie miast co do wyborów poselskich, musieliśmy się oprzeć na samych tylko datach urzędowych, choć dawniejszych.

Po Lwowie i Krakowie są miasta Tarnów, Brody, Tarnopol, Kołomyja, Stanisławów, jak wykaz pod $^3/_3$ co do ludności i podatków opłacanych, pierwszemi miastami kraju naszego. — Śniatyn ma więcej mieszkańców, niż 7 miast, wybierających swych własnych posłów; Buczacz, Horodenka, Tyśmienica, Jaworów, Gródek, Brzeżany, mają więcej mieszkańców, niż Rzeszów, Nowy-Sącz i Biała; Zbaraż, Dolina, Kałusz, Kutty więcej, niż Nowy-Sącz i Biała; Bochnia i Wieliczka zasługują prócz tego jako miasta górnicze, na szczególne uwzględnienie.

Miasta wyżéj wymienione, nie wybierające dotąd własnych posłów, płacą wprawdzie po większej części mniej podatków, niż miasta dziś wybierające; — jeżli jednak idzie o nadanie żywiołowi liczniejszej na Sejmie krajowym reprezentacyi, zasługują one przed innemi na uwzględnienie.

Miasta i miasteczka we wschodniej części Galicyi mają w ogóle więcej mieszkańców, niż miasta i miasteczka okręgu administracyjnego Krakowskiego; — zaprzeczyć wszakże nie można, że między mieszkańcami miast we wschodniej części Galicyi znajduje się często wiele rolników, podczas gdy mieszkańcy miast zachodnich więcej handlem i rękodzielnictwem się trudnią, i w ogóle charakterystycznemi, miastom właściwemi cechami bardziej się odznaczają; przeto, lubo co do ludności mniejsze, nie powinny być pominiętemi co do uprawnienia do wyboru własnych swych posłów.

Żadne wszakże z miast dotąd nie uwzględnionych nie odznacza się tak dalece, ażeby mu przyznać można wybór osobnego posła; należy więc raczej łączyć okolicami miasta i miasteczka znaczniejsze w pewne, mniej więcej równe grupy (okręgi wyborcze), z którychby każda wybierała jednego posła.

Przy układaniu tych grup powodował się Wydział krajowy względami powyżej już dotkniętemi, nie pomijając innych także względów.

Jeograficzne położenie, pewna wspólność interesów, okoliczność, że pewne strony kraju dotąd mniej lub więcej posłami miejskimi były zastąpione, — nareszcie wzgląd na zebrane wedle możności daty o podatkach i ludności, i na równość w zbliżeniu tych czynników w utworzonych okręgach wyborczych, wpłynęły na ułożenie tych czternastu grup, które Wydział krajowy po dokładném zbadaniu wszystkich dotyczących okoliczności, powodowanym się widzi przedstawić Wysokiemu Sejmowi we wniosku III.

Przy ułożeniu tych grup Wydział krajowy nie trzymał się administracyjnego podziału kraju, raz, że tenże nie jest jeszcze w wykonanie wprowadzony, ani nawet uchwalony, powtóre, że stosując się do administracyjnego podziału niemożliwem było pogodzić z sobą wszystkie względy wyżej nadmienione, które przecież są rozstrzygającemi przy łączeniu miast i miasteczek w odpowiedne okręgi wyborcze.

Wydział krajowy wnosi, aby w tych złożonych wyborczych okręgach miejskich, wybory odbywały się pośrednio przez wyborców wybranych tak, jak w gminach wiejskich. Albowiem przy wyborach bezpośrednich musieliby wszyscy wyborcy z miast, które nie są miejscem wyboru, dla wykonania swojego prawa, udawać się do miejsca wyboru, często znacznie oddalonego, za czemby poszło, iżby mała tylko liczba wyborców miała sposobność używania praw swoich.

W razie dopuszczenia bezpośrednich wyborów w takich, z miast złożonych okręgach wyborczych, wydarzałoby się więc najczęściej, iż wybór posła roztrzygnęliby wyborcy miasta, w którém wybór się odbywa.

Niedogodnościom tym zapobiega się wedle możności zarządzeniem wyborów przez wyborców wybranych sposobem, dla gmin wiejskich przypisanym.

Wedle załączonego pod $^4/_4$ wykazu ma każden z tych złożonych okręgów miejskich między 20 a 30.000 stałej miejskiej ludności, opłacającej od 24 do 48000 złr. w. a. rocznych podatków bezpośrednich bez dodatku nadzwyczajnego. Liczby te przemawiają już same z siebie za uprawnieniem do wyboru pojedynczemu posłowi z każdego takiego okręgu wyborczego z miast złożonego, — ileże w miastach, które dziś własnych swych posłów wybierają, jeden poseł miejski na nierównie mniejszą liczbę mieszkańców miejskich wypada, a podatek z tychże miast opłacany, jest także mniejszy we wielu miastach, które dziś wybierają własnych swych posłów. [4/4]

Za łączeniem miast w takiej liczbie, aby ilość mieszkańców od 20,000 do 30,000 wynosiła, przemawia także ten powód, aby przy wykazanej konieczności zarządzenia pośrednich wyborów, znaczniejsza przecież ilość wyborców wykonywała prawo wyboru.

Wzgląd ten powodował nas również do postawienia wniosku, aby na każde 250 mieszkańców jeden wyborca był wybierany. — Tym sposobem będzie w każdym podobnym okręgu wyborczym od 80 do 120 wyborców; — liczba ta niezbyt jest wielką, zwłaszcza jeżeli zważymy, że przy większem oddaleniu niektórych miast od miasta wyborczego zapewne rzadko wszyscy wyborcy się zbiorą w zupełnym komplecie.

Miejscem wyboru każdej grupy ma być miasto na pierwszém miejscu wymienione, a wybieraliśmy pod tym względem miasta wedle możności większe z siedzibą prawdopodobną przyszłego urzędu powiatowego, i pośród dotyczącej grupy położonego.

Lubo Wydział krajowy starał się zbadać wszelkie stosunki, któreby służyć mogły za podstawę do ocenienia najstosowniejszego składu miast i miasteczek, połączonych w pojedyncze okręgi wyborcze; — lubo także wedle możności uwzględnić pragnęliśmy życzenia wyrażone w petycyach miast i miasteczek; Wydział krajowy przecież obowiązanym się czuje wypowiedzieć swe przekonanie, że czas i zastosowanie praktyczne dopiero wykazać mogą dowodnie, czy skład zaproponowanych okręgów wyborczych miejskich odpowiadać będzie miejscowym stosunkom, i czy i jakie zmiany pod tym względem pożądane się okażą, które to zmiany, jako do Sejmowej Ordynacyi wyborczej się odnoszące, na następujących sesyach Sejmowych będą mogły być uchwalone bezwzględną większością głosów, jeżeli zmieniony będzie według wniosku Wydziału pod IX. §. 52 Sejm. Ord. wyb. w tym kierunku, aby prawo uchwalania bezwzględną większością głosów wszelkich zmian w Sejmowej Ordyn. wyborczej, zastrzeżoném zostało na czas dłuższy, sięgający poza pierwszy peryod Sejmowy.

W razie przychylenia się Wysokiego Sejmu do odnośnego wniosku Wydziału krajowego podniesioną będzie liczba posłów miejskich i izb handlowo przemysłowych z 23 na 37, a ogół członków Sejmu galicyjskiego z doliczeniem Biskupa krakowskiego na 165 członków.

Spełniając takiem podniesieniem liczby posłów miejskich czyn sprawiedliwości względem miast w rozmiarach najskromniejszych, zbiżamy stosunek zastępstwa żywiołu miejskiego do ogółu posłów na naszym Sejmie, do stosunku w tych tylko krajach koronnych istniejącego, w których żywioł miejski najmniej był uwzględniony. Albowiem przy stosunku 165 członków całego Sejmu, do 37 posłów z miast i izb handlowo

przemysłowych, będzie Sejm galicyjski miał tylko $22^{70}/_{165}$ procentu reprezentacyi miejskiej, zbliży się więc do stosunku reprezentacyi miejskiej na Bukowinie, i będzie w rzędzie krajów Monarchii, pod względem ilości zastępstwa miejskiego, zawsze jeszcze na miejscu ostatniem.

Do IV.

Sejmowa Ordynacya wyborcza stanowi, iż w Gminie są prawyborcami wszyscy członkowie Gminy, płacący pewną ilość rocznych podatków bezpośrednich, lub też posiadający pewne przymioty osobiste.

W kraju naszym nie mamy dotąd stanowczej organizacyi gminnej. — Tymczasowe postanowienia, z 1856. r. o urządzeniu Gmin wiejskich, pozostawiły poza związkiem Gminy właściciela większych posiadłości, i tegoż cały Obszar dworski (§§. 2. i 4. postanowień tymczasowych). Z tąd poszło, iż przy wyborze wyborców, wykonywanym w Gminie, nie dopuszczono do udziału mieszkańców Obszarów dworskich.

Tym sposobem wykluczeni zostali faktycznie od udziału w wyborach poselskich wszyscy, na Obszarach dworskich zamieszkali dzierżawcy większych posiadłości, fabrykanci, prywatni oficyaliści, szynkarze, młynarze, wszelkiego rodzaju rzemieślnicy, a zatem tak ważny i liczny zastęp obywatelstwa krajowego, — który pod względem współudziału w wyborach poselskich zasługuje na uwzględnienie z powodu, iż wykształceniem, majątkiem i ponoszonemi ciężarami publicznemi nie stoi niżej, a częstokroć stoi wyżej, niż wielu innych mieszkańców kraju, mających prawo wybierania.

Tę co do mieszkańców obszarów dworskich zachodzącą niesprawiedliwość, zamierza usunąć wniosek pod IV, Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia przedstawiony.

Do V.

Wedle postanowień §§. 8. 9. 14. i 15. Sejmowej Ordynacyi wyborczej, nie mają prawa wyboru posłów posiadacze dóbr tabularnych, którzy nie używają własnowolności.

Postanowienie to sprzeciwia się przyjętej w ustawach naszych zasadzie zastępstwa interesów, i nie jest zgodne z postanowieniami, odnoszącemi się do prawa wybierania w Gminach, gdzie podług Ustawy gminnej z 1849 r. posiadacze nieruchomości niewłasnowolni głosują przez swych zastępców.

Wnosimy przeto, aby także tacy, własnowolności nie używający posiadacze dóbr tabularnych, wykonywali prawo wyboru posłów, rozumié się przez swych prawnych zastępców, lub mianowanych przez tychże pełnomocników.

Wnioskiem pod V. przedstawionym, zamierzamy również usunąć wątpliwości i niestosowności, które występują w praktyce, pod względem wykonania prawa wyboru przez niewiasty, dobra tabularne posiadające, — a to postanowieniem: aby niewiasta zawsze tylko przez zastępcę głosowała, aby mąż z żoną żyjący uważany był jako swej żony zastępca z prawa, — nareszcie, aby w razie, jeżeli współposiadaczami dóbr tabularnych do wyboru uprawnionych są małżonkowie z sobą żyjący, mąż również wykonywał prawo wyborcze bez potrzeby specyalnego upoważnienia żony.

Do VI.

Między kilkoma współposiadaczami tabularnej majętności, uprawniającej do wyboru, może wedle postanowień §§. 8. 9. i 14. Sejm. Ord. wyb. tylko ten z nich wykonywać prawo wyboru posła, którego ciż współwłaściciele do tego upoważnią.

W podobnem położeniu znajdują się posiadający wspólnie i niepodzielnie jakąkolwiek inną nieruchomą majętność opodatkowaną, gdyż wedle §. 33. Ustawy Gminnej z 1849 r. tylko ten zpomiędzy nich ma głos przy wyborze posła, który jest zapisanym do podatku. — Ponieważ zaś wedle §. 16. Sejm. Ord. wyb. do obieralności na posła do Sejmu krajowego, wymaganém jest także uprawnienie do wyboru posłów w jednej z klas wyborców kraju, powstała z tąd wątpliwość, czy współposiadacze majętności nieruchomych mają prawo obieralności na posłów, gdyż nie każdy z nich sam dla siebie, lecz wszyscy zbiorowo tylko przez zastępcę uprawnieni są do wyboru posłów na Sejm krajowy.

Celem usunięcia tej wątpliwości, przedstawia Wydział krajowy wniosek pod VI., orzekający wyraźnie, iż wszyscy tacy współposiadacze majątków nieruchomych są obieralnymi na posłów do Sejmu krajowego, jeżeli zresztą posiadają przymioty, do obieralności prawem wymagane.

Do VIII.

Postanowienie §. 17. Sejm. Ord. wyb. wyklucza od prawa wybierania i od obieralności także osoby, które od zaskarżenia o zbrodnię lub wykroczenie albo przestępstwo, wynikłe ze chciwości zysku, li tylko dla

niedostateczności dowodów uwolnionemi zostały, tudzież osoby popadłe w postępowanie konkursowe lub ugodne, jeżeli po ukończeniu tegoż nie zostały uznane wolnemi od winy.

Ze stanowiska postępowego ustawodawstwa karnego, i wedle ścisłego prawa, można być tylko winnym lub niewinnym; orzeczona przeto wina tylko stanowić powinna powód wykluczenia.

Jeżeli niema dowodu winy, niema i winy podług ścisłego prawa.

Jakoż rzeczywiście w innych krajach, w których ustawodawstwo karne stoi na wysokości postępu, niema już innych wyroków, jak tylko uznających winę lub niewinność, podczas gdy u nas pozostały jeszcze wyroki, uwalniające z braku dowodów, do których dotychczasowa Sejm. Ord. wyb. przywiązuje utratę prawa wyborczego.

Wszystkie prawie Sejmy krajowe Monarchii uchwaliły zmianę §. 17. Sejm Ord wyb. w tym duchu, aby wyroki, uwalniające z braku dowodów, nie pociągały za sobą utraty prawa wyborczego.

Jakkolwiek uchwały te nie doczekały się jeszcze Sankcyi najwyższej, można mieć jednak niepłonną nadzieję, iż ją otrzymają, gdy w Ustawie Państwa z 5. Marca 1862. r., jakoteż w Ustawach gminnych, wydanych dla pojedynczych krajów, nakoniec także w projektach do ustaw o Gminach i o Reprezentacyach powiatowych, które Rząd nam przedłożył, wyroki wspomnione nie pociągają za sobą utraty wyborczego prawa.

Dotyczącą zmianę §. 17. proponuje Wydział krajowy we wniosku pod VII.

Do VIII.

Uciążliwem, stratę czasu i koszta przynoszącem jest powtarzanie czynności przedwyborczych w każdym przypadku wydarzającej się potrzeby przedsięwzięcia nowego wyboru w miejsce ubywającego posła w ciągu peryodu Sejmowego.

Zbytecznem okazuje się powtórzenie tych czynności w takich przypadkach, w których wybór ponowny nastąpić ma wkrótce po wyborze, dokonanym na podstawie aktów wyborczych wedle przepisów prawa.

We wniosku naszym proponujemy, aby wybór ponowny przedsięwziętym był na podstawie tych samych aktów przedwyborczych, przez tych samych wyborców, którzy byli powołani do poprzedniego wyboru, jeżeli potrzeba powtórnego wyboru wydarzy się w ciągu 90 dni po dokonanym poprzedzającym wyborze.

Do IX.

Wedle §. 52. Sejm. Ord. wyb. kończy się po upływie bieżącego pierwszego peryodu Sejmowego, uprawnienie uchwalania zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej bezwzględną większością głosów.

Przerwy, w regularnem odbywaniu sesyj Sejmowych podczas bieżącego pierwszego peryodu Sejmowego doznane; — czas nader krótki zebrania Sejmu podczas dwóch pierwszych sesyj sejmowych w 1861. i 1863. r., dozwalający zaledwie zajęcie się koniecznemi przedwstępnemi krokami do zorganizowania czynności Sejmowych, nakoniec inne nie sprzyjające okoliczności zrządziły, iż niepodobnem było nabyć dotychczas dostatecznego doświadczenia o tyle, aby dziś już ze wszelką spokojnością i pewnością skutku zbawiennego orzec można, jakie pożądane być mogą zmiany Sejmowej Ordynacyi wyborczej, dotychczas nie podniesione.

Zachodzą zresztą jeszcze i te bardzo ważne względy, że teraz dopiero Ustawa gminna u nas w życie ma być wprowadzoną, i teraz administracyjny podział kraju ma być zdziałany, że nareszcie w skutek najwyższego Manifestu z 20. Września 1865. r. nastąpić mogą zmiany w ustroju państwowym i w stosunku kraju naszego do Monarchii.

Okoliczności te wpłyną bezsprzecznie stanowczo na konieczność obszerniejszych zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej. Przezorność przeto wymaga, aby Sejm zastrzegł sobie prawo uchwalania zmian w postanowieniach Sejmowej Ordynacyi wyborczej bezwzględną większością głosów, jeszcze na czas dłuższy.

Wydział wnosi, aby to uprawnienie zastrzeżonem było jeszcze na sześć sesyj, następujących po pierwszym peryodzie Sejmowym; zdawało się bowiem Wydziałowi krajowemu niestosownem, ograniczyć to uprawnienie na następujący drugi peryod Sejmowy, a to z powodu, że i w tym drugim peryodzie możemy doznać podobnych jak w pierwszym przerw, a nadto zdarzyć by się także mogło, że następujący peryod mógłby być bardzo krótkim w razie rozwiązania Sejmu. Taki przypadek mógłby pozbawić nas sposobności przeprowadzania potrzebnych zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej bezwzględną większością

głosów. Wypada przeto domagać się, aby to prawo przyznanem było Sejmowi jeszcze na czas trwania sześciu sesyj Sejmowych, następujących po bieżącym pierwszym peryodzie Sejmowym.

Z przytoczonych tu powodów przedkłada Wydział krajowy załączonych tu dziewięć wniosków do Ustaw, które Wysoki Sejm raczy uchwalić.

Leon Książe Sapieha w. r.
Marszałek krajowy.

Dr. Franciszek Smolka w. r.
Sprawozdawca

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

1|1

Miasta i miasteczka w Galicyi z Krakowem.

Liczba bieżąca	W obwodzie	Liczba miast	Liczba miasteczek	miast mających własnych posłów	gmin miejskich, wybierających posłów razem z wiejskiemi	Uwaga
1	Lwowskim	3	3	1	5	
2	Samborskim . . . . :	5	5	2	8	
3	Sanockim	5	23	—	28	
4	Przemyskim . , . . .	5	12	2	15	
5	Żółkiewskim	4	18	—	22	
6	Złoczowskim	5	22	1	26	
7	Brzeżańskim	3	22	—	25	
8	Stryjskim	4	10	1	13	
9	Stanisławowskim . . .	4	14	1	17	
10	Kołomyjskim	3	11	1	13	
11	Tarnopolskim	3	7	1	9	
12	Czortkowskim	3	20	—	23	
13	Krakowskim	8	14	1	21	
14	Wadowickim	11	6	1	16	
15	Sandeckim	10	7	1	16	
16	Tarnowskim	4	20	1	23	
17	Rzeszowskim	5	20	1	24	
		85	234	15	304	
	Razem	319		319		

WYKAZ,

ile miast i miasteczek w każdym kraju oddzielonych jest od Gmin wiejskich, przy wyborach posłów do Sejmów krajowych na podstawie patentów lutowych, tudzież wykaz posłów z Izb handlowych w każdym kraju, nareszcie oznaczenie obszaru i ludności tych krajów.

Liczba bieżąca	Kraj	Obszar kwadr. mil jeograf.	Ludność	Liczba w kraju		Liczba miejsc oddzielonych od Gmin wiejskich	Liczba posłów ze wszystkich Izb handlowych w kraju	Liczba Jzb handlowych w kraju
				miast	miasteczek			
1	Salcburg	130	146.000	3	20	23	2	I.
2	Austrya Wyższa	217	707.000	15	99	61	3	I.
3	Styrya	407	1,057.000	20	96	82	6	III.
4	Gorycya i Gradyska	53	185.000	5	9	11	2	I.
5	Istrya . . . . , . . .	89	230.000	21	6	23	2	I.
6	Dalmacya . . . . ,	94	405.000	4	14	11	3	III.
7	Tyrol	485	762.000	19	29	35	3	III.
8	Forarlberg	47	103.000	3	4	4	1	I.
9	Karyntya	188	332.000	11	27	26	3	I.
10	Kraina	181	452.000	14	17	18	2	I.
11	Austrya Niższa	360	1,683.000	35	227	46	4	I.
12	Bukowina	189	457.000	4	6	4	2	I.
13	Szlązk	93	445.000	26	6	24	2	I.
14	Morawy	403	1,871.000	89	191	75	6	II.
15	Czechy	943	4,716.000	355	223	157	15	V.
16	Galicya	1425	4,632.000	85	234	15	3	III.

Miasta i miasteczka, liczące wyżej 4.000 mieszkańców.

Liczba porządkowa	Nazwa	Liczba ludności	Ilość podatku zlr.	Liczba przemysłowców	Liczba porządkowa	Nazwa	Liczba ludności	Ilość podatku zlr.	Liczba przemysłowców
1	**Lwów**	55.662	378.859	3.624	27	Złoczów	5.897	14.791	630
2	**Kraków**	34.210	193.741	2.333	28	Bochnia	5.766	8.474	203
3	**Tarnów**	21.011	35.715	1.081	29	**Biała**	5.249	12.945	272
4	**Brody**	17.221	33.671	947	30	Zaleszczyki	5.158	9.042	394
5	**Kołomyja**	16.479	15.736	570	31	Załoźce	5.145	5.030	363
6	**Tarnopol**	16.167	31.665	1.328	32	Korczyna (wieś)	5.121	2.795	—
7	**Stanisławów**	14.204	28.615	1.211	33	Trembowla	5.118	10.005	191
8	**Drohobycz**	12.201	10.664	855	34	Żołynia	5.059	2.672	—
9	Śniatyn	11.380	8.450	935	35	Kopyczyńce	4.981	10.648	293
10	**Sambor**	10.507	18.484	481	36	Sokal	4.942	6.954	311
11	**Przemyśl**	10.142	23.380	683	37	Rawa	4.815	8.231	222
12	**Stryj**	9862	12.917	411	38	Chorostków	4.810	4.187	304
13	**Jarosław**	9126	18.177	621	39	Żółkiew	4.736	5.327	493
14	Buczacz	9050	10.584	570	40	Chrzanów	4.560	8.682	493
15	Horodenka	8451	12.360	517	41	Wieliczka	4.534	4.862	121
16	Tyśmienica	8270	9.309	453	42	Busk	4.436	4.866	162
17	Jaworów	7626	9.469	474	43	Obertyn	4.414	5.506	93
18	Grodek	7603	11.947	196	44	Peczeniżyn	4.269	4.081	131
19	Brzeżany	7506	10.657	356	45	Wiśnicz-Nowy	4.240	2.841	195
20	**Rzeszow**	7362	22.707	732	46	Budzanów	4.191	3.760	339
21	Zbaraż	7048	5.505	336	47	Bolechów	4.189	4.443	346
22	Dolina	6512	4.289	196	48	Skała	4.184	3.019	265
23	Kałusz	6319	5.957	536	49	Leżajsk	4.169	3.875	132
24	Kutty	6276	4.451	439	50	Rozdół	4.074	3.220	300
25	**Nowy-Sącz**	6258	13.939	407	51	Skałat	4.008	4.403	446
26	Nadwórna	6029	3.869	434					

WYKAZ,

złożonych wyborczych okręgów miejskich.

	Miasta	Miasteczka	Nazwa	Ludność	Ilość podatku bezp. bez dodatku nadzwycz.		Ilość przemysłowców	Uwaga
					Ogółem	Dochód i zarobk.		
I.	1	—	**Wadowice**	2.231	6.372	2.260	188	
	1	—	Chrzanów	4.560	8.682	3.977	—	
	1	—	Żywiec	3.614	2.895	1.222	206	
	1	—	Kenty	3.469	4.523	1.555	258	
	1	—	Oświęcim	3.070	3.594	1.582	179	
	1	—	Myślenice	1.975	1.819	679	—	
	1	—	Andrychów	1.166	3.459	1.623	191	
	—	1	Sucha	2.674	2.046	714	—	
	—	1	Maków	2.303	1.637	513	—	
				25.062	35.027	14.125	—	
II.	1	—	**Bochnia**	5.766	8.474	2.895	203	
	1	—	Wieliczka	4.534	4.862	1 938	121	
	1	—	Nowytarg	3.471	2.896	720	—	
	1	—	Stary-Sącz	3.170	3.135	1.517	275	
	1	—	Podgórze	2.541	7.711	2.861	117	
	—	1	Wiśnicz-Nowy	4.240	2.841	1.436	195	
				23.722	29.919	11.367	—	
III.	1	—	**Pilzno**	1.217	1.344	314	—	
	1	—	Gorlice	3.833	3.690	1.706	201	
	1	—	Ropczyce	3.029	2.385	543	—	
	1	—	Jasło	1.995	3.746	1.155	100	
	—	1	Mielec	3.053	2.367	1.059	183	
	—	1	Dąbrowa	2.545	2.528	1.182	150	
	—	1	Dembica	2.148	2.334	1.291	171	
	—	1	Żmigrod	2.436	2.220	1.022	—	
	—	1	Radomyśl	1.996	2.069	1.164	169	
				24.054	24.787	9.857	—	
IV.	1	—	**Leżajsk**	4.169	4.465	1.417	132	
	1	—	Łańcut	2.829	5.171	1.918	191	
	1	—	Przeworsk	2.500	3.628	770	132	
	—	1	Żołynia	5.059	2.672	420	—	
	—	1	Sokołów	3.641	3.394	947	125	
	—	1	Ulanów	3.262	1.455	1.621	157	
	—	1	Sieniawa	2.532	3.450	2.524	104	
	—	1	Rozwadów	1.885	1.680	1.030	106	
				25.877	25.915	10.647	—	
V.	1	—	**Sanok**	2.813	7.739	1.641	230	
	1	—	Brzozów	2.903	3.725	749	270	
	1	—	Krosno	2.657	3.086	802	—	
	1	—	Dobromil	2.169	3.460	1.140	193	
	—	1	Lisko	2.892	2.226	778	—	
	—	1	Dynów	2.574	2.256	640	212	
	—	1	Rymanów	2.331	2.491	1.281	203	
	—	1	Dukla	2.330	4.025	1.826	—	
				20.679	29 008	8.857	—	
VI.	1	—	**Gródek**	7.603	11.947	2.611	196	
	1	—	Jaworów	7.626	9.469	2.700	474	
	1	—	Mościska	3.256	6.092	1.706	303	
	1	—	Sądowa-Wisznia	2.995	4.277	1.199	144	
	1	—	Staremiasto	2.994	2.251	863	52	
	—	1	Komarno	3.872	3.433	1.490	298	
				28.346	37.469	10.569	—	

	Miasta	Miasteczka	Nazwa	Ludność	Ilość podatku bezp. bez dodatku nadzwycz,		Ilość przemysłowców	Uwaga
					Ogółem	Dochód i zarobk.		
VII.	1	—	**Dolina**	6.512	4.289	1.660	196	
	1	—	Bolechów	4.189	4.443	2.472	346	
	—	1	Kałusz	6.319	5.957	2.866	536	
	—	1	Rozdół	4 074	3.220	1.307	300	
	—	1	Żurawno	3.326	5.070	1.846	182	
	—	1	Mikołajów	1.971	7.928	571	23	
				26.391	30.907	10.722	—	
VIII	1	—	**Żołkiew**	4.736	5.327	1.999	493	
	1	—	Sokal	4.942	6.954	1.435	311	
	1	—	Lubaczów	3.522	5.970	669	172	
	1	—	Belz	2.670	5.510	807	232	
	—	1	Rawa	4.815	8.231	1.417	222	
	—	1	Uhnów	3.462	3.015	1.114	470	
				24.147	35.007	7.441	—	
IX.	1	—	**Złoczów**	5.897	14.791	3.058	630	
	1	—	Busk	4.436	4.866	865	162	
	1	—	Kamionka-Strumiłowa	3.860	6.389	1.897	242	
	1	—	Gliniany	3.107	4 820	920	73	
	—	1	Założce	5.145	5.030	1.661	363	
	—	1	Zborów	3.149	3.145	1.141	93	
				25.594	39.041	9.542	—	
X.	1	—	**Brzeżany**	7.506	10.657	3.065	356	
	1	—	Rohatyn	3.626	6.511	1.361	193	
	1	—	Bóbrka	2.748	6.063	851	36	
	—	1	Podhajce	4.650	4.563	1.979	456	
	—	1	Bursztyn	3.470	5.950	1.181	123	
	—	1	Kozowa	3.454	9.037	833	117	
	—	1	Przemyślany	3.167	5.863	—	152	
				28.621	48.644	9.270	—	
XI.	1	—	**Tyśmienica**	8.270	9.309	3.600	453	
	1	—	Buczacz	9.050	10.584	4.021	570	
	1	—	Halicz	3.003	4.993	563	31	
	—	1	Nadworna	6.029	3.809	1.869	434	
	—	1	Bohorodczany	3.750	4.611	1.526	553	
				30.102	33.306	11.579	—	
XII.	1	—	**Trembowla**	5.118	10.005	918	191	
	1	—	Zbaraż	7.048	5.505	2.324	336	
	—	1	Skałat	4.008	4.403	1 771	446	
	—	1	Grzymałów	3.989	5.750	1.386	105	
	—	1	Mikulińce	3.883	4.148	1.442	99	
				24.046	29.811	7.841	—	
XIII.	1	—	**Czortków**	3.621	11.055	2.150	261	
	1	—	Zaleszczyki	5.158	9.042	3.421	394	
	1		Husiatyn	2.781	5.610	1.472	181	
	—	1	Kopyczyńce	4.981	10.648	1.526	293	
	—	1	Chorostków	4.810	4.187	1.308	304	
	—	1	Skała	4.184	3.019	1.566	265	
				25.535	43.561	11.443	—	
XIV.	1	—	**Śniatyn**	11.380	8.450	3.468	935	
	1	—	Horodenka	8.451	12.360	2.421	517	
	1	—	Kutty	6.276	4.451	2.502	439	
	—	1	Kossów	2.771	8.558	2.393	380	
				28.878	33.819	10.784	—	

I.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do §. 3. Statutu krajowego z 26. Lutego 1861. r., powołujący Biskupa krakowskiego i Administratorów dyecezyj, ~~mających godność biskupią~~ na członków Sejmu krajowego.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Oprócz osób, w §. 3. Statutu krajowego z dnia 26. Lutego 1861. r. wskazanych, jest członkiem Sejmu krajowego także Biskup krakowski.

Art. II.

W razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, Administrator dyecezyi, ~~mający godność biskupią~~, jest członkiem Sejmu krajowego.

Art. III.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem jej ogłoszenia.

Art. IV.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Wypadło w Sejmie

138

II.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do §. 3. Statutu krajowego z dnia 26. Lutego 1861 r., przyznający miastom większą liczbę posłów.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Dodatkowo do §. 3. Statutu krajowego stanowi się, że w skład Sejmu krajowego wejść mają oprócz członków, w pomienionym paragrafie wskazanych, jeszcze czternaście posłów z miast i miasteczek.

Miasta i miasteczka, wybierające tych posłów, oznaczy osobna ustawa.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

III.

Ustawa

z dnia..

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zmieniająca postanowienia §§. 2. i 3. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z d. 26. Lutego 1861. r.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §§. 2. i 3. Sejmowéj Ordynacyi wyborczej znoszą się; w ich miejsce wchodzą w moc obowiązującą postanowienia następujących Artykułów II. i III.

Art. II.

Dla wyboru posłów z miast są okręgami wyborczemi miasta: 1) Lwów, 2) Kraków, 3) Przemyśl, 4) Stanisławów, 5) Tarnopol, 6) Brody, 7) Jarosław, 8) Drohobycz, 9) Biała, 10) Nowy-Sącz, 11) Tarnów, 12) Rzeszów, 13) Sambor, 14) Stryj, 15) Kołomyja, 16) Wadowice, Chrzanów, Żywiec, Kenty, Oświecim, Myślenice, Andrychów, i miasteczka Sucha i Maków;

17) Bochnia, Wieliczka, Nowytarg, Stary-Sącz, Podgórze, i miasteczko Wiśnicz-Nowy;

18) Pilzno, Gorlice, Ropczyce, Jasło, i miasteczka: Mielec, Dąbrowa, Żmigród, Dębica i Radomyśl;

19) Leżajsk, Łańcut, Przeworsk, i miasteczka: Żołynia, Sokołów, Ulanów, Sieniawa i Rozwadów;

20) Sanok, Brzozów, Krosno, Dobromil, i miasteczka: Lisko, Dynów, Rymanów, Dukla;

21) Gródek, Jaworów, Mościska, Sądowa-Wisznia, Staremiasto, i miasteczko Komarno;

22) Dolina, Bolechów, i miasteczka: Kałusz, Rozdół, Żurawno i Mikołajów;

23) Żółkiew, Sokal, Lubaczów, Bełz, i miasteczka: Rawa i Uhnów;

24) Złoczów, Busk, Kamionka-Strumiłowa, Gliniany, i miasteczka: Załoźce i Zborów;

25) Brzeżany, Rohatyn, Bóbrka, i miasteczka: Podhajce, Bursztyn, Kozowa i Przemyślany.

26) Tyśmienica, Buczacz, Halicz, i miasteczka: Nadwórna i Bohorodczany;
27) Trembowla, Zbaraż, i miasteczka: Skałat, Grzymałów, i Mikulińce;
28) Czortków, Zaleszczyki, Husiatyn, Kopyczyńce, i miasteczka: Chorostków i Skała;
29) Śniatyn, Horodenka, Kutty, i miasteczko Kossów.

Art. III.

Lwów wybiéra cztérech, Kraków trzech posłów, wszystkie zaś inne okręgi wyborcze w Art. II. wymienione, po jednemu posłowi.

Każde z miast w Art. II. pod 1. do 15. wymienionych, tworzących dla siebie osobny okrąg wyborczy, jest zarazem miejscem wyboru.

W każdym z okręgów wyborczych, w art. II. pod 16. do 29. wymienionych, z kilku miast i miasteczek się składających, jest miejscem wyborów to miasto, które w Art. II. w dotyczącym okręgu najpierw jest wymienione.

Wszyscy w okręgu wyborczym do wyboru posła uprawnieni, tworzą jedno koło wyborcze.

Art. IV.

W okręgach wyborczych, złożonych z kilku miast lub miasteczek, obierani będą posłowie przez wyborców, wybranych w tych miastach i miasteczkach, w sposób Sejmową Ordynacyą wyborczą dla Gmin wiejskich przepisany, z tą wszakże różnicą, iż na każde 250 mieszkańców jeden wyborca wybranym być ma.

Art. V.

Ustawa niniejsza wchodzi w zupełne wykonanie od pierwszych po jéj ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

Art. VI.

Na bieżący jednak peryod Sejmowy stanowi się, iż okręgi wyborcze, w Art. II. pod 16. do 29. wymienione, po jednemu posłowi wybrać mają.

Art. VII.

Wykonanie téj ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

IV.

Ustawa

z dnia ...

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r., względem uprawnienia do wyborów poselskich obywateli, zamieszkałych na Obszarach dworskich.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego **rozporządzam, co następuje:**

Art. I.

Pełnoletni obywatele Państwa Austryackiego, na Obszarach dworskich, do gminy nie wcielonych zamieszkali, i nie należący już do wyborców z klasy większych posiadłości, lub do wyborców w miastach, są prawyborcami w tej gminie, z którą dotyczący Obszar dworski stanowi jednę gminę katastralną, jeżeli płacą taki podatek, jaki uprawnia do wyboru w Gminie, i jeżeli przeciw nim nie zachodzą powody, które od prawa wybierania w Gminie wyjmują lub wykluczają.

Osoby te są także wybieralnemi, jeżeli posiadają warunki obieralności, w §. 16. lit. a, b, c, Sejmowej Ordynacyi wyborczej wskazane, i jeżeli przeciw nim nie zachodzą powody wykluczające, w §. 17. tejże Sejmowej Ordynacyi wyborczej wymienione.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

*

V.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca postanowienia do Sejmowej Ordynacyi wyborczej, względem prawa posiadaczy dóbr tabularnych do wyboru posłów na Sejm.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Prawo wybierania posłów na Sejm, posiadaczom dóbr tabularnych w §§. 8. 9. i 14. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r. przyznane, służy także takim posiadaczom dóbr tabularnych, którzy nie używają własnowolności. Wykonywać mają jednak za nich to prawo ich prawni zastępcy, lub mianowani przez tychże pełnomocnicy.

Art. II.

Za niewiastę, prawo wybierania posłów na mocy §. 8. 9. i 14. Sejmowej Ordynacyi wyborczej mającą, z mężem żyjącą, wykonywa to prawo mąż, za inne niewiasty własnowolne, wykonują to prawo ich pełnomocnicy.

Art. III.

Jeżeli współposiadaczami dóbr tabularnych, do wyboru posłów uprawnionych są małżonkowie z sobą żyjący, wykonywa mąż prawo wybierania.

Art. IV.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Miejsto

VI.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do §. 16. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r., przyznającej prawo wybieralności współposiadaczom majątków nieruchomych.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Współposiadacze dóbr tabularnych, których posiadanie do wyboru posła uprawnia (§§. 8. 9. i 14. Sejm. Ord. wyb.), niemniej współposiadacze jakiegokolwiek majątku innego nieruchomego, opłacającego taką kwotę podatkową, jaka wymagana jest dla wyborcy lub prawyborcy, są obieralnymi na posłów do Sejmu krajowego, jeżeli posiadają przymioty w §. 16. Sejm. ord. wyb. pod *a*, *b* i *c* wymagane, i jeżeli niema przeciw nim żadnego z powodów wykluczających, w §. 17. tejże Sejmowej Ord. wyb. wskazanych.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

140

przyjęta

VII.

Ustawa

z dnia...

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca zmianę §. 17. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 17. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r. znoszą się. W ich miejsce wchodzą w moc obowiązującą postanowienia następującego artykułu.

Art. II.

Wykluczonemi od prawa wybierania i od obieralności są:

a) osoby, uznane winnemi zbrodni, albo przekroczenia lub przestępstwa popełnionego z chciwości zysku, lub przeciw obyczajności publicznej;

b) osoby, zostające pod śledztwem z powodu czynów karygodnych pod *a* wskazanych, dopóki śledztwo trwa;

c) ci, względem których majątku zaprowadzony został konkurs lub postępowanie ugodne, dopokąd trwa postępowanie konkursowe lub ugodne, a po ukończeniu tego postępowania, jeżeli dłużnik został uznany winnym.

Art. III.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

przyjęto

VIII.

Ustawa

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r., co do postępowania przy wyborze posłów, w miejsce posłów, w ciągu peryodu Sejmowego ubywających.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Wszystkie czynności, przepisane w Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861 r., co do rozpisania i przygotowania wyborów, i postępowania przy wyborach posłów, a względnie wyborców, mają się odbyć także przy każdym wyborze posła, obrać się mającego w miejsce posła, ubyłego w ciągu peryodu Sejmowego.

Jeżeli jednak obrany poseł wyboru nie przyjął, i ta okoliczność dojdzie do wiadomości Namiestnika lub Wydziału krajowego w ciągu dni 90 po dokonanym wyborze, albo jeżeli wybór w tymże terminie unieważniony zostanie przez Sejm jedynie tylko z powodu braku kwalifikacyi posła obranego, lub z powodu nieformalności lub nielegalności, popełnionych przy samym akcie wyboru posła, natenczas Namiestnik rozpisze niezwłocznie nowy wybór, do którego powołani być mają ci sami wyborcy, którzy do poprzedniego wyboru byli powołani.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

przyjęto

142

IX.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zmieniająca postanowienia §. 52. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 52. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r. znoszą się. — W ich miejsce wchodzą w moc obowiązującą postanowienia następującego artykułu.

Art. II.

W ciągu bieżącego pierwszego peryodu Sejmu krajowego, jakoteż w ciągu następujących po tymże pierwszym peryodzie sześciu sesyj Sejmowych, potrzebną jest do powzięcia uchwał dotyczących zmian Sejmowej Ordynacyi wyborczej, obecność więcej niż polowy całej liczby członków Sejmu, a zmiany te mogą być uchwalone bezwzględną większością głosów obecnych.

Po upływie tych sześciu sesyj Sejmowych, zmiany wspomiane uchwalone być mogą tylko w obecnosci przynajmniej trzech czwartych całej liczby członków Sejmu, i za przyzwoleniem przynajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

Art. III.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Z drukarni Instytutu Stauropigiańskiego we Lwowie 1866.

Nr. 4827 W. kr.

Sprawozdanie

z czynności Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z wielkiem xięstwem Krakowskiem po zamknięciu III. sessyi sejmowej.

Wysoki Sejmie!

Stosownie do postanowienia §. 26. statutu krajowego dopełnia Wydział krajowy obowiązku swego, składając niniejszem sprawozdanie z czynności, które obejmuje:

A. Rezultat podanych do Najwyższej wiadomości rozpraw Wys. Sejmu; rezultat przez Wys. Sejm powziętych i do Najwyższej sankcyi przedłożonych uchwał; rezultat uchwalonych do Najjaśniejszego Pana próśb, nareszcie rezultat udzielonych c. k. Rządowi wniosków i projektów Wys. Sejmu.

B. Przekazane poszczególne i zwyczajne czynności Wydziału krajowego.

A.

Rozprawy III. sessyi Wysokiego Sejmu.

Pismem c. k. Prezydyum Namiestnictwa z 15. Października 1866. l. 8582/pr. oznajmiono Wydziałowi krajowemu, iż Jego C. K. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 8 Października 1866. raczył najmiłościwiej wziąć do wiadomości rozprawy 3. sessyi Sejmu galicyjskiego, z tą uwagą, iż względem przedmiotów podlegających Najwyższej sankcyi, takowa nastąpi w swoim czasie. L. W. 4355/1866.

Uchwały Sejmu podlegające Najwyższej sankcyi.

Uchwały sankcyonowane.

Oprócz ustaw i uchwał Wys. Sejmu, o których sankcyonowaniu powziął Wys. Sejm wiadomości w ciągu ostatniej sessyi, otrzymały Najwyższe zatwierdzenie:

a) uchwała Wys. Sejmu względem dodatków do podatków dla funduszu krajowego i funduszów indemnizacyjnych na rok 1866;

b) ustawa znosząca przepisy co do nagród za ubicie drapieżnych zwierząt;

c) ustawa w przedmiocie obwieszczenia ustaw krajowych, uchwał Sejmu i rozporządzeń Wydziału krajowego;

d) ustawa zawierająca dodatek do §. 3. statutu krajowego z 26. Lutego 1861., powołująca biskupa krakowskiego i administratorów dyecezyj w sprawach duchownych (*in spiritualibus*) na członków Sejmu krajowego,

e) ustawa zawierająca postanowienia do sejmowej ordynacyi wyborczej względem prawa posiadaczy dóbr tabularnych do wyboru posłów na Sejm;

f) ustawa zawierająca dodatek do §. 16. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r, przyznający prawo wybieralności współposiadaczom majątków nieruchomych;

g) ustawa zawierająca dodatek do sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861., co do postępowania przy wyborze posłów w ciągu peryodu sejmowego ubywających;

h) ustawa zmieniająca postanowienia §. 52. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861.;

i) ustawa o urządzeniu gmin i ordynacya wyborcza dla gmin;

k) ustawa o obszarach dworskich;

l) ustawa o reprezentacyi powiatowej i ordynacyi wyborczej powiatowej;

m) ustawa o patronacie szkół i o pokrywaniu kosztów na umieszczenie szkół ludowych;

n) ustawa dotycząca pokrycia kosztów stawiania i utrzymywania budynków kościelnych i plebańskich w parafiach wyznania katolickiego, tudzież sprawiania przyrządów i sprzętów kościelnych;

o) ustawa drogowa, z tą uwagą, że przepisy konkurrencyjne, tyczące się nakazanej Najw. pismem gabinetowem z dnia 23. Kwietnia 1855. budowy tak zwanych dróg wojskowych (Militär-Paralellstrassen) mają pozostać nienaruszone.

Ustawy, którym odmówiono Najwyższej sankcyi.

Wedle pisma Prezydyum Namiestnictwa z dnia 28. Października 1866. Najjaśniejszy Pan najwyższem postanowieniem ż 20. września 1866. nie raczył udzielić najwyższej sankcyi ustawie uchwalonej przez Wys. Sejm, zawierającej dodatek do sejmowej ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861., względem uprawnienia do wyborów poselskich obywateli zamieszkałych na obszarach dworskich; tudzież ustawie zawierającej zmianę §. 17. ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861., a to co do pierwszej ustawy z powodu, że nie każden uprawniony do udziału w wyborach do reprezentacyi gminnej, posiada już przez to samo prawo wyboru do Sejmu, a co do drugiej ustawy z powodu, że postanowienia §. 17. ordynacyi wyborczej sejmowej z dnia 26. Lutego 1861. w związku stoją z obecnie obowiązującemi zasadami prawa karnego i procedury karnej, i że w ogóle postanowienia co do wpływu czynów karygodnych na wykonywanie praw politycznych zachowane być muszą prawodawstwu karnemu, którego reforma obecnie jest w toku. — L. W. 4502/1866.

Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło nas pismem z 28. Października 1866., iż Jego C. K. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 20. Października 1866. nie raczył udzielić najwyższej sankcyi uchwalonej przez Wys. Sejm ustawie, nadającej statut gminny dla król. stoł. miasta Lwowa, z powodu postanowień zawartych w §§. 18., 25., 28., 48., 74. *d*), 75. *a*) i *c*), 76., 77. 78., *a*) i *e*), 120. i 125., niezgodnych z istniejącemi ogólnemi ustawami i orzeczeniami Ministerstwa Stanu.

Postanowienia te są:

Oznaczenie samoistnego jakoteż przekazanego zakresu działania, niezgodne z zasadniczemi postanowieniami ustawy o urządzeniu gmin z dnia 5. Marca 1862., D. p. P. nr. 18., a co do przekazanego zakresu działania nadto i niedokładne;

nieuwzględnienie art. XI. rzeczonych postanowień;

zaciągnienie pomiędzy podatki, do których gmina może uchwalać dodatki bez ustawy krajowej, także i innych niestałych podatków, oprócz konsumcyjnego, w brew art. XV. ustawy z dnia 5. Marca 1862, postanowienia względem miejskiego prawa propinacyi;

postanowienia tyczące się mianowania i oddalania ze służby przełożonych i nauczycieli miejskich szkół i zakładów naukowych;

orzeczenie co do własności majątku miejskiego — nakoniec ustanowienie innego jak dotychczasowego prawnego organu do załatwienia spraw społeczności izraelickiego wyznania. — L. W. 4501/1866.

O udzieleniu Najwyższej sankcyi uchwałom powziętym w sprawie gal. Towarzystwa kredytowego, tudzież ustawie o zabezpieczeniu budynków kościelnych i szkolnych od ognia, nie otrzymał Wydział krajowy dotychczas wiadomości.

Uchwalone prośby do Najjaśniejszego Pana.

Zniesienie terna przy prezentowaniu na prebendy.

Jego C. K. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 22. Lipca 1866. przychylić się do prośby Wys. Sejmu, ażeby zniesionym był dekret nadworny z 9. Marca 1847. ogłoszony okólnikiem z 31. Marca 1847. l. 3191,, tyczący się wykonywania prawa prezentowania na prebendy, podlegające patronatowi laikalnemu, z tem jednakże zastrzeżeniem, że ordynaryaty arcybiskupie i biskupie wyznania katolickiego w wypadkach, w których patron laikalny na prebendę kościelną opróżnioną w królestwie Galicyi i Lodomeryi tudzież w wielkiem xięstwie Krakowskiem nie zaprezentuje jednego z trzech, których rzeczone ordynariaty od innych kandydatów za godniejszych uznają, będą obowiązane wtenczas dopiero nadać prezentowanemu kościelną instalacyę, gdy nastąpi oświadczenie politycznej Władzy krajowej, że przeciw niemu żadna nie zachodzi przeszkoda.

Koszta podróży i dyet wikaryuszów i administratorów.

Co do prośby Wys. Sejmu, uchwalonej na 45. posiedzeniu dnia 28. Marca 1866., ażeby księża wikaryusze i administratorowie prebend obu obrządków przy przeniesieniu ich na inne miejsce przeznaczenia, co do dyet, kosztów podróży i wynagrodzenia za uszkodzenie mebli, zrównani zostali z urzędnikami Państwa XII. klasy dyet, a koszta dotyczące pokrywane były z funduszu religijnego, oświadczył Jego Excellencya pan Minister Stanu reskryptem z 10. Września 1866. L. 5387, iż nie jest w położeniu, ażeby mógł przychylnie przedstawić Najjaśniejszemu Panu powyższą prośbę Wys. Sejmu, albowiem w razie uwzględnienia tej prośby, do którejby niezawodnie duchowieństwo innych prowincyj się przyłączyło, skarb Państwa, zaopatrujący prawie bez wyjątku w stanie biernym zostające fundusze religijne, ponosiłby nowy znaczny ciężar, a nie wypada obarczać publicznych funduszów ponoszeniem kosztów podróży, wynikających z rozporządzeń wydawanych przez przewielebnych xięży biskupów zupełnie niezawiśle od wpływu Władz rządowych.

Petycya o zawieraniu małżeństw przez rezerwistów.

Na skutek prośby Wysokiego Sejmu do Najjaśniejszego Pana, uchwalonej na posiedzeniu dnia 26. Marca 1866. o dozwolenie rezerwistom wolnego zawierania ślubów małżeńskich, otrzymał Wydział krajowy pismem c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 26. Lipca 1866. l. 6600/pr. następującej treści uwiadomienie:

1*

Jego Excellencya Pan Minister Stanu, za porozumieniem się z Wys. Ministerstwem Wojny, polecił reskryptem z 13. Lipca 1866. l. 4064/M. St. zawiadomić Wydział krajowy w skutek Najwyższej rezolucyi z dnia 10. Lipca b. r., że prośba uchwalona przez Wys. Sejm na 61. posiedzeniu dnia 26. Marca b. r. o dozwolenie rezerwistom wolnego zawierania związków małżeńskich, aczkolwiek powody przywiedzione na jej poparcie wcale się niezapoznają, nie może być uwzględnioną w przedłożonem brzmieniu, albowiem statut o rezerwie jest ogólnem prawem, które tylko w drodze konstytucyjnej może być zmienionem, proponowana zaś zmiana nie zdaje się być tak pilną, żeby usprawiedliwiła wyjątek od tej ogólnej zasady. — Celem jednakże zadośćuczynienia życzeniom Wysokiego Sejmu w tym przedmiocie, ile to się tylko da pogodzić z względami wojskowemi, c. k. Ministerstwo wojny oświadczyło gotowość wydania polecenia do odnośnych komendantów wojskowych, ażeby przy ocenianiu podań rezerwistów o dozwolenie związków małżeńskich nie stawiali zbyt wygórowanych żądań, w szczególności zaś, ażeby co do poprawienia subsystencyi rezerwistów należycie uwzględniali zwykłe ograniczone stosunki majątkowe włościan galicyjskich i nieodmawiali rezerwistom pozwolenia zenienia się bez ważnej przyczyny, i nakoniec ażeby niewstrzymywali załatwiania odnośnych podań. — Wydanie tego rozporządzenia w obecnej chwili, gdy prawie cała rezerwa zostaje w czynnej służbie, nie byłoby na czasie, takowe podług wyżprzytoczonego reskryptu Jego Excellencyi pana Ministra Stanu doręczonem będzie c. k. generalnej komendzie wojskowej, gdy ogólny powrót rezerwistów do kraju zostanie zarządzony. — L. W. 3118/1866.

Petycya względem uiszczania dodatków do podatków przez Towarzystwa kolei żelaznych.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa uwiadomiło nas pismem z dnia 8. Lipca 1866. l. 5900/pr., iż Jego C. K. Apostolska Mość najwyższem postanowieniem z dnia 25. Czerwca 1866. nie raczył się przychylić do prośby Wys. Sejmu, ażeby dodatki do podatków zarobkowego i dochodowego na galicyjskie przedsiębiorstwa kolejowe prawnie w Wiedniu przypisanych lub przypisać się mających, opłacane były na cele królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z wielkiem xięstwem Krakowskiem, tudzież na cele miasta Lwowa i miasta Krakowa, albowiem prawnie nieuchodzi odebrać Niższej Austryi i miastu Wiedniowi służące tymże teraz prawo pobierania tych dodatków od podatków. — L. W. 2898/1866.

Z petycyi uchwalonych do Najwyższego Tronu przez Wysoki Sejm nie są jeszcze dotychczas rozwiązane: — petycya o ustanowieniu Kanclerza dla Galicyi, — petycya w sprawie oszacowania katastralnego — i petycya o zniżeniu ceny soli.

Uchwalone wnioski do c. k. Rządu.

Wniosek o podatku konsumcyjnym od mięsa.

Wysoki Sejm uchwalił na posiedzeniu dnia 3. Lutego 1866., na podstawie §. 19. statutu krajowego, następujący wniosek:

Taryfa podatku konsumcyjnego od mięsa powinna być ustanowioną dla każdego kraju koronnego z należytem uwzględnieniem przeciętnej wagi bydła i przeciętnej ceny mięsa tego kraju tak, ażeby wysokość podatku w stosunku do przeciętnej ceny cetnara mięsa była równą we wszystkich krajach koronnych.

Wedle reskryptu z dnia 8. Lipca 1866. l. 3957 nie przychyliło się c. k. Ministeryum Skarbu do tego wniosku. C. k. Ministerstwo Skarbu przyznaje, iż wniosek ten dąży bezprzecznie do udoskonalenia opodatkowania konsumcyi mięsa przez zamierzoną większą równość w rozkładzie tego podatku i niezapoznaje, że uwzględnienie przeciętnej wagi bydła bitego w pojedynczych krajach koronnych może nieco przyczynić się do sprawie-

dliwszego rozkładu podatku od mięsa; wszelako widzi bardzo wielkie trudności dokładnego sprawdzenia tej przeciętnej wagi w tak wielu krajach koronnych — z drugiej zaś strony uważa podatek konsumcyjny, poczynający się od $87^1/_2$, 70 i 40 centów od cetnara mięsa w miejscowościach 1szej, a względnie 2giej i 3ciej klasy taryfowej jako tak mały, że z powodu rozmaitości rzeczonej wagi przeciętnej nie mogą zdarzać się w tem opodatkowaniu różnice, któreby usprawiedliwiały niepewne usiłowania zwalczenia tych trudności. — Co do uregulowania taryfy podatku od mięsa w pojedyńczych krajach koronnych podług wysokości ceny mięsa, zauważało c. k. Ministerstwo iż nie można dójść, pod jakim względem opodatkowanie mięsa byłoby ulepszone, gdyby w jednym i tym samym okręgu ekonomicznym nakładano krajom konsumującym drogie mięso, właśnie dla tego, że wyższą mają cenę mięsa stosunkowo także i większy podatek od mięsa.

Do tych uwag dodało c. k. Ministeryum i tę okoliczność, że opodatkowanie mięsa w niemiecko-sławiańskich prowincyach dopiero w 1862. było przedmiotem legislacyi, że przeto nowa reforma w tym względzie mogłaby wywołać w ogóle naprzeciw opodatkowaniu mięsa niekorzystne usposobienie.

Niemogąc podzielać w zupełności zapatrywań c. k. Ministeryum zamierzył Wydział krajowy nowe w tym przedmiocie przedłożenie wnieść do Wysokiego Sejmu, wszakże oparte na dokładnych statystycznych datach, któreby do uzasadnienia wniosków i przeprowadzenia reformy opodatkowania posłużyć mogły; — o dostarczenie potrzebnych dat udaliśmy się do gospodarczych towarzystw Monarchii austryackiej. L. W. 3061/1866.

Wniosek względem przeprowadzenia egzekucyi na rzeczy ruchome.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa udzieliło Wydziałowi krajowemu pismem z 4. Maja 1866. l. 3906/pr. odpis rozporządzenia c. k. Ministerstwa Sprawiedliwości do wyższych sądów krajowych we Lwowie i Krakowie, w celu oględnego przeprowadzenia egzekucyi na rzeczy ruchome treści następującej:

Podług ustaw istniejących niepodlegają egzekucyi ani odzienie dłużnikowi niezbędnie potrzebne, ani też najpotrzebniejsze narzędzia, które mu do dziennego zarobku na utrzymanie swoje, jakoteż jego rodziny służyć mogą (§. 453. Post. sąd.). Znajdujące się na majątku nieruchomym zboże, drzewo, pasza, narzędzia i bydło, o ile takowe potrzebne są do prowadzenia zwyczajnego gospodarstwa (tak zwane *fundus instructus*), winne wedle §§. 294.—296. kodexu cywilnego uważane być jako rzeczy nieruchome i przynależność, zatem jako część składowa majątku nieruchomego, a jako takie nie podpadają egzekucyi z osobna i mają być traktowane podług przepisów wydanych o ruchomościach (Dek. nad. z 7. Kwietnia 1826. l. 2178 Z. u. s.).

Dla uchronienia od lichwy przy pożyczkach, postanowiono w §. 999. kod. cyw., że prowizya przy pożyczkach pieniężnych uiszczana być ma w tejże samej co i kapitał walucie, a oprócz umów ubocznych przy kontraktach zastawu i pożyczkowych określonych w §. 1371. kod. cyw., uznano §. 1372 kod. cyw. w szczególności także jako niepociągającą za sobą żadnych prawnych skutków umowę uboczną, którąby wierzyciel zastrzegł sobie użytkowanie dochodów w zastaw oddanej rzeczy. Nakoniec orzeczono dekretem nadwornym z 24. Grudnia 1816. l. 1305 Z. u. s., że zastrzeżenie uzyskania dochodów z gruntu bez oddania w zastaw lub wymówienie naturaliów zamiast prowizyi w pieniądzach, sprzeciwia się powyższym postanowieniom.

Nie uwłacza to bezskuteczności jakowej umowy ubocznej, jeżeli takowa przyszła do skutku pod formą ugody, ponieważ ugoda podług §. 1380. kod. cyw. należy między kontrakty obowiązujące obustronnie.

Przepisy wydane względem ograniczenia odstępywania gruntów pozostają w swej mocy (rozporz. Minist. Sprawiedl. z 23. marca 1840. nr. 120 dz. pr. P.), w każdym wy-

padku przekroczenia takowych należy winnego ukarać, i pierwotny prawny stan rzeczy na nowo wprowadzić (dek. nadw. z 17. Września 1812. nr. 14.132 l. gub. 35.897.

Gdy pojedyńcze sądy nie przestrzegają w każdym wypadku ustaw wykluczających lub ograniczających egzekucyę co do niektórych rzeczy, dalej ustaw względem ubocznych umów jako bezskutecznych przy pożyczkach, nakoniec ustaw zabraniających odstępywania gruntów, a w szczególności powyżej przytoczonych przepisów, przeto poleca się wszystkim sądom, ażeby przy zdarzających się wypadkach z urzędu zastósowywały się do tych postanowień prawnych. W szczególności jeżeliby egzekucya już i tak dla prawnej bezskuteczności kontraktu lub ugody, na której żądanie się opiera, nie mogła mieć miejsca, poleca się c. k. sądom, ażeby w każdym wypadku, gdzie wierzyciel zamierza prowadzić egzekucyę na ruchomości, przeprowadzając egzekucyę, wysłuchaniem dłużnika, a w razie potrzeby wysłuchaniem rzeczoznawców z urzędu protokolarnie dochodziły, ażali ruchomości, na które wierzyciel egzekucyę zakłada, w myśl ustaw w ogóle lub poszczególnie pod egzekucyę podciągnięte, i podług przepisów o ruchomościach traktowane być mogą. Gdyby sądowy komisarz zaniechał tego dochodzenia i wywodu przy przeprowadzeniu egzekucyi, natenczas należy bezzwłocznie uzupełnienie aktu tego zarządzić.

Zaś skoro tylko sąd otrzyma wiadomość o nieprawnem odstąpieniu kawałka gruntu, obowiązany jest poczynić stósowne do przepisów kroki urzędowe. Przytem oznajmiło nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa, iż c. k. Ministerstwo Sprawiedliwości wyrzekło, że w skutek tego rozporządzenia odpada potrzeba dalszych postanowień co do uchwały Wysokiego Sejmu powziętej w tym przedmiocie na posiedzeniu dnia 20. Lutego 1866.

Wniosek zamierzający zniesienie ustawy zasadniczej z 5. Marca 1862.

Pismem z dnia 22. Października 1866 l. 7506/pr. oznajmiło nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa, iż Jego C. K. Apostolska Mość najwyższem postanowieniem z 12 Sierpnia r. b. nie raczył przychylić się do uchwalonego wniosku Wysokiego Sejmu, zamierzającego usunięcie działalności ustawy zasadniczej (gminnej) z dnia 5. Marca 1862. dz. p. P. nr. 18 w królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z wielkiem xięstwem krakowskiem.

Wedle oznajmienia c. k. Prezydyum Namiestnictwa Najjaśniejszy Pan Najw. postanowieniem z dnia 15. Sierpnia r. b. raczył Najmiłościwiej polecić Władzy rzadowej wypracowanie i przedłożenie do Najw. zatwierdzenia wniosku do ustawy o utworzeniu w każdej parafii funduszu zapasowego na pokrycie kosztów stawiania i utrzymywania budynków kościelnych i plebańskich w parafiach wyznania katolickiego, któren to wniosek przedłożonym być ma najbliższemu zgromadzeniu sejmowemu.

Zarazem uwiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy, iż Najjaśniejszy Pan nie raczył się przychylić do życzenia Wys. Sejmu, ażeby wydatki na potrzeby kościelne z odprawianiem liturgii połączone przekazane, były na fundusz religijny, o ile nie dałyby się pokryć środkami wskazanemi w §§. 1. i 2. ustawy o konkurencyi kościelnej.

Co do wniosków Wysokiego Sejmu do c. k. Rządu, nie otrzymaliśmy wiadomości, jaki skutek odniósł wniosek o zmianę ustawy wexlowej.

B.

Czynności Wydziału krajowego

a) specyalnie przekazane.

Załatwianie około 1600 przekazanych Wydziałowi krajowemu petycyj, czynności w sprawie zapomogi, zajęcie się wewnętrznem urządzeniem manipulacyi i uorganizowaniem oddziału obrachunkowego i kasy krajowej, nawał czynności połączonych z odbiorem funduszów i zakładów krajowych, nie dozwoliły Wydziałowi krajowemu w nader krótkim czasie dzielącym nas od zamknięcia ubiegłej sessyi sejmowej wykończyć w zupełności mnogie do opracowania poruczone projekta i załatwić ostatecznie wszystkie przekazane mu sprawy.

Odbiór funduszów i zakładów krajowych.

Jako najważniejszą i najpilniejszą czynność uważał Wydział krajowy spieszne wykonanie uchwały Wysokiego Sejmu powziętej na posiedzeniu dnia 25. Stycznia 1866. w sprawie odebrania zakładów i funduszów krajowych pod zarząd Reprezentacyi krajowej.

Na mocy tej uchwały przystąpiliśmy do ukończenia rokowań przerwanych w roku 1862., a po częściowem uchyleniu różnic, jakie zachodziły w ówczas między zapatrywaniem Wydziału krajowego a c. k. Rządu, nastąpiło z dniem 1. Października 1866 fizyczne odebranie większej części funduszów i zakładów krajowych, które z mocy statutu krajowego winne były przejść pod zarząd Reprezentacyi krajowej.

Do tych należą:

I. Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu;

II. Szpitale i zakłady dobroczynne we Lwowie i Krakowie, a w szczególności:

1. Główny szpital lwowski, składający się z
   a) zakładu chorych,
   b) „ obłąkanych,
   c) „ położnic,
   d) szkolnego zakładu klinicznego i medyczno-chirurgicznego.
2. Zakład podrzutków we Lwowie.
3. Szpital św. Łazarza w Krakowie, składający się z
   a) zakładu dla sporadycznych chorych,
   b) zakładu położniczego i
   c) zakładu podrzutków.
4. Szpital św Ducha w Krakowie z oddziałem syfilitycznych i obłąkanych.

III. Zakłady poprawcze i krajowy fundusz policyjny.

IV. Fundusz pomnika Kościuszki w Krakowie.

V. Fundusze stypendyjne.

VI. Fundusz kultury krajowej.

VII. Fundusze indemnizacyjne.

I.

Odebranie funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu.

Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu, składający się w części z własnych dochodów, w części z dodatków do podatków, przeszedł pod zarząd Reprezentacyi krajowej

z wszelkiemi prawami, również z ciężarami i obowiązaniami, jakie doń w czasie oddania przywiązane były; przeto Reprezentacya krajowa tak długo obowiązaną jest do zachowania istniejących, cel i przeznaczenie funduszu krajowego określających dyrektyw, dopóki dyrektywy te na drodze ustawodawczej zmienione nie będą.

Czynności kasowe i rachunkowe przeszły na oddziały kasowy i obrachunkowy Wydziału krajowego, a stosunek c. k. władz do Wydziału krajowego w sprawach funduszu krajowego, wymagających współdziałania rządowych organów, został bliżej unormowany.

Co do odpisywania dodatków do podatków na cele krajowe zastrzeżono, iż od dnia oddania funduszu krajowego odpisywanie dodatków do podatków nastąpi tylko za poprzedniem przyzwoleniem Wydziału krajowego.

Co do pojedyńczych rubryk funduszu krajowego, powzięto przy pertraktacyi odbioru szczegółowe postanowienia ze względu na zakres działania, jaki służy w niektórych sprawach c. k. Rządowi.

Rubryka kosztów zarządu.

Wydawnictwo dziennika rozporządzeń i ustaw krajowych zastrzeżono kompetencyi c. k. Rządu, wszelako fundusz krajowy ponosi na mocy ces. patentu z 1. Stycznia 1860. (dz. u. P. nr. 3. I.) i ces. rozporządzenia z 17. Lutego 1863. (dz. u. P. nr. 19.) z rubryki „koszta zarządu", koszta druku i tłumaczenia. — Zastrzeżono zatem Wydziałowi krajowemu trutynowanie odnośnych rachunków. Pertraktacya o porozumienie się względem ogłaszania uchwał sejmowych mających moc obowiązującą i rozporządzeń Wydziału krajowego, znajduje się obecnie w toku.

Rubryka: koszta szczepienia ospy i wydatki sanitarne.

W myśl instrukcyi szczepienia ospy z dnia 9. Lipca 1836. l. 18192 i reskryptu ministeryalnego z dnia 14. Marca 1849. (dz. u. P. nr. 165.), wydatki na koszta podróży z powodu szczepienia ospy w ogóle mają być pokrywane całkowicie z funduszu krajowego. — Natomiast z wydatków na koszta podróży z powodu wybuchu zarazy ospy między ludźmi, tudzież między owcami, jakoteż innych epidemij (kokluszu, nerwówek i. t. p.) i zarazy bydła, ponosi koszta podwód urzędujących lekarzy fundusz krajowy, zaś ich dyety fundusz kameralny.

Wydatki na lekarstwa z powodu szczepienia ospy lub też w wypadkach innych chorób (epidemij) potrzebne, ponosi w myśl dekretu Kancelaryi nadwornej z 17. Lipca 1786. l. 1299 i rozporządzenia ministeryalnego z 14. Marca 1849. dz. u. P. nr. 165. w jednej trzeciej części fundusz krajowy a we dwóch trzecich c. k. skarb Państwa; natomiast w skutek dekretu Kancelaryi nadwornej z 10. Kwietnia 1823. l. 38618, lekarz, któremu zlecono zbieranie krowianki ma pobierać za to remuneracyę o rocznych 126 złr. w. a. z funduszu krajowego.

Ze względu na powyższe postanowienia zastrzeżono Wydziałowi krajowemu sprawdzanie odnośnych na fundusz krajowy przypadających rachunków i assygnowanie sprawdzonych należytości.

Rubryka wydatków na drogi krajowe.

Co do dróg krajowych utrzymaną została dotychczasowa działalność Władz rządowych, wszakże mieliśmy przy odbiorze funduszu krajowego na uwadze ustawę przez Wysoki Sejm uchwaloną, w moc której zupełny zarząd dróg niearyalnych przejść ma na Reprezentacyę krajową, a względnie powiatową lub gminną; poczyniliśmy przeto na czas, dopóki ustawa o drogach niearyalnych nie otrzyma najwyższej sankcyi, także tymczasowe zastrzeżenia, jakie uważaliśmy za zgodne z duchem rzeczonej ustawy.

I tak zastrzeżono:

a) bez przyzwolenia Wysokiego Sejmu nie wolno żadnej drogi krajowej budować;

b) kosztorysy wspomniane w §. 3. instrukcyi dla budowy dróg krajowych mają być załatwiane za porozumieniem się z Wydziałem krajowym;

c) systemizowanie płac służby drogowej odbywać się ma jedynie w porozumieniu się z Wydziałem krajowym;

d) inspektorowie drogowi mają być mianowani przez Wydział krajowy w porozumieniu z dotyczącym naczelnikiem obwodowym;

e) zapomoga z funduszu krajowego na budowę drogi krajowej może być daną tylko za przyzwoleniem Wysokiego Sejmu;

f) cały obrót pieniężny dotacyi przeznaczonej z funduszu krajowego na drogi ma się koncentrować w Wydziale krajowym.

Rubryka kosztów cymentowania.

Gdy wedle rozporządzenia krakowskiej komisyi namiestniczej z 5. Października 1856. l. 29361, wydatki na sprawianie i utrzymywanie miar wzorowych i na płacę cymentników ponosić ma w okręgu krakowskim fundusz krajowy, przeto zastrzeżono, iż mianowanie cymentników może nastąpić tylko za porozumieniem się z Wydziałem krajowym, przyzwalanie zaś i asygnowanie remuneracyj dla cymentników zastrzeżone wyłącznie kompetencyi Wydziału krajowego.

Rubryka wydatków na stawianie słupów granicznych.

Co do rubryki budżetu krajowego na wydatki za stawianie słupów granicznych, zastrzeżono, że na stawianie ubyłych słupów może przyzwalać c. k. Namiestnictwa za poprzedniem porozumieniem się z Wydziałem krajowym.

Stan kasy funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu.

Fizyczne odebranie funduszu krajowego poprzedziła w myśl §. 3 instrukcyi dla Wydziału krajowego dokładna likwidacya kasy.

Stan tejże wynosił z dniem 30. Września 1866.:

a) w papierach publicznych	197.998	złr.	35½	ct.
b) w gotówce	17.386	„	49	„
c) w dokumentach prywatnych	4.000	„	—	„

II.

Odebranie szpitali i zakładów dobroczynności we Lwowie i Krakowie.

Co do właściwych szpitali 1. a) i 3. a), t. j. zakładu chorych w szpitalu lwowskim i oddziału dla sporadycznych chorych w szpitalu Św. Łazarza w Krakowie, to takowe nie mają cechy zakładów krajowych w myśl statutu krajowego, bowiem uznane są jako publiczne zakłady dla chorych, i nie są z funduszu krajowego uposażone, a fundusz krajowy obowiązany jest tylko pokrywać koszta leczenia ubogich chorych przynależnych do gmin tutejszo-krajowych, którzy nie mają środków na zwrócenie łożonych kosztów leczenia.

Ze względu jednak na dotychczasową wspólną administracyę i ścisły związek tych zakładów z ich oddziałami jako zakłady krajowe już uznanymi, przeszły one wraz z wszystkiemi pod II. wyliczonymi zakładami pod zarząd Reprezentacyi krajowej.

Reprezentacya krajowa obowiązaną będzie zachować cel i przeznaczenie tych zakładów oznaczone aktem fundacyjnym lub ustawą, niemniej statuta, dyrektywy i unormowanie urządzenia, a to tak długo, dopóki na drodze ustawodawczej nie zostaną zmienione. W unormowanych urządzeniach zakładów dla chorych, które do zakładów krajowych nie należą, nie może nastąpić żadna zmiana bez poprzedniego porozumienia się z Władzą krajową, co jednak nie narusza swobodnego działania Reprezentacyi krajowej w ekonomicznym zarządzie tych zakładów.

Co do wpływu władzy politycznej na zmiany w należytościach za pielęgnowanie chorych, uczyniło Prezydyum Namiestnictwa wniosek do c. k. Ministeryum, ażeby Wydział krajowy w przyszłości mógł czynić zmiany w należytościach pielęgnowania w porozumieniu z polityczną Władzą krajową.

Użytkowanie zakładów położniczych i szpitali na cele naukowe zostało i nadal zastrzeżone c. k. Rządowi.

Mianowanie Dyrektora szpitalu lwowskiego, tudzież Dyrektorów szpitali Św. Łazarza i Św. Ducha w Krakowie, jakoteż mianowanie profesorów funkcye prymaryuszów pełniących, za poprzedniem zaciągnieniem zdania Wydziału krajowego, zostało zastrzeżone Najjaśniejszemu Panu.

Mianowanie asystenta klinicznego należy do grona nauczycieli zakładu medyczno-chirurgicznego; mianowanie zaś reszty członków sanitarnej i administracyjnej służby przeszło na Wydział krajowy z tym warunkiem, że przy mianowaniu prymaryuszów, którzy acz niebędąc profesorami, używani bywają w celach naukowych, nastąpi porozumienie się z krajową Władzą polityczną, a przy obsadzeniu akuszerek klinicznych, z gronem medyczno-chirurgicznych nauczycieli.

Prawo nadzoru nad temi zakładami pod względami policyi sanitarnej zastrzeżone zostało politycznej Władzy krajowej, a odnośnie c. k. organom sanitarnym; zaś gronu nauczycieli zakładu medyczno-chirurgicznego we Lwowie, a odnośnie kolegium profesorów w Krakowie, prawo nadzoru pod względami naukowemi i szkolnemi.

Obecnym urzędnikom i sługom tych funduszów i zakładów zastrzeżone zostały ich nabyte prawa.

Funduszowi szkolnemu zastrzeżono prawo własności co do zakładu klinicznego i medyczno-chirurgicznego. — Tymczasowo zatrzymała c. k. prokuratorya skarbowa zastępstwo tych zakładów.

Stosunek gminy miasta Lwowa do szpitalu lwowskiego, a odnośnie do zakładu chorych w tymże szpitalu, uregulowany został prawomocnemi postanowieniami Ministerstwa Stanu w ten sposób, że nie pokryte własnemi dochodami zakładu wydatki na pielęgnowanie chorych do miasta Lwowa przynależnych, niemogących za siebie płacić, ma opędzać fundusz krajowy, natomiast gmina lwowska ma z funduszów własnych pokrywać resztę niedoboru przy wydatkach administracyjnych; gminie zatem będzie odnośny projekt budżetu do przejrzenia udzielany.

Zakład podrzutków we Lwowie.

Zakład podrzutków we Lwowie przeszedł bez wszelkich zastrzeżeń pod zarząd Reprezentacyi krajowej, jednakowoż pozostała działalność magistratu w sprawie nadzorowania i umieszczania podrzutków tymczasowo nietknięta.

Stan majątku szpitalu lwowskiego.

Na dniu 30. Września 1866. odebrano gmach szpitalny we Lwowie z gruntami doń należącemi, wewnętrzne urządzenia, sprzęty i kasę.

Funduszu przeznaczonego na budowę domu obłąkanych we Lwowie, powstałego z dochodu loteryi państwowej z roku 1862., przeznaczonego na ten cel przez Najjaśniejszego Pana, nieodebrano, ponieważ fundusz ten nie został wcielony do majątku szpitalu głównego.

Stan kasy szpitalu z końcem Września 1866. był następujący:

Zakład chorych . . .	w efektach 63.104 złr. 4 ct.	w gotówce	2.778 złr.	10 ct.
„ obłąkanych . .	„ 7.139 „ —	„	2.855 „	98½ „
„ położniczy . .	„ 1.848 „ —	„	542 „	27½ „
Oddział kliniczny		„	247 „	99 „

Stan majątku szpitali krakowskich:

W tymże samym dniu nastąpiło odebranie szpitalów Św. Łazarza i Św Ducha w Krakowie.

Stan majątku tych zakładów przedstawia się z końcem Września 1866. jak następuje, a to:

a) Św. Łazarza.

Szpitalu Św. Łazarza:

1. Położona w Królestwie Polskiem wieś Tropiszów wydzierżawiona za roczny czynsz 14.000 zł. pol.
2. Folwark w Prądniku czerwonym wydzierżawiony za roczny czynsz 1504 złr. 1½ ct. w. a.
3. Propinacya w Krowodrzy, wydzierżawiona za roczny czynsz 850 złr. w. a.
4. Młyn w Prądniku białym, wydzierzawiony za roczny czynsz 437 złr.
5. Dobra Rączna i Jezierzany, wydzierżawione za roczny czynsz 1116 złr.
6. Las w Rączny w przestrzeni 191 morgów 1383 □ sążni zostający pod własnym zarządem funduszu szpitalnego.
7. Gmach szpitalny z wewnętrznem urządzeniem.
8. Ulokowane na realnościach kapitały, a to:
   a) w walucie polskiej . . . . 780.545 zł. 10 gr. pol.
   b) w walucie austryackiej . . . . 6.767 „ 96 ct.
9. Papiery publiczne . . . . 130.957 „ 18 „
10. Gotówka . . . . 7.354 „ 79½ ct.
11. Zaległe prowizye od kapitałów lokowanych . . . 30.901 „ 91 ct.
12. Zaległe czynsze za wydzierzawione realności . . . 9.427 „ 52 „

b) św. Ducha.

Szpitalu św. Ducha.

1. Kapitały lokowane na dobrach i realnościach . . . 52.005 „ 02 gr. pol.
2. Zaległe prowizye od tychże . . . . 985 „ 79 ct.
3. Papiery publiczne . . . . 1.980 „ — „
4. W gotówce . . . . 7.295 „ 18 „

Stan kasy zakładu podrzutków we Lwowie.

Stan kasy zakładu podrzutków we Lwowie wynosił z końcem Września 1866.
w papierach publicznych . . . . 1.916 złr. 40 ct. w. a.
w gotówce . . . . 361 „ 70 „

Reszta szpitali w Galicyi.

Reszta szpitali w Galicyi nie ma cechy zakładów krajowych w myśl statutu krajowego, przeto zarząd tychże niemógł przejść na Wydział krajowy; jednakowoż wpływ Wydziału na zakłady gminne w ogóle przysługujący z mocy ustawy, pozostał nienaruszony.

Ze względu na udział funduszu krajowego w opędzaniu kosztów pielęgnowania chorych, zastrzeżono Wydziałowi krajowemu:

1. wpływ doradczy we wszystkich ważniejszych sprawach, które do politycznej Władzy krajowej dochodzą, a ekonomicznego zarządu tych zakładów dotyczą;

2. sprawdzanie kwartalnych rachunków, należących się zwrotów kosztów pielęgnowania, któreby ściągnąć się nie dały, i asygnowanie kwot sprawdzonych, sprawdzania rachunków mających się zwrócić kosztów pielęgnowania za osoby stanu cywilnego leczone w szpitalach wojskowych;

3. przedkładanie wyciągów z rocznych rachunków szpitali z ogólnego obrotu majątkowego, nakoniec zastrzeżono

4. iż ogłoszenie innych zakładów dla chorych, oprócz już istniejących, zakładami publicznemi, może nastąpić tylko za przyzwoleniem Reprezentacyi krajowej.

III.

Zakłady poprawcze i policyjny fundusz krajowy.

Zakłady poprawcze, t. j.:

a) złączony z domem karnym we Lwowie zakład korekcyonistów męskich,

b) oddział korekcyonistek u św. Maryi Magdaleny we Lwowie, winne były przejść pod zarząd Reprezentacyi krajowéj, albowiem na mocy dekretu Kancelaryi nadwornej z 24. Czerwca 1843. l. 19.112 przeznaczony jest na utrzymanie tych zakładów policyjny fundusz krajowy, a wedle rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 19. Grudnia 1851. niedobory pokrywane być mają z funduszu krajowego.

Atoli c. k. Rząd odmówił oddania tych zakładów z tem oświadczeniem, że kierownictwa i wyższego nadzoru nad temi, z domami karnemi złączonemi zakładami, c. k. Rząd, ze względu na publiczne interesa najwyższej wagi, z rąk swoich puścić nie może.

Ażeby jednak Wydziałowi krajowemu uczynić przystępnym wpływ odpowiedni dotacyi korekcyjnych zakładów, zastępca Wydziału krajowego będzie mieć udział w miesięcznych domowych rewizyach, a przy wszelkich zarządu ekonomicznego tych zakładów dotyczących sprawach c. k. Rząd porozumiewać się będzie z Wydziałem krajowym.

Zarząd policyjnego funduszu krajowego przeszedł na Wydział krajowy z zastrzeżeniem praw funduszu karnego co do zdziałanych budowli obok gmachu u św. Maryi Magdaleny kosztem funduszu karnego, niemniej co do własności z tegoż funduszu sprawionych sprzętów.

Oddając fundusz policyjny wyraził c. k. Rząd nadzieję, że przez oddanie gmachu rzeczonego użycie tegoż na umieszczenie tamże domu karnego dla więźniów płci żeńskiej nie będzie narażone, co jednakowoż niema ubliżać bynajmniej prawu własności policyjnego funduszu krajowego co do w mowie będącego gmachu i prawu wolnego rozrządzania tymże.

Zastrzeżono zarazem, iż zobowiązania funduszu policyjnego, oparte na istniejących dyrektywach co do celów tychże zakładów, tylko na drodze konstytucyjnej mogą być zmienione.

Stan kasy funduszu policyjnego wynosił z końcem Września 1866. w efektach 6204 złr., w gotówce 8260 złr. 6 cent. wal. austr.

IV.

Fundusz pomnika Kościuszki.

Fundusz pomnika Kościuszki, powstały ze składek pieniężnych i innych darów, uznany reskryptem byłej Rzpltej. Krakowskiej z 20. Listopada 1820. l. 4260 jako własność narodowa, oddany został dnia 1. Października 1866. pod zarząd Reprezentacyi krajowej bez wszelkich zastrzeżeń.

Stan kasy tego funduszu z końcem Września 1866. wynosił w papierach publicznych 8440 złr. i 547 złr. 3 ct. wal. austr. gotówką.

V.

Fundusze stypendyjne.

Przy rokowaniach o odebraniu funduszów stypendyjnych w zarząd Reprezentacyi krajowej oświadczył c. k. Komisarz, iż c. k. Rząd, biorąc autonomię za punkt wyjścia, gotowym jest oddać zarząd wszystkich fundacyj Wydziałowi krajowemu, i że w zasadzie nic nie stoi w drodze, ażeby i prawo rozdawnictwa stypendyów oddanem było Wydziałowi krajowemu, co jednak nie może nastąpić w skutek samego oddania zarządu fundacyj, tylko na podstawie poprzedniej zmiany odnośnych prawnie wystawionych, przeto prawomocnych aktów fundacyjnych.

Gdy delegaci obstawali przy zdaniu swem, iż tak administracya jakoteż prawo rozdawnictwa funduszów stypendyjnych już z mocy ces. dyplomu z 20. Października 1860. i ces. patentu z 26. Lutego 1861. służą Reprezentacyi krajowej, przerwano rokowania z powodu oświadczenia c. k. Komisarza rządowego, iż sprawa ta musi być uprzednio przedłożoną decyzyi c. k. Ministerstwa Stanu.

VI.

Fundusz kultury krajowej.

Z uwagi na cel i przeznaczenie funduszu kultury krajowej, które już z jego nazwy wypływają, zażądaliśmy oddania tegoż funduszu pod wyłączny zarząd Reprezentacyi krajowej.

Atoli już przy rokowaniach z roku 1862. odmówił c. k. Rząd oddania tego funduszu, a c. k. Ministeryum Stanu orzekło reskryptem z 18. Lipca 1863. l. 10238/630, iż zarząd tego funduszu ma nadal przysłużać c. k. Namiestnictwu. C. k. Rząd zastrzegł sobie wyłączną moc rozrządzania onym, ponieważ takowy powstał i ma swe dalsze źródło dochodu z grzywien wymierzanych przez c. k. Władze, z powodu przestępstw przepisów policyi lasowej i polowej.

Ze względu jednak przeznaczenia tego funduszu na cele kultury krajowéj w ogóle, i w myśl statutu krajowego, przyznało c. k. Ministeryum Reprezentacyi krajowej wpływ doradczy na sposób użycia tego funduszu w każdym pojedynczym wypadku.

Przy rokowaniach w roku bieżącym upominali się delegaci powtórnie o oddanie tego funduszu, atoli zastępca c. k. Rządu, odwołując się do wspomnionego reskryptu, nie przychylił się do tego żądania.

Niemogąc podzielać zapatrywania się c. k. Rządu na ten przedmiot, zachowuje sobie Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi osobny w tej mierze wniosek.

VII.

Fundusze indemnizacyjne.

Na mocy uchwały Wysokiego Sejmu powziętej na posiedzeniu dnia 28. Lutego 1866., poruszyliśmy sprawę odebrania funduszów indemnizacyjnych, w skutek czego otrzymaliśmy uwiadomienie Prezydyum Namiestnictwa z dnia 17. Października 1866. l. 8471 pr., iż Jego C. K. Apostolska Mość raczył najmiłościwiej powziąść wiadomość o uchwale Wys. Sejmu względem odebrania obu galicyjskich funduszów indemnizacyjnych, tudzież funduszu indemnizacyjnego wielkiego xięstwa Krakowskiego, i polecił najmiłościwiej swemu Rządowi Najwyższem postanowieniem z dnia 10. Października 1866., ażeby wygotowano i przedstawiono do Najwyższego zatwierdzenia wniosek rządowy do najbliższej Reprezentacyi Państwa, tyczący się zasilania rzeczonych funduszów ze Skarbu Państwa, tudzież dalszego traktowania zaliczek wypłacanych dotąd przez Skarb Państwa na rzecz funduszów indemnizacyjnych galicyjskich i wielkiego xięstwa Krakowskiego.

Zarazem oznajmiło Prezydyum Namiestnictwa, że Jego C. K. Apostolska Mość najmiłościwiej zezwolić raczył, ażeby odtąd w dyrekcyach funduszu indemnizacyjnego we Lwowie i w Krakowie delegat Wydziału krajowego brał udział w ten sam sposób jak zastępca c. k. Skarbu.

Gdy w myśl na wstępie przytoczonej uchwały, Wydział krajowy dopiero wtenczas przystąpić będzie mógł do odebrania funduszów indemnizacyjnych, jeżeli warunki odebrania przez Wysoki Sejm uchwalone prawomocnie przyjęte będą i Najwyższą sankcyę uzyskają, przeto przed najwyższem postanowieniem co do uchwały o której mowa, z odebraniem funduszów indemnizacyjnych wstrzymać się należy.

Zresztą przystąpił Wydział krajowy do nominowania wzmiankowanych wyżej delegatów.

Jako delegata dla Lwowskiej komisyi indemnizacyjnej zamianowaliśmy Wgo. Kornela Krzeczunowicza, posła sejmowego, a tegoż zastępcą W. Teodorego Polańskiego, Dra. praw i adwokata krajowego, dla Krakowskiej komissyi indemnizacyjnej W. Stanisława Starowiejskiego, Posła sejmowego, a tegoż zastępcą W. Ksawerego Milewskiego.

Z urządzeniem kasy krajowej i oddziału obrachunkowego przy Wydziale krajowym, ustała potrzeba przechowywania funduszów już dawniej pod zarządem naszym zostających w c. k. gł. kasie krajowej.

Fundusze te, a mianowicie:

1. fundusz domestykalny,
2. „ stanowy sierociński,
3. „ szkoły kucia koni,
4. „ stypendyjny ś. p. Jana Żurakowskiego,
5. „ stypendyjny fundacyi Andrzeja Żalchockiego,
6. „ stypendyjny fundacyi J. E. Kajetana hr. Lewickiego,

7. Fundusz stypendyjny fundacyi imienia J. E. Agenora hr. Gołuchowskiego,
8. „ stypendyjny fundacyi x. Antoniego Popkiewicza,
9. „ zakładu nar. im. Ossolińskich, — przeniesione zostały w czasie odbioru do kasy krajowej.

W myśl §. 3. instrukcyi dla Wydziału krajowego pozwala sobie tenże akta odbioru funduszów i zakładów krajowych złożyć na stół Wysokiej Izby.

Zasiłki dla szkół rolniczych w Czernichowie i w Dublanach.

Uchwałami powziętemi na posiedzeniu dnia 28. Marca 1866. przyzwolił Wys. Sejm na udzielenie z funduszu krajowego rocznych zasiłków po 5000 złr. dla szkół rolniczych w Czernichowie i Dublanach, pod warunkiem przyznania Wydziałowi krajowemu zwierzchniczego nadzoru nad temi szkołami.

Gdy ogólne zgromadzenia towarzystw gospodarczo-rolniczych w Krakowie i we Lwowie przyznały Wydziałowi krajowemu w zasadzie prawo zwierzchniczego nadzoru, zaasygnowaliśmy przypadające półroczne raty rzeczonych zasiłków. Unormowanie stosunku zwierzchniczego jest obecnie w toku i będzie niebawem ukończone. — L. W. 2650 i 3436/1866.

Zasiłek dla komisyi fizyograficznej w Krakowie.

Komitet Towarzystwa naukowego w Krakowie przyjął na się obowiązek zdawania Wydziałowi krajowemu sprawy z czynności krakowskiej komisyi fizyograficznej, zatem zaasygnowaliśmy uchwałą Wys. Sejmu z dnia 28. Marca 1866., przyzwolony dla tej komisyi zasiłek z funduszu krajowego o rocznych 1500 złr. wal. austr. — L. W. 2409/1866.

Zasiłek zwrotny na restauracyę kościoła św. Anny w Krakowie.

Zasiłek zezwolony uchwałą Wys. Sejmu z dnia 12. Kwietnia 1866. na restauracyę kościoła św. Anny w Krakowie niemógł być jeszcze asygnowany, ponieważ senat akademicki uniwersytetu Jagiellońskiego nie złożył dotąd deklaracyi co do zobowiązania się zwrotu zasiłku z majątku uniwersytetu. — L. W. 2751/866.

Zasiłek dla zakładu ciemnych we Lwowie.

Również nie asygnowano dotychczas zasiłku przyzwolonego uchwałą Wys. Sejmu z dnia 28. Marca 1866. dla zakładu ciemnych we Lwowie, ponieważ rokowania z dyrekcyą zakładu względem przyznania Wydziałowi krajowemu zwierzchniczego nadzoru nad tym zakładem nie są ukończone. — L. W. 2762/1866.

Zwrot wydatków z funduszu krajowego na koszta podróży urzędników z powodu wyboru Posłów.

W moc uchwały Wys. Sejmu z dnia 13. Kwietnia 1866. zarządziło c. k. Ministeryum zwrot kwoty 18.744 złr. 4 ct. w. a., wydanej z funduszu krajowego na koszta podróży urzędników z powodu wyboru Posłów. — L. W. 4656/1866.

Zwrot wydatków poniesionych przez fundusz krajowy na urządzenie aresztów i sprzętów kancelaryjnych żandarmeryi.

Na mocy uchwały Wys. Sejmu z 13. Kwietnia 1866. wezwaliśmy c. k. Komendę żandarmeryi o złożenie w kasie krajowej kwoty 13.667 złr. 64 ct. w. a. wydanej niesłusznie z funduszu krajowego na urządzenie aresztów i sprzętów kancelaryjnych c. k. żandarmeryi — sprawa ta nie została dotychczas ostatecznie załatwioną. — L. W. 3858/1866.

Zwrot zaliczek z funduszu krajowego na budowę dróg.

W skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 14. Kwietnia 1866. o zarządzenie zwrotu kwoty 22.719 złr. w. a., wydanej z funduszu krajowego na budowę dróg, otrzymaliśmy pismo c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 29. Maja 1866. l. 4804/pr., którem powtórzono tylko te okoliczności, jakie p. Komisarz rządowy z powodu wniosku komisyi budżetowej przytoczył w Sejmie, t. j. iż kwota powyższa wydana została w części jako zwrotne, w części jako zaliczki bezzwrotne dla potrzebniejszych konkurencyj drogowych, które nie były w stanie opędzić wszystkich wydatków konkurencyjnych z własnych zasobów, w części zaś na wydatki zarządu dróg krajowych, które fundusz krajowy ponosić winien. Nareszcie istnieć ma część powyższej kwoty, która jako zaliczka na koszta zarządu wprawdzie asygnowaną, dotąd jednak wydaną nie została.

Powtórzono także oświadczenie p. Komisarza rządowego, że zaliczki zwrotne będą funduszowi krajowemu powrócone w swoim czasie, i że zwrotu zaliczek bezzwrotnych, danych konkurencyom, żądać nie można, gdyż konkurencye otrzymały je zupełnie prawomocnie.

Opierając się na uchwale sejmowej powziętej pomimo oświadczeń p. Komissarza rządowego, udaliśmy się do c. k. Prezydyum Namiestnictwa o udzielenie wiadomości, co zarządono względem zwrotu zaliczek zwrotnych i o uwiadomienie, o ile powyższa kwota zaliczek zmniejszyła się tem samem, iż pokryto z niej także wydatki, które ciężą prawnie ne funduszu krajowym, jak mianowicie koszta zarządu dróg krajowych i zaliczki bezzwrotne prawomocnie udzielane.

Na dotyczącą odezwę otrzymaliśmy odpowiedź Prezydyum Namiestnictwa z dnia 22. Sierpnia 1866. l. 6797/pr., iż Prezydyum nie jest w położeniu dać innych wyjaśnień, jak tylko powyższe przez Komisarza rządowego Wysokiemu Sejmowi przedstawione, przyczem uczyniło c. k. Prezydyum uwagę, iż Wydział krajowy po odebraniu funduszów krajowych znajdzie się tem samem w możności bliższego zbadania stanu rzeczy.

Za objęciem zarządu dróg zajmie się Wydział krajowy bliższem zbadaniem tej sprawy.

Regulacya płac nauczycieli szkół ludowych.

Uchwałą Wysokiego Sejmu powziętą na posiedzeniu dnia 26. Kwietnia 1866. odesłany został do Wydziału krajowego wniosek x. Ruczki, polecający wyrobienie na najbliższą sesyę sejmową projektu do ustawy regulującej pobieranie pensyj nauczycieli szkół ludowych z funduszu krajowego.

Gdy z jednej strony fundusz krajowy jest tak obarczony, iż niepodobieństwem byłoby nową obciążać go rubryką wydatków, z drugiej zaś strony dopiero po wejściu w życie nowej organizacyi gminnej i rad powiatowych dokładnie zbadać będzie można, czyli nie byłoby rzeczą odpowiedniejszą wydatki przez gminy opłacane przenieść na fundusze powiatowe za regresem do gmin; gdy dalej niemieliśmy dokładnych wykazów w jakich szkołach i w jakiej ilości gminy ponoszą wydatki na szkoły ludowe, co koniecznem jest do ocenienia, czy fundusz krajowy może obowiązek zastępstwa na siebie wziąść; gdy nadto nie we wszystkich gminach zachodzi potrzeba uregulowania tego stosunku, albowiem znaczna część gmin uiszcza się rzetelnie ze swoich obowiązków; gdy nakoniec zważyliśmy, że w mnogich razach należą do dotacyi nauczycieli także prestacye w naturze, których fundusz krajowy w żaden sposób brać na siebie nie może; przeto postanowiliśmy wstrzymać się z przedłożeniem dotyczącego projektu do ustawy, dopóki nowa organizacya gmin i rad powiatowych nie wejdzie w życie.

Mianowanie delegacyi do popierania sprawy katastralnej.

Na mocy uchwały Wys. Sejmu z 27. Kwietnia 1866. zamianowaliśmy delegacyę do popierania sprawy katastralnej u wysokiego Ministeryum. Delegacya ta udała się do

Wiednia w Lipcu b. r. i oprócz ustnych przedstawień złożyła J. E. pp. Ministrom Stanu i Skarbu pisemne prośby, aby raczyli uzyskać u Jego C. K. Apost. Mości przyzwolenie na wnioski w petycyi Wys. Sejmu zawarte i tymczasowo wstrzymać dalszy bieg operacyj katastralnych. Delegacya doniosła nam w pismie z dnia 20. Sierpnia 1866., iż wkrótce po tych próśb podaniu otrzymała od J. E. Ministra Stanu zapewnienie, iż w tej sprawie porozumi się z J. E. Ministrem Skarbu; później otrzymała tę wiadomość, iż J. E. pan Minister Stanu zasięgnie jeszcze zdania c. k. Namiestnika. Jak delegacya wynurzyła nam nadzieję, oczekiwać wypada postanowień, które nie będą dla kraju nieprzychylne.

Nadto przychodzi nam tu wspomnieć, iż c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 4. Maja 1866. l. 3905 pr. wzywało nas do zamianowania powiatowych mężów zaufania dla okręgu krakowskiego, którzyby z powodu rozpoznawań reklamacyj katastralnych brali udział w czynnościach rozporządzeniem ministeryalnem z 15. Maja 1861. l. 2250 określonych, a w szczególności w wyrównaniach dochodu gruntowego między granicami dystryktów szacunkowych.

Na tę odezwę odpowiedzieliśmy, iż Wydział krajowy nie jest w stanie zamianować powiatowych mężów zaufania, a to z powodów, że operata katastralne opierają się na mylnych podstawach, że te same organa, które te błędne operacye przeprowadziły, i przy reklamacyach będą czynnemi; że zakres działania mężów zaufania bardzo jest ograniczony, gdyż ci mieliby tylko głos doradczy a głos stanowczy przypadłby dotychczasowym organom katastralnym, nieobeznanym ze stosunkami kraju, przeto też wątpliwem by być mogło, czyliby znaleźli się ludzie inteligencyi znający stosunki gospodarcze, którzyby wybór na mężów zaufania przyjąć byli gotowi.

Jako najważniejszy powód wstrzymania się od nominacyi mężów zaufania przytoczyliśmy tę okoliczność, iż Wydział krajowy wybierając mężów zaufania do współdziałania przy czynnościach reklamacyjnych, szacowanie katastralne zamykających, przyłożyłby rękę do ukończenia tych operacyj, postąpiłby w brew myśli objawionej przez Wysoki Sejm w petycyi do Najjaśniejszego Pana z dnia 27. Kwietnia b. r., aby przed reklamacyami nastąpiła rewizya z urzędu wszytkich operacyj szacunkowych przez komisye lokalne, pod kierownictwem komisyi krajowej, przy którychto komisyach reprezentanci podatkujących mieliby głos stanowczy. — L. W. 12831866.

Mężowie zaufania, mianowani w roku 1865. przez Wydział krajowy do obrad w c. k. lwowskiej krajowej Dyrekcyi skarbu nad cenami robocizny i nad kosztami kultury, otrzymali wezwanie lwowskiej Dyrekcyi skarbu z dnia 21. Czerwca treści następującej:

„C. k. Ministeryum Skarbu nakazało reskryptem z dnia 20. Lipca 1861. l. 31,682 w myśl rozporządzenia ministeryalnego z 15. Maja 1861. l. 2250 od XIII. powołać krajowych mężów zaufania do ocenienia ostatecznych zestawień krajowych szacunku katastralnego.

Gdy krajowa Dyrekcya Skarbu obecnie znajduje się w położeniu udzielić krajowym mężom zaufania rezultatów ostatecznych zestawień krajowych szacunku katastralnego dla Galicyi wschodniej i wysluchać odnośne uwagi i wnioski mężów zaufania, przeto ma zaszczyt wezwać mężów zaufania do udziału w rozprawach nad tym przedmiotem na dzień 30. Czerwca 1866. 10. godzinę z rana z tą uwagą, że w nagłości przedłożenia ostatecznych rezultatów oszacowania do c. k. Ministerstwa Skarbu, c. k. krajowa Dyrekcya skarbu uważać będzie nieprzybycie do rozpraw na terminie powyższym jako uchylenie się od udziału w rozprawach.“

Niektórzy ze wspomnionych mężów zaufania przedłożyli na dniu 28. Czerwca 1866. Wydziałowi krajowemu odpis powyższego wezwania, tudzież odpis ich odpowiedzi, w której stanowczo się oświadczyli, iż udziału w obradach nie wezmą, a to z powodów, iż mianowani byli przez Wydział krajowy jedynie do obrad nad cenami robocizny i kosztami kultury, i że do brania udziału w obradach nad innemi przedmiotami nie mają upoważnienia.

Gdy z powyższego wykładu widocznem było, że katastralne oszacowanie gruntów pomimo uchwał sejmowych prowadzono dalej trybem dotychczasowym, i że w Galicyi wschodniej odbyła się już ostatnia reklamacye poprzedzająca czynności, t. j. ułożenie sumarycznych zestawień krajowych (Landes-Zusammensätze), widzieliśmy się spowodowani wystósować pismo do J. E. Pana Ministra Skarbu, a udzielając Mu odpis wezwania c. k. Dyrekcyi skarbu do mężów zaufania, zwrócić uwagę J. E. Pana Ministra, iż wezwanie to datowane 21. Czerwca a wzywające mężów zaufania po większej części na wsi w dali od Lwowa mieszkających do obrad wymagających dłuższego czasu do przygotowania się na dzień 30. Czerwca, z tem zastrzeżeniem, że nieprzybycie na ten dzień uważane będzie jako uchylenie się od obrad, poczytane być nie może jak tylko za czczą formalność. Zwróciliśmy także uwagę Pana Ministra Stanu na bezskuteczność wszystkich podobnych obrad, przy których mężowie zaufania tylko głos doradzcy mają, czego dowodem wydana przez Dyrekcyę w Sejmie rozdzielona broszura pod tytułem „der stabile Kataster in Galizien", przyczem niemogliśmy zataić dalszej uwagi, iż podobne postępowanie nie może wzbudzić zaufania, ani też pogodzić się nie da z najwyższem cesarskiem postanowieniem powołującem Wys. Sejm do współdziałania w sprawach katastralnego oszacowania gruntów.

W końcu odwołaliśmy się na petycyę uchwaloną jednogłośnie przez Wysoki Sejm do Najjaśniejszego Pana w sprawie katastru, a prosząc o dokładne zbadanie sprawy i o poczynienie odpowiednich kroków, wskazaliśmy na delegacyę do Wiednia wysłaną, która będzie mogła ustne dać wyjaśnienia o niestósowności używanego dotychczas w naszym kraju postępowania we wszystkich czynnościach odnoszących się do przyjętego systemu katastralnego.

Reszta spraw, których opracowanie przekazano Wydziałowi krajowemu.

W celu głębszego zbadania spraw poruczonych Wydziałowi krajowemu a mianowicie: sprawy odzyskania majątku uniwersytetu Jagiellońskiego, sprawy dotacyi domu ubogich i sierót w Krakowie, sprawy uposażenia gimnazyum buczackiego, sprawy zasiłku ze Skarbu Państwa dla tnatru polskiego w Krakowie, udawaliśmy się do dotyczących organów i władz o udzielenie potrzebnych aktów i wyjaśnień, których dotychczas pomimo kilkakrotnych powtórnych odezw albo wcale nieotrzymaliśmy, albo nie w takiej jak żądaliśmy zupełności. Udzielenia aktów odnoszących się do zasiłku ze Skarbu Państwa dla teatru polskiego w Krakowie odmówiło nam Prezydyum Namiestnictwa wręcz, podając jako powód, iż sprawa ta, jako dotycząca obowiązku Skarbu Państwa, nie wpada w zakres działań Wydziału krajowego.

Pomimo tej odmownej odpowiedzi, ponowiliśmy nasze żądanie, opierając się na wyraźne słowa uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 1. Kwietnia 1866.

W ostatnim czasie zawiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa, iż sprawa ta nie jest rozstrzygniętą przez Ministerstwo, dokąd akta odesłane zostały.

W sprawie fundacyi hr. Skarbka co do obowiązku utrzymywania niemieckiej sceny we Lwowie, zażądaliśmy rachunków z czasu administracyi tej fundacyi utrzymywanej przez c. k. Namiestnictwo. Obecny Kurator zakładu hr. Skarbka przyrzekł udzielenia takowych, skoro je odbierze w zupełności z rąk c. k. Namiestnictwa.

Zebraniem dat i materyałów w sprawie cechów rzemieślniczych, w sprawie nowego sposobu rozkładu dodatków do podatków, w sprawie zniżenia podatku domowego od najmniejszych budynków, w przedmiocie ustawy policyi zdrowia, zajmował się Wydział, a skoro potrzebne materyały zebrane będą, nieomieszka wnieść odnośne przedłożenia.

Załatwienie petycyj.

Wydział krajowy zajmował się załatwieniem wszystkich, tak w ciągu sessyi sejmowej doń odsełanych, jak też i uchwałą z dnia 27. Kwietnia 1866. przekazanych mu petycyj.

Odpowiednio treści pojedynczych petycyj przesyłaliśmy takowe dotyczącym c. k. organom rządowym lub centralnej komissyi zapomogi do urzędowania, a względem petycyj odnoszących się do ogólnego interesu kraju, zalecając uwzględnienie takowych, upraszaliśmy o udzielenie nam wiadomości o rezultatach urzędowania.

Gdy atoli przy zapewnieniu, iż każda petycya będzie zbadaną i stósownie do przepisów załatwioną, c. k. Prezydyum Namiestnictwa oznajmiło nam, iż c. k. Rząd nie jest w położeniu zdawania sprawy z czynności swoich Wydziałowi krajowemu, co jednakże nie wyklucza prawa wnoszenia interpelacyj do Komissarza rządowego w Sejmie, odpowiedzieliśmy, iż Wydział krajowy niezamierzał wpływać na czynności c. k. Rządu, lecz mając poruczone sobie załatwianie petycyj, uważał to za swój obowiązek, zdając sprawę Wysokiemu Sejmowi, donieść także o skutku zarządzonego urzędowania.

Co do petycyj, o których skutku otrzymaliśmy wiadomość, podnieść należy petycye kilkudziesięciu gmin o wolny użytek surowicy.

C. k. lwowska krajowa Dyrekcya skarbu oznajmiła nam, iż w 11 gminach obwodu kołomyjskiego i stanisławowskiego przystępne zostały źródła surowicy dla użytku gmin.

Z krakowskiej Dyrekcyi skarbu nieotrzymaliśmy dotąd w tej mierze pomimo ponowionego wezwania żadnej wiadomości.

Sprawa zapomogi

Z czynności Wydziału w poruczonej sobie sprawie zapomogi nieurodzajem w roku 1865. dotkniętych okolic, wniesie Wydział krajowy oddzielne sprawozdanie.

---

b) Zwyczajne czynności Wydziału krajowego.

Za krótki czas, bo dopiero od kilku tygodni zawiadując funduszami i zakładami krajowemi, nie mógł Wydział krajowy nabyć dostatecznego doświadczenia, ażeby już teraz był w stanie Wysokiemu Sejmowi przedłożyć wnioski do donośnych i stanowczych zmian w administracyi szczegółowych funduszów i zakładów.

Dotychczasowa czynność ograniczała się tylko na załatwianiu licznie wpływających niecierpiących zwłoki spraw.

W sprawach ważniejszych poczyniono kroki przygotowawcze, dążące do dokładnego zbadania dotychczasowego sposobu administracyi pojedynczych gałęzi.

Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu

Odebrany fundusz krajowy składa się z należytości czynnych i biernych. Pomiędzy pierwszemi zajmuje najpierwsze miejsce zaległość dodatków do podatków, których pobór wstrzymany był w znacznej części z powodu nieurodzaju w r. 1865. Znaczne zaległości czynne stały się powodem najznaczniejszej pozycyi pomiędzy zaległościami biernemi. Dla uskutecznienia bowiem niecierpiących zwłoki wypłat z funduszu krajowego, zniewo-

lony był c. k. Rząd udzielić temu funduszowi zaliczkę z funduszu kameralnego w kwocie 208.000 zł. w. a. z zastrzeżeniem bezprocentowego zwrotu do końca roku 1867. Dotychczas nie nastąpiło jeszcze porozumienie się co do w mowie będącego zwrotu między Wydziałem krajowym a c. k. Dyrekcyą skarbu, potrzeba bowiem do tego dokładnego zbadania wzajemnych pretensyj rzeczonych funduszów.

Najwyższem postanowieniem z dnia 22. Kwietnia 1866. przekazał Najjaśniejszy Pan funduszowi krajowemu krakowski i lwowski fundusz ochotników z roku 1859. Atoli kwestya z czego te fundusze się składają jest tak zawiłą i ściśle zwiazaną ze sprawą zaliczek danych z funduszu krajowego na zakupno remont w r. 1859., iż nie mogła być przy rokowaniach wyświeconą i wziętą jest na drogę osobnej pertraktacyi. Wspomnieć tu jeszcze musimy, iż zanim przystąpiliśmy do odebrania funduszu krajowego, zapytywało nas Prezydyum Namiestnictwa, czy w ogóle i jakie trudności zachodzą przeciw użyciu funduszów ochotników z r. 1859. na tworzenie korpusu ochotników przez J. E. hr. Starzeńskiego w roku bieżącym przedsięwzięte. Nie mając jednak oddanego sobie zarządu funduszem krajowym, uznaliśmy za stósowne odpowiedzieć, iż wedle §. 9. Instrukcyi dla Wydziału krajowego, tenże nie może zezwalać na wydatki budżetem nie objęte, a wedle § 10. tej Instrukcyi tylko Sejmowi krajowemu służy prawo rozrządzania oszczędnościami budżetowemi funduszu krajowego. (L. W. 2653 1866.). Jak c. k. Prezydyum Namiestnictwa względem tego wymaganego zasiłku postąpiło, nie otrzymaliśmy żadnej wiadomości.

Wspomnieć tu także należy o ruchomościach przekazanych funduszowi krajowemu po rozwiązanym pułku wolnych Krakusów.

Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem z dnia 28. Września 1866 l. 8188/pr. zawiadomiło nas, iż podług reskryptu c. k. Ministerstwa Wojny z 3. Września r. b. l. 6314 zachowane być mają przepisy reskryptu c. k. naczelnej Komendy Armii z 26. Sierpnia 1859. l. 6599 także co do dalszego postanowienia względem mundurów, zbroi i narzędzi polowych pułku wolnych Krakusów, przeznaczonego do rozwiązania, wedle którego to przepisu otrzymać mają ludzie tego pułku przy rozwiązaniu pułku zwykły mundur urlopników, inne zaś mundury, tudzież zbroje i narzędzia polowe stają się własnością f u n d u s z u   k r a j o w e g o.

Gdy jednak inicyatywa i specyalne zarządzenia w sprawie przeznaczenia i oddania pozostałych po rozwiązanym pułku wolnych Krakusów przedmiotów dla funduszu krajowego od c. k. władz wojskowych wyszły, a z natury stanowiska swego komenda pułku wolnych Krakusów tylko przez przełożone władze wojskowe i wedle dyrektyw i przepisów wojskowych do zdania sprawy i rachunku z zarządu funduszem na formowanie tego pułku zebranym pociągniętą być może; gdy nadto nie jest określona zasada, czyli funduszowi krajowemu służy prawo wchodzenia w stan i zarząd funduszu na cel formowania ochotników w kraju zebranego od czasu tegoż zawiązku, lub też od tegoż rozwiązania; przeto udaliśmy się do c. k. Prezydyum Namiestnictwa o pośrednictwo, ażeby podstawy uprawnienia funduszu krajowego do przedmiotów pozostałych przez kompetentne władze wojskowe stanowczo określone zostały, i ażeby władze wojskowe na tych podstawach odebranie przeznaczonych dla funduszu krajowego przedmiotów od komendy pułku wolnych Krakusów wedle obowiązujących przepisów zrealizowały i ostateczny wynik Wydziałowi krajowemu udzieliły. (L. W. 3878/1866.) — Na tę naszą odezwę nie otrzymaliśmy dotąd żadnej odpowiedzi.

Budżet funduszu krajowego wniesie Wydział krajowy oddzielnem sprawozdaniem.

Fundusz domestykalny i fundacya ś. p. Alexandra Stadnickiego.

Dochody funduszu domestykalnego lokowaliśmy w papierach procentowanych, i tylko kwota 1200 złr. przyzwolona uchwałą Wysokiego Sejmu z 16. Stycznia 1866. na rzecz fundacyi Alexandra hr. Stadnickiego z dochodów tego funduszu asygnowaną została.

Stan kasy funduszu domestykalnego wynosił z końcem Września 1866. w papierach publicznych 68.769 złr., a w gotówce 29 złr $47\frac{1}{2}$ ct. w. a.

Co do wydawnictwa dawnych dokumentów, to spodziewać się należy, iż w czasie odpowiednim tej mozolnej i obszernej pracy oddany będzie Tom I. do użytku publiczności.

Fundacya hr. Skarbka.

Fundacya hr. Skarbka oddaną została z dniem 1. Lipca 1866. pod zarząd kuratora J. O. Xięcia Karola Jabłonowskiego i rady zawiadowczej.

Do rady zawiadowczej zamianował Wydział krajowy z swego grona deputatów WW. Pietruskiego i Grocholskiego, zastępcami zaś WW. Laskowskiego i Dr. Kabata.

Zatwierdziliśmy także wybór P. Dr. Zygmunta Rodakowskiego na syndyka zakładu hr. Skarbka.

Zakład narod. imienia Ossolińskich.

W celu przyspieszenia utworzenia ordynacyi Przeworskiej, zawartą i przez Wydział krajowy zatwierdzoną została umowa między Xięciem Jerzym Lubomirskim i reprezentantami potomności Zakładu narodowego imienia Ossolińskich w sprawie obowiązku J. O. Xięcia Lubomirskiego co do wystawienia i urządzenia części gmachu bibliotecznego na umieszczenie Muzeum Lubomirskich, przezco usuniętą została jedna z przeszkód zatwierdzenia tej ordynacyi. — (L. W. 979/1866.)

C. k. Sąd krajowy lwowski zamianował w miejsce zmarłego reprezentanta *posteritatis* Jana Piaseckiego, reprezentantem p. Stanisława Starowiejskiego, a tegoż zastępcą J. W. Stefana hr. Zamojskiego.

Miejsca funduszowe w akademii Maryi Teresy i w zakładach wojskowych.

Do c. k. akademii Maryi Teresy proponował Wydział krajowy kandydatów na opróżnione dwa miejsca, a do zakładów wojskowych na miejsc siedm.

Przy propozycyi zastosowaliśmy się do postanowienia §. 13. Instrukcyi dla Wydziału krajowego, w moc którego Wydział krajowy przedstawić winien z pomiędzy ubiegających się na każde opróżnione miejsce z osobna trzech kandydatów tej władzy lub tej osobie, której z mocy dokumentu fundacyjnego lub stypendyjnego służy prawo nominacyi. Atoli przy nadaniu miejsc do zakładów wojskowych raczył Najjaśniejszy Pan Najwyższem postanowieniem z 19. Września 1866. nakazać, ażeby na przyszłość przedkładane były podania wszystkich ubiegających się kandydatów.

Wydział krajowy postanowił przeto zastósować się w przyszłości do tego Najwyższego rozkazu.

Fundacya Andrzeja Żalchockiego.

Stan majątku zarządzanego przez Wydział krajowy funduszu stypendyjnego Andrzeja Żalchockiego wynosił z końcem Września 1866. oprócz kwoty 20.000 złr., zabezpieczonej na dobrach Iwanówka, w papierach publicznych . . . . . . 39.604 złr. 77 ct.
gotówkę . . . . 263 złr. 43 ct.

Od 1. Października 1865. powiększył się stan tego majątku o 2110 złr. w. a.

Z tej fundacyi nadano w ubiegłym roku szkolnym miejsc dwa; na rok szkolny bieżący rozpisano konkurs na miejsc pięć.

Fundacya stypendyjna ś. p. Jana Żurakowskiego.

Stan majątku fundacyi Jana Żurakowskiego wynosił z końcem Września 1866. w papierach publicznych 106.800 złr., gotówką 1097 złr. 69 ct.; przeto stan stałego majątku tej fundacyi nie zmienił się,

W ubiegłym roku szkolnym nadał J. E. Agenor hr. Gołuchowski ośm stypendyów z tej fundacyi, w bieżącym roku rozpisano konkurs na pięć miejsc stypendyjnych.

Fundusz stypendyjny imienia Agenora hr. Gołuchowskiego.

Zostający pod zarządem Wydziału krajowego fundusz stypendyjny imienia Agenora hr. Gołuchowskiego wynosił z końcem Września 1866. w papierach publicznych 18.039 złr. 14 ct. w. a., w gotówce 672 złr. $25\frac{1}{2}$ ct. w. a. W ubiegłym roku szkolnym nadał J. E. Agenor hr. Gołuchowski jedno stypendyum, a w obecnym roku z tej fundacyi rozpisano konkurs na dwa stypendya.

Fundusz stypendyjny fundacyi J. E. Kajetana hr. Lewickiego.

Stan majątku funduszu stypendyjnego J. E. Kajetana hr. Lewickiego wynosił z końcem Września 1866 w papierach publicznych 17.450 złr. 55 ct. w. a. w gotówce 569 złr. $14\frac{1}{3}$ ct. w. a.; powiększył się więc stały fundusz w przeciągu roku o 450 złr. 55 ct. w. a.

W bieżącym roku szkolnym z tej fundacyi rozpisano konkurs na dwa stypendya.

Fundusz stanowy sierociński.

Stan majątku funduszu sierocińskiego wynosił z końcem Września 1866. w papierach publicznych 19.530 złr., w dokumentach prywatnych 10.500 złr., w gotówce 857 złr. $22\frac{1}{2}$ ct. w. a.; fundusz ten podniósł się więc w przeciągu roku o 120 złr. w. a.

Na funduszu tym umieściliśmy w roku bieżącym 4 sieroty, a to dwie w ogrodzie botanicznym, a dwie sieroty w zakładzie św. Antoniego we Lwowie. W sprawach umieszczenia sierót w jednym z zakładów krakowskich oczekujemy zażądanych wyjaśnień.

Fundacya x. Antoniego Popkiewicza.

Fundacya x. Antoniego Popkiewicza otrzymała już zatwierdzenie c. k. Namiestnictwa.

Fundacya x. Szczęsnego Skibińskiego.

X. Szczęsny Skibiński, rzym. kat. proboszcz w Zarszynie, przeznaczył w celu uczczenia udzielonej przez Jego C. K. Apostolską Mość amnestyi z dnia 19. Listopada 1865. r. i na wieczną pamiątkę dnia imienin Najjaśniejszej Cesarzowej Elżbiety kapitał 10,000 złr. w obligach indemnizacyjnych jako fundusz na utworzenie po jego śmierci stypendyów dla ubogiej uczącej się młodzieży chłopskiej, pod nazwą. „Chłopskie stypendya fundacyi x. Szczęsnego Skibińskiego, proboszcza Zarszyńskiego."

Fundator złożył kapitał w kasie krajowej, zastrzegłszy sobie w dożywociu prowizyę od rzeczonego kapitału.

Akt fundacyjny otrzymał zatwierdzenie c. k. Namiestnictwa. — (L. W. 709/1866.)

Fundacya ś. p. Jana Towarnickiego.

Ś. p. Jan Towarnicki, były Doktor medycyny i c. k. Fizyk obwodowy, przeznaczył w testamencie cały swój majątek ruchomy i nieruchomy, jaki pozostanie po potrąceniu legatów, wydatków i opłat z pertraktacyą spadku połączonych, na własność „Ustanowie-

nia stypendyjnego Jana Towarnickiego." Ustanowienie to utworzyć się ma z majątku powyższego, a celem tegoż ustanowienia jest:

a) udzielanie stypendyów stałych;

b) udzielanie wsparć jednorazowych dla uczącej się ubogiej młodzieży, i

c) pomnażanie stypendyów stałych i poparcie innych celów dobroczynnych, a w szczególności naukowych.

Rozdawnictwo stypendyów, wsparć jednorazowych i załatwianie innych czynności, tudzież administracya z wyłączeniem gotówki i papierów wartość pieniężną mających, służyć ma kuratoryi złożonej z nadkuratora i dwóch kuratorów. Pierwszego nadkuratora i kuratorów zamianował testator w testamencie.

Nadzór i opiekę fundacyi poruczył fundator Wydziałowi krajowemu z uchyleniem wpływu wszelkich innych władz.

Na wypadek, gdyby się z aktu fundacyjnego okazała jaka zawiłość lub przeciwieństwo, albo gdyby zachodziła potrzeba bliższych określeń, postanowił fundator, ażeby osobna komisya nieodwołalnie postanowiła, w jaki sposób przeciwieństwo uchylone, zawiłość wyjaśniona, lub też rozperządzenia testamentu bliżej określone być mają.

Podług woli testatora komisya składać się ma z nadkuratora, jednego członka Wydziału krajowego i jednego prawnika wspólnie przez nich obranego.

Wydział krajowy przyjąwszy prawa i obowiązki, jakie fundator testamentem z 3. Czerwca 1865. udzielił i nałożył na Wydział krajowy, przeświadczony o potrzebie złożenia dopiero co nadmienionej komisyi dla bliższego określenia postanowień testamentarnych, przystąpił do jej ukonstytuowania i zamianował z swej strony do jej składu deputata W. Pietruskiego. Zadaniem tejże komisyi będzie wypracowanie formalnego statutu na podstawie testamentu.

Pertraktacya spadkowa dotąd nie jest przeprowadzoną. Wydział krajowy nie jest zatem w stanie już teraz wykazać stanu majątku tej fundacyi; w celu spiesznego przeprowadzenia pertraktacyi spadkowej poczyniono stósowne kroki.

Fundusz szkoły kucia koni we Lwowie.

Fundusz na założenie szkoły kucia koni we Lwowie wzrósł przez fruktyfikacyę dochodów do końca Września 1866. do kwoty 44.300 złr. w papierach publicznych i 78 złr. $36^{1}/_{2}$ ct. w. a. w gotówce.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa zapytywało nas o zdanie co do zamiaru Wysokiego Ministerstwa Stanu uznania rzemiosła kucia koni jako zarobkowość wymagającą osobnej koncessyi w myśl §. 16. ustawy przemysłowej z r. 1859., i o zdanie co do wniosków c. k. wiedeńskiego Instytutu weterynaryjnego względem warunków nadawania koncessyj. Wydział krajowy dając swe zdanie nad udzielonym sobie projektem, oświadczył się stanowczo przeciw uznaniu rzemiosła kucia koni już teraz jako zarobkowości koncessyonowanej, ponieważ systematyczna nauka kucia koni dotąd w kraju naszym nie jest wprowadzoną, a gdy tylko egzaminowani kowale mogliby otrzymać koncessye i wykonywać to rzemiosło, niepodobna byłoby uzyskać takiej ilości kowali, jakiej kraj potrzebuje. Co do komisyj egzaminacyjnych, proponowanych przez Instytut weterynaryi, uznaliśmy takowe na teraz za niemożebne, miałyby one bowiem egzaminować ludzi z takich przedmiotów, jakich ci nigdy się nie uczyli. Przytem wyraziliśmy nasze zdanie, że dopiero wtenczas można będzie wziąć pod rozwagę kwestyę uznania rzemiosła kucia koni jako zarobkowość koncessyonowaną, gdy zamierzona szkoła kucia koni we Lwowie wejdzie w życie i wraz z oddziałem weterynaryi na uniwersytecie Jagiellońskim dostarczy krajowi teoretycznie i praktycznie wykształconych konowałów. (L. W. 2324/1866.)

C. k. Prezydyum Namiestnictwa oznajmiło nam, iż c. k. Rząd dostrzegłszy brak zdolnych i wykształconych weterynarzy w Galicyi, i uważając, że brak ten szczególnie w obwodach wschodnich kraju naszego wystawionych, na wprowadzenie zarazy na bydło z Rosyi, staje się powodem dotkliwych klęsk, polecił osobnej komisyi zbadanie środków, któremiby można pomnożyć liczbę weterynarzy w kraju. Komisya ta zaproponowała między innemi:

1. ustanowienie weterynarzy publicznych na koszt pojedynczych gmin lub funduszu krajowego,

2. utworzenie szkoły weterynaryi na rachunek funduszu krajowego, a zanim to nastąpićby mogło,

3. pomnożenie stypendyów z funduszu krajowego dla uczniów weterynaryi w wiedeńskiej szkole weterynaryi.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa zapytało nas, czy Wydział krajowy nie byłby skłonnym do wniesienia tej sprawy do Wysokiego Sejmu.

Na odezwę odnośną odpowiedzieliśmy, że gdy doświadczenie uczy, że zarazie na bydło w kraju nie zapobiega się tyle jej leczeniem, ile środkami prewencyjnemi, zapobiegającemi wprowadzeniu zarazy do kraju lub jej ograniczeniu na dotknięte nią terytoryum, Wydział krajowy musi przedewszystkiem zwrócić uwagę c. k. Rządu na uchwałę Wys. Sejmu z dnia 6. Marca 1866. co do ścisłego przestrzegania przepisów o zarazie na bydło; przyczem oświadczył, iż nie jest przeciwnym krzewieniu nauki weterynaryi w kraju, atoli zbadawszy dokładnie potrzeby i środki w kraju, jest tego zdania, że oddział weterynaryi na uniwersytecie Jagiellońskim i zamierzona szkoła kucia koni we Lwowie dostarczą z czasem krajowi dostateczną ilość weterynarzy, do czego przyczynią się także stypendya udzielane z funduszu krajowego i innych fundacyj stypendyjnych, które młodzieży oddającej się naukom weterynaryi wcale nie wykluczają od uczestnictwa. Uważając te środki jako na razie dostateczne i do materyalnych sił kraju zastósowane, oświadczył Wydział krajowy, iż ze względu na przeciążenie gmin, jakie się łączy z przyszłą organizacyą, i ze względu na obarczenie funduszu krajowego, nie mógłby w najbliższym czasie doradzać Wysokiemu Sejmowi uwzględnienia wniosków proponowanych przez wyżej wspomnioną komisyę. (L. W. 3388/1866.)

Teatr polski we Lwowie.

Jako organu wykonującego kontrolę nad teatrem polskim we Lwowie, zapytywało c. k. Namiestnictwo w zastępstwie administracji fundacyi hr. Skarbka, pismem z 26. Stycznia 1866. l. 39/h. Sk. Wydział krajowy o zdanie co do ówczesnego artystycznego stanu sceny polskiej.

Odpowiedzieliśmy, iż zdaniem naszem scena polska we Lwowie nie zupełnie odpowiada wymogom publiczności, zatem nie zasługuje na nazwę „sceny dobrej", t. j. takiej, jaką ś. p. Stanisław hr. Skarbek zobowiązał się utrzymywać, wchodząc w układy ze Stanami. Wytknąwszy najgłówniejsze braki zachodzące w obsadzeniu sceny i przedstawiwszy środki, jakiemi przyczyniéby się można do jej podniesienia, zwróciliśmy uwagę Administracyi na konieczność doprowadzenia sceny do odpowiedniejszego stanu, gdyż inaczej fundacya hr. Skarbka, kontraktem obowiązana do utrzymywania dobrej sceny polskiej, stałaby się w obec Reprezentacyi kraju odpowiedzialną za niedotrzymanie kontraktu.

W skutek naszej odpowiedzi otrzymaliśmy doniesienie c. k. Namiestnictwa, iż udzieliło przedsiębiorcy teatru nadzwyczajną subwencyę w kwocie 500 złr. z funduszu hr. Skarbka z wezwaniem, ażeby przyłożył starania ku najrychlejszemu usunięciu wad wytkniętych w stanie powierzonej mu sceny.

Przedsiębiorca teatru udawał się także do Wydziału krajowego o jednorazową subwencyę w kwocie 2000 złr. z funduszu krajowego; prośby tej nie mogliśmy nie uwzględnić z powodu, iż teatr pobiera już subwencyę z funduszu krajowego o rocznych 4200 zł. chociaż dalekim jest warunku, wedle którego scena polska ma być dobrą, i że fundusz krajowy bez zezwolenia Wysokiego Sejmu nie mógłby być pociągniętym do żadnej dalszej subwencyi, albowiem za odstąpienie Frydrykówki i roczną subwencyę w wyżoznaczonej kwocie, zobowiązał się hr. Skarbek utrzymywać dobrą scenę polską, a jeżeliby istotna potrzeba się okazała dalszej jakiej subwencyi, to wydatek podobny ponosić sama tylko fundacya byłaby obowiązaną.

Zakład emerytury dla aktorów lwowskiej sceny polskiej.

Wydział krajowy zajmował się kontrolą i sprawdzeniem rachunków zakładu emerytury dla aktorów sceny polskiej i wydał zdawcom rachunków absolutoryum na złożone rachunki za rok 1865. Liczba członków funduszu emerytury umniejszyła się przez wystąpienie jednego z członków.

Stan funduszu tego wynosił z końcem III. ćwierćrocza 1866. w papierach publicznych 98.100 złr. a w gotówce 524 złr. 14 c. w. a.

Galicyjskie stanowe Towarzystwo kredytowe.

Wydział krajowy wykonywał statutami określone czynności komisyi nadzorczej galicyjskiego stanowego Towarzystwa kredytowego.

Z końcem I. półrocza b. r. miało Towarzystwo na hypotekach	16,685.230	zł.	$53\frac{1}{2}$ c.
w kasie	79	„	$46\frac{1}{2}$ „
Razem . .	16,685.310	„	— „
Szacunek dóbr na hypotekę podanych wynosi łącznie . . .	61,489.312	„	58 „
Stan funduszu rezerwowego wynosił z końcem tego półrocza	997.216	„	$81\frac{1}{2}$ „
zmniejszył się więc o	8.812	„	$56\frac{1}{2}$ „

Sprawy wewnętrzne wydziałowe i sejmowe.

Odebranie funduszów i zakładów krajowych i ztąd wzmaganie się czynności, niemniej przyrostek czynności z powodu zawiadywania funduszem zapomogi, wymagały spiesznego pomnożenia sił pracujących w oddziale konceptowym i manipulacyjnym, również spiesznego urządzenia kasy krajowej i oddziału obrachunkowego.

Mając na oku wszelką możliwą oszczędność i nieuniknioną potrzebę, przystąpiliśmy za poprzedniem ogłoszeniem konkursu do obsadzenia niektórych posad; przyczem uznaliśmy za odpowiedniejsze obsadzać (o ile to tylko być mogło) posady niższych klas.

W oddziale konceptowym obsadziliśmy jedną posadę sekretarza klasy III., trzy posady koncepistów klasy I. i jedną posadę koncepisty klasy II., tudzież zamianowaliśmy trzech praktykantów konceptowych.

W oddziale manipulacyjnym obsadziliśmy posadę dyrektora kancelaryi, posadę archiwisty, posadę protokolisty, dwie posady kancelistów klasy I. i dwie posady kancelistów klasy II.

W oddziale obrachunkowym nowo utworzonym obsadziliśmy posadę zastępcy dyrektora oddziału obrachunkowego, dwie posady adjunktów klasy II., pięć posad adjunktów klasy III.

W oddziale kasowym zaś posadę kasyera i jednego adjunkta klasy II. Na posadę likwidatora dla kasy krajowej rozpisany był wprawdzie konkurs, po bliższem jednak zbadaniu tej sprawy i wysłuchaniu w rachunkowości biegłych, odstąpiliśmy na ten raz od zamiaru obsadzenia posady likwidatora i uznaliśmy za dostateczne poruczyć czynności likwidatury jednemu z adjunktów oddziału obrachunkowego, którego oraz zobowiązano do złożenia kaucyi wedle postanowienia etatu.

Co do miejsc niższej służby obsadziliśmy miejsce portyera i trzy miejsca woźnych.

Przy obsadzeniu posad urzędników było naszem usilnem staraniem, trzymać się ściśle postanowień ustanowy dla służby krajowej. Atoli przy wyborze kasyera z pomiędzy ubiegających się zaszła trudność zastósowania się do postanowienia co do normalnego wieku, albowiem pomiędzy kandydatami nie było takiego, który mając odpowiednie uzdolnienie, odpowiadałby warunkowi względem wieku normalnego. Gdy czas odbioru funduszów krajowych już tak się był przybliżył, iż ponowne rozpisanie konkursu nie byłoby już na czasie i nie dawało pewności uzyskania odpowiedniego kandydata, nie pozostało nam jak tylko odstąpić od prawidła w tym wypadku i w nadziei otrzymania następnie przyzwolenia Wysokiego Sejmu zamianować prow. kasyerem p. Juljana Horoszkiewicza, który przekroczył wiek normalny o lat 10, któremu wszakże nie przyznano żadnych lat służby do przyszłego wymiaru emerytury, gdy przeciwnie inni kandydaci obok przekroczenia lat normalnych, obstawali przy żądaniu przyznania znacznej ilości lat.

Podobnież uczyniliśmy wyjątek od tego prawidła, mianując p. Tomasza Janikowskiego, c. k. oficyała izby obrachunkowej, prow. adjunktem kl. III. oddziału obrachunkowego, a to w uwzględnieniu tegoż zdolności w zawodzie rachunkowym w ogóle, a w szczególności wiadomości o rachunkowości funduszu krajowego, zwłaszcza że kandydat ten przekroczył wiek normalny tylko o lat cztery.

Czynności Wydziału w sprawach wychowania publicznego dały uczuć brak pracownika posiadającego odpowiednie wiadomości w zawodzie pedagogiczno - dydaktycznym.

Gdy uzyskanie urzędnika z podobnemi wiadomościami w obec postanowień ustanowy co do kwalifikacyi urzędników nie było możliwem, widzieliśmy się spowodowani w moc §. 58. Instrukcyi dla Wydziału krajowego przyjąć pracownika z przedmiotem obznajomionego o dziennej płacy 3 zł. w. a. tymczasowo a to w osobie Posła sejmowego p. Zygmunta Sawczyńskiego.

Brak dokładnych dat statystycznych o kraju naszym, niezbędnych do należytego rozwinięcia administracyi i do prac ustawodawczych, naprowadził Wydział krajowy na myśl urządzenia biura dla statystyki krajowej. Dla osiągnięcia zamierzonego celu postanowiliśmy przysposobić jednego z urzędników Wydziału przez podanie mu sposobności do obznajomienia się ze systemem i organizmem austryackiej administracyjnej statystyki.

Mając pomiędzy praktykantami konceptowymi jednego, który w berlińskiem seminaryum statystycznem nabył odpowiednich wiadomości teoretycznych i dostrzegłszy w nim szczególne zamiłowanie w dziale nauk statystyki, udzieliliśmy mu 6miesięczny urlop dla obznajomienia się z austryacką statystyką administracyjną, dla której odbywają się półroczne wykłady w c. k. Centralnej Komisyi statystycznej w Wiedniu.

Na mocy §. 64. instrukcyi dla Wydziału krajowego wydaliśmy instrukcyę dla wewnętrznej manipulacyi, instrukcyę dla kasy krajowej, dla oddziału obrachunkowego i instrukcyę dla skontrujących kasy, zakłady krajowe i urzędy wykonawcze. Przy układzie instrukcyi kasowej i obrachunkowej zasięgaliśmy zdania w zawodzie rachunkowości i kasowości biegłych i zastosowaliśmy w utrzymywaniu rachunkowości o ile to być mogło zasady rachunkowości kupieckiej.

Z urządzeniem oddziału kasowego i obrachunkowego, tudzież z pomnożeniem sił pracujących w innych oddziałach, niemniej z obowiązkiem udzielenia pomieszkań w zabudowaniu Wydziału dla dyrektora kancelaryi, odźwiernego i portyera, powstała konieczność obszerniejszych, aniżeli dotąd przez Wydział zajmowanych lokalności.

W tym celu Wydział krajowy wszedł w układy z właścicielem realności przez Wydział krajowy dotąd najmowanej, a odnawiając z nim kontrakt o dalszy najem, stanęła umowa o poczynienie potrzebnych adaptacyi za opłatą tak za dotąd najęte, jakoteż za przybudowane lokalności łącznego czynszu rocznego 6.000 zł. i za bezprocentowem zaliczeniem na wykonanie adaptacyi kwoty równającej się rocznemu czynszowi, zwrotnej w półrocznych równych ratach od czynszu potrącać się mających. Kontrakt najmu zawarliśmy na lat 6 ze zastrzeżeniem prawa wypowiedzenia przed upływem roku trzeciego.

Przedłużyliśmy także na dalsze trzy lata kontrakt najmu zawarty z administracyą zakładu hr. Skarbka względem najmu lokalności sejmowych za dotychczas opłacany czynsz 3000 złr.

Po zamknięciu posiedzeń sejmowych odnajmywaliśmy niektóre z tych lokalności, a w ten sposób powrócono funduszowi krajowemu w 6 miesięcznym czasie kwotę 305 złr. wal. austr.

Na mocy Najwyższego cesarskiego postanowienia z dnia 14. Września 1866. oddane zostały akta i księgi spraw szlachty bukowińskiej, bukowińskiemu Wydziałowi krajowemu.

Wydział krajowy zajmował się sprawdzeniem wyborów Posłów a sprawozdania odnośne będą wniesione oddzielnie.

Raczy Wysoki Sejm niniejsze sprawozdanie przychylnie przyjąć do wiadomości.

We Lwowie 10. Listopada 1866.

Leon Xiażę Sapieha,
Marszałek.

Kraiński,
Referent.

Ustawa

z dnia . . . .

dla Królestwa Galic. i Lodomeryi

~~zawierająca~~ dodatek do §13 Sejmowej ordynacyi wyborczej z 26 Lut. 1861 r. względem uprawnienia ~~do wyborów poselskich obywateli zamieszkałych~~ mieszkańców obszarów dworskich do wyborów poselskich

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiego rozporządzam co następuje:

Art. I

Pełnoletni obywatele Państwa austryackiego, zamieszkali na obszarach dworskich, do gminy nie wcieleni, i nie należący do wyborców z klasy większych właścicieli lub do wyborców w miastach, są prawyborcami w tej gminie, z którą dotyczący obszar dworski stanowi jedną gminę katastralną, jeżeli [nie są wyłączeni od prawa wyborczego w moc §17 Sejmowej ordynacyi wyborczej, i w tym obszarze dworskim lub w tej gminie od roku opłacają przynajmniej] ~~opłacają taki podatek~~ ~~jaki uprawnia do wyboru w gminie~~ ~~Bądź w gminie~~ ... z majątku nieruchomego ~~lub~~ w tym obszarze dworskim posiadanego lub z przedsiębiorstwa także samoistnie wykonywanego opłacają taki podatek, jaki w gminie opłacają prawyborcy najniżej opodatkowani.

~~i nie są wyłączeni od wyboru~~

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w moc obowiązującą od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Ustawa

z dnia

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego

zmieniająca §§. 11 i 13 sejmowej ordynacyi wyborczej

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, rozporządzam co następuje:

Art I.

Postanowienia §§ 11 i 13 Sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861 tracą moc obowiązującą w obecnej swej osnowie i mają brzmieć jak następuje:

§. 11.

Posłowie miast, w §. 2. Sejmowej ordynacyi wyborczej wymienionych, wybierani będą wprost przez wyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w moc §. 17. Sejmowej ordynacyi wyborczej a podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12. sierpnia 1866 należą do dwóch pierwszych kół wyborczych, albo też podług §. 1. liczba 2 b do h tejże ordynacyi wyborczej dla gmin, mają prawo do wyboru w gminie bez względu na kwotę podatkową.

Postanowienia te stosują się także do miast, które mają własne statuta gminne.

§. 13.

Wyborcy gmin obierani będą przez prawyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w moc §. 17. Sejmowej ordynacyi wyborczej a podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12. sierpnia 1866:

jeśli

Alegat LXXVI

Sprawozdanie Wydziału krajowego

o zmianach Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. roku.

Wysoki Sejmie!

Już podczas pierwszej sesyi Sejmu krajowego galicyjskiego w 1861. r. okazały się wnioski i petycye o zmianę Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej, celem zaprowadzenia odpowiedniejszego interesom kraju składu Reprezentacyi krajowej, i tak: użalali się dzierżawcy większych majętności z różnych okolic kraju, w podaniach zbiorowych, na wykluczenie ich od udziału w wyborach i od prawa obieralności;— w tym samym duchu użalali się księża wikaryusze, w ogóle księża obu obrządków, nie mający juryzdykcyi samoistnej; — wytykano także wadliwość zastosowania do wyborów Sejmowych Ustawy gminnej z 1849 r., obcej zupełnie naszemu krajowi. Miasto Śniatyn domagało się prawa wyboru własnego posła; a kilkanastu posłów postawiło wniosek, ażeby Biskup krakowski zaliczonym był do składu Reprezentacyi krajowej.

Jakoż uchwałą Sejmową z 25. kwietnia 1861. r. otrzymał Wydział krajowy polecenie przedłożenia na najbliższem zebraniu Sejmu krajowego wniosków względem zmian odpowiednich Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej.

Wydział krajowy nie wywiązał się z polecenia tego na zebraniu Sejmu krajowego w 1863. r., a to z powodu, iż uzasadnioną miał nadzieję, że podczas owej sesyi Sejmowej przyjdzie do skutku Ustawa gminna, która będzie musiała wpłynąć na wnioski pod względem zmian co do składu Sejmu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej.

Tymczasem wniosły w 1863. r. znów miasta Bochnia i Myślenice petycye, — pierwsze o prawo wyboru swego własnego posła na Sejm krajowy, — drugie o wyłączenie z okręgów wyborczych włościańskich, i o połączenie kilku miast w osobny okrąg wyborczy z prawem wybierania osobnego posła.

W skutek tych petycyj polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu Uchwałą z 27. Stycznia 1863 roku, ażeby, nie czekając na uchwalenie i wprowadzenie w życie Ustawy gminnej, przedłożył Sejmowi projekt do wniosku względem zmiany Ustaw zasadniczych, o ile takowe Reprezentacyi miast na Sejmie krajowym dotyczą, a to w celu, ażeby miasta w Sejmie liczniej były reprezentowane.

Po zapadnięciu tej uchwały nadeszły jeszcze petycye miast: Zaleszczyki, Kenty i Wadowice o oddzielenie ich od Gmin wiejskich przy wyborach poselskich.

Jednakże odroczono niebawem posiedzenia, i zamknięto sesyę Sejmową z 1863. r. niespodziewanie.

Przed otwarciem teraźniejszej sesyi Sejmowej podało miasto Sanok do Wydziału krajowego prośbę o wyjednanie mu prawa wybierania posła własnego, a miasteczko Rozwadów o prawo wybierania posła w połączeniu z kilku innemi miasteczkami.

W pierwszych zaraz tygodniach teraźniejszej sesyi Sejmowej nadeszły liczne podania miast i miasteczek, domagających się większego uwzględnienia przy wyborach posłów do Sejmu krajowego, a wedle treści tych, przez miasta i miasteczka wniesionych petycyj, można żądania w tychże wyrażone podzielić na następujące kategorye. I tak petycyonują:

1) o wyłączenie przy wyborach z Gmin wiejskich, i o prawo do wyboru własnych posłów w połączeniu z innemi miastami lub miasteczkami: Rozwadów, Sieniawa, Mościska, Grybów, Dobczyce, Brzozów, Sucha, Myślenice, Radymno, Niżankowice, Krakowiec, Dobromil, Kałusz, Jordanów, Stary-Sambor, Sądowa-Wisznia, Sokal, Husaków;

2) o przyznanie prawa do wyboru własnego posła: Bolechów, Jaworów, Krosno, Stary-Sącz, Gródek, Mikołajów, Gorlice, Sanok, Wieliczka, Brzeżany, Śniatyn, Bochnia, Maków, Żółkiew, Złoczów, Lisko, Żydaczów, Czortków, Rohatyn;

3) o podwyższenie w ogóle liczby posłów miejskich, i o uwzględnienie przy tem podwyższeniu: Sokołów, Tyczyn, Frysztak, Nisko, Tarnobrzeg, Przeworsk, Strzyżów, Niebylec, Ulanów, Sędziszów, Głogów, Kańczuga, Łańcut, Żołynia, Limanowa, Leżajsk, Kenty, Nowytarg, Oświecim, Biecz;

4) o wybor jednego posła przez wszystkie w Ordynacyi wyborczej nie wymienione miasta i miasteczka każdego obwodu: Jasło;

5) o podwyższenie liczby posłów z miast, które posłów już wybierają, mianowicie: Kolomyja o drugiego posła, wybrać się mającego zpomiędzy ludności chrześciańskiej, — a [illegible]wów o przyznanie prawa do wyboru jeszcze czterech posłów.

Pod względem powiększenia liczby posłów miejskich, postawił również poseł Skrzyński Ludwik wniosek: aby liczba posłów miejskich w stosunku do siły i ważności stanu mieszczańskiego i jego interesów podniesioną była, a to bez umniejszenia liczby posłów z Gmin, i z klasy większych posiadaczy.

Uchwałą z dnia 16. Lutego 1866. r. polecił Wysoki Sejm załatwienie tego wniosku Wydziałowi krajowemu.

Prócz miast i miasteczek petycyonują zaś pod względem zmiany Sejmowej Ordynacyi wyborczej:

a) dzierżawcy większych posiadłości obwodu samborskiego, przemyskiego i tarnopolskiego o przyznanie im pod względem wyborów do Reprezentacyi krajowej, prawa wyboru i obieralności; nareszcie:

b) księża wikaryusze z obwodu rzeszowskiego, i ksiądz Pniewski Felix, proboszcz z Jaworowa, o nadanie tychże samych praw księżom administratorom, komendarzom i wikaryuszom obu obrządków.

Te objawy życzeń kraju, w szczególności zaś petycye, najliczniej przez miasta i miasteczka wniesione, dowodzą, że kraj nasz uczuł najbardziej potrzebę zmian Ustaw zasadniczych, celem przyznania żywiołowi miejskiemu liczniejszej reprezentacyi w Sejmie krajowym; — poruszono wszakże temi petycyami i wnioskami również i inne niedostateczności pod względem uprawnienia w wyborach także innych warstw obywatelstwa krajowego, nieuwzględnionego dotychczas w składzie naszej Reprezentacyi krajowej.

Poruszone temi petycyami różnorodne żądania, jakoteż wzgląd na uchwałę Wysokiego Sejmu z 25. Kwietnia 1861. r., zlecającą Wydziałowi krajowemu w ogólnych wyrazach przedłożenie projektu do zmian w Statucie krajowym i w Sejmowej Ordynacyi wyborczej, — włożyły na Wydział krajowy obowiązek zastanowienia się, azali w ogóle cały Statut krajowy i Sejmowa Ordynacya wyborcza nie winny być wzięte pod ścisłe rozpoznanie, celem poczynienia takich zmian, jakie by się okazały najstosowniejszemi, i najbardziej odpowiadającemi odrębnym, naszemu krajowi właściwym stosunkom i potrzebom.

Jeżeli zważymy, że kraj nasz różni się od reszty krajów bardziej niż każden inny zpomiędzy tychże, co do rozwoju umysłowego i materyalnego, jakoteż pod względem swej przeszłości i zupełnie odrębnych szczególnych stosunków i potrzeb; — że zaś Statuta krajowe i Sejmowe Ordynacye wyborcze, królestwom i krajom nadane, nie różnią się tak dalece między sobą w postanowieniach zasadniczych, — to już wzgląd ten jedyny może doprowadzić do wniosku, że te krajowi naszemu nadane ustawy nie odpowiadają w zupełności szczególnym stosunkom i potrzebom kraju naszego, zwłaszcza co do składu Reprezentacyi krajowej.

Wprowadzając jednakże zmiany do Ustaw zasadniczych, należy postępować z wielką oględnością. — Zmiany podobne winny się zasadzać na gruntownem doświadczeniu dłuższego czasu, a przerwy w czynnościach naszego Sejmu, doznane w pierwszym peryodzie Sejmowym, brak Ustawy gminnej, i brak wszelkiego bezpośredniego doświadczenia, o ile ta wszelkich urządzeń reprezentacyjnych najważniejsza podstawa okaże się u nas odpowiednią w życiu praktycznem, — były i są przyczyną, dlaczego dotąd nie mogliśmy się wzbogacić takim zasobem własnych doświadczeń dość gruntownych i wszechstronnych, abyśmy dziś już ze wszelką spokojnością i pewnością zbawiennego skutku przystąpić mogli do ogólnej rewizyi Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej.

Porę obecną zaś uważamy pod tym względem za tem mniej stosowną, że Najjaśniejszy Pan, zawieszając Manifestem z 20. Września 1865. r. działalność Ustawy względem Reprezentacyi Państwa, zastrzegł

sobie przedłożenie rezultatów rozpraw Reprezentacyj wschodnich królestw, na wypadek, gdyby zawierały modyfikacyę ustaw zasadniczych, legalnym reprezentantom innych królestw i krajów, by ich równie ważne orzeczenie usłyszeć i uwzględnić.

Przewidziane tem zastrzeżeniem możliwe, a dziś prawdopodobne zmiany całego ustroju państwowego Monarchii, a nawet stosunku kraju naszego do Monarchii, musiałyby stanowczo spowodować konieczność daleko sięgających zmian w Ustawach zasadniczych.

Oczekujemy wreszcie uchwalenia przez Wysoki Sejm Ustawy gminnej i nowego administracyjnego podziału kraju, — Ustaw, które wpłyną bezsprzecznie na konieczność poczynienia różnych zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej, osobliwie co do postanowień, odnoszących się do Ustawy gminnej z 1849. r., i późniejszych deklaratoryów.

I tak jak n. p. dziś już pożądanem się okazuje zastąpić odpowiednemi wyraźnemi przepisami, odnoszące się do Ustawy gminnej z 1849. r. postanowienia §§. 11. 12. 13. 15. 25. 27. 32. Sejmowej Ordynacyi wyborczej, uważamy przecież za stosowne wstrzymać się z przedłożeniem wniosków dotyczących aż do chwili nadania nam Ustawy gminnej, która podstawą być powinna odpowiednich zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej, ileże zmiany, dziś przedwcześnie uchwalone, możeby znowu musiały być zmienione po uchwaleniu Ustawy gminej.

Stanowcze wszakże polecenie Wysokiego Sejmu nie pozwala nam zwlekać dłużej przedłożenia takich wniosków, mających na celu zmiany Statutu krajowego i Sejmowej Ordynacyi wyborczej, jakie tak co do swej istoty, jakoteż co do silnie w licznych petycyach objawionych życzeń kraju, jako **najpilniejsze** nam się przedstawiły, i od przyszłej organizacyi gminnej nie są zawisłemi. Przytem uznaliśmy potrzebę zastrzeżenia Sejmowi prawa uchwalania odpowiednich zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej bezwzględną większością głosów na czas dłuższy, poza pierwszy peryod sejmowy sięgający.

Wnioski Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia przedstawione, zawierają:

A. Zmiany Statutu krajowego, jako to:

I). Dodatek do §. 3. Statutu krajowego, powołujący Biskupa krakowskiego i Administratorow dyecezyj; mających godność biskupią, na członków Sejmu krajowego;

II) Dodatek do §. 3. Stat. kraj. przyznający miastom większą liczbę posłów.

B. Zmiany w Sejmowej Ordynacyi wyborczej, mianowicie:

III) Zmianę postanowień §§. 2. i 3. Sejm. Ord. wyb., wymieniającą miasta i miasteczka, którym ustawa prawo wybierania własnych posłów przyznaje;

IV) Dodatek, przyznający prawo wyboru i obieralności obywatelom, zamieszkałym na Obszarach dworskich, do Gminy nie wcielonych;

V) Dodatek, przyznający prawo wybierania przez zastępców posłów posiadaczom dóbr tabularnych, którzy nie używają własnowolności, tudzież normujący sposób wykonywania tego prawa przez niewiasty, posiadające dobra tabularne;

VI) Dodatek, przyznający prawo obieralności współposiadaczom majątków nieruchomych;

VII) Zmianę §. 17. Sejm. Ord. wyb. pod względem powodów, wykluczających od prawa wybierania i obieralności;

VIII) Dodatek względem powtarzania czynności, przepisanych co do rozpisania i przygotowania wyborów, i postępowania przy wyborach posłów a względnie wyborców, w razie ubywającego posła w ciągu peryodu Sejmowego;

IX) Zmianę §. 52. Sejm. Ord. wyb., zastrzegającą prawo uchwalania bezwzględną większością głosów zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej w ciągu sześciu sesyj Sejmowych, następujących po pierwszym peryodzie Sejmowym.

Do I.

Statut krajowy, wymieniając w §. 3. lit. *a* Biskupów do składu Sejmu należących, pominął Biskupa krakowskiego, chociaż policzył nawet Biskupa stanisławowskiego. Już podczas pierwszej sesyi Sejmowej w 1861. r. przedstawiło kilkunastu posłów do l. 30/1861 wniosek względem umieszczenia Biskupa krakowskiego w skład Reprezentacyi krajowej.

*

Biskupstwo krakowskie jest dawniejsze od wszystkich galicyjskich, a w senacie Rzeczypospolitej polskiej miał Biskup krakowski pierwsze miejsce po Arcybiskupach: gnieźnieńskim i lwowskim.

Słuszność wymaga, by tak jak zresztą wszystkie inne dyecezye galicyjskie na Sejmie krajowym przez swych Arcypasterzy są reprezentowane, tak też i dyecezya krakowska pominiętą nie była. Okoliczność, że dyecezya krakowska jest od pewnego czasu osieroconą, a Kapituła krakowska wstrzymaną była w wykonaniu prawa wyboru swego Biskupa, odnosi się do względów politycznych.

Dyecezya krakowska może i powinna być zastąpioną na Sejmie, jak długo te przeszkody politycznej natury trwać będą, przez zastępcę Biskupa krakowskiego, to jest przez Administratora dyecezyi krakowskiej. —

Uprawnienie zastępstwa Biskupa krakowskiego przez Administrującego dyecezyę krakowską, zamierzamy osiągnąć przez postanowienie, w artykule drugim wniosku I. zawarte, powołujące w ogóle wszystkich Administratorów dyecezyj na członków Sejmu krajowego, w razie osierocenia jakiejkolwiek stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, jeżeli Administrator piastuje godność biskupią.

Wniosek ten uzasadniony względami winnemi należytemu zastępstwu interesów kościoła, które mogłyby przez czas dłuższy być uszczuplonemi w razie osierocenia dyecezyi, gdyby z powodów od władzy kościelnej niezależnych stolica biskupia przez czas dłuższy obsadzoną nie była.

Wnosimy wszakże, by uprawnienie do zastępstwa służyło tylko Administrującym dyecezye biskupie którzy sami są Biskupami, ileże ze słów i ducha ustaw wypływa, że uprawnienie reprezentantów kościoła do współudziału w Reprezentacyi krajowej zasadza się na ich osobistej wysokiej godności, jako książąt kościoła.

Do II i III.

Ustawa wyborcza z 26. lutego 1861. r., oznaczając odnośnie do §. 3. Stat. kraj. liczbę posłów miast i Izb handlowo-przemysłowych na 23, przyznawszy każdej z Izb handlowo-przemysłowych we Lwowie, Krakowie i Brodach prawo wybierania po jednemu posłowi, utworzyła z 15 miast, to jest: Lwowa, Krakowa, Przemyśla, Stanisławowa, Tarnopola, Brodów, Jarosławia, Drohobyczy, Biały, Nowego-Sącza, Tarnowa, Rzeszowa, Sambora, Stryja i Kołomyi tyleż okręgów wyborczych, z których pierwszy czterech, drugi trzech, reszta po jednemu posłowi, przeto łącznie 20 posłów na Sejm krajowy wybierać mają: wszystkie inne miasta i miasteczka wcieliła Ordynacya do okręgów wyborczych Gmin miejskich.

Królestwo Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem liczy wedle załączonego pod. 1/1 wykazu 85 miast i 234 miasteczek, a że tylko 15 miast wybiera posłów na Sejm krajowy, więc 70 miast i wszystkie 234 miasteczka czyli łącznie 304 Gmin miejskich, rzec można, nie są reprezentowane w Sejmie, albowiem w wyborczych okręgach wiejskich, do których owe miasta i miasteczka są wcielone, liczba wyborców z Gmin wiejskich jest tak przeważną, że na jeden głos miejski przypada co najmniej 10 głosów wiejskich; — wyborcy zaś wiejscy wybierają najczęściej, jak to doświadczenie uczy, zpomiędzy siebie, przysyłają przeto na Sejm przeważnie takich posłów, którzy nie są obznajomieni o tyle ze stosunkami miastom właściwemi, i z odrębnemi ich potrzebami, by mogli być także uważani za reprezentantów interesu miejskiego, odnoszącego się głównie do handlu, przemysłu i rękodzielnictwa.

Już więc ogólne względy na ważność, jaką przemysł i handel w składzie czynników dobrobytu kraju niezaprzeczenie mają, względy na szczególną opiekę, jakiej potrzebują zaniedbane po części, i w upadku zostające miasta i miasteczka kraju naszego, nakazują, aby przez Sejmową Ustawę wyborczą upośledzonym miastom i miasteczkom przyjść w pomoc nadaniem im prawa do liczniejszej reprezentacyi w Sejmie, a to w sposób, najwłaściwiej odpowiadający uznanej zasadzie należytego zastępstwa interesów.

Jako dowód, w jak wysokim i rażącym stopniu miasta i miasteczka kraju naszego co do zastępstwa na Sejmie krajowym przez ustawy zasadnicze, w porównaniu z innemi krajami, upośledzone zostały, przedkładamy następujące zestawienie dat statystycznych.

W tych zestawieniach opuszczamy miasto Tryest z okręgiem, ponieważ dla szczególnych swych stosunków zupełnie odrębny ma skład Reprezentacyi krajowej, wykonywany przez municypium miasta Tryest.

W 16 krajach, w których Reprezentacye na podstawie patentu z 26. lutego 1861. r. zaprowadzone zostały, przedstawia się stosunek liczby posłów miejskich i Izb handlo-przemysłowych, ten sam interes zastępujących, do ogólnej liczby posłów, wyrażony w procentach, jak następuje:

królestwa i kraje	liczba ogółu posłów	liczba posłów miejskich	procent
1. Salcburg	26	12	$46^{4}/_{26}$
2. Austrya Niższa	66	28	$42^{28}/_{66}$
3. „ Wyższa	50	20	40
4. Styrya	63	25	$39^{43}/_{63}$
5. Szlązk	31	12	$38^{22}/_{31}$
6. Morawia	100	37	37
7. Czechy	241	87	$36^{24}/_{241}$
8. Istrya	30	10	$33^{10}/_{30}$
9. Karyntya	37	12	$32^{16}/_{37}$
10. Gorycya	22	7	$31^{18}/_{22}$
11. Kraina	37	10	$27^{1}/_{37}$
12. Dalmacya	43	11	$25^{25}/_{43}$
13. Forarlberg	20	5	25
14. Tyrol	68	16	$23^{36}{}_{63}$
15. Bukowina	30	7	$23^{10}/_{30}$
16. Galicya	150	23	$15^{50}/_{150}$

Zestawienie to wykazuje, jak niekorzystnie Galicya pod względem reprezentacyi interesów miejskich jest postawiona, a stosunek wykazany przedstawia się jeszcze więcej na niekorzyść Galicyi, jeżeli zważymy, że kraje, które mało co rolnictwem się trudnią jak n. p. Dalmacya, Istrya, Gorycya, Forarlberg i Tyrol nawet, zastępują posłami gmin wiejskich także interes handlu, przemysłu i rękodzielnictwa, a zatem interes miastom właściwy.

Upośledzenie miast i miasteczek galicyjskich pod względem ich zastępstwa na Sejmie krajowym, przedstawia się w świetle jeszcze bardziej rażącym, jeżeli porównamy liczbę miast, na Sejmach tych krajów reprezentowanych, z liczbą miast w tychże krajach znajdujących się:

Kraj	liczba miast w kraju	liczba miast reprezentowanych	procent
1. Salcburg	3	3	100
2. Austrya Niższa	35	35	100
3. „ Wyższa	15	15	100
4. Styrya	20	20	100
5. Istrya	21	21	100
6. Karyntya	11	11	100
7. Gorycya	5	5	100
8. Dalmacya	4	4	100
9. Kraina	14	14	100
10. Forarlberg	3	3	100
11. Tyrol	19	19	100
12. Bukowina	4	4	100
13. Szlązk	26	24	$92^{8}/_{26}$
14. Morawia	89	75	$84^{24}/_{89}$
15. Czechy	355	157	$44^{80}/_{355}$
16. Galicya	85	15	$17^{55}/_{85}$

W tem zestawieniu stoi Galicya znowu na miejscu ostatniem, a to w stosunku nader niekorzystnym, jak liczby powyższe wykazują.

Najbardziej rażący na niekorzyść Galicyi okazuje się nareszcie stosunek liczby **miast i miasteczek** razem wziętych, do liczby miast i miasteczek, na Sejmach reprezentowanych

Królestwa i kraje	liczba miast.	liczba miasteczek	łącznie	liczba miast i miasteczek reprezentowanych.	Procent.
1. Salcburg	3	20	23	23	100
2. Istrya	21	6	27	23	$85^{5}/_{27}$
3. Gorycya	5	9	14	11	$78^{8}/_{14}$
4. Szlązk	26	6	32	24	75
5. Tyrol	19	29	48	35	72
6. Styrya	20	96	116	82	$70^{80}/_{116}$
7. Karyntya	11	27	38	26	$68^{16}/_{38}$
8. Dalmacya	4	14	18	11	$61^{2}/_{18}$
9. Kraina	14	17	31	18	$58^{2}/_{31}$
10. Forarlberg	3	4	7	4	$57^{1}/_{7}$
11. Austrya Wyższa	15	99	114	61	$53^{58}/_{114}$
12. Bukowina	4	6	10	4	40
13. Czechy	355	223	578	157	$27^{94}/_{578}$
14. Morawia	89	191	280	75	$26^{220}/_{280}$
15. Austrya Niższa	35	227	262	46	$17^{146}/_{262}$
16. Galicya	85	234	319	15	$4^{224}/_{319}$

Znowu więc mamy Galicyę na ostatniem miejscu, a to w stosunku najniekorzystniejszym.

Zestawienia te i wykaz $^{2}/_{2}$) dowodzą także, iż przy wyborach posłów Sejmowych oddzielono od wsi:

W Salcburgu wszystkie miasta i wszystkie miasteczka kraju całego, — w Austryi Wyższej i Niższej, Styryi, Karyntyi, Krainie, Tyrolu, Forarlbergu, Gorycyi, Istryi i Dalmacyi są w tem korzystném położeniu wszystkie miasta i wiele miasteczek; — na Bukowinie wybierają własnych posłów wszystkie miasta, lecz nie wybierają go żadne miasteczka; — na Szlązku już dwom miastom nie przyznano tej korzyści; — w Morawii nie przyznano jej czternastu miastom; — w Czechach wykluczono już większą połowę miast od prawa wyboru własnych posłów; — a nareszcie w Galicyi przyznano to prawo prawie tylko szóstej części miast, bo 15 na 85, a żadnemu z 234 miasteczek. —

Śledząc przyczyny, dla których Galicya tak dotkliwie upośledzoną została pod względem reprezentacyi interesów miejskich w składzie członków Sejmu krajowego, zdawałoby się, iż chciano trzymać się zasady, że interesom handlu i przemysłu, na wyższym stosunkowo stopniu rozwoju zostającym, należy użyczyć silniejszego poparcia, przeto przyznano w innych krajach miejskiemu żywiołowi liczniejsze w składzie Reprezentacyi krajowej zastępstwo, — a przyznano takowe galicyjskiemu żywiołowi miejskiemu w tak nader ograniczonej liczbie dlatego, że te, przez miasta głównie reprezentowane interesa handlu i przemysłu, jakoteż w ogóle miasta kraju naszego stoją dotąd na stosunkowo nizkim stopniu rozwoju.

Zasada ta nie da się usprawiedliwić ani z teorytycznego, ani z praktycznego stanowiska; bezwzględne jej zastosowanie musiałoby doprowadzić właśnie do przeciwnych zamierzonemu celowi wynikłości.

Interes, posiadający wprawdzie warunki żywotności, lecz na nizkim stopniu rozwoju, lub w upadku zostający, wymaga, aby mógł być dźwignięty, właśnie żywszego nim zajęcia się, silniejszego poparcia, a zatem liczniejszego wskładzie Reprezentacyi krajowej zastępstwa, podczas gdy handel, przemysł rozwinięty, miasta kwitnące także przy mniej licznem zastępstwie zdołają utrzymać się na zdobytem stanowisku pomyślności, i dążyć do dalszego rozwoju.

Widzimy nadto, że nie zastosowano nawet z konsekwencyą tej zasady pod względem zastępstwa interesów miejskich. — Uszykowanie krajów w powyższych zestawieniach wykazuje bowiem n. p., że Salcburg stoi co do zastępstwa miast zawsze na pierwszem miejscu, a kraj ten nie jest przecież najbardziej przemysłowym w Monarchii.

Data statystyczne, służące do ocenienia tych stosunków wykazują n. p., że Szlązk, Morawia, Czechy przewyższają kilkakrotnie Salcburg pod względem stosunkowej ilości przemysłowców handlujących i opłacanych podatków od zarobku, a kraje te stoją w powyższych wykazach przecież zawsze na ostatnich miejscach, Salcburg zaś na pierwszem. — Galicya stoi co do tych dat wyżej od Bukowiny, która pod względem zastępstwa żywiołu miejskiego jest postawiona korzystniej od Galicyi, a nawet od Szlązka, kraju, który co do przemysłowości handlu i wszelkich cech, żywiołowi miejskiemu właściwych, między krajami Monarchii jedno z pierwszych miejsc zajmuje.

Zasadę, że interes, zostający na niższym stopniu rozwoju lub w upadku, obejść się może bez liczniejszego zastępstwa w Sejmie, interes zaś rozwinięty, kwitnący, silniej reprezentowany być powinien, nie widzimy przeprowadzoną z konsekwencyą również co do reprezentacyi Gmin wiejskich, które przeważnie interes rolnictwa zastępują, jak to przekonać się można z porównania liczb posłów przez Gminy wiejskie wybranych, w Sejmach krajów zasiadających, z ogółem posłów tychże Sejmów, tudzież z datami statystycznemi, z których siłę produkcyi rolniczej kraju, i w ogóle stopień rozwoju rolnictwa poznać można.

Z tego poglądu wypływa, że przy układaniu stosunku zastępstwa interesów, na Sejmach reprezentowanych, nie trzymano się z konsekwencyą ani zasady, że interes mniej rozwinięty lub w upadku zostający, liczniejszą w Sejmie reprezentacyą wesprzeć należy, ani zasady przeciwnej; — powodowano się w tej mierze zapewne względami politycznemi, które, zastosowane do kraju naszego, wydały skład reprezentacyi, nie odpowiadający należycie pojętemu interesowi kraju naszego, — skład zwłaszcza co do zastępstwa miejskiego interesu wprost niesprawiedliwy, i uprawnienie tychże pod tym względem w wysokim stopniu krzywdzący.

Niestosowność wykazaną w liczbie reprezentantów miast, zamierza wniosek nasz usunąć choć w części, przypuszczeniem do prawa wyboru osobnych posłów niektórych miast i miasteczek znaczniejszych, nie wymienionych w naszej Sejmowej Ordynacyi wyborczej.

Statut nasz krajowy postanawia w §. 3. ustępie II., iż ma być 23 posłów miast wymienionych w Sejm. Ord. wybor., tudzież z Izb handlowo-przemysłowych, a taż Ordynacya przeznacza w §§. 2. 3. i 4. po jednemu posłowi dla każdej z Izb handlowo-przemysłowych, 20 zaś posłów dla miast 15, tamże wymienionych.

Z tej szczupłej liczby miejsc nie możemy nic ująć dla miast, w Sejmowej Ordynacyi wyborczej nie wymienionych.

Izby handlowo-przemysłowe są bowiem ograniczone na reprezentacyę najszczuplejszą, a miasta, w Sejmowej Ordydacyi wyborczej wymienione, zasługują rzeczywiście na przyznane im prawo.

Chcąc miastom nadać liczniejsze zastępstwo w Reprezentacyi krajowej, nasuwa się przedewszystkiem pytanie: czy niewypadałoby miastom wybierającym dziś swych własnych posłów, a przynajmniej miastom większym, stołecznym, nadać prawo wybierania większej liczby posłów, jak tego n. p. domaga się miasto Lwów w swej do l. 1987 S. 66 podanej petycyi, prosząc o przyznanie prawa do wyboru jeszcze cztérech posłów, tak iżby przez ośmiu posłów na Sejmie reprezentowanem było.

Zaprzeczyć nie można, że, gdy porównamy liczbę posłów miasta Lwowa w stósunku do liczby członków Sejmu naszego, z liczbą posłów przez stołeczne miasta innych krajów koronnych wybieranych, — porównanie to na niekorzyść miasta Lwowa wypada.

Ilość podatków, przez miasto Lwów i tegoż mieszkańców do Skarbu opłacanych, jest znaczna; zaprzeczyć nareszcie nie można, że we Lwowie jako w punkcie centralnym kraju pod względem administracyjnym i ekonomicznym skupia się w znacznej części ruch handlowy, przemysłowy i życia publicznego,— że Lwów jako siedziba wyższych zakładów i różnych instytucyj publicznych jest oraz dla całej wschodniej części Galicyi głównem ogniskiem oświaty.

Względy te bezsprzecznie ważne, przemawiają wprawdzie za uprawnieniem miasta Lwowa do liczniejszej reprezentacyi w Sejmie krajowym.

Ważniejsze wszakże względy skłoniły Wydział krajowy do przedstawienia wniosku, aby pozostawiwszy nateraz miasto Lwów przy 4 posłach, obdzielać nowo utworzyć się mającemi miejscami poselskiemi takie miasta i miasteczka, które nie wybierały dotąd swych własnych posłów.

Właściwością naszego tak rozległego kraju jest, iż handel, przemysł i rękodzielnictwo nie skupia się tak bardzo przeważnie w kilku tylko punktach, jak to tak często w innych krajach spostrzegamy.

Owszem porozrzucane są u nas te czynniki dobrobytu po całym kraju; przyczém każda okolica ma swoje odrębne i sobie właściwe stosunki, które w zastępstwie interesów uwzględnione być powinny.

Wydział krajowy przeto wielką w tém upatruje korzyść dla kraju, aby większe miasta i miasteczka po kraju porozrzucane, w liczbie znaczniejszej przepuszczone były do wyboru swych własnych posłów, i powołane do żywszego współudziału w życiu publiczném, który stać się może dźwignią większego ich sił rozwoju.

Korzyści dla kraju ztąd wypływające, tuszymy sobie, będą nierównie większemi, niżeli ze skoncentrowania życia publicznego i zadań miastom właściwych w mniejszej liczbie miast.

Wypada nam wspomnieć także w tém miejscu o wniesionej do l. 654 S./866 petycyi miasta Kołomyi o przyznanie temuż prawa wyboru drugiego posła, a to zpomiędzy ludności chrześciańskiej, z tego w petycyi przyłączonego powodu, że w Kołomyi liczba ludności mojżeszowego wyznania blizko o 1000 jest większą, niż ludność chrześciańska, w skutek czego nigdy chrześcianin nie będzie z Kołomyi wybranym posłem do Sejmu krajowego.

Żądanie to, nie dające się usprawiedliwić ani pod względem zasady, ani pod względem znaczenia miasta Kołomyi, nie mogło wpłynąć na sposób zapatrywania się Wydziału krajowego, iż jak nateraz należy raczej przypuścić miasta i miasteczka dotąd nie uwzględnione do wyboru swych własnych posłów, niż podnosić liczbę posłów miast, które dziś wybierają.

Chcąc większej liczbie miast nadać prawo wyboru własnych posłów, natrafia się przy oznaczeniu miast na trudności z przyczyny braku pewnych i świeżych dat statystycznych, jako też z przyczyny trudności ocenienia cech charakterystycznych pojedynczych Gmin miejskich.

Wykazy urzędowe ludności złożone są z ostatniej konskrypcyi z 1857. r., a podane w tych wykazach liczby różnią się znacznie od przywiedzionych w podaniach miast; — i lubo niema powodu powątpiewać o rzetelności takich podań, nie mogą one przecież być uwzględnione, raz, że od stron interesowanych pochodzą, powtóre, że niektóre tylko miasta podały w swych petycyach liczbę mieszkańców, i to w zbliżonych tylko okrągłych cyfrach.

Urzędowe wykazy podatków, opłacanych z miast i miasteczek, różnią się także znacznie od cyfr przedstawionych przez niektóre miasta, tak, iż przy ocenieniu czynników, wpływających na uwzględnienie miast co do wyborów poselskich, musieliśmy się oprzeć na samych tylko datach urzędowych, choć dawniejszych.

Po Lwowie i Krakowie są miasta Tarnów, Brody, Tarnopol, Kołomyja, Stanisławów, jak wykaz pod $^3/_3$ co do ludności i podatków opłacanych, pierwszemi miastami kraju naszego. — Śniatyn ma więcej mieszkańców, niż 7 miast, wybierających swych własnych posłów; Buczacz, Horodenka, Tyśmienica, Jaworów, Gródek, Brzeżany, mają więcej mieszkańców, niż Rzeszów, Nowy-Sącz i Biała; Zbaraż, Dolina, Kałusz, Kutty więcej, niż Nowy-Sącz i Biała; Bochnia i Wieliczka zasługują prócz tego jako miasta górnicze, na szczególne uwzględnienie.

Miasta wyżéj wymienione, nie wybierające dotąd własnych posłów, płacą wprawdzie po większej części mniej podatków, niż miasta dziś wybierające; — jeżli jednak idzie o nadanie żywiołowi liczniejszej na Sejmie krajowym reprezentacyi, zasługują one przed innemi na uwzględnienie.

Miasta i miasteczka we wschodniej części Galicyi mają w ogóle więcej mieszkańców, niż miasta i miasteczka okręgu administracyjnego Krakowskiego; — zaprzeczyć wszakże nie można, że między mieszkańcami miast we wschodniej części Galicyi znajduje się często wiele rolników, podczas gdy mieszkańcy miast zachodnich więcej handlem i rękodzielnictwem się trudnią, i w ogóle charakterystycznemi, miastom właściwemi cechami bardziej się odznaczają; przeto, lubo co do ludności mniejsze, nie powinny być pominiętemi co do uprawnienia do wyboru własnych swych posłów.

Żadne wszakże z miast dotąd nie uwzględnionych nie odznacza się tak dalece, ażeby mu przyznać można wybór osobnego posła; należy więc raczej łączyć okolicami miasta i miasteczka znaczniejsze w pewne, mniej więcej równe grupy (okręgi wyborcze), z którychby każda wybierała jednego posła.

Przy układaniu tych grup powodował się Wydział krajowy względami powyżej już dotkniętemi, nie pomijając innych także względów.

Jeograficzne położenie, pewna wspólność interesów, okoliczność, że pewne strony kraju dotąd mniej lub więcej posłami miejskimi były zastąpione, — nareszcie wzgląd na zebrane wedle możności daty o podatkach i ludności, i na równość w zbliżeniu tych czynników w utworzonych okręgach wyborczych, wpłynęły na ułożenie tych cztérnastu grup, które Wydział krajowy po dokładném zbadaniu wszystkich dotyczących okoliczności, powodowanym się widzi przedstawić Wysokiemu Sejmowi we wniosku III.

Przy ułożeniu tych grup Wydział krajowy nie trzymał się administracyjnego podziału kraju, raz, że tenże nie jest jeszcze w wykonanie wprowadzony, ani nawet uchwalony, powtóre, że stosując się do administracyjnego podziału niemożliwem było pogodzić z sobą wszystkie względy wyżej nadmienione, które przecież są rozstrzygającemi przy łączeniu miast i miasteczek w odpowiedne okręgi wyborcze.

Wydział krajowy wnosi, aby w tych złożonych wyborczych okręgach miejskich, wybory odbywały się pośrednio przez wyborców wybranych tak, jak w gminach wiejskich. Albowiem przy wyborach bezpośrednich musieliby wszyscy wyborcy z miast, które nie są miejscem wyboru, dla wykonania swojego prawa, udawać się do miejsca wyboru, często znacznie oddalonego, za czemby poszło, iżby mała tylko liczba wyborców miała sposobność używania praw swoich.

W razie dopuszczenia bezpośrednich wyborów w takich, z miast złożonych okręgach wyborczych, wydarzałoby się więc najczęściej, iż wybór posła roztrzygnęliby wyborcy miasta, w którém wybór się odbywa.

Niedogodnościom tym zapobiega się wedle możności zarządzeniem wyborów przez wyborców wybranych sposobem, dla gmin wiejskich przypisanym.

Wedle załączonego pod $^4/_4$ wykazu ma każden z tych złożonych okręgów mniejskich między 20 a 30.000 stałej miejskiej ludności, opłacającej od 24 do 48000 złr. w. a. rocznych podatków bezpośrednich bez dodatku nadzwyczajnego. Liczby te przemawiają już same z siebie za uprawnieniem do wyboru pojednemu posłowi z każdego takiego okręgu wyborczego z miast złożonego, — ileże w miastach, które dziś własnych swych posłów wybierają, jeden poseł miejski na nierównie mniejszą liczbę mieszkańców miejskich wypada, a podatek z tychże miast opłacany, jest także mniejszy we wielu miastach, które dziś wybierają własnych swych posłów.

Za łączeniem miast w takiej liczbie, aby ilość mieszkańców od 20,000 do 30,000 wynosiła, przemawia także ten powód, aby przy wykazanej konieczności zarządzenia pośrednich wyborów, znaczniejsza przecież ilość wyborców wykonywała prawo wyboru.

Wzgląd ten powodował nas również do postawienia wniosku, aby na każde 250 mieszkańców jeden wyborca był wybierany. — Tym sposobem będzie w każdym podobnym okręgu wyborczyn od 80 do 120 wyborców; — liczba ta niezbyt jest wielką, zwłaszcza jeżeli zważymy, że przy większem oddaleniu niektórych miast od miasta wyborczego zapewne rzadko wszyscy wyborcy się zbiorą w zupełnym komplecie.

Miejscem wyboru każdej grupy ma być miasto na pierwszém miejscu wymienione, a wybieraliśmy pod tym względem miasta wedle możności większe z siedzibą prawdopodobną przyszłego urzędu powiatowego, i pośród dotyczącej grupy położonego.

Lubo Wydział krajowy starał się zbadać wszelkie stosunki, któreby służyć mogły za podstawę do ocenienia najstosowniejszego składu miast i miasteczek, połączonych w pojedyncze okręgi wyborcze; — lubo także wedle możności uwzględnić pragnęliśmy życzenia wyrażone w petycyach miast i miasteczek; Wydział krajowy przecież obowiązanym się czuje wypowiedzieć swe przekonanie, że czas i zastosowanie praktyczne dopiero wykazać mogą dowodnie, czy skład zaproponowanych okręgów wyborczych miejskich odpowiadać będzie miejscowym stosunkom, i czy i jakie zmiany pod tym względem pożądane się okażą, które to zmiany, jako do Sejmowej Ordynacyi wyborczej się odnoszące, na następujących sesyach Sejmowych będą mogły być uchwalone bezwzględną większością głosów, jeżeli zmieniony będzie według wniosku Wydziału pod IX. §. 52 Sejm. Ord. wyb. w tym kierunku, aby prawo uchwalania bezwzględną większością głosów wszelkich zmian w Sejmowej Ordyn. wyborczej, zastrzeżonem zostało na czas dłuższy, sięgający poza pierwszy peryod Sejmowy.

W razie przychylenia się Wysokiego Sejmu do odnośnego wniosku Wydziału krajowego podniesioną będzie liczba posłów miejskich i izb handlowo przemysłowych z 23 na 37, a ogół członków Sejmu galicyjskiego z doliczeniem Biskupa krakowskiego na 165 członków.

Spełniając takiem podniesieniem liczby posłów miejskich czyn sprawiedliwości względem miast w rozmiarach najskromniejszych, zbiżamy stosunek zastępstwa żywiołu miejskiego do ogółu posłów na naszym Sejmie, do stosunku w tych tylko krajach koronnych istniejącego, w których żywioł miejski najmniej był uwzględniony. Albowiem przy stosunku 165 członków całego Sejmu, do 37 posłów z miast i izb handlowo

przemysłowych, będzie Sejm galicyjski miał tylko $22^{70}/_{165}$ procentu reprezentacyi miejskiej, zbliży się więc do stosunku reprezentacyi miejskiej na Bukowinie, i będzie w rzędzie krajów Monarchii, pod względem ilości zastępstwa miejskiego, zawsze jeszcze na miejscu ostatniem.

Do IV.

Sejmowa Ordynacya wyborcza stanowi, iż w Gminie są prawyborcami wszyscy członkowie Gminy, płacący pewną ilość rocznych podatków bezpośrednich, lub też posiadający pewne przymioty osobiste.

W kraju naszym nie mamy dotąd stanowczej organizacyi gminnej. — Tymczasowe postanowienia, z 1856. r. o urządzeniu Gmin wiejskich, pozostawiły poza związkiem Gminy właściciela większych posiadłości, i tegoż cały Obszar dworski (§§. 2. i 4. postanowień tymczasowych). Z tąd poszło, iż przy wyborze wyborców, wykonywanym w Gminie, nie dopuszczono do udziału mieszkańców Obszarów dworskich.

Tym sposobem wykluczeni zostali faktycznie od udziału w wyborach poselskich wszyscy, na Obszarach dworskich zamieszkali dzierżawcy większych posiadłości, fabrykanci, prywatni oficyaliści, szynkarze, młynarze, wszelkiego rodzaju rzemieślnicy, a zatem tak ważny i liczny zastęp obywatelstwa krajowego, — który pod względem współudziału w wyborach poselskich zasługuje na uwzględnienie z powodu, iż wykształceniem, majątkiem i ponoszonemi ciężarami publicznemi nie stoi niżej, a częstokroć stoi wyżej, niż wielu innych mieszkańców kraju, mających prawo wybierania.

Tę co do mieszkańców obszarów dworskich zachodzącą niesprawiedliwość, zamierza usunąć wniosek pod IV, Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia przedstawiony.

Do V.

Wedle postanowień §§. 8. 9. 14. i 15. Sejmowej Ordynacyi wyborczej, nie mają prawa wyboru posłów posiadacze dóbr tabularnych, którzy nie używają własnowolności.

Postanowienie to sprzeciwia się przyjętej w ustawach naszych zasadzie zastępstwa interesów, i nie jest zgodne z postanowieniami, odnoszącemi się do prawa wybierania w Gminach, gdzie podług Ustawy gminnej z 1849 r. posiadacze nieruchomości niewłasnowolni głosują przez swych zastępców.

Wnosimy przeto, aby także tacy, własnowolności nie używający posiadacze dóbr tabularnych, wykonywali prawo wyboru posłów, rozumie się przez swych prawnych zastępców, lub mianowanych przez tychże pełnomocników.

Wnioskiem pod V. przedstawionym, zamierzamy również usunąć wątpliwości i niestosowności, które występują w praktyce, pod względem wykonania prawa wyboru przez niewiasty, dobra tabularne posiadające, — a to postanowieniem: aby niewiasta zawsze tylko przez zastępcę głosowała, aby mąż z żoną żyjący uważany był jako swej żony zastępca z prawa, — nareszcie, aby w razie, jeżeli współposiadaczami dóbr tabularnych do wyboru uprawnionych są małżonkowie z sobą żyjący, mąż również wykonywał prawo wyborcze bez potrzeby specyalnego upoważnienia żony.

Do VI.

Między kilkoma współposiadaczami tabularnej majętności, uprawniającej do wyboru, może wedle postanowień §§. 8. 9. i 14. Sejm. Ord. wyb. tylko ten z nich wykonywać prawo wyboru posła, którego ciż współwłaściciele do tego upoważnią.

W podobnem położeniu znajdują się posiadający wspólnie i niepodzielnie jakąkolwiek inną nieruchomą majętność opodatkowaną, gdyż wedle §. 33. Ustawy Gminnej z 1849 r. tylko ten zpomiędzy nich ma głos przy wyborze posła, który jest zapisanym do podatku. — Ponieważ zaś wedle §. 16. Sejm. Ord. wyb. do obieralności na posła do Sejmu krajowego, wymaganém jest także uprawnienie do wyboru posłów w jednej z klas wyborców kraju, powstała z tąd wątpliwość, czy współposiadacze majętności nieruchomych mają prawo obieralności na posłów, gdyż nie każdy z nich sam dla siebie, lecz wszyscy zbiorowo tylko przez zastępcę uprawnieni są do wyboru posłów na Sejm krajowy.

Celem usunięcia tej wątpliwości, przedstawia Wydział krajowy wniosek pod VI., orzekający wyraźnie, iż wszyscy tacy współposiadacze majątków nieruchomych są obieralnymi na posłów do Sejmu krajowego, jeżeli zresztą posiadają przymioty, do obieralności prawem wymagane.

Do VIII.

Postanowienie §. 17. Sejm. Ord. wyb. wyklucza od prawa wybierania i od obieralności także osoby, które od zaskarżenia o zbrodnię lub wykroczenie albo przestępstwo, wynikłe ze chciwości zysku, li tylko dla

niedostateczności dowodów uwolnionemi zostały, tudzież osoby popadłe w postępowanie konkursowe lub ugodne, jeżeli po ukończeniu tegoż nie zostały uznane wolnemi od winy.

Ze stanowiska postępowego ustawodawstwa karnego, i wedle scisłego prawa, można być tylko winnym lub niewinnym; orzeczona przeto wina tylko stanowić powinna powód wykluczenia.

Jeżeli niema dowodu winy, niema i winy podług scisłego prawa.

Jakoż rzeczywiście w innych krajach, w których ustawodawstwo karne stoi na wysokości postępu, niema już innych wyroków, jak tylko uznających winę lub niewinność, podczas gdy u nas pozostały jeszcze wyroki, uwalniające z braku dowodów, do których dotychczasowa Sejm. Ord. wyb. przywiązuje utratę prawa wyborczego.

Wszystkie prawie Sejmy krajowe Monarchii uchwaliły zmianę §. 17. Sejm Ord wyb. w tym duchu, aby wyroki, uwalniające z braku dowodów, nie pociągały za sobą utraty prawa wyborczego.

Jakkolwiek uchwały te nie doczekały się jeszcze Sankcyi najwyższej, można mieć jednak niepłonną nadzieję, iż ją otrzymają, gdy w Ustawie Państwa z 5. Marca 1862. r., jakoteż w Ustawach gminnych, wydanych dla pojedynczych krajów, nakoniec także w projektach do ustaw o Gminach i o Reprezentacyach powiatowych, które Rząd nam przedłożył, wyroki wspomnione nie pociągają za sobą utraty wyborczego prawa.

Dotyczącą zmianę §. 17. proponuje Wydział krajowy we wniosku pod VII.

Do VIII.

Uciążliwem, stratę czasu i koszta przynoszącem jest powtarzanie czynności przedwyborczych w każdym przypadku wydarzającej się potrzeby przedsięwzięcia nowego wyboru w miejsce ubywającego posła w ciągu peryodu Sejmowego.

Zbytecznem okazuje się powtórzenie tych czynności w takich przypadkach, w których wybór ponowny nastąpić ma wkrótce po wyborze, dokonanym na podstawie aktów wyborczych wedle przepisów prawa.

We wniosku naszym proponujemy, aby wybór ponowny przedsięwziętym był na podstawie tych samych aktów przedwyborczych, przez tych samych wyborców, którzy byli powołani do poprzedniego wyboru, jeżeli potrzeba powtórnego wyboru wydarzy się w ciągu 90 dni po dokonanym poprzedzającym wyborze.

Do IX.

Wedle §. 52. Sejm. Ord. wyb. kończy się po upływie bieżącego pierwszego peryodu Sejmowego, uprawnienie uchwalania zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej bezwzględną większością głosów.

Przerwy, w regularnem odbywaniu sesyj Sejmowych podczas bieżącego pierwszego peryodu Sejmowego doznane; — czas nader krótki zebrania Sejmu podczas dwóch pierwszych sesyj sejmowych w 1861. i 1863. r., dozwalający zaledwie zajęcie się koniecznemi przedwstępnemi krokami do zorganizowania czynności Sejmowych, nakoniec inne nie sprzyjające okoliczności zrządziły, iż niepodobnem było nabyć dotychczas dostatecznego doświadczenia o tyle, aby dziś już ze wszelką spokojnością i pewnością skutku zbawiennego orzec można, jakie pożądane być mogą zmiany Sejmowej Ordynacyi wyborczej, dotychczas nie podniesione.

Zachodzą zresztą jeszcze i te bardzo ważne względy, że teraz dopiero Ustawa gminna u nas w życie ma być wprowadzoną, i teraz administracyjny podział kraju ma być zdziałany, że nareszcie w skutek najwyższego Manifestu z 20. Września 1865. r. nastąpić mogą zmiany w ustroju państwowym i w stosunku kraju naszego do Monarchii.

Okoliczności te wpłyną bezsprzecznie stanowczo na konieczność obszerniejszych zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej. Przezorność przeto wymaga, aby Sejm zastrzegł sobie prawo uchwalania zmian w postanowieniach Sejmowej Ordynacyi wyborczej bezwzględną większością głosów, jeszcze na czas dłuższy.

Wydział wnosi, aby to uprawnienie zastrzeżonem było jeszcze na sześć sesyj, następujących po pierwszym peryodzie Sejmowym; zdawało się bowiem Wydziałowi krajowemu niestosownem, ograniczyć to uprawnienie na następujący drugi peryod Sejmowy, a to z powodu, że i w tym drugim peryodzie możemy doznać podobnych jak w pierwszym przerw, a nadto zdarzyć by się także mogło, że następujący peryod mógłby być bardzo krótkim w razie rozwiązania Sejmu. Taki przypadek mógłby pozbawić nas sposobności przeprowadzania potrzebnych zmian w Sejmowej Ordynacyi wyborczej bezwzględną większością

głosów. Wypada przeto domagać się, aby to prawo przyznanem było Sejmowi jeszcze na czas trwania sześciu sesyj Sejmowych, następujących po bieżącym pierwszym peryodzie Sejmowym.

Z przytoczonych tu powodów przedkłada Wydział krajowy załączonych tu dziewięć wniosków do Ustaw, które Wysoki Sejm raczy uchwalić.

Leon Książe Sapieha w. r.
Marszałek krajowy.

Dr. Franciszek Smolka w. r.
Sprawozdawca

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

165

1|1

Miasta i miasteczka w Galicyi z Krakowem.

Liczba bieżąca	W obwodzie	Liczba				Uwaga
		miast	miasteczek	miast mających własnych posłów	gmin miejskich, wybierających posłów razem z wiejskiemi	
1	Lwowskim	3	3	1	5	
2	Samborskim . . . . :	5	5	2	8	
3	Sanockim . . . , .	5	23	—	28	
4	Przemyskim . , . . .	5	12	2	15	
5	Żółkiewskim	4	18	—	22	
6	Złoczowskim	5	22	1	26	
7	Brzeżańskim	3	22	—	25	
8	Stryjskim	4	10	1	13	
9	Stanisławowskim . . .	4	14	1	17	
10	Kołomyjskim	3	11	1	13	
11	Tarnopolskim	3	7	1	9	
12	Czortkowskim	3	20	—	23	
13	Krakowskim	8	14	1	21	
14	Wadowickim	11	6	1	16	
15	Sandeckim	10	7	1	16	
16	Tarnowskim	4	20	1	23	
17	Rzeszowskim	5	20	1	24	
		85	234	15	304	
	Razem	319		319		

WYKAZ,

ile miast i miasteczek w każdym kraju oddzielonych jest od Gmin wiejskich, przy wyborach posłów do Sejmów krajowych na podstawie patentów lutowych, tudzież wykaz posłów z Izb handlowych w każdym kraju, nareszcie oznaczenie obszaru i ludności tych krajów.

Liczba bieżąca	Kraj	Obszar kwadr. mil jeograf.	Ludność	Liczba miast w kraju	Liczba miasteczek w kraju	Liczba miejsc oddzielonych od Gmin wiejskich	Liczba posłów ze wszystkich Izb handlowych w kraju	Liczba Jzb handlowych w kraju
1	Salcburg	130	146.000	3	20	23	2	I.
2	Austrya Wyższa	217	707.000	15	99	61	3	I.
3	Styrya	407	1,057.000	20	96	82	6	III.
4	Gorycya i Gradyska	53	185.000	5	9	11	2	I.
5	Istrya . . . . , . . .	89	230.000	21	6	23	2	I.
6	Dalmacya	94	405.000	4	14	11	3	III.
7	Tyrol	485	762.000	19	29	35	3	III.
8	Forarlberg	47	103.000	3	4	4	1	I.
9	Karyntya	188	332.000	11	27	26	3	I.
10	Kraina	181	452.000	14	17	18	2	I.
11	Austrya Niższa	360	1,683.000	35	227	46	4	I.
12	Bukowina	189	457.000	4	6	4	2	I.
13	Szlązk	93	445.000	26	6	24	2	I.
14	Morawy	403	1,871.000	89	191	75	6	II.
15	Czechy	943	4,716.000	355	223	157	15	V.
16	Galicya	1425	4,632.000	85	234	15	3	III.

Miasta i miasteczka, liczące wyżej 4.000 mieszkańców.

Liczba porządkowa	Nazwa	Liczba ludności	Ilość podatku złr.	Liczba przemysłowców	Liczba porządkowa	Nazwa	Liczba ludności	Ilość podatku złr.	Liczba przemysłowców
1	**Lwów**	55.662	378.859	3.624	27	Złoczów	5.897	14.791	630
2	**Kraków**	34.210	193.741	2.333	28	Bochnia	5.766	8.474	203
3	**Tarnów**	21.011	35.715	1.081	29	**Biała**	5.249	12.945	272
4	**Brody**	17.221	33.671	947	30	Zaleszczyki . . .	5.158	9.042	394
5	**Kołomyja** . . .	16.479	15.736	570	31	Założce	5.145	5.030	363
6	**Tarnopol**	16.167	31.665	1.328	32	Korczyna (wieś) .	5.121	2.795	—
7	**Stanisławów** . .	14.204	28.615	1.211	33	Trembowla . . .	5.118	10.005	191
8	**Drohobycz** . . .	12.201	10.664	855	34	Żołynia	5.059	2.672	—
9	Śniatyn	11.380	8.450	935	35	Kopyczyńce . . .	4.981	10.648	293
10	**Sambor**	10.507	18.484	481	36	Sokal	4.942	6.954	311
11	**Przemyśl** . . .	10.142	23.380	683	37	Rawa	4.815	8.231	222
12	**Stryj**	9862	12.917	411	38	Chorostków . . .	4.810	4.187	304
13	**Jarosław** . . .	9126	18.177	621	39	Żółkiew	4.736	5.327	493
14	Buczacz	9050	10.584	570	40	Chrzanów	4.560	8.682	493
15	Horodenka . . .	8451	12.360	517	41	Wieliczka . . .	4.534	4.862	121
16	Tyśmienica . . .	8270	9.309	453	42	Busk	4.436	4.866	162
17	Jaworów	7626	9.469	474	43	Obertyn	4.414	5.506	93
18	Grodek	7603	11.947	196	44	Peczeniżyn . . .	4.269	4.081	131
19	Brzeżany	7506	10.657	356	45	Wiśnicz-Nowy . .	4.240	2.841	195
20	**Rzeszow**	7362	22.707	732	46	Budzanów . . .	4.191	3.760	339
21	Zbaraż	7048	5.505	336	47	Bolechów	4.189	4.443	346
22	Dolina	6512	4.289	196	48	Skała	4.184	3.019	265
23	Kałusz	6319	5.957	536	49	Leżajsk	4.169	3.875	132
24	Kutty	6276	4.451	439	50	Rozdół	4.074	3.220	300
25	**Nowy-Sącz** . . .	6258	13.939	407	51	Skałat	4.008	4.403	446
26	Nadwórna . . .	6029	3.869	434					

4|4

WYKAZ,

złożonych wyborczych okręgów miejskich.

	Miasta	Miasteczka	Nazwa	Ludność	Ilość podatku bezp. bez dodatku nadzwycz. Ogółem	Ilość podatku bezp. bez dodatku nadzwycz. Dochód i zarobk.	Ilość przemysłowców	Uwaga
I.	1	—	**Wadowice**	2.231	6.372	2.260	188	
	1	—	Chrzanów	4.560	8.682	3.977	—	
	1	—	Żywiec	3.614	2.895	1.222	206	
	1	—	Kenty	3.469	4.523	1.555	258	
	1	—	Oświęcim	3.070	3.594	1.582	179	
	1	—	Myślenice	1.975	1.819	679	—	
	1	—	Andrychów	1.166	3.459	1.623	191	
	—	1	Sucha	2.674	2.046	714	—	
	—	1	Maków	2.303	1.637	513	—	
				25.062	35.027	14.125	—	
II.	1	—	**Bochnia**	5.766	8.474	2.895	203	
	1	—	Wieliczka	4.534	4.862	1 938	121	
	1	—	Nowytarg	3.471	2.896	720	—	
	1	—	Stary-Sącz	3.170	3.135	1.517	275	
	1	—	Podgórze	2.541	7.711	2.861	117	
	—	1	Wiśnicz-Nowy	4.240	2.841	1.436	195	
				23.722	29.919	11 367	—	
III.	1	—	**Pilzno**	1.217	1.344	314	—	
	1	—	Gorlice	3.833	3.690	1.706	201	
	1	—	Ropczyce	3.029	2.385	543	—	
	1	—	Jasło	1.995	3.746	1.155	100	
	—	1	Mielec	3.053	2.367	1.059	183	
	—	1	Dąbrowa	2.545	2.528	1.182	150	
	—	1	Dembica	2.148	2.334	1.291	171	
	—	1	Żmigrod	2.436	2.220	1.022	—	
	—	1	Radomyśl	1.996	2.069	1.164	169	
				24.054	24.787	9.857	—	
IV.	1	—	**Leżajsk**	4.169	4.465	1.417	132	
	1	—	Łańcut	2.829	5.171	1.918	191	
	1	—	Przeworsk	2.500	3.628	770	132	
	—	1	Żołynia	5.059	2.672	420	—	
	—	1	Sokołów	3.641	3.394	947	125	
	—	1	Ulanów	3.262	1.455	1.621	157	
	—	1	Sieniawa	2.532	3.450	2.524	104	
	—	1	Rozwadów	1.885	1.680	1.030	106	
				25.877	25.915	10.647	—	
V.	1	—	**Sanok**	2.813	7.739	1.641	230	
	1	—	Brzozów	2.903	3.725	749	270	
	1	—	Krosno	2.657	3.086	802	—	
	1	—	Dobromil	2.169	3.460	1.140	193	
	—	1	Lisko	2.892	2.226	778	—	
	—	1	Dynów	2.574	2.256	640	212	
	—	1	Rymanów	2.331	2.491	1.281	203	
	—	1	Dukla	2.330	4.025	1.826	—	
				20.679	29 008	8.857	—	
VI.	1	—	**Gródek**	7.603	11.947	2.611	196	
	1	—	Jaworów	7.626	9.469	2.700	474	
	1	—	Mościska	3.256	6.092	1.706	303	
	1	—	Sądowa-Wisznia	2.995	4.277	1.199	144	
	1	—	Staremiasto	2.994	2.251	863	52	
	—	1	Komarno	3.872	3.433	1.490	298	
				28.346	37.469	10.569	—	

	Miasta	Miasteczka	Nazwa	Ludność	Ilość podatku bezp. bez dodatku nadzwycz.		Ilość przemysłowców	Uwaga
					Ogółem	Dochód i zarobk.		
VII.	1	—	**Dolina**	6.512	4.289	1.660	196	
	1	—	Bolechów	4.189	4.443	2.472	346	
	—	1	Kałusz	6.319	5.957	2.866	536	
	—	1	Rozdół	4 074	3.220	1.307	300	
	—	1	Żurawno	3.326	5.070	1.846	182	
	—	1	Mikołajów	1.971	7.928	571	23	
				26.391	30.907	10.722	—	
VIII	1	—	**Żołkiew**	4.736	5.327	1.999	493	
	1	—	Sokal	4.942	6.954	1.435	311	
	1	—	Lubaczów	3.522	5.970	669	172	
	1	—	Bełz	2.670	5.510	807	232	
	—	1	Rawa	4.815	8.231	1.417	222	
	—	1	Uhnów	3.462	3.015	1.114	470	
				24.147	35.007	7.441	—	
IX.	1	—	**Złoczów**	5.897	14.791	3.058	630	
	1	—	Busk	4.436	4.866	865	162	
	1	—	Kamionka-Strumiłowa	3.860	6.389	1.897	242	
	1	—	Gliniany	3.107	4 820	920	73	
	—	1	Założce	5.145	5.030	1.661	363	
	—	1	Zborów	3.149	3.145	1.141	93	
				25.594	39.041	9.542	—	
X.	1	—	**Brzeżany**	7.506	10.657	3.065	356	
	1	—	Rohatyn	3.626	6.511	1.361	193	
	1	—	Bóbrka	2.748	6.063	851	36	
	—	1	Podhajce	4.650	4.563	1.979	456	
	—	1	Bursztyn	3.470	5.950	1.181	123	
	—	1	Kezowa	3.454	9.037	833	117	
	—	1	Przemyślany	3.167	5.863	—	152	
				28.621	48.644	9.270	—	
XI.	1	—	**Tyśmienica**	8.270	9.309	3.600	453	
	1	—	Buczacz	9.050	10.584	4.021	570	
	1	—	Halicz	3.003	4.993	563	31	
	—	1	Nadworna	6.029	3.809	1.869	434	
	—	1	Bohorodczany	3.750	4.611	1.526	553	
				30.102	33.306	11.579	—	
XII.	1	—	**Trembowla**	5.118	10.005	918	191	
	1	—	Zbaraż	7.048	5.505	2.324	336	
	—	1	Skałat	4.008	4.403	1 771	446	
	—	1	Grzymałów	3.989	5.750	1.386	105	
	—	1	Mikulińce	3.883	4.148	1.442	99	
				24.046	29.811	7.841	—	
XIII.	1	—	**Czortków**	3.621	11.055	2.150	261	
	1	—	Zaleszczyki	5.158	9 042	3.421	394	
	1		Husiatyn	2.781	5.610	1.472	181	
	—	1	Kopyczyńce	4.981	10.648	1.526	293	
	—	1	Chorostków	4.810	4.187	1.308	304	
	—	1	Skała	4.184	3.019	1.566	265	
				25.535	43.561	11.443	—	
XIV.	1	—	**Śniatyn**	11.380	8.450	3.468	935	
	1	—	Horodenka	8.451	12.360	2.421	517	
	1	—	Kutty	6.276	4.451	2.502	439	
	—	1	Kossów	2.771	8.558	2.393	380	
				28.878	33.819	10.784	—	

I.

Ustawa

z dnia..

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do §. 3. Statutu krajowego z 26. Lutego 1861. r., powołujący Biskupa krakowskiego i Administratorów dyecezyj, mających godność biskupią na członków Sejmu krajowego.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Oprócz osób, w §. 3. Statutu krajowego z dnia 26. Lutego 1861. r. wskazanych, jest członkiem Sejmu krajowego także Biskup krakowski.

Art. II.

W razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, Administrator dyecezyi, mający godność biskupią, jest członkiem Sejmu krajowego.

Art. III.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem jej ogłoszenia.

Art. IV.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

II.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do §. 3. Statutu krajowego z dnia 26. Lutego 1861 r., przyznający miastom większą liczbę posłów.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Dodatkowo do §. 3. Statutu krajowego stanowi się, że w skład Sejmu krajowego wejść mają oprócz członków, w pomienionym paragrafie wskazanych, jeszcze czternaście posłów z miast i miasteczek.

Miasta i miasteczka, wybierające tych posłów, oznaczy osobna ustawa.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

III.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zmieniająca postanowienia §§. 2. i 3. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z d. 26. Lutego 1861. r.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §§. 2. i 3. Sejmowéj Ordynacyi wyborczej znoszą się; w ich miejsce wchodzą w moc obowiązującą postanowienia następujących Artykułów II. i III.

Art. II.

Dla wyboru posłów z miast są okręgami wyborczemi miasta: 1) Lwów, 2) Kraków, 3) Przemyśl, 4) Stanisławów, 5) Tarnopol, 6) Brody, 7) Jarosław, 8) Drohobycz, 9) Biała, 10) Nowy-Sącz, 11) Tarnów, 12) Rzeszów, 13) Sambor, 14) Stryj, 15) Kołomyja, 16) Wadowice, Chrzanów, Żywiec, Kenty, Oświecim, Myślenice, Andrychów, i miasteczka Sucha i Maków;

17) Bochnia, Wieliczka, Nowytarg, Stary-Sącz, Podgórze, i miasteczko Wiśnicz-Nowy;

18) Pilzno, Gorlice, Ropczyce, Jasło, i miasteczka: Mielec, Dąbrowa, Żmigród, Dębica i Radomyśl;

19) Leżajsk, Łańcut, Przeworsk, i miasteczka: Żołynia, Sokołów, Ulanów, Sieniawa i Rozwadów;

20) Sanok, Brzozów, Krosno, Dobromil, i miasteczka: Lisko, Dynów, Rymanów, Dukla;

21) Gródek, Jaworów, Mościska, Sądowa-Wisznia, Staremiasto, i miasteczko Komarno;

22) Dolina, Bolechów, i miasteczka: Kałusz, Rozdół, Żurawno i Mikołajów;

23) Żółkiew, Sokal, Lubaczów, Bełz, i miasteczka: Rawa i Uhnów;

24) Złoczów, Busk, Kamionka-Strumiłowa, Gliniany, i miasteczka: Założce i Zborów;

25) Brzeżany, Rohatyn, Bóbrka, i miasteczka: Podhajce, Bursztyn, Kozowa i Przemyślany.

26) Tyśmienica, Buczacz, Halicz, i miasteczka: Nadwórna i Bohorodczany;
27) Trembowla, Zbaraż, i miasteczka: Skałat, Grzymałów, i Mikulińce;
28) Czortków, Zaleszczyki, Husiatyn, Kopyczyńce, i miasteczka: Chorostków i Skała;
29) Śniatyn, Horodenka, Kutty, i miasteczko Kossów.

Art. III.

Lwów wybiéra cztérech, Kraków trzech posłów, wszystkie zaś inne okręgi wyborcze w Art. II. wymienione, po jednemu posłowi.

Każde z miast w Art. II. pod 1. do 15. wymienionych, tworzących dla siebie osobny okrąg wyborczy, jest zarazem miejscem wyboru.

W każdym z okręgów wyborczych, w art. II. pod 16. do 29. wymienionych, z kilku miast i miasteczek się składających, jest miejscem wyborów to miasto, które w Art. II. w dotyczącym okręgu najpierw jest wymienione.

Wszyscy w okręgu wyborczym do wyboru posła uprawnieni, tworzą jedno koło wyborcze.

Art. IV.

W okręgach wyborczych, złożonych z kilku miast lub miasteczek, obierani będą posłowie przez wyborców, wybranych w tych miastach i miasteczkach, w sposób Sejmową Ordynacyą wyborczą dla Gmin wiejskich przepisany, z tą wszakże różnicą, iż na każde 250 mieszkańców jeden wyborca wybranym być ma.

Art. V.

Ustawa niniejsza wchodzi w zupełne wykonanie od pierwszych po jéj ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

Art. VI.

Na bieżący jednak peryod Sejmowy stanowi się, iż okręgi wyborcze, w Art. II. pod 16. do 29, wymienione, po jednemu posłowi wybrać mają.

Art. VII.

Wykonanie téj ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

IV.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r., względem uprawnienia do wyborów poselskich obywateli, zamieszkałych na Obszarach dworskich.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Pełnoletni obywatele Państwa Austryackiego, na Obszarach dworskich, do gminy nie wcielonych zamieszkali, i nie należący już do wyborców z klasy większych posiadłości, lub do wyborców w miastach, są prawyborcami w tej gminie, z którą dotyczący Obszar dworski stanowi jednę gminę katastralną, jeżeli płacą taki podatek, jaki uprawnia do wyboru w Gminie, i jeżeli przeciw nim nie zachodzą powody, które od prawa wybierania w Gminie wyjmują lub wykluczają.

Osoby te są także wybieralnemi, jeżeli posiadają warunki obieralności, w §. 16. lit. a, b, c, Sejmowej Ordynacyi wyborczej wskazane, i jeżeli przeciw nim nie zachodzą powody wykluczające, w §. 17. tejże Sejmowej Ordynacyi wyborczej wymienione.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

*

V.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca postanowienia do Sejmowej Ordynacyi wyborczej, względem prawa posiadaczy dóbr tabularnych do wyboru posłów na Sejm.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Prawo wybierania posłów na Sejm, posiadaczom dóbr tabularnych w §§. 8. 9. i 14. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r. przyznane, służy także takim posiadaczom dóbr tabularnych, którzy nie używają własnowolności. Wykonywać mają jednak za nich to prawo ich prawni zastępcy, lub mianowani przez tychże pełnomocnicy.

Art. II.

Za niewiastę, prawo wybierania posłów na mocy §. 8. 9. i 14. Sejmowej Ordynacyi wyborczej mającą, z mężem żyjącą, wykonywa to prawo mąż, za inne niewiasty własnowolne, wykonują to prawo ich pełnomocnicy.

Art. III.

Jeżeli współposiadaczami dóbr tabularnych, do wyboru posłów uprawnionych są małżonkowie z sobą żyjący, wykonywa mąż prawo wybierania.

Art. IV.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

VI.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do §. 16. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r., przyznającej prawo wybieralności współposiadaczom majątków nieruchomych.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Współposiadacze dóbr tabularnych, których posiadanie do wyboru posła uprawnia (§§. 8. 9. i 14. Sejm. Ord. wyb.), niemniej współposiadacze jakiegokolwiek majątku innego nieruchomego, opłacającego taką kwotę podatkową, jaka wymagana jest dla wyborcy lub prawyborcy, są obieralnymi na posłów do Sejmu krajowego, jeżeli posiadają przymioty w §. 16. Sejm. ord. wyb. pod *a*, *b* i *c* wymagane, i jeżeli niema przeciw nim żadnego z powodów wykluczających, w §. 17. tejże Sejmowej Ord. wyb. wskazanych.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

VII.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca zmianę §. 17. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 17. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r. znoszą się. W ich miejsce wchodzą w moc obowiązującą postanowienia następującego artykułu.

Art. II.

Wykluczonemi od prawa wybierania i od obieralności są:

a) osoby, uznane winnemi zbrodni, albo przekroczenia lub przestępstwa popełnionego z chciwości zysku, lub przeciw obyczajności publicznej;

b) osoby, zostające pod śledztwem z powodu czynów karygodnych pod *a* wskazanych, dopóki śledztwo trwa;

c) ci, względem których majątku zaprowadzony został konkurs lub postępowanie ugodne, dopokąd trwa postępowanie konkursowe lub ugodne, a po ukończeniu tego postępowania, jeżeli dłużnik został uznany winnym.

Art. III.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

VIII.

Ustawa

z dnia...

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zawierająca dodatek do Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r., co do postępowania przy wyborze posłów, w miejsce posłów, w ciągu peryodu Sejmowego ubywających.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Wszystkie czynności, przepisane w Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861 r., co do rozpisania i przygotowania wyborów, i postępowania przy wyborach posłów, a względnie wyborców, mają się odbyć także przy każdym wyborze posła, obrać się mającego w miejsce posła, ubyłego w ciągu peryodu Sejmowego.

Jeżeli jednak obrany poseł wyboru nie przyjął, i ta okoliczność dojdzie do wiadomości Namiestnika lub Wydziału krajowego w ciągu dni 90 po dokonanym wyborze, albo jeżeli wybór w tymże terminie unieważniony zostanie przez Sejm jedynie tylko z powodu braku kwalifikacyi posła obranego, lub z powodu nieformalności lub nielegalności, popełnionych przy samym akcie wyboru posła, natenczas Namiestnik rozpisze niezwłocznie nowy wybór, do którego powołani być mają ci sami wyborcy, którzy do poprzedniego wyboru byli powołani.

Art. II.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

IX.

Ustawa

z dnia ....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zmieniająca postanowienia §. 52. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. r.

Zgodnie z Uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 52. Sejmowej Ordynacyi wyborczej z 26. Lutego 1861. r. znoszą się. — W ich miejsce wchodzą w moc obowiązującą postanowienia następującego artykułu.

Art. II.

W ciągu bieżącego pierwszego peryodu Sejmu krajowego, jakoteż w ciągu następujących po tymże pierwszym peryodzie sześciu sesyj Sejmowych, potrzebną jest do powzięcia uchwał dotyczących zmian Sejmowej Ordynacyi wyborczej, obecność więcej niż połowy całej liczby członków Sejmu, a zmiany te mogą być uchwalone bezwzględną większością głosów obecnych.

Po upływie tych sześciu sesyj Sejmowych, zmiany wspomiane uchwalone być mogą tylko w obecnosci przynajmniej trzech czwartych całej liczby członków Sejmu, i za przyzwoleniem przynajmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

Art. III.

Wykonanie tej Ustawy polecam Mojemu Ministrowi Stanu.

Z drukarni Instytutu Stauropigiańskiego we Lwowie 1866.

do L. 7./S.

Przedłożenie rządowe.

Ustawa

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego,

zmieniająca §§. 11. i 13. Sejmowej ordynacyi wyborczej.

Postanowienia §§. 11. i 13. Sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861. roku tracą moc obowiązującą w obecnej swej osnowie, i mają na przyszłość brzmieć jak następuje:

§. 11.

Posłowie miast wymienionych w §. 2. wybierani będą wprost przez wyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w moc §. 17. Sejm. i ordynacyi wyborczej dla gmin z 12. Sierpnia 1866. roku, uprawnieni są do wyboru rady gminnej, i należą do dwóch pierwszych kół wyborczych.

Do tych jako wyborcy mają być policzeni przynależni do gminy, nie objęci w dwóch pierwszych kołach wyborczych, którym podług gminnej ordynacyi wyborczej §. 1. liczba 2. b. do h. służy prawo wyboru bez względu na kwotę podatkową.

§. 13.

Wyborcy gmin obierani będą przez prawyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w moc §. 17. Sejm. ordyn. wyborczej, i podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12. Sierpnia 1866. roku:

a) w gminach mających trzy koła wyborcze, należą do dwóch pierwszych kół wyborczych;
b) w gminach zaś mających dwa koła wyborcze, należą albo do pierwszego koła wyborczego, albo też do tych najwyżej opodatkowanych z drugiego koła wyborczego, których roczne

kwoty podatkowe połączone z kwotami podatkowemi wyborców pierwszego koła wyborczego, stanowią dwie trzecie części ogólnej sumy podatków bezpośrednich, przez wyborców w gminie opłacanych.

Do tych jako wyborcy mają być policzeni przynależni do gminy nie objęci w powyższej liczbie, którym podług gminnej ordynacyi wyborczej §. 1. liczba 2. b. do h. służy prawo wyboru bez względu na kwotę podatkową.

Gołuchowski m. p.

Nr. 9374/pr.

Jaśnie Oświecony Książe!

Mam zaszczyt złożyć do laski Marszałkowskiej przedłożenie rządowe, tyczące się zmiany §§. 11. i 13. Sejmowej ordynacyi wyborczej, z uprzejmą prośbą o zamieszczenie takowego na najbliższym porządku dziennym.

Racz Jaśnie Oświecony Książe przyjąć wyraz wysokiego mego poważania.

Lwów, dnia 19. Listopada 1866.

Gołuchowski m. p.

Do
Jaśnie Oświeconego
Leona Księcia Sapiehy,
Marszałka krajowego dla Królestw Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem etc.
w miejscu.

L. 7.
5.

Odstępuje się komisyi sejmowej ordynacyi wyborczej w skutek uchwały Sejmu na dniu 22. listopada 1866 r. b. powziętej.–

Z Biura Marszałkowskiego
Lwów dnia 4. grudnia 1866.

Jurczyński

Wzięto do Komisyi dla Reformy wyborczej
Dnia 5 Grudnia 1866

Smarzewski

Do rąk Przewodniczącego
JW. Smarzewskiego
lub sekretarza JW. Ludwika Hr. Wodzickiego.

<u>Uwaga</u>

Podobną petycyę podała gmina miasta Sanoka do Sejmu na poprzedniej sesyi do L. 370. i takowa wraz z [illegible] podobnemi petycyami – w skutek uchwały sejmowej z d. 15. Sierpnia 1866, odesłana do Wydziału Kraj. do [illegible] z poleceniem, aby Wydział Kraj. podłożył Sejmowi projekt do zmian w ordynacyi wyborczej.

L. 283/S.

Sprawozdanie

Komisyi wysadzonej do rozpoznania reformy w składzie Sejmu i w Sejmowej ordynacyi wyborczej, dotyczące przedłożenia rządowego względem zmiany §§. 11. i 13. Sejmowej ordynacyi wyborczej.

Wysoki Sejmie!

Wniosek rządowy o zmianie §§ 11. i 13. Sejmowej ordynacyi wyborczej ma jedynie na celu nawiązać postanowienia tych paragrafów, opartych na ustawie gminnej z d. 17. Marca 1849 r., która u nas nawet nie weszła nigdy w wykonanie do nowej ustawy gminnej krajowej z 12. Sierpnia 1866 r.

Komisya rozpoznawszy rzeczone przedłożenie rządowe, wnosi do proponowanego przez rząd §. 11. o wyborach posłów miejskich jeden dodatek, odnoszący się do miast, które mają własne statuta. W tych bowiem miastach nie obowiązuje ogólna ustawa gminna z 12. Sierpnia 1866 r.

W tém położeniu są obecnie u nas tylko miasta stołeczne Lwów i Kraków. W ostatnim mieście zachodzi jeszcze ta odrębność, że w wydanym dlań Statucie dzielą się wyborcy przy wyborach do rady miejskiej na trzy koła wyborcze, jednakowoż nie podług wysokości opłacanych podatków, lecz podług zasad innych.

Mogłaby zatem pojawić się wątpliwość, ażali wyborcy, należący tamże do trzeciego koła wyborczego przy wyborach do rady miejskiej — nie są może wyłączeni przepisem niniejszego §. 11. od prawa głosowania przy wyborach posłów sejmowych.

Wszelką zatem wątpliwość usuwa w tej mierze pomieniony dodatek objaśniający, iż nie uwłacza to w niczem obywatelom miejskim, należącym do trzeciego koła wyborczego przy wyborach radnych miasta, skoro przy wyborze posłów na Sejm krajowy sporządza się spisy wyborców i koła wyborcze inaczej, jak przy wyborach do rady miejskiej.

Do drugiego paragrafu proponowanego przez rząd, a mianowicie do §. 13. wnosi znów Komisya dodatek przyznający prawo wybierania wyborców mieszkańcom obszarów dworskich, którzy częstokroć znaczne bardzo opłacają podatki, a przecież nie należą do wyborów, na równi z innemi mieszkańcami, gminy kadastralnej.

Wniosek dość podobnej ale nie tej samej treści uchwalony był na przeszłej sesyi Sejmowej. Wtedy bowiem osnowa jego była następującą: „Pełnoletni obywatele państwa austryackiego, na obszarach „dworskich, niewcielonych do gminy, zamieszkali i nie należący już do wyborców z klasy większych posia-„dłości lub do wyborców po miastach — są prawyborcami w tej gminie, z którą dotyczący obszar dworski „stanowi jednę gminę kadastralną, jeżeli płacą taki podatek, jaki upoważnia do wyboru w gminie, „i jeżeli przeciw nim nie zachodzą powody, które od prawa wybierania w gminie wyjmują lub wykluczają.“

Atoli uchwała ta względem uprawnienia do wyborów poselskich obywateli zamieszkujących obszary dworskie, nie pozyskała najwyższej sankcyi, a to jedynie z tego powodu, że przyznawała mieszkańcom obszarów dworskich prawo wybierania wyborców nieco szerże, aniżeli służy mieszkańcom gmin wiejskich podług sejmowej ordynacyi wyborczej.

Dla tego też stoi wyraźnie w odprawie odmawiającej sankcyę: iż Najjaśniejszy Pan nie dał sankcyi z powodu, ponieważ nie każden z uprawnionych do udziału w wyborach do reprezentacyi gminnej posiada już tem samem prawo wybierania do Sejmu. (Obacz sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego po zamknięciu III. sesyi sejmowej; na str. 2.)

Wymienione usterki dawniejszej uchwały sejmowej usunięte są w układzie dodatkowego wniosku komisyi, albowiem zamieszczone w nim jest zastrzeżenie, że ci tylko mieszkańcy obszaru dworskiego są prawyborcami, którzy opłacają przynajmniej taki podatek bezpośredni, jaki w tej gminie płacą najniżej opodatkowani prawyborcy, powołani do wyboru właściwych wyborców przy obieraniu posłów na sejm krajowy.

Prócz tego zastrzega dodatek wniesiony przez Komisyę, żeby tacy mieszkańcy obszarów dworskich nie byli wyłączeni od prawa wybierania na mocy §. 17. sejmowej ordynacyi wyborczej.

Po tak wszechstronnem zrównaniu obywateli, zamieszkałych na obszarach dworskich z prawyborcami wiejskiemi, — uprawnienie ich do udziału w wyborach do Sejmu, nie powinno żadnych nadal przedstawiać trudności, a to tem mniej, ponieważ oni podług analogii § 6. krajowej ustawy gminnej, tudzież §. 1. naszej ordynacyi wyborczej dla gmin mieliby (często przynajmniej) prawo wybierania bez względu na opłatę podatków, gdyby przypadkiem nie mieszkali na obszarze dworskim.

W kraju naszym mała dotąd jest ilość tak zwanej intelegencyi. Pochodzi to po wielkiej części ztąd, że oświata nie jest u nas jak przynależy cenioną i odszczególnioną. Wymownym tego dowodem jest okoliczność należąca, że nawet ustawy nasze przyczyniają się do krępowania oświaty przez lekceważenie ludzi wykształconych, którzy pracą długich lat wysoko stoją nad gminem. Takie wrażenie każdy odniesie po wyczytaniu z przepisów u nas dotąd obowiązujących tego, że wyłączeni są od udziału w wyborach poselskich n. p. wszyscy na obszarach dworskich zamieszkali dzierżawcy rozległych często posiadłości ziemskich, fabrykanci, prywatni urzędnicy, nauczyciele domowi, wszelkiego rodzaju rzemieślnicy, jednem słowem tak ważny i liczny zastęp obywatelstwa krajowego, który pod względem współudziału w wyborach poselskich zaiste ze wszech miar godzien jest słusznego uwzględnienia, gdyż wykształceniem, majątkiem, użytecznością dla społeczeństwa, i ponoszonemi dla skarbu publicznego ciężarami nie stoi niżej, a częstokroć wyżej, niż wielu innych mieszkańców kraju, mających prawo wybierania.

Ta co do mieszkańcow obszarów dworskich zachodząca niesprawiedliwość wiele już w kraju wywołała niezadowolenia i cierpkich wyrzutów, i dla tego to upośledzenia wcale niezasłużone całej warstwy społeczeństwa naszego powinno być koniecznie usuniętem.

Nakoniec powzięła Komisya przy rozpoznaniu przedłożenia rządowego przeświadczenie, że z zamierzonej zgodności Sejmowej ordynacyi wyborczej z obowiązującą u nas obecnie ustawą gminną wyniknie dość znaczne uproszczenie czynności urzędowych tak przy wyborach poselskich, jakoteż przy sprawozdaniach wyborów.

Z tych tedy powodów komisya wyborcza składa wysokiemu Sejmowi do uchwalenia wniosek do ustawy pod $^{1}/_{1}$ załączonej.

Lwów dnia 28. Grudnia 1866.

Przewodniczący
Smarzewski.

Sprawozdawca
Dr. M. Koczyński.

Ustawa

z dnia...

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księztwa Krakowskiego.

Zmieniająca §§. 11. i 13. Sejmowej ordynacyi wyborczej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księztwa Krakowskiego rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §§. 11. i 13. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. Lutego 1861 r. tracą moc obowiązującą w obecnej swej osnowie, i mają brzmieć, jak następuje:

§. 11.

Posłowie miast wymienionych w §. 2. sejmowej ordynacyi wyborczej, wybierane będą wprost przez wyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w moc §. 17. sejmowej ordynacyi wyborczej, i należą podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12. Sierpnia 1866. do dwóch pierwszych kół wyborczych.

Do tych jako wyborcy mają być policzeni przynależni do gminy, nie objęci w dwóch pierwszych kołach wyborczych, którym podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12. Sierpnia 1866 (§. 1. liczba 2. lit. b do h) służy prawo wyboru bez względu na kwotę podatkową, jeśli nie są wyłączeni od prawa wybierania na mocy §. 17. sejmowej ordynacyi wyborczej.

Postanowienia te stosują się także do miast, które mają własne statuta gminne.

§. 13

Wyborcy gmin obierać będą przez prawyborców, którzy nie są wyłączeni od prawa wybierania w moc §. 17. sejmowej ordynacyi wyborczej, a podług ordynacy wyborczej dla gmin z 12. Sierpnia 1866. r.

a) w gminach mających trzy koła wyborcze należą do dwóch pierwszych kół wyborczych;

b) w gminach zaś, mających dwa koła wyborcze należą do pierwszego koła wyborczego, albo też do tych najwyżej opodatkowanych z drugiego koła wyborczego, których roczne kwoty podatkowe połączone z kwotami podatkowemi wyborców pierwszego koła wyborczego, stanowią dwie trzecie części ogólnej sumy podatków bezpośrednich; przez wyborców w gminie opłacanych.

Do tych jako prawyborcy mają być policzeni przynależni do gminy nie objęci w powyższej liczbie, którzy podług ordynacyi wyborczej dla gmin z 12. Sierpnia 1866 r. (§. 1. liczba 2. lit b do h) mają prawo wyboru bez względu na kwotę podatkową i nie są wyłączeni od prawa wybierania w moc §. 17. sejmowej ordynacyi wyborczej.

Pełnoletni obywatele państwa austryackiego, zamieszkali na obszarach dworskich do gminy nie wcielonych, którzy nie należą do wyborców z klasy większych właścicieli lub do wyborców w miastach, są prawyborcami w tej gminie, z którą dotyczący obszar dworski stanowi jednę gminę katastralną, jeżeli nie są wyłączeni od prawa wybierania na mocy §. 17. sejmowej ordynacyi wyborczej, i w tym obszarze dworskim lub w tej gminie od roku opłacają przynajmniej taki podatek bezpośredni, jaki w tej gminie płacą prawyborcy najniżej opodatkowani.

Art. II.

Ustawa niniejsza staje się obowiązującą już przy pierwszych powszechnych wyborach do sejmu, po jej ogłoszeniu rozpisanych.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam mojemu ministrowi stanu.

Z drukarni Instytutu Stauropigiańskiego 1866.

…kazywaną i wyko-
…. Brakowało do
…ego sformułowania
…, która być
może nie nowy, a
…wadzony jeszcze
… i podział
…liczby. Brakowało

…trzątów do urządzenia
…
…składu
… Wydział
…gnować się zbi…
…niem dostrzegany
to mógł on … w …tach

…mu przy-
stępnych, niedostatecz-
nych, … wia-
nych na
podstawie
teraz… przy
Kraju
organizm…

główną
przyczyną,
dla której Ko-
misya nie
mogła pro-
ponować
zmian zasad-
niczych, jest
brak dostatecz-
nych doświadczeń
do osądzenia
o ile zasady
ustawy
teraz obo-
wiązującej dla
Kraju na-
szego nie
stosowne
i jakie inne
zasady
byłyby
odpowied-
niejsze.
Takie doświad-
czenia
nabyć
można
tylko
z dłuż-
szego
lat prze-
biegu.

i nie mamy
więc takich …
…
…lowań, …
mogłyby skłonić
rząd do wyjścia z
…
sankcyj
…
…
zasadom składu
reprezentacyj w
…prowincyach,
…
…
…
…tórych Sejmy
…m zasadom
…stawały.
Nadto
zmian zasad-
niczych nie ma w
…
Kraju … w liczyć
…petycyach miast,

Do takich doświadczeń
…przyczynią się orga-
nizacya rad powiatowych
i tychże rad działania.
Nie można także
…, że

…ły te wnioski tak
być sformułowane, aby
… służyły za podstawę
do ustawy, która
byłaby mogła [sankcyjono-
wana]
Sądziła także …,
że nie dość jeszcze mamy
doświadczeń, aby
teraźniejszą zasadę
reprezentacyj zmienić,
…
…
…
…
…
…
…
…
…

…, żądających osobnej
reprezentacyj, widzimy
…
nawet
manifestacyę opinii za
utrzymaniem zasady
reprezentacyj interesów.

Petycye te były
powodem, że Wydział
Krajowy w ostatniej
sessyi wys. Sejmu
przedłożył wniosek
do … powięk-
szenia liczby reprezen-
tantów miast.

Sprawozdanie ... rozpoznawania ... referatu do przedłożonej ... organizacji

20 ...

... 13 ... ordynacyi wyborczej ... Komisa ... wygrobi ... pomiesta ... na ... 24 ... reformy ... wyborczej ... i przedłożona ... wniosków.

Rozpoznawała ... Sprawozdanie ... sposoby ... w jej ... ustawie ... zasady ... które mogły ... te wnioski ... z samego braku ... postawiona ... ustawy ... przedmiot do ustawy, tak

Rozpoznawała Komisyja sposoby zaradzenia niestosownościom dotychczasowej ustawy. Odmieniono w jej ... także wnioski do ...

(Nath. ...)

[illegible]stawa wyborcza

Sejmowa ustawa
wyborcza

14/12 66 [illegible] Smołka
wniósł u mnie
Laskowski (L. d. 99)

589.420
73.679
663.099

663.109

785.172
294.439
1,079.611

Касс 34

Статистичні дані

про населення

1860-і рр.
м. пол.

III (3a rуp.)

Obwód Lwówski.

Liczba porządkowa	Miasto	Miasteczko	Ludność ogółem	Katolików		Żydów	
				rzym.	grec.		
1		Jaryczów nowy	2.247				
2		Nawaria	731				
3		Szczerzec	5.264	840	3.131	1.015	
4	Gródek		7.603, [illegible] 7.282	2.755	2.529	1.983	
5		Janów.	1.870				

Obwód Sanocki.

Liczba porządkowa	Miasto	Miasteczko	Ludność ogółem	Katolików rzym.	Katolików grec.	Żydów	
1	Sanok		3.105 mj. 2.813	1.182	207	1.418	[illegible]
2		Jaćmierz	669				[illegible]
3		Mrzygłód	528				dtto
4		Tyrawa wołoska	972	[illegible]	[illegible]	[illegible]	dtto
5		Zarszyn	802	850	?	[illegible]	[illegible]
6		Rymanów	2.331	1.200	?	1000	[illegible]
7		Jaśliska	858	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
8		Bukowsko	1.779			[illegible]	[illegible]
9		Nowotaniec	541	460	?	180	dtto
10		Lisko	2.892	688	366	1351	[illegible]
11		Baligród	869	[illegible]	[illegible]	[illegible]	dtto
12		Wola michowa	683		[illegible]	[illegible]	[illegible]
13		Lutowiska z Posada	1.626	93	431	635	dtto
14	Dobromil		2.673 mj. 2.572	323	328	1.920	[illegible]
15		Nowe miasto	577	400	[illegible]	[illegible]	dtto
16		Ustrzyki dolne	1.234	143	482	550	dtto
17		Bircza	968	[illegible]	[illegible]	500	[illegible]
18		Brzozów	2.903 mj. 2.624	2.209	109	306	dobre
19		Jasienica	1.757	1.057	[illegible]	[illegible]	dtto
20		Dubiecko	1.309	629	129	508	[illegible]
21		Dynów	1.024	[illegible]	?	1382	[illegible]
22	Krosno (z Szczepanowa)		2.657 mj. 1.877	1.845	3	26	dobre [illegible]
23		Jedlicze z Męcinka	726	[illegible]	[illegible]	[illegible]	dtto
24		Korczyna i. a. {Sporne Węglówka}	5.121	[illegible]		[illegible]	[illegible]
25	Dukla		2.230	556		[illegible]	[illegible] handel
26		Żmigród	2.436	1061	?	1078	[illegible]
27		Osiek	665	[illegible]		[illegible]	dtto

Okrąg administracyjny Lwowski.

Obwód Samborski

Liczba porządkowa	Miasto	Miasteczko	Ludność ogółem	Katolików rzym.	Katolików grec.	Żydów	
				rzym.	grec.		
1	Sambor		10.507 / mj: 10.114	5.818	967	3.314	
2		Kajtarowice	3.528				
3	Staremiasto		2.994 / mj: 2.877	623	1.141	1.112	
4		Chyrów	1.556				
5		Felsztyn	629				
6	Starasól		3.867 / mj: 3.776	907	2.395	474	
7		Turka	3.142				
8	Drohobycz		12.201 / mj: 11.154	2.702	3.323	5.073	
9		Komarno	3.872	825			
10		Rudki	1.553				

Obwód Przemyski.

Liczba porządkowa	Miasto	Miasteczko	Ludność ogółem	Katolików rzym.	Katolików grec.	Żydów	
1	(Przemyśl)	Babice	505				
2		Krasiczyn	276				
3		Krzywcza	763	346			
4	Przemyśl		10.142, mj: 8.560	3.308	1.139	4.088	miasto
5	(Niżankowice)	Fredropol	268				
6		Hussaków	1.081				
7		Niżankowice	1.160, mj: 1.124	427	541	156	
8	Jarosław		9.126, mj: 7.114	2.328	1.436	3.102	
9		Pruchnik	1.279				
10	(Sieniawa)	Sieniawa	2.532				
11	(Radymno)	Radymno	1.266				
12	(Mościska)	Krukienice	1.039				
13	Mościska		3.256, mj: 3.271	1.191	126	1.782	
14	Sądowa wisznia		3.266, mj: 2.995	745	1.830	713	
15	Jaworów		7.626, mj: 7.361	844	4.531	1.874	
16		Krakowiec	1.715				
17		Wielkie oczy	1.688				

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	120000	15000	24	12
[illegible]	8000	4400	18	6
[illegible]	46500	4500	18	7
[illegible]	21000	11200	26	21
[illegible]	18000	7000	24	15
[illegible]	9000	7500	24	9
[illegible]	8000	7500	16	[illegible]
[illegible]	11500	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	4300	4300	16	4
[illegible]	16000	10000	30	16
[illegible]	11000	11157	20	11
[illegible]	13000	8800	26	13
[illegible]	5000	6300	22	5
[illegible]	24000	11652	30	[illegible]
[illegible]	17000	15000	34	17
[illegible]	10000	6000	22	[illegible]
[illegible]	15000	11000	30	[illegible]
[illegible]	26000	16000	36	26
[illegible]	11000	5500	20	11
[illegible]	27500	19300	48	22
[illegible]	6500	5500	22	6
[illegible]	5100	4400	18	5
[illegible]	8000	4500	18	8

Lemberg

Ausweis

Über die Zahl derjenigen Personen, welche in der Hauptstadt Lemberg an der Hauszins- und Grundsteuer entrichten

Post. Nr.	Name der Untergemeinde	Von den Lemberger Contribuenten zahlen an direkten Steuern, nämlich an der Hauszins und Grundsteuer, wie folgt: unter 3 f 15 kr	3 f 15 – 5 f 25	5 f 25 – 8 f 40	8 f 40 – 10 f 50	10 f 50 – 15 f 75	15 f 75 – 21 f.	21 f. – 42 f.	42 f. – 63 f.	63 f. – 84 f.	84 f. – 105 f.	105 f. – 157 f 50	157 f 50 – 210 f.	210 f. – 262 f 50	262 f 50 – 315 f.	315 f. – 525 f. (exclusive)	525 f. und darüber	Summe der Steuerzahler	Anmerkung
	Hauptstadt Lemberg																		
1.	Stadt Bezirk																		
	Christen	.	.	.	1	1	.	5	7	7	14	34	28	37	31	55	35	255	
	Juden	1	3	4	1	3	4	20	11	8	16	19	10	10	4	2	1	111	
2.	Haliczer Vorstadt																		
	Christen	188	76	68	29	53	39	97	48	18	20	39	29	18	16	20	13	771	
	Juden	4	2	3	.	.	1	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	12	
3.	Krakauer Vorstadt																		
	Christen	75	30	42	21	64	28	52	19	13	14	23	13	12	12	24	16	468	
	Juden	7	7	10	4	9	14	29	17	12	14	17	14	15	9	27	13	218	
4.	Żółkiewer Vorstadt																		
	Christen	36	26	25	27	32	29	55	27	9	8	14	3	7	3	5	4	310	
	Juden	4	1	13	7	24	19	31	34	30	25	18	15	7	2	2	.	252	
5	Brodyer Vorstadt																		
	Christen	130	48	30	21	48	21	60	26	19	15	32	7.	4	3	14	13	513	
	Juden	.	.	.	.	.	.	4.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4	
	Zusammen	445	193	215	111	234	155	374	199	116	121	196	119	110	82	149	95	2914	
	Hievon sind																		
	Christen	429	180	185	99	198	117	269	137	66	71	142	80	78	67	118	87	2317	
	Juden	16	13	30	12	36	38	105	62	50	50	54	39	32	15	31	14	597	

Kopye

An den Löblichen Städtischen

Ausschuß.

Ausweis.

Über die Zahl jener Personen, welche in der Hauptstadt Lemberg von der untersten Klasse angefangen, bis zur höchsten in der Erwerbsteuer stehen. –

Post No	Name der Steuergemeinde	Von den Lemberger Contribuenten gehören in der directen Erwerbsteuer, und zwar … Klasse von														Summe der Steuerpflichtigen	Anmerkung
		3 f.	5 f.	8 f.	12 f.	15 f.	30 f.	40 f.	50 f.	60 f.	70 f.	80 f.	100 f.	300 f.	500 f.		
	Hauptstadt Lemberg. –																
1.	Christen .	1288	.	257	1	51.	16.	45	62.	1	2.	.	7.	1.	1	1732	
2	Juden.	978	1.	243	.	48	3.	2.	107.	.	.	1.	2.	2	.	1387	
	Zusammen . .	2266	1	500	1	99	19	47	169	1.	2	1	9	3	1	3119	

Lemberg am 25ten März 1850.

[illegible signature]

11

Ausweis

Ueber die [illegible] der einheimischen Bevölkerung in der k. Hauptstadt Lemberg [illegible]

Jahre	Christen.	Israeliten	Summa der einheimischen Gesammtbevölkerung.
1846	41.827	21.999	63.826
1850	37.940	21.357	59.297 [illegible]

Lemberg den 8ten Feb. 860

[illegible]

Jahr 1860

Ausweis

Ueber die Zahl jener Personen, welche in der Hauptstadt Lemberg von der untersten Klasse angefangen bis zur höchsten an die Erwerbsteuer steuern ~

Post. No	Namen der Steuergemeinde	Von den Lemberger Contribuenten zahlen an landesfürstlicher Erwerbsteuer, und zwar nach Klassen von													Summe der Steuerpflichtigen	Anmerkung
		3 f 15	8 f 40	12 f 60	15 f 75	31 f 50	42 f	52 f 50	63 f	73 f 50	84 f	105 f	315 f	525 f		
	Hauptstadt Lemberg															
1.	Christen	1227	400	1.	87	30	41	73	1	3.	1	10	2.	1	1877	
2	Juden	1578	507	.	73	17	4	163	.	.	1	4.	2	.	2349.	
	Zusammen	2805	907	1	160	47	45	236	1	3	2	14.	4	1	4226.	

Jahr 1860

Nachweisung

der Anzahl jener, in der k. Hauptstadt Lemberg befindlichen Einkommensteuer Contribuenten, welche der Erwerbsteuer nicht unterliegen, und von ihrem Einkommen, bloß die Einkommensteuer entrichten.

Eigenschaften der Contribuenten	An der Einkommensteuer, wie folgt																Anmerkung
	unter 3 f 15 x	von 3 f 15 x bis 5 f 25	von 5 f 25 bis 8 f 40	von 8 f 40 bis 12 f 60	von 12 f 60 bis 15 f 75	von 15 f 75 bis 31 f 50	von 31 f 50 bis 42 f	von 42 f bis 52 f 50	von 52 f 50 bis 63 f	von 63 f bis 73 f 50	von 73 f 50 bis 84 f	von 84 f bis 105 f	von 105 f bis 315 f	von 315 f bis 525 f	von 525 f und darüber	Zusammen	
	Anzahl der diese Einkommensteuer zahlenden Contribuenten																
I Einkommensteuerklasse																	
Christen	3	3	4	6	.	3.	2.	.	.	1				.	.	12	
Juden.	1	1	1	.	.	1	.	.	.	.	.	.	1			5	
II Einkommensteuerklasse																	
Christen	1	2	18	52	8.	9	6	1	.	1	.	.	.	.	-	98	
Juden	.	.	1	.	3	2	.	.	-	-	.	.	.		.	6.	
III Einkommensteuerklasse																	
Christen	80	19	29.	21	7	27	13	3	5	.	1	3	2	.	3	213	
Juden.	57	10	4	3	1	2	1	.	2	.	.	.	.		.	17	
Zusammen	139	35	57	82	19	44	22	4	7.	2	1	3	3	.	3	421	
Hievon sind																	
Christen	87	24	51	79	15	39	21	4	5	2.	1	3	2	.	3	335	
Juden.	55	11	6	3	4	5	1	.	2.	.	.	.	1	.	.	88.	

Vergleichende und aufklärende Übersicht des Bezirkes der k. Hauptstadt Lemberg, über die Ergebnisse der Volkszählung vom Jahre 1857 gegen jene der vorhergegangenen vom Jahre 1850.

			Stand nach der letzten Volkszählung vom Jahre 1850	Dermaliger Stand	Daher	
					Mehr	Weniger
		Häuser . . .	2830	3032	202	.
		Wohnparteien . .	13904	14517	613	.
Einheimische Bevölkerung		I. Nach der Religion				
	1.	katholisch lateinisch	.	28.026	.	.
	2.	" " griechisch	.	4.160	.	.
	3	" " armenisch	.	49	.	.
	4.	nicht unirt griechisch	.	14	.	.
	5.	" " armenisch	.	7	.	.
	6.	evangelisch lutherisch	.	785	.	.
	7.	" " reformirt	.	22	.	.
	8.	Unitarisch . . .	.	1.	.	.
	9.	Juden . . .	.	22.586	.	.
	10.	Sonstige Glaubensgenossen . . .	.	2.	.	.
		II. Nach dem Berufe, Erwerbe oder der Unterhaltsquelle.				
	11.	Geistliche . .	474	373		101
	12.	Beamte	1557	1792	235.	

Einheimische Bevölkerung

Nr.		Abänderung der letzten Volkszählung vom Jahre 1850	Gegenwärtigen Stand	Daher		Anmerkung
				Mehr	weniger	
13.	Militär	.	292	.	.	
14.	Literaten, Künstler	.	355.	.	.	
15.	Rechtsanwälte, Notare	.	101			
16	Privatpersonen	.	227	.	.	
17.	Grundbesitzer .	.	49	.	.	
18	Haus- und Rentenbesitzer	.	1222	.	.	
19	Fabrikanten und Gewerbsleute . . .	.	2282	.	.	
20.	Handelsleute	.	1342	.	.	
21	Schiffer und Fischer	.	1	.	.	
22.	Hilfsarbeiter der Landwirthschaft . . .		49	.	.	
23.	Hilfsarbeiter für Gewerbe	.	3086	.	.	
24.	Hilfsarbeiter beim Handel	.	1023	.	.	
25	Andere Diener	.	3032	.	.	
26.	Taglöhner .	.	2446	.	.	
	Sonstige:					
27	Mannspersonen über 14 Jahren . . .	.	3218	.	.	
28	Frauen und Kinder	.	34.773	.	.	
	III Nach dem Alter.					
	Männlich					
29.	bis 6 Jahre . .	.	3908	.	.	
30	Über 6 bis 12 Jahre	.	3468	.		
31.	Über 12 bis 14 Jahre		968			

Einheimische Bevölkerung	Nr.		Stand nach der letzten Volkszählung vom J. 1830.	Gegenwärtiger Stand	Daher Mehr	Daher weniger	Anmerkung
	32	14jährige	.	547	.	.	
	33.	15jährige	.	601	.	.	
	34	16jährige	.	526	.	.	
	35	17jährige	392	535	143	.	
	36	18jährige	282	480	198		
	37	19jährige	252	466	214	.	
	38	20jährige	219	492	273	.	
	39	21jährige	252	393	141	.	
	40	über 21 bis 24 Jahren	855	996	141	.	
	41	über 24 bis 26 Jahren	372	624	252		
	42	über 26 bis 40 Jahren	.	5290	.	.	
	43	über 40 bis 60 Jahren	.	5370	.	.	
	44	über 60 Jahren	.	1203	.	.	
		Weiblich					
	45	bis zum 6ten Jahren	.	3850	.	.	
	46.	über 6 bis 12 Jahren	.	3550	.	.	
	47	über 12 bis 14 Jahren	.	1358	.	.	
	48.	über 14 bis 24 Jahren	.	6194	.	.	
	49.	über 24 bis 40 Jahren	.	8.258	.		
	50.	über 40 bis 60 Jahren	.	5199	.	.	
	51.	über 60 Jahren	.	1316	.	.	
		II Nach dem Stande					
		Männlich					
	52	ledig	.	17.443	.		
	53.	verheirathet	.	7.543	.		

			Stand nach der letzten Volkszählung vom Jahr 1850	Dermaliger Stand	Daher Mehr	Daher weniger	Anmerkung
Einheimische Bevölkerung	54.	verwitwet		879			
		Weiblich			.	.	
	55.	ledig	.	18250	.	.	
	56.	verheirathet	.	7876	.	.	
	57.	verwitwet	.	3699	.	.	
		V. Nach dem Aufenthalte.					
		Männlich					
	58	anwesend . . .	27.725	23.470	.	3755	
	59	abwesend . .	434	1867	1433	.	
		Weiblich					
	60	anwesend . .	31.058	28.309	.	2749	
	61	abwesend . .	80	1516	1436	.	
Hauptsumme	62	der anwesenden männlichen und weiblichen Einheimischen . .	58.783	52.279	.	6504	
	63.	der Fremden .	9.538	18.105	8567	.	
	64.	der ganzen anwesenden Bevölkerung . .	68.321	70.384	2063	.	
	65	der abwesenden männlichen und weiblichen Einheimischen . . .	514	3383	2869	.	
	66	der gesammten anwesenden und abwesenden Bevölkerung . . .	68.835	73.767	4932		

Stand der gesammten Bevölkerung vom J. 1850 — 68.835 Seelen
" " " " 1857 — 73.767
Somit mehr um — — 4.932 Seelen.

Lemberg den 28ten Februar 1858.

[illegible]

Ausweis

über die Zahl derjenigen Personen, welche in der Hauptstadt Lemberg an der Hauszins- und Grundsteuer entrichten.

Post Nro	Namen der Steuergemeinde	Von den Lemberger Contribuenten zahlen an direkten Steuern, nämlich an der Hauszins- und Grundsteuer, wie folgt:													Summe der Steuer zahlenden	Anmerkung
		unter 3 f 15	3 f 15 – 5 f 25	5 f 25 – 8 f 40	8 f 40 – 10 f 50	10/50 – 15/75	15/75 – 21 f	21 f – 42 f	42 f – 63 f	63 f – 84 f	84 f – 105 f	105 f – 315 f	315 f – 525 f	525 f und darüber		
			Exclusive													
	Hauptstadt Lemberg															Der Betrag der von den einzelnen Contribuenten gezahlten Hauszins- und Grundsteuer ist in diesem Ausweise bezüglich jeder einzelnen Realität zusammen genommen. –
1.	Stadtbezirk	1	3	4	2	4	4	25	18	15	24	173	57	36	366	
2.	Haliczer Vorstadt	192	78	71	29	53	40	98	48	18	21	102	20	13	783	
3.	Krakauer do	82	37	52	25	73	42	81	46	25	28	115	51	29	686	
4.	Żołkiewer do	40	27	38	34	56	48	106	61	39	33	69	7	4	562	
5.	Brodyer do	130	48	50	21	48	21	64	26	19	15	48	14	13	517	
	Zusammen	445	193	215	111	234	155	374	199	116	121	507	149	95	2914	

Von der k.k. Steueradministration
Lemberg am 5ten November 1859.
Jorkasch m. p.

Copia.

Nachweisung

der Anzahl jener in der königl. Hauptstadt Lemberg befindlichen Einkommensteuer-Contribuenten, welche der Erwerbsteuer nicht unterliegen, und von ihrem Einkommen blos die Einkommensteuer entrichten.

Es zahlen die Contribuenten der	An der Einkommensteuer, wie folgt:																Anmerkung.
	unter 3 f 15	von 3 f 15 bis 5 f 25	von 5 f 25 bis 8 f 40	von 8 f 40 bis 12 f 60	von 12 f 60 bis 15 f 75	von 15 f 75 bis 31 f 50	von 31 f 50 bis 42 f	von 42 f bis 52 f 50	von 52 f 50 bis 63 f	von 63 f bis 73 f 50	von 73 f 50 bis 84 f	von 84 f bis 105 f	von 105 f bis 315 f	von 315 f bis 525 f	von 525 f und darüber	Zusammen	
	Anzahl der diese Einkommensteuer zahlenden Contribuenten																
I. Einkommensteuerklasse	4	4	5	6	.	4	2	.	.	1	.	.	1	.	.	27	Hier wurden nur jene Contribuenten der I. Einkommensteuerklasse ausgewiesen, welche der Erwerbsteuer nicht unterliegen, weil die übrigen in der Nachweisung der Erwerbsteuer-Contribuenten mit einbegriffen sind. Bei den Contribuenten der II. Klasse wurden blos die bei Privaten Angestellten, und bei den Contribuenten der III. Klasse nur solche ausgewiesen, welche das Einkommen von Kapitalzinsen beziehen, wogegen jene, die das Einkommen blos von Obligations-Interessen beziehen, in dieser Nachweisung nicht enthalten sind.
II. "	1	2	19	52	11	11	6	1	.	1	.	.	.	.	.	104	
III. "	134	29	33	24	8	29	14	3	7	.	1	3	2	.	3	290	
Zusammen	139	35	57	82	19	44	22	4	7	2	1	3	3	.	3	421	

Von der k.k. Steueradministration
Lemberg am 5. November 1859.
Jorkasch m.p.

Ausweis

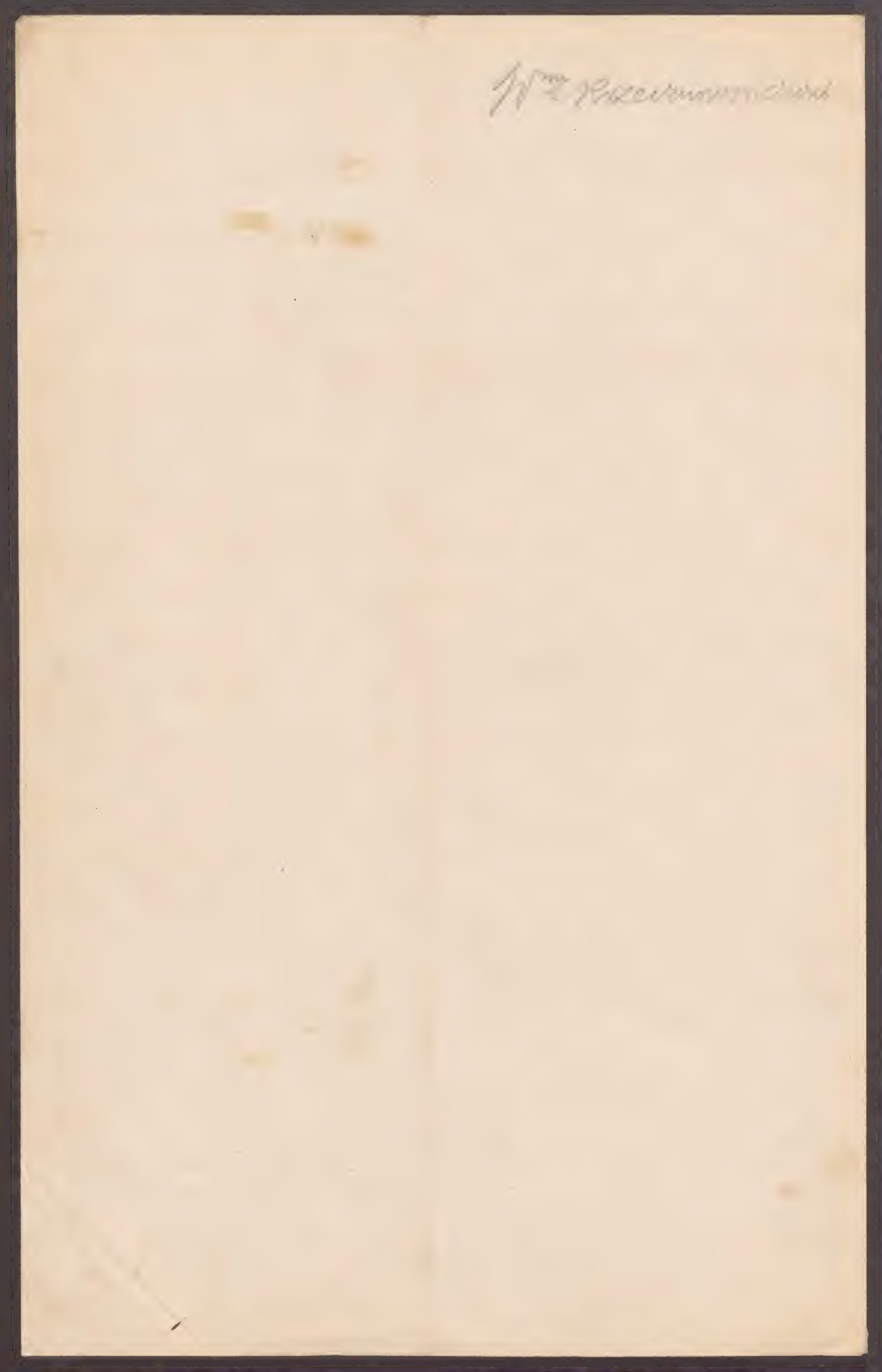
Ueber die Zahl jener Personen, welche in der Hauptstadt Lemberg von der untersten Klasse angefangen bis zur höchsten an der Erwerbsteuer steuern. —

Post Nr.	Name der Steuergemeinde	Von den Lemberger Contribuenten zahlen an der direkten Erwerbsteuer, und zwar nach Klassen von														Summe der Steuerzahlenden	Anmerkung
		3f 15	5f 25	8f 40	12f 60	15f 75	31f 50	42f	52f 50	63f	73f 50	84f	105f	315f	525f		
1.	Hauptstadt Lemberg	2805	.	907	1	160	47	45	236	1	3	2	14	4	1	4226	Die Kontribuenten welche die Erwerbsteuer mit 8f 40 Xr und darüber zahlen sind nebstdem noch mit der Einkommensteuer belegt, die hier nicht zusammengerechnet wurde. — Der geringste Betrag der Einkommensteuer ist bei den Erwerbsteuern zu 8f 40 Xr – 2fr 80 Xr Ö.W., daher die hier mit der Erwerbsteuer zu 8f 40 Xr ausgewiesenen Contribuenten insgesammt über 10fr Ö.W. steuern.

Von der k.k. Steueradministration

Lemberg am 5. November 1859.

Jorkasch m.p.

Kreis	Stadt	Flächeninhalt Joch	Bevölkerung: Einheimische	Fremde	Von den Einheimischen sind: röm. Kath.	gr. Kath.	arm. Kath.	gr. n. un.	evangelisch	reformirt	Akatholiken	Israeliten	sonstig. Glaubens	Vermögen: Aktivvermögen f	x	Passivstand f	x	Einkommen jährlich f	x	Anmerkung
Lemberg	Lemberg																			
"	Gródek	6160	7282	321	2755	2529	—	—	—	2	11	1.983	—	38.353	—	2401	—	23.011	—	
"	Szczerzec mit 3 Vorstädten Ostrow, Lany u. Biaski, dann [illegible] Ugrodki und Rosenberg	6.473	5254	182	840	3121	—	—	261	5	—	1015	12	16.614	—	494	—	1429	—	
Żółkiew	Żółkiew	855	4.422	314	1.054	692	—	—	9	7	—	2.660	—	71.188	—	881	—	13.641	—	
"	Belz	2.034	2.903	—	681	744	—	—	—	—	—	1.478	—	95.503	—	4.012	—	5.343	—	
"	Lubaczów sammt Attinentien	3.377	3.386	136	886	1.564	—	—	6	5	—	925	—	48.098	—	2.197		3.744	30	
"	Sokal	4.927 596 ☐ Klf.	4.818	262	1.410	1.516	—	—	—	—	—	1.892	—	275.109	—	4.314	—	11.928	—	
Przemyśl	Przemyśl sammt Vorstädten	2244	8.560	1.582	3.308	1.139	1.	4.	—	1	19	4.088	—	536.010	—	2.834	—	42.515	—	
"	Jarosław sammt Vorstädten	3.740 ☐ 1430 ☐ Klf.	7.114	2.012	2.528	1.436	1	—	—	8	39	3102	—	526.220	—	12.329	—	30.004	88	
"	Jaworów sammt Vorstädten	9.387	7.361	168	844	4.631	—	—	—	12	—	1874	—	212.975	—	2471	—	25.447	—	
"	Mościska mit Inbegriff des Tabular-Antheils des [illegible]	2.589 1.166 ☐ Klf.	3.271	84	1.191	186	—	—	—	—	13	1782	—	97.399	—	1142	—	7.865	—	
"	Niżankowice	1260	1724	36	427	541	—	—	—	—	—	156	—	33.292	—	1.265	—	5.658	—	
"	Sądowa-Wisznia	3.395	2.995	271	745	1.830	—	—	—	—	7	713	—	88.273	—	2135	—	5.278	—	
Sanok	Sanok	1040	2.813	292	1183	207	—	1	—	—	4	1418	—	132.737	—	10.972	—	7.096	—	
"	Dobromil	414	2.572	101	323	328	—	1	—	—	—	1920	—	40.168	—	1.325	—	3.335	—	
"	Brzozów	1400	2624	279	2.299	1728	—	—	—	—	2	306	—	37.211	—	325	—	2.811	—	

Kreis	Stadt	Flächeninhalt Joch	Bevölkerung		Von den Einheimischen sind									Vermögen						Anmerkung
			Einheimische	Fremde	röm. Kath.	gr. Kath.	arm. Kath.	gr. u. ar. menisch n. un.	evangelisch	reformirt	akatholischen Christen	Israeliten	sonst. Glaubensgen.	Aktivvermögen f.	x.	Passivstand f.	x.	Einkommen jährlich f.	x.	
Sambor	Sambor	5.553 910□ Klft.	10.114	1168	5.818	967	1	1	—	—	13	3.314	—	266.366	—	16.927	—	34.293	—	
"	Drohobycz	4.805 405□ Klft.	11.154	1.047	2.702	3.323	1	5	—	—	50	5.073	—	891.428	—	2.250	—	42.618	—	
"	Starasol	5.011 330□ Klft.	3.776	60	907	2.395	—	—	—	—	—	477	—	64.410	—	2.614	—	2.481	—	
Stryj	Stryj	3768	8807	1788	1922	2396	—	2	—	44	229	4.214	—	475.291	—	5.992	—	36.502	—	
"	Bolechow	156	4.003	186	839	264	—	—	—	3	60	2.837	—	151.396	—	1.741	—	8.426	—	
"	Dolina	9615 1193□ Klft.	6.084	424	1826	1775	—	—	—	—	449	2.034	—	174.632	—	4.558	—	9.513	—	
"	Kałusz	4.764 711□ Klft.	6.319	449	779	1296	—	—	—	6	40	3.698	—	62.303	—	260	—	3.639	—	
"	Mikołajów	2.667	1968	232	409	1516	—	—	—	9	25	9	—	10.793	—	3.798	—	6.177	—	
"	Żydaczów	4.820	1.886	29	459	870	—	—	—	—	—	557	—	96.988	—	566	—	9.913	—	
Stanislau	Stanislau	1950	11.682	2522	3.510	1.085	88	1	—	6	72	6.920	—	611.587	—	79.001	—	34.666	—	
"	Halicz	4.250	2910	93	558	1521	4	—	—	—	1	826	—	207.184	—	7.342	—	9.433	—	
Kolomea	Kolomea	6.166	15.602	1013	4.078	2593	15	6		416	320	8.234	—	193.373	—	2.790	—	21.103	—	
"	Kutty	599	6.274	202	1.181	1424	1.028	6 gr.	—	—	29	2.605	1 Unitarier.	23.990	—	587	—	4.930	—	
"	Śniatyn	5574	10.830	550	1695	4.034	125	10 gr.	—	275	170	4521	—	282.791	—	13.617	—	29.233	—	
Tarnopol	Tarnopol	8.970 673□ Klft.	16.167	2813	3.032	3.483	1	3 gr. n. 1 ar.	—	8	7	9.632	—	955.276	—	37.981	—	54.668	—	
"	Trembowla	4817	4886	232	1456	2.039	—	1 gr.	—	—	1	1.389	—	177.466	—	3.709	—	14.648	—	
"	Zbaraż	3869	7.048	99	2190	1.623	—	—	—	2	—	3.233	—	30.695	—	1.408	—	6.474	—	

Kreis	Stadt	Flächeninhalt Joch	Bevölkerung: Einheimische	Fremde	Von den Einheimischen sind: röm. Kath.	gr. Kath.	arm. Kath.	gr. u. arm. n. un.	evangelisch	reformirt	Altkatholiken Chr	Israeliten	sonstige Glaubens	Vermögen: Activvermögen f.	x.	Passivstand f.	x.	Einkommen jährlich f.	x.	Anmerkung
Złoczow	Złoczow	2000	5.575	322	1458	1251	–	2 g. u. 2 ar.	–	13	7	2839	–	301.391	–	3.709	–	18.015	–	
"	Brody sammt Vorstädten	3740	19.345	1.101	2160	1776	–	3 gr.	–	–	44	15.362	–	438.124	–	13.076	–	42.476	–	
"	Buski	9.135	4.436	5	1883	1224	–	–	–	17	69	1.243	–	32.796	–	1.184	–	3.434	–	
"	Gliniany	4.493	3.144	78	421	1437	–	–	–	–	–	1.286	–	32.228	–	574	–	3.213	–	
"	Kamionka strumiłowa	3/10 □ M.	3.976	62	871	1368	–	2 ar.	–	–	12	1723	–	51.263	–	3.216	–	3.230	–	
"	Załośce	2.573	5.052	82	1192	2.053	–	–	–	–	–	1.807	–	15.797	–	–	–	565	–	
Brzezan	Brzezan sammt 4 Vorstädten	3.245	4.582	469	928	237	45	1 gr. u. 4 ar.	–	–	20	3.347	–	50.341	–	2.221	–	19.057	–	
"	Rohatyn	609	7310	128	473	980	–	1 gr.	–	7	3	2.246	–	127.167	–	4.184	–	10.803	–	

Nachweisung

der Steuer-Schuldigkeit ex 1859. bei den innaufgeführten Städten, von sämmtlichen directen Steuern.

Namen der		Steuerschuldigkeit p[…]													
Kreise	Städte	Grund		Zehent		Hauszins[…]									
		S		t		e[…]									
		fl	xr	fl	xr	fl	xr								
Sanok	Brzozow	1030	6	9	50	108	59	521	73	301	87 5/10	870	91	2842	66 5/10
	Dobromil	371	61	.	25	340	52	486	27	484	5	1043	73	2726	43
	Sanok	421	30	7	89	1644	3	692	6	745	50	854	76 5/10	4365	54 5/10
Sambor	Drohobycz	2682	38	12	57	1875	8	2308	13	1942	50	2371	55 5/10	11192	21 5/10
	Sambor	5966	17	179	91	4834	9	2767	80	1774	50	1093	26	16615	73
	Starasól	2219	69	.	.	47	4	635	60	150	67	53	34 5/10	3106	34 5/10
	Staremiasto	579	35	34	77	158	82	517	7	336	.	314	31	1940	32
Przemyśl	Jaroslau	3717	23	211	22	5462	7	2612	40	2900	10	1547	98 5/10	16451	[illegible] 5/10
	Jaworow	4076	87	192	41	871	47	1697	73	1341	90	1143	44 5/10	9323	82 5/10
	Mościska	1742	93	123	55	792	19	655	20	817	42 5/10	1317	15	5448	44 5/10
	Przemyśl	1756	25	8	72	8399	29	4364	27	3492	30	3061	55	21082	38
	Niżankowice	1167	93	20	91	154	60	184	30	97	12 5/10	215	78 5/10	1841	15
	Sądowa wisznia	1856	27	.	77	551	11	727	7	768	60	623	57 5/10	4527	39 5/10
Żołkiew	Belz	887	43	27	93	223	68	509	60	556	50	357	96 5/10	2563	10 5/10
	Lubaczow	2189	70	7	48	176	5	734	53	405	82 5/10	252	72	3766	50 5/10
	Sokal	1908	16	3	95	300	.	838	13	906	42 5/10	725	43	4682	9 5/10
	Żołkiew	528	49	.	.	1540	22	1538	13	1646	40	733	83	5987	7
Lemberg	Grodek	6644	65	31	36	1373	64 5/10	1758	40	1510	95	1097	72 5/10	12416	73

Bei der Grundzehent- und Hausklassensteuer ist auch die Schuldigkeit des Entlastungsfondes inbegriffen.
Bei der Grundsteuer sind die bleibenden Nachlässe wegen [illegible] abgeschlagen worden.
Die Gebühren sind so ausgewiesen worden, wie solche mit Beginn des Militär-Jahres 1859 bestanden haben.
Der seit 1ten May 1859 eingetretene außerordentliche Steuerzuschlag ist hier nicht berücksichtigt worden.

Lemberg	Szczerzec	573	29	78	28	267	62 5/10	309	87	483	.	167	11 5/10	1879	18
Stryj	Bolechow	651	76	.	72	379	62	508	67	1048	16	1446	4	4034	97
	Dolina	1206	52	2	12	462	25	997	73	775	95	1028	38 5/.	4472	95 5/.
	Kałusz	1277	32	.	49	614	83	1173	20	1318	80	1355	55	5740	19
	Mikołajów	1157	59	29	40	325	58	479	73	170	62 5/10	475	31 5/10	2638	24
	Stryj	1942	83	4	36	4791	53	1996	40	2261	70	2127	4 5/.	13123	86 5/.
	Żydaczow	1890	16	.	40	20	43	341	60	145	42 5/.	316	47 5/.	2714	49
Brzeżan	Brzeżan	1040	81	8	65	2800	58	1445	74	1848	52 5/.	1171	63 5/.	8315	94
	Rohatyn	480	32	3	27	369	6	602	.	839	87 5/.	528	99	2873	51 5/.
Złoczow	Brody	30	68	.	.	14926	2		.	9926	70	2632	4 5/.	27515	44 5/.
	Busk	3016	50	9	87	256	2	750	40	507	67 5/.	552	10 5/.	5092	5/.
	Gliniany	1699	73	36	31	168	69	589	87	590	62 5/.	349	47	3434	69 5/.
	Kamionka Strumiłowa	1589	97	2	56	159	24	701	87	865	72 5/.	455	47	3774	83 5/.
	Złoczow & Attinenz	3869	28	.	.	2770	38	2000	60	1750	.	1113	23	11503	49
	Załośce	4003	21	12	72	263	28	806	40	930	82 5/.	578	3	6534	46 5/.
Stanislau	Stanislau	577	45	2	90	10629	74	4600	40	3689	70	3936	50 5/.	23436	69 5
	Halicz	951	72	.	16	233	83.	602	47	285	60	105	32	2179	10.

…ro 1859 in Oestr: Währung a… der

								Hausklassen		Erwerb		Einkommen		Zusamen		Anmerkung
								u		e		r				
		fl	kr	fl	kr	fl	kr	fl	kr	fl	kr	fl	kr	fl	kr	
Tarnopol	Tarnopol	4269	90	.	.	14468	84	4629	33	5271	.	17	24	28656	31	
	Trembowla	1507	34	.	.	449	72	938	94	389	55	602	76	3888	31	
	Zbaraż	1679	51	1	28	463	14	1094	80	1031	10	493	63	4763	46	
Kolomea	Kolomea	2184	82	.	.	4402	74	3001	60	6106	80	1768	5/. 23	17464	5/. 19	
	Sniatyn	2192	89	.	.	700	10	2178	87	3090	15	1647	5/. 33	9809	5/. 34	
	Kutty	202	41	.	.	465	53	1464	40	1765	5	1217	5/. 94	5115	5/. 33	

Vom k.k. Finanz Rechnungs-Departement
Lemberg den 13. Oktober 1859.
Gąsiorowski m/p
Rechn.s Rath
Adolf Schmid m/p
Rechn.s Rath

Kreis	Stadt	Flächeninhalt Joch	Bevölkerung: Einheimische	Fremde	Von den Einheimischen sind: röm. kath.	gr. kath.	arm. kath.	gr. n. unirt	evangelisch	reformirt	Akatholiken	Israeliten	sonst. Glaubg.	Vermögen: Aktivvermögen f	x	Passivstand f	x	Einkommen jährlich f	x	Anmerkung
Krakau	Krakau	2/10 □ M.	40.633	—	25.480	972	—	—	—	56	574	13.611	—							
	Czchow	715 1437 □ Kl.	1.172	36	1.081	—	—	—	—	—	—	91		23.838	99 5/10	1127	7 5/10	1446	1 5/10	
"	Woynicz sammt den Vorstädten Zamoście u. Zawale	1473 J. 595 □ Kl.	1237	247	1.195	1	—	—	—	—	2	39	—	28.028	17 1/2	—	—	5.507	71	
"	Wieliczka sammt Vorstädten Mierzączka, Lednica górna, dolna u. Dobrówka	1245 718 □ Kl.	5922	414	5788	3	—		—	—	108	23	—	59.335	—	—	—	18.423	32	
"	Dobczyce	2262 1572 □ Kl.	2133	130	2.080	1	—	—	—	—	—	52	—	10.751	88	1625	9	3493	58	
"	Lipnica murowana	552	838	10	838	—	—	—	—	—	—	—	—	7.805	89 1/2	—	—	2122	96	
"	Bochnia	1539 1152 □ Kl.	5.232	615	5143	6	—	—	—	—	26	47		134.598	—	17.506	—	26.444	—	
	Uście solne	1.618	1358	61	1418	—		—	—	—	—	1	—	49.531	—	618	44	2.668	21	
	Podgórze	952	1.707	1032	1566	8	—	—	—	—	14	119	—	251.862	33 1/2	1546	7 1/2	15.601	30 1/2	
	Chrzanów	2271 1547 □ Kl.	4.909	39	1966	—	—	—	—	—	—	2.943	—	1.000	—	—	—	2.353	4 1/2	
	Oświęcim sammt der Vorstadt Podzamcze	1567	2792	285	1343	—	—	—	—	—	2	1447	—	59.842	78 5/10	—	—	10.872	27	

Kreis	Stadt	Flächen-inhalt Joch	Einheimische	Fremde	röm. Kath.	gr. Kath.	arm. Kath.	gr. n. un.	evangelisch	reformirt	Akatholiken	Israeliten	sonstig. Glaube	Aktivvermögen f.	x	Passivstand f.	x	Einkommen jährlich f.	x	Anmerkung
Krakau	Skawina	2000	800	127	800	—	—	—	—	—	—	13	—	14.915	72	39.779	99	3.826	24	
"	Myślenice	786	1966	130	1950	3	—	—	—	—	3	11	—	34.895	—	—	—	10.040	34	
	Landskron sammt Vorstädten Jastrzębia u. Łaśnica	1760	1458	92	1446	—	—	—	—	—	5	7	—	7.097	18	—	—	4.242	41½	
"	Wadowice sammt Vorstädten Uklakowice, Jatowizna, Niwy und Miejskie	1730 451 □Kl.	2831	595	2819	1	—	—	—	—	11	—	—	61.313	36	6374	25½	25.889	8.	
"	Kenty sammt Attinenz. Podlesie und Góry	3808 940 □Kl.	3.627	158	3444	1	—	1 gr. un.	—	—	21	—	—	58.249	18 5/10	3.903	—	12.777	64 5/10	
"	Willamowice	1805	1700	7	1650	—	—	—	—	—	—	43	—	15.811	54½	7.851	51	6.053	90 5/10	
"	Andrychau sammt Vorstädten und Attinentien	1163 1131 □Kl.	1091	75	908	1	—	—	—	—	1	181	—	18 883	76	—	—	2712	88	
"	Zator sammt Vorstädten und Attinentien	1420 1049 □Kl.	1323	78	925	—	—	—	—	—	-	398	—	14.214	18	—	—	2.203	4	
"	Żywiec mit Attinenz. Koleby	1623 1290 □Kl.	3391	223	3.374			—		—	17	–		114.992	57½	—	—	6736	38½	
"	Biała	86 1150 □Kl.	4038	1.341	3.046	—	—	—	—	9	983	—	—	81.049	77	—	—	15.029	35	

Kreis	Stadt	Flächeninhalt Joch	Einheimische	Fremde	Von den Einheimischen sind: röm. Kath.	gr. Kath.	arm. Kath.	gr. n. un.	evangelisch	reformirt	Akatholiken	Israeliten	sonstige Glaubensgenossen	Vermögen: Activvermögen f.	x.	Passivstand f.	x.	Einkommen jährlich f.	x.	Anmerkung
Tarnow.	Tarnow samt 5 Vorstadtgemeinden Strusina, Zablocie, Grabówka, Terlikówka u. Pogwizdów.	1325	14.672	2.102	6.806	2	—	1 gr. un	—	1	24	7737	—	75.761	69	105.000	—	78.030	—	
"	Ropczyce samt Vorstädten Gryżów u. Środnia	[illegible]	3.029	179	1999	—	—	—	—	—	—	1030	—	17.832	28	8.816	46	3.149	3½	
"	Pilzno	609	1138	145	1075	1	—	—	—	—	1	141	—	11.760	—	2610	54½	2211	12	
"	Tuchow	—	1802	73	1692	—	—	—	—	—	1	109	—	38.871	90	—	—	2691	—	
"	Brzostek	609	832	74	794	1	—	—		—	—	131	—	2.764	44½	—	—	1217	44	
"	Kołaczyce samt Vorstadt Kluczowa	1.104	1251	36	1230	—	—	—	—	—	—	21	—	14.242	71	—	—	2259	73	
"	Jasło	815 1090 □Kl.	2566	511	1892	12	—	—		—	13	78	—	16.460	12½	6.200	—	19.196	19	
"	Dębowiec	825 798 □Kl.	1538	79	1515	—	—	—	—	—	—	23	—	2.313	47½	326	67	564	89½	

Kreis	Stadt	Flächeninhalt Joch	Bevölkerung		Von den Einheimischen sind									Vermögen						Anmerkung
			Einheimische	Fremde	röm. Kath.	gr. Kath.	arm. Kath.	gr. n. un.	evangelisch	reformirt	Akatholiken	Israeliten	sonstige Glaubensgenossen	Activvermögen f.	x.	Passivstand f.	x.	Einkommen jährlich f.	x.	
Rzeszow	Rzeszow sammt Vorstädten	487 1077 □Kl.	5.939	1408	2269	19	—	—	—	2	17	3627	—	64.664	58½	38.080	90½	38.050	—	
"	Łańcut sammt Altin. Konty	1471 192 □Kl.	2690	139	1573	4	—	1gr.	—	—	—	1.112	—	26.660	10	—	—	3.901	14½	
"	Leżajsk sammt Vorstädten und Altin. Maleniska	2.853 843 □Kl.	4126	43	2.207	382	—	—	—	4	17	1516	—	20.998	83	—	—	4.193	19½	
"	Przeworsk sammt Vorstädten	3.490	2500	141	1473	13	—	13gr.	—	—	3	870	—	14.824	41	17	50	5947	63	
"	Strzyżow	1160	1231	70	592	8				—	—	631	—	6.513	5	999	79	1816	61	
Sandec	Neu-Sandec sammt Vorstädten	1031 1596 □Kl.	6258	1292	2620	9	—	—	—	9	172	3.448		158.746	7½	10.633	4½	22.364	23½	
"	Alt-Sandec sammt Vorstadt Cyganowice	2822 1510 □Kl.	3.038	207	2.893	8	—	—	—	—	8	69	—	37.517	3	4.090	85	9.614	89	
"	Piwniczna	5144 1286 □Kl.	2146	52	2.043	—	—	—	—	—	—	103	—	29.923	36½	2.758	97	2.615	18	

Kreis	Stadt	Flächeninhalt Joch	Bevölkerung											Vermögen						Anmerkung
			Einheimische	Fremde	Von den Einheimischen sind									Aktivvermögen		Passivstand		Einkommen jährlich		
					röm. Kath.	gr. Kath.	arm. Kath.	gr. spar. n. un.	evangelisch	reformirte	Akatholiken	Israeliten	sonst. Glaubg.	f.	x.	f.	x.	f.	x.	
Sandec	Krościenko	4423	1247	138	1144	2	—	—	—	—	—	101	—	12.850	2	502	47	983	47	
"	x Neumarkt	8591 700 □Klf.	3471	271	3381	—	—	—	—	—	4	86	—	105.265	$53\frac{1}{2}$	2.566	73	11.329	87	
"	Tymbark	777 90 □Klf.	558	12	533	—	—	—	—	—	—	25	—	10.128	$52\frac{3}{4}$	133	29	1.099	81	
"	Grybow	1090	1557	91	1231	2	—	—	—	—	—	324	—	20.119	$55\frac{1}{2}$	585	12	1678	12	
"	Muszyna	—	1579	17	1443	25	—	—	—	—	—	104	—	25.974	$49\frac{1}{2}$	490	$82\frac{1}{2}$	2546	24	
" –	Tylicz	—	1.108	35	221	775	—	—	—	—	—	104		3.369	8	942	95	762	30	–
"	Gorlice sammt Vorstädten Magdalena, Zawodzie u. Cegielnia	1032	3833	297	1983	20	—	–	—	—	1	1829	—	137.753	$39\frac{1}{2}$	2.655	—	11.170	4	
"	Biecz sammt Vorstädten	2607	1974	11	1766	13	—	—	—	—	—	195		41.272	$75\frac{3}{4}$	2.117	34	2.947	34.	

Путівник
по ЛНБ АН УРСР
1979.

ad III

[illegible]

[illegible]

1880 [illegible]
[illegible]
[illegible]

IV (34 док.)

Ustawa

z dnia

obowiązująca ~~dla~~ dla

dotycząca zmiany ~~§§ 8 do 17~~ Sejmowej ordynacyi wyborczej.

Z przyzwoleniem Sejmu Krajowego Mojego Królestwa Gal. i Lod. i W. Ks. Krak. uznaję za stosowne wydać i rozporządzić załączone ~~postanowienia~~ względem zmiany ~~§§ów 8 do 17~~ Sejmowej ordynacyi wyborczej, jak następuje:

Art. I

~~Zamiast §§ów 8 do 17~~
~~dotychczasowej Sejmowej~~
~~ordynacyi wyborczej~~
~~obowiązujące~~
~~Paragrafy 8 do 17 obowiązujące~~

Postanowienia §§ 8 do 17 dotychczasowej Sejmowej Ordynacyi wyborczej znoszą się.

W ich miejsce wchodzą w moc obowiązującą załączone tu postanowienia.

Art. II

Mojemu Ministrowi stanu polecam przeprowadzenie niniejszej ustawy.

2

I

O prawie wybierania

§1

Posłowie z Klasy posiadaczy większych posiadłości gruntowych obierani będą wprost przez obywateli państwa austryackiego, którzy posiadają [w Król. Gal. i Lod. i w. k. Krak. dobra] dobra ziemskie tabularne, i opłacają z nich rocznie przynajmniej 100 Złr. cesarskich podatków realnych (grunto-wych i domowych) bez dodatku nadzwyczajnego.

Posiadanie dwóch lub więcej dóbr tabularnych, z których razem opłaca się wspomniona kwota podatkowa, uprawnia także do wyboru.

a w Klasie większych posiadłości gruntowych

§2

Współposiadacze dóbr ziemskich tabularnych, których posiadanie uprawnia do wyboru, uważają się za jedną osobę, a prawo wybierania wykonuje jeden z pomiędzy nich, którego oni do tego upoważnią.

Za korporacye (lub stowarzyszenia) posiadające takie dobra, wykonują prawo wybierania ich zastępcy, ustawą lub specyalnym statutem oznaczeni, albo też mianowani przez nie pełnomocnicy. [Ustanowieni przez nie specyalni pełnomocnicy, a w braku]

Za gminy, posiadające takie dobra, wykonuje prawo wybierania naczelnik gminy.

T

Za osoby, nie mające własnowolności, wykonują to prawo ich prawni zastępcy, jeżeli mają w tej samej klasie wyborczej prawo wybierania; jeżeli tego prawa nie mają, mogą ustanowić pełnomocnika do wykonania tego prawa.

F lub przez pełnomocnika, który musi w tejże klasie wyborców do wyboru być uprawnionym, i może zastępywać tylko jednego do wyboru uprawnionego.

F, posiadacze Współwłaściciele takich dóbr uważają się za jedną osobę; prawo wybierania wykonuje ten z pomiędzy nich, którego oni do tego upoważnią.

Za korporacye i stowarzyszenia wykonują to prawo ich zastępcy, ustawami lub szczególnemi statutami oznaczeni, albo też mianowani przez nie szczególni pełnomocnicy.

Za gminy wykonują to prawo naczelnicy gminy.

vel

§ 2

Posiadacze ziemskich dóbr tabularnych, którzy są uprawnieni do posiadania do wyboru, wykonują prawo wybierania osobiście lub przez pełnomocników.

T

Za żonę, żyjącą z mężem, wykonuje to prawo mąż, za inne niewiasty ich pełnomocnicy.

F

Pełnomocnikiem może być tylko ten, kto w tejże klasie wyborców ma prawo wybierania; pełnomocnik musi wykazać się pełnomocnictwem; przy jednym wyborze nikt nie może zastępywać więcej jak jedną osobę do wyboru uprawnioną.

§ 3

Uprawnieni, którzy w dwóch lub więcej obwodach wyborczych posiadają dobra ziemskie tabularne, mogą wykonywać prawo wybierania w każdym z tych obwodów, w których posiadają takie dobra, z których opłacają podatek wspomniany w § 1.

Uprawniony do wyboru w klasie posiadaczy większych posiadłości gruntowych nie może wybierać w żadnym obwodzie lub przy wyborczym ciele wyborczym klas wyborczych miast i gmin wiejskich.

2. prawo wybierania w miastach

§ 4

Posłowie gmin miejskich, w § 2. sejmowej ordynacyi wyborczej wymienionych, wybierani będą wprost przez osoby do tego uprawnione.

§ 5

Uprawnionymi do wyboru w miastach są obywatele państwa austryackiego, którzy należą do jednej z następujących kategoryi:

1. opłacający z gminie cesarskich 5 ZR. podatków bezpośrednich bez dodatku nadzwyczajnego; stowarzyszenia i spółki, zakłady i fundusze, jeżeli opłacają podatek w powyżej wskazanej.
2. Państwo, Kraj, Korporacye krajowe.
3. Obywatele honorowi;
4. Z pomiędzy przynależnych do gminy;
   a. obywatele miejscy;
   b. Duchowni wszelkich wyznań chrześciańskich i przełożeni klasztorów;
   c. Kaznodzieje (rabini) starozakonni;
   d. urzędnicy c.k. Dworu, państwa, Kraju, gminy, zakładów i funduszów publicznych;
   e. Officerowie i osoby, piastujące posady z rangą officerską, jeżeli należą do stałego wojska (militia stabilis)
   f. przełożeni, professorowie i nauczyciele znajdujących się w gminie szkół i innych publicznych zakładów naukowych;
   g. adwokaci, notaryusze;
   h. Doktorowie fakultetów, którzy otrzymali stopień akademiczny w jednym z uniwersytetów austryackich, niemniej magistrowie chirurgii i farmacyi.*

vel

4. Z pomiędzy przynależnych do gminy;
   a. obywatele miejscy
   b. osoby, którym ustawa gminna, bez względu na opłacany przez nie podatek, na mocy ich osobistych kwalifikacyi, nadaje prawo wybierania w gminie. Póki krajowa ustawa gminna wydaną nie będzie, służy prawo wybierania osobom, którym to prawo jest przyznane w § 28 punkt 2 ustawy gminnej z 17 Marca 1849 (Dz. pr. P. Nr 70) i w odnośnem ustępie rozporz. minist. z 27 Marca 1850 (Dz. pr. P. Nr 116)

b, w klasie gmin
~~w miastach~~
miejskich

T w gminach,
stanowiących
okręg wyborczy,

§ 4 (11)

Posłowie (~~okręgów~~ okręgów wyborczych) gmin miejskich, w § 2 sejmowej ordynacyi wyborczej wymienionych, wybierani będą wprost przez osoby do tego uprawnione.

§ 5 (nowy)

Uprawnionymi do wyboru w miastach są ~~wyłącznie~~ obywatele państwa austryackiego, którzy T należą do jednej z następujących kategoryi:

1. (Osoby, opłacające ~~w gminie~~) rocznie w (okręgu wyborczym) ~~gminie~~ przynajmniej 5 złr. ~~bezpośrednich podatków~~ cesarskich podatków bezpośrednich * bez dodatku wojennego
2. Państwo, Kraj, Krajowe stowarzyszenia, korporacye, spółki, zakłady i fundusze, jeżeli opłacają pod w gminie podatki pod 1 wskazane;
3. Obywatele honorowi;
4. Z pomiędzy przynależnych do gminy * stanowiących okręg wyborczy:
   a. obywatele miejscy;
   b. duchowni świeccy wyznań chrześciańskich i przełożeni klasztorów;
   c. Kaznodzieje (rabini) starozakonni;
   d. ~~urzędnicy c. kr.~~ czynni, pensyonowani i kwieskowani urzędnicy c. K. Dworu, państwa, Kraju, gminy, zakładów i funduszów publicznych;
   e. officerowie i osoby, piastujące posady z rangą oficerską, jeżeli należą do stałego wojska (militia stabilis)
   f. przełożeni, professorowie i nauczyciele znajdujących się w gminie szkół i innych zakładów publicznych naukowych;
   g. adwokaci, notaryusze;
   h. doktorowie fakultetów, którzy otrzymali stopień akademiczny w jednym z uniwersytetów austryackich, i magistrowie chirurgii i farmacyi.

§ 6

Uprawnieni do wyboru w okręgach wyborczych gmin miejskich wykonują to prawo osobiście.

Wyjątki od tego prawidła są następujące:

a. Za osoby nie mające własnowolności wykonują prawo wybierania ich prawni zastępcy.

b. Za żonę, żyjącą z mężem, wykonuje prawo wybierania mąż, za inne niewiasty ich pełnomocnicy.

c. Osoby, nieobecne z powodu poruczonych im gminnych lub innych spraw publicznych, mogą głosować przez pełnomocników.

d. Posiadacze realności lub przedsiębiorstwa zarobkowego, jeżeli są zamieszkali w innym okręgu wyborczym ~~Galicyi~~ Król. Gal. i Lodomeryi i W. Ks. Krakowskiego, mogą głosować przez pełnomocników(?).

e. Współposiadacze realności lub przedsiębiorstwa zarobkowego uważają się za jedną ~~osobę, prawo wybierania wykonuje ta z pomiędzy nich, które i umocowują~~ ~~prawo wybierania~~ ~~wykonuje~~ osobę, i wykonują prawo wybierania przez X jednego wspólnego pełnomocnika.

~~A~~ ~~f~~ za ~~P~~ Państwo, Kraj, zakłady i fundusze publiczne wykonują prawo głosowania osoby, które dotyczące władze administracyjne do tego wyznaczą,

g za ~~Kor~~ Korporacye, stowarzyszenia i spółki głosują ich zastępcy, ustanowieni lub specyalnemi statutami oznaczeni, albo też mianowani przez nie specyalni pełnomocnicy.

Pełnomocnikiem może być każdy własnowolny obywatel państwa austryackiego, przeciw któremu nie ma żadnego ~~żadnych~~ z powodów ~~od~~ prawa wybierania wykluczających. (§ 13)

~~Nikt~~ Przy jednym wyborze nie może nikt zastępywać więcej jak ~~jednej~~ jedną osobę do wyboru uprawnioną.

§ 7

~~Kto~~ Uprawniony do wyboru w klasie gmin miejskich nie może wybierać w żadnym okręgu wyborczym ~~gmin~~ lub prawyborczym gmin miejskich.

6

§ 8

c w Klasie gmin wiejskich

Wybór gmin wiejskich odbywa się przez wyborców wybranych, których w każdym ⊤

⊤ okręgu wyborczym będzie najmniej 120 a najwięcej 240.

Celem wyboru ~~wyborcy~~ wyborców ~~ustanowione będą okręgi prawobu prawyborcze prawyborców prawybor~~. podzielony będzie każdy okręg wyborczy na okręgi prawyborcze, obejmujące wszystkie gminy okręgu wyborczego wraz z obszarami dworskiemi.

~~Okręg~~ Każdy okręg prawyborczy powinien mieć najmniej 2000 a najwięcej 10.000 wiejskiej ludności.

Jednakże ~~gminy, mające~~ gmina, mająca więcej jak 10000 ludności, nie może być dzielona, ~~na dwa okręgi~~ i stanowi tylko jeden okręg prawyborczy.

Liczba wyborców rozdzielona będzie na okręgi prawyborcze ile możności w tym stosunku w jakim się ogólna ludność okręgu wyborczego do ludności pojedyńczych okręgów prawyborczych.

Okręgi prawyborcze i przypadająca na każdy z tych okręgów liczba wyborców, jakoteż ~~miejsce wyboru~~ wyborcze każdego okręgu prawyborczego

~~Okręgi prawyborcze~~ postanowione będą ustawą krajową. Póki to nie nastąpi, ~~ustanawia~~ ~~na liczbę okręgi i prawyborcze Namiestnik, po wyborów zasięgnieniu zdania Wydziału Krajowego~~. okręgi prawyborcze i przypadającą na każdy okręg liczbę wyborców, jakoteż miejsce wyborcze, Namiestnik, po zasięgnieniu zdania Wydziału Krajowego.

59

Prawyborcami, t. j. uprawnionymi do wybierania wyborców w okręgu prawyborczym są:

obywatele państwa austryackiego, którzy w gminach lub obszarach dworskich, składających okręg prawyborczy:

1. opłacają rocznie przynajmniej 3 złr. cesarskich podatków bezpośrednich bez dodatku wojennego, albo też

2. należą do jednej z kategoryj w § 9 punkt 3 i 4 wymienionych.

Prawo wybierania wyborców mają także Państwo, kraj, krajowe stowarzyszenia, spółki, zakłady i fundusze, jeżeli w gminach lub obszarach dworskich, stanowiących okręg prawyborczy, opłacają podatki pod 1 wskazane.

Osoby, uprawnione do wyboru posłów w klasie większych posiadłości gruntowych i gmin wiejskich, nie mogą wybierać wyborców w okręgach prawyborczych gmin wiejskich.

Co do wykonywania tego prawa wybierania wyborców stosują się postanowienia §fu 6.

~~§ 10~~

~~W każdym okręgu prawyborczym podzieleni będą prawyborcy na trzy koła prawyborcze~~

§ 10

Oprócz wyborców, wybranych w okręgach prawyborców, mają prawo wybierania posłów w 1 klasie gmin wiejskich:

a, ~~ci, którzy mają posiadłość lub przedsiębiorstwo~~

b ~~Kto~~ [illegible] w dotyczącym okręgu wyborczym posiada inną realność lub przedsiębiorstwo, i z tej realności lub z tego przedsiębiorstwa opłaca przynajmniej 100 Zlr. podatków cesarskich bezpośrednich bez dodatku wojennego.

Co do wykonywania tego prawa wybierania stosują się postanowienia ~~§ 6~~ § 6.

~~dotycz~~

7 a, Kto w dotyczącym okręgu wyborczym posiada ziemską posiadłość tabularną, nie połączoną z gminą, ~~od której należytość [illegible] podatków [illegible]~~ jest uprawnionym do ~~[illegible]~~ wybierania w klasie większych posiadłości

VI

O wybieralności

§ 11

Na posła do Sejmu Krajowego wybieralnym jest każdy własnowolny obywatel państwa austryackiego, który trzydzieści lat wieku ukończył i albo ma prawo wybierania w jednej z trzech klas wyborczych, t.j. w klasie większych posiadłości gruntowych, w klasie gmin miejskich, lub w klasie gmin wiejskich.

Prócz tego wybieralnym jest także każdy własnowolny obywatel państwa austryackiego, który 30 lat wieku ukończył, i w Król. Gal. i Lod. lub w W. Ks. Krak. jest współposiadaczem realności lub przedsiębiorstwa zarobkowego, jeżeli z posiadanej przez niego części realności lub przedsiębiorstwa ostaje się przypadającej 5 Zł. cesarskich podatków bez dodatku wojennego.

Te same warunki wybieralności stosują się także do posłów z Izb handlowych i przemysłowych.

§ 12

Warunki abieralności w § 10 wskazane stosują się także do wyborców, których wybierają okręgi prawoborcze.

Nie może jednak takim wyborcą obranym być ten, kto jest uprawniony do wyboru posła w klasie większych posiadłości lub w klasie gmin miejskich.

III

Powody wykluczające

§ 13 (12)

Od prawa wybierania i od wybieralności wykluczeni są:

Dopóki ustawą karną postanowionem nie będzie, czyli i na jak długo wyrokiem karnym orzeczoną być ma także utrata prawa wybierania i abieralności, wykluczonym od tego zostaje prawa:

albo

Od prawa wybierania i od wybieralności wykluczonym jest:

a, Kto został uznany winnym zbrodni;

b, Kto został uznany winnym przekroczenia lub przestępstwa, popełnionego z chciwości zysku;

c, Kto został uznany winnym przekroczenia, popełnionego przeciw obyczajności publicznej;

d, Kto został uznany winnym przestępstwa, wskazanego w §§ 501, 504, 511, 512, 515 i 516 ustawy karnej, popełnionego przeciw obyczajności publicznej;

e, Kto, z powodu podejrzenia o czyny karygodne, pod a, i b, wskazane, został pociągnięty do śledztwa, jak długo śledztwo trwa;

f, osoby, względem których majątku zarządzono konkurs lub postępowanie ugodne, dopóki trwa postępowanie konkursowe lub ugodne, a po ukończeniu tego postępowania, jeżeli zostali uznani winnymi przekroczenia podług § 486 ustawy karnej.

Ustawa

z dnia

obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lod.
i W. Ks. Krakowskiem

zawierająca dodatek do §3
Statutu Krajowego
z przyzwoleniem etc

Art. I

Oprócz ~~wymienionych~~ członków (w §3 Statutu z 26 lutego 1861) Krajowego (wymienionych, wchodzą w skład Sejmu:

1. biskup [krakowski lub biskup] administrujący dyecezyą krakowską

2. posiadacze dóbr fideikomisowych
   a. Tarnowa
   b. Przeworska
   c. Łańcuta
   d. Skały
   e. Chorostkowa

dopóki te dobra ~~[illegible]~~ ~~fideikomisu~~ i zostają w posiadaniu fideikomisowym ~~osób statutem~~ ~~posiadaczy~~ ~~[illegible]~~ ~~fideikomisu~~ powołanych.

[Art II
Działalność niniejszej ustawy poczyna się od dnia jej ogłoszenia]

Art III

Mojemu Ministrowi stanu polecam przeprowadzenie tej ustawy.

1)

Ordynacya wyborcza powiatowa

Dział I.

O wyborach członków Rady powiatowej.

Rozdział I.

O prawie wybierania i obieralności.

§. 1. (12 i część 13. trzecia alinea)

Prawo wybierania a w grupie większych posiadłości.

Prawo wybierania członków Rady powiatowej w grupie większych posiadłości, mają obywatele państwa Austryackiego, którzy posiadają w powiecie dobra ziemskie tabularne i opłacają z nich rocznie przynajmniej 100 złr. cesarskich podatków bezpośrednich bez dodatku nadzwyczajnego, (wyjąwszy:/

Do tych podatków wliczone będą podatki wspomniane w §. 10. lit. a. ustawy o reprezentacyi powiatowej.

Posiadanie dwóch lub więcej dóbr tabularnych, z których razem opłaca się wspomniona kwota podatkowa, uprawnia także do wyboru.

§. 2. (część 20.)

§2 (pierwsza alinea §15 8o; druga " §13 8o; trzecia i czwarta " §15 8o)

Wykluczone od prawa wybierania są osoby w §. §. 3 i 11 ust. wyb. dla gmin wskazane.

Zostający w czynnej służbie oficerowie i osoby piastujące posady z tytułem oficerskim mają wprawdzie prawo wybierania, jeżeli należą do grupy większych posiadłości, mogą jednak to prawo wykonywać tylko przez pełnomocników.

§. 3. (część 13 i 15.)

Uprawnieni do wyboru w grupie większych posiadłości, wykonują to prawo osobiście lub przez pełnomocników.

§2 (pierwsza alinea §15
3cia i 4ta " §13 " §15)

Uprawnieni do wyboru w grupie większych posiadłości ziemskich wykonują to prawo osobiście lub z. i. przez pełnomocników.

1) Za gminy (miejskie), posiadające dobra, których posiadanie uprawnia do wyboru w grupie większych posiadłości, wykonuje prawo wybierania naczelnik gminy (: ~~burmistrz, wójt~~ :)

2) Za osoby nie mające własnowolności wykonują prawo wybierania ich prawni zastępcy, lub mianowani przez tychże pełnomocnicy.

3) Za żonę żyjącą z mężem, wykonuje to prawo mąż, za inne niewiasty ich pełnomocnicy.

Co do wykonania prawa wybierania, nie mniej co do zastępców i pełnomocników, stosują się także §§. 5 do 8. ~~Ust. wyb.~~ ordynacji wyborczej dla gmin.

§. 3. (ostatnia alinea §15) ~~(część 15.)~~

Jeżeli w grupie większych posiadłości liczba osób uprawnionych do wyboru jest równą, lub mniejszą niż liczba członków Rady powiatowej na tę grupę przypadająca, wtedy każdy uprawniony do wyboru ma prawo bez wyboru wstąpić do Rady powiatowej, lub dać się zastąpić przez pełnomocnika (: §. 12 Ust. o reprezentacji powiatowej :)

Jeżeli zaś mimo to liczba członków Rady na tę grupę przypadająca, nie zostanie uzupełnioną, mają uprawnieni w tej grupie wybrać na członków Rady inne osoby.

2.)

Cessat

Każdy okrąg prawyborczy winien mieć przynajmniéj 3000 dusz. –

Na każde 500 ludności ma być wybrany przynajmniéj jeden wyborca. –

Liczba wyborców ma być dla każdego okręgu prawyborczego tak ustanowiona, aby była podzielną przez trzy, i aby do ogólnéj liczby wyborców téj grupy, zostawała ile możności w tym stosunku, w jakim jest ludność tego okręgu do ogólnéj ludności wszystkich miejscowości do téj grupy należących.

Podług tych przepisów ustanowi Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym okręgi wyborcze, jakoteż na każdy perjod wyborczy naprzód, liczbę wyborców, na każdy okrąg prawyborczy przypadającą. –

§. 8.

Uprawnionymi do wyboru wyborców w okręgu prawyborczym gmin wiejskich są:

1.) Obywatele Państwa Austryackiego, opłacający w dotyczącym okręgu podatek bezpośredni ze swéj realności, od swego przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu.

2.) Osoby, w §. 1. punkt 2, 3, 4, Ord. wyb. dla gmin wymienione. –

Co do wyłączenia od prawa wybierania, jakoteż co do wykonania tego prawa, stosują się przepisy w §. §. 2 do 8 Ord. wyb. dla gmin, i w §. 9. niniejszéj ustawy zawarte. –

§. 9. (:pr. rz. 18:)

Ograniczenie prawa wybierania.

Kto ma prawo wybierania w dwóch lub więcej grupach, może to prawo wykonywać tylko w tej grupie, która w §. 4 przed innemi jest wymieniona.

§. 10 (:pr. rz. 18:)

Kto w dwóch albo więcej gminach miejskich lub okręgach prawyborczych gmin wiejskich, obranym został wyborcą, może wykonywać prawo wybierania członków Rady powiatowej tylko za tę gminę miejską, lub za ten okręg, gdzie zwykle zamieszkuje; a jeżeli w żadnej z tych gmin lub okręgów niema zwykłego mieszkania, może wykonywać to prawo za tę gminę lub okręg, gdzie najwyżej jest opodatkowany.

§. 11.

Obieralność.

a.) na wyborcę w okręgach prawyborczych.

Obieralnym na wyborcę w okręgu prawyborczym gmin miejskich lub wiejskich jest, z wyjątkiem niewiast, każdy do wybierania wyborców w tymże okręgu uprawniony, jeżeli 24 lat życia ukończył, używa własnowolności, i nie przeciw niemu żadnego z powodów wyłączających lub wykluczających w §. §. 2, 3, 10 i 11 Ord. wyb. dla gmin wskazanych.

Rozdział II.

O postępowaniu przy wyborach

§13 (24, 25, 26)

Rozpisanie wyborów

Namiestnik rozpisuje wybory [do Rady powiatowej,] i zarazem oznacza dzień wyborów tak, aby przed tym dniem ukończone być mogły wszystkie czynności przygotowawcze.

Ogólne wybory powinny być rozpisane [w ten sposób,] aby najpierw obrani byli członkowie Rady z grupy gmin wiejskich, następnie z grupy gmin miejskich, potem z grupy najwyżej opodatkowanych w kategorji przemysłu i handlu, nakoniec z grupy większych posiadłości.

Rozpisanie wyborów ma być w gminach ogłoszone plakatami i podane do wiadomości przełożonych obszarów dworskich.

18

§ 4 (pr. rz. 21)

Koło wyborcze i miejsce wyboru dla dwóch pierwszych grup

Uprawnieni do wyboru w grupie większych posiadłości tworzą jedno koło wyborcze.

Miejscem wyboru jest siedziba reprezentacyi powiatowej.

Te same postanowienia stosują się także do grupy najwyżej opodatkowanych w kategoryi przemysłu i handlu.

Przełożonej do grupy gmin miejskich

Wybory wyborców ~~Koła prawyborczego w~~ grupie gmin miejskich

§14

Polityczna władza powiatowa zawiadomi Naczelnika każdej gminy o liczbie wyborców z tej gminy wybrać się mających (§) i ~~wezwie go do~~ poleci mu, aby rozporządził wybór.

~~W każdej gminie miejskiej~~

Dla wyboru wyborców ~~utworzonych (§)~~ utworzonych będzie w każdej ~~gminie z~~ gminie ~~należących do grupy gmin miejskich tyle Kół~~ tyle Koła prawyborcze. ~~prawyborczych, ile co tej gminie jest Kół wyborczych do Rady gminnej.~~

Każde Koło prawyborcze wybiera, bez względu na liczbę prawyborców w niem głosujących, ~~jeżeli są dwa Koła, połowę; jeżeli są trzy Koła,~~ trzecią część tej liczby wyborców, jaka na gminę przypada. ~~(§)~~

§15

Z resztą ~~zna~~ przy tych wyborach ~~znajdują analogiczne zastosowania~~ mają być analogicznie ~~przepisy~~ zastosowane ~~§§ 12, 13, 14, 16 do 27, i 29 do 29 i 30 ust. wyb. dla gmin, z tą tylko różnicą, przepisy o wyborach do~~ przepisy ~~ust. gmin.~~ (o wyborach do Rady gminnej, zawarte w §§ 12, 13, 14, 16 do 27, i 29 i 30 ust. wyb. dla gmin, z tą tylko różnicą, iż zastępcy nie będą obierani.

§16

~~Akta wyboru wyborców~~

~~przed~~ Przewodniczący wyborom wyborców przedłoży ~~akta~~ wszystkie akta tych wyborów urzędowi politycznemu powiatowemu, ~~który obranym wyborcom te~~

Urząd ten ma skonstatować prawność ~~wyborów~~ aktu wybor. czego w każdej gminie i – jeżeli nie okaże się potrzeba nowego wyboru, który natychmiast z podaniem powodów ma być nakazany – zapisać

zebranych wyborców w listę uprawnionych do wyboru ~~ot~~ z tej grupy.

§17

Skoro ta lista przez wybór wyborców we wszystkich gminach (okręgach prawyborczych) tej grupy zostanie uzupełnioną, ma polityczna władza powiatowa doręczyć ~~każdemu~~ ~~wyborcy kart~~ wyborcom karty legitymacyjne, które zawierać mają numer bieżący listy wyborców, nazwisko wyborcy, jakoteż miejsce, dzień i godzinę ~~wyboru~~ przedsięwziąść się mającego wyboru członków Rady powiatowej

§ 9

Każda gmina tworzy osobny okrąg prawyborczy.

Prawybory podzielone będą na tyle kół ~~wyborczych ile jest~~ prawyborczych, ile w gminie jest kół wyborczych do Rady ~~gminnej. Nie będą jednak wpisane do prawyborców~~ gminnej. Do prawyborców należały nie będą jednak osoby, mające prawo wybierania członków Rady powiatowej w grupach większych posiadłości i najwyższej opodatkowanych z kategoryi przemysłu i handlu (§).

F

Każde Koło prawyborcze wybiera, bez względu na liczbę wyborców, do niem głosujących, jeżeli są dwa Koła, połowę, jeżeli są trzy Koła, trzecią część ~~wybor~~ wyborców, jaka na gminę przypada.

~~Każde Koło prawyborcze~~

~~Z resztą, co do prawa wyboru~~

Z resztą co do prawa wybierania i wykonania tegoż prawa, jakoteż co do wybieralności, niemniej co do postępowania przy wyborze wyborców, stosują się przepisy dla wyboru Rady gminnej w ordynacyi wyborczej dla gmin zawarte, z wyjątkiem jednak przepisów ~~zawartego~~ w § 15 wspomnianej ordynacyi.

Ordynacya wyborcza powiatowa

Dział I

O wyborach członków Rady powiatowej

Rozdział I
o prawie wybierania i wybieralności

Tytuł 1

Prawo wybierania

a) w grupie większych posiadłości

§1 (12 i część 13)

F Członkowie Rady powiatowej z grupy większych posiadłości obierani będą bezpośrednio przez tych obywateli państwa austryackiego, którzy posiadają w powiecie dobra tabularne i ziemskie i opłacają z nich rocznie przynajmniej 100 złr. cesarskich podatków bezpośrednich bez dodatku nadzwyczajnego (wojennego), F

F Prawo wybierania członków Rady powiatowej w grupie większych posiadłości mają obywatele państwa austryackiego

F jeżeli przeciw niemu żadnego z powodów wyłączających w §§ 3 i 11 ord. wyb. dla gmin wskazanych.

Do tych podatków wliczone będą podatki wspomnione w §10 lit. a ustawy o reprezentacyi powiatowej.

Posiadanie dwóch lub więcej dóbr tabularnych, z których razem opłaca się wspomniona kwota podatkowa, uprawnia także do wyboru. F

Współposiadacze takich dóbr do wyboru uprawniających uważają się za jedną osobę.

F §2 (część 20)

Wyłączone od prawa wybierania są osoby w §§ 2 i 3 ust. wyb. dla gmin wskazane.

Zostający w czynnej służbie oficerowie i osoby z tytułem oficerskim mają wprawdzie prawo wybierania, jeżeli należą do grupy większych posiadłości, mogą jednak to prawo wykonywać tylko przez pełnomocników.

§ 2

§ 4 (pierwsze 2 ustępy § 13)

§ 3 (część 13 i 15)

Uprawnieni do wyboru w grupie większych posiadłości wykonują to prawo osobiście lub przez pełnomocników.

F

Za gminy, posiadające dobra, których posiadanie uprawnia do wyboru w grupie większych posiadłości, wykonuje prawo wybierania Naczelnik gminy (Burmistrz, wójt)

Współwłaściciele takich dóbr zgodzą się za jedną osobę i umocują do wykonania prawa wybierania jednego z pośród siebie lub inną osobę.

Za osoby, nie mające pełnoletności wykonują (wybierania) prawo ich prawni zastępcy lub mianowani przez tychże pełnomocnicy.

Za żonę, żyjącą z mężem, wykonuje to prawo mąż, za inne niewiasty ich pełnomocnicy.

Co do wykonania prawa wybierania i co do pełnomocników zastępców i pełnomocników stosują się też także §§ 5 do 8 ust. wyb. dla gmin.

Za państwo, kraj, zakłady i fundusze publiczne wykonuje prawo wybierania osoby, które dotycząca władza administracyjna do tego upoważni.

Za korporacye, stowarzyszenia i spółki wykonują prawo wybierania ich prawami lub statutami oznaczeni zastępcy, albo mianowani przez nie specyalni pełnomocnicy.

F

Wojskowi w czynnej służbie są wprawdzie uprawnionymi do wyboru, nie mogą jednak to prawo wykonywać tylko przez pełnomocników.

F

Zastępcą, ani pełnomocnikiem być nie może, kto nie jest obywatelem państwa austryackiego, lub nie używa pełnoletności, albo też

§ 9 (pr. rz. 18

Ograniczenia prawa wyborczego

Ograniczenie prawa wybierania

Kto ma prawo wybierania w dwóch lub więcej gminach, może to prawo wykonywać tylko w tej gminie, która w § 5 przed innemi jest wymienioną.

Kto w dwóch albo więcej gminach miejskich wybranym został wyborcą, może wykonywać prawo wybierania w stałości Rady tylko za tę gminę, gdzie zwykle zamieszkuje, a jeżeli w żadnej nie ma zwykłego mieszkania, za tę, w której najwyższy jest opodatkowany.

Kto w dwóch lub kilku

(w wyborach czy też prawyborczych)

(ustawy o reprezentacyi powiatowej)

(lub okręgach prawyborczych gmin wiejskich)

(powiatowej)

(może wykonywać to prawo za tę gminę lub okręg, gdzie)

§ 10 (rz. pr. 19

Obieralność na członka Rady powiatowej

(na członka Rady powiatowej) Obieralnym jest każdy własnowolny obywatel państwa austryackiego, który 24 życia ukończył i

§ 11

Obieralność

(a na wyborcę w okręgach prawyborczych)

Obieralnym na wyborcę w okręgu prawyborczym gmin miejskich lub wiejskich jest, z wyjątkiem niewiast, każdy do wybierania prawo wyborcy w tymże okręgu uprawniony, jeżeli 24 lat życia ukończył, używa własnowolności, i nie ma przeciw sobie żadnego z powodów wyłączających lub wykluczających, w §§ 10 i 11 ord. wyb. dla gmin wskazanych.

§ 12

Obieralnym na ustawka Rady powiatowej jest (z wyjątkiem wymienionych) każdy obywatel państwa austryackiego, który 24 lat życia ukończył, używa własnowolności, i albo ma prawo wybierania w grupie większych posiadłości lub opłaca najwyższy podatek w grupie obywateli z kategoryi przemysłu i handlu albo ‡ lub też albo uprawniony jest do wyboru wyborców prawy w jednym z okręgów wyborczych gmin miejskich lub wiejskich, ‡ albo też jest przełożonym jednego z obszarów dworskich w powiecie położonych.

Nie są jednak obieralnymi wojskowi, w czynnej służbie zostający

§ na ustawka Rady powiatowej

‡ albo jest właścicielem całości niektórej posiadłości, której posiadanie uprawnia do wyboru w grupie większych posiadłości,

§6. Dla wyboru wyborców utworzonych będzie w każdym okręgu prawyborczym ~~podziele~~ z gmin wiejskich ~~podziałem~~ ~~prawybory na~~ trzy Koła ~~wyborcze~~ prawyborcze, do których przydzieleni będą wszyscy do wybierania uprawnieni.

Przydzielenie to odbywa się według tych samych prawideł jak przy wyborze Rady gminnej.

Każde Koło tak utworzone obiera ~~trzecią wyborców bez względu~~ trzecią część tej liczby wyborców, jaka ~~na ot~~ na okręg prawyborczy przypada.

§7.

[...] zamiast § 30,
§ 33 punkt 2 i 3, zamiast § 34
proponuję następujące §§ty

celem wyboru wyborców z grupy gmin miejskich i wiejskich, którzy to wyborcy obierać mają członków Rady powiatowej

§ 1 (frz. 16) punkt 6

~~Wybory wyborców w~~
a/ grupie gmin miejskich

§ 2 ~~punkt § 34~~

Dla wyboru wyborców utworzone będą w każdej gminie, podług [T] przy koła prawyborcze,

[T] z tych zamiast przewidział jak się tworzą koła wyborcze dla wyboru Rady gminnej

Każde z tych kół wybiera ~~bez względu na liczbę prawy~~, ~~każdego w mieście głosujących~~ trzecią część tej liczby wyborców jaka na gminę przypada.

~~z reszta przy~~

§ 3

Z resztą przy wyborach wyborców mają być analogicznie zastosowane przepisy postępowania przy wyborach Rady gminnej, zawarte w §§ 12 do 30 ust. wyborczej dla gmin, z wyjątkiem §§ 15 i 28, ograniczających liczbę niechrześcijan

§ 4 (punkt 7

w grupie gmin wiejskich

§ 5 punkt 8

§ 7

~~Wyborami kierować będzie Komisya wyborcza, złożona z Naczelników gmin i przełożonych ~~dworskich~~ obszarów dworskich, położonych w dotyczącym okręgu prawyborczym.~~

~~Z reszta~~ Postępowanie przy wyborze [wyborców] będzie takie same jak przy wyborze Rad gminnych.

Komisya wyborcza składać się będzie z Naczelników gmin i przełożonych ~~ob gmin~~ i obszarów dworskich, ~~położon~~ leżących w ~~poza ob~~ dotyczącym okręgu.

Czynności jakie przydzielone są Naczelnikowi przy wyborze ~~Rady~~ gminy przez wyborców Radzie gminnej, wykonywać będzie przy wyborze wyborców do Rady powiatowej jeden z Naczelników gmin lub przełożonych obszarów dworskich położonych w powiecie, [którego przy pierwszym wyborze po wprowadzeniu niniejszej ustawy mianuje polityczna władza powiatowa, ~~później~~ zaś przy następnych zaś wyborach mianuje go ~~go Wy~~] ~~którego zamianuje wskazany~~ ~~przez~~ Wydział powiatowy, a zatwierdzi przez polityczną władzę powiatową.

~~Za po~~ Przy pierwszym wyborze po wprowadzeniu niniejszej ustawy, zamianuje ~~po~~

~~zamianowany przy~~

2

Tytuł 2
Prawo wybierania w grupie najwyższej opodatkowanych z kategorji przemysłu i handlu

b) w grupie najwyższej opodatkowanych z kategorji przemysłu i handlu

§ 5
Prawo wybierania członków Rady powiatowej z grupy najwyższej opodatkowanych w kategorji przemysłu i handlu

mają obywatele państwa austryackiego, którzy są dzierżycielami przedsiębiorstwa przemysłowego, górniczego lub handlowego, wykonywanego w powiecie, i od takiego przedsiębiorstwa jakoteż od przynależnych do tego realności opłacają przynajmniej 100 Złr. podatków bezpośrednich lecz dodatku nadzwyczajnego.

Wyłączone od tego prawa wybierania są osoby, w §§ 3 i 11 ord. wyb. dla gmin wskazane.

Uprawnieni do wyboru w tej grupie wykonują wybierania prawo osobiście, jeżeli jednak są nieobecnymi w powiecie mogą wykonywać to prawo przez pełnomocników.

Postanowienia §§ 4, 5, 6 stosują się przez analogię także do grupy najwyższej opodatkowanych w kategorji przemysłu i handlu.

Co do prawa wybierania i wykonania tego prawa stosują się tu §§ 2 i 4 niniejszej ustawy, jakoteż § 4 punkt 1 i 2, i §§ 5, 6 i 8 ust. wyb. dla gmin.

Postanowienia §§ 2 i 4 stosują się także do grupy najwyższej opodatkowanych z kategorji przemysłu i handlu.

Co do wykonania prawa wybierania znajdują tu także zastosowanie § 4 punkt 1 i 2, i §§ 5, 6 i 8 ust. wyb. dla gmin.

c W grupie gmin miejskich

§ 8

~~W gminach miejskich, które, które same dla siebie wybierają jednego lub więcej. W gminie miejskiej, na którego która, przypada wybór jednego jeden [illegible]~~

~~W gminie miejskiej, która sama dla siebie ma prawo wybierania jednego~~

W gminie miejskiej, na którą, przypada jeden lub więcej członków Rady powiatowej (§ 11 ust. o repr. pow.), ~~obieranie~~ ~~odbywa~~ odbywa się wybór ~~wyznaczony przypadający do tego uprawnionych~~ przez Radę gminną.

c w grupie gmin miejskich

§ 8 (pr. nr. 16)

W gminach miejskich mają prawo wybierania ~~członków Rady powiatowej~~ członkowie Rad gminnych ~~rad~~ miast i miasteczek, do tej grupy należących.

Cessat

Tytuł 3

Prawo wybierania i wybór wyborców w grupie gmin miejskich

§ 6 (pr. vz. 16)

Miasta i miasteczka, do grupy gmin miejskich należące, tworzą wszystkie razem jeden okrąg wyborczy.

Członkowie Rady powiatowej z tej grupy (wybierani będą) przez obranych wyborców.

Liczba wyborców nie może być mniejszą jak 30.

(ile możności w grupy) w tym stosunku, w jakiej jest ludność tej gminy, do ogólnej liczby ludności wszystkich gmin do tej grupy należących.

Liczba wyborców na (każdą) gminę przypadająca ma być podzielną przez liczbę kół prawyborczych tej gminy (§)

Z zachowaniem tych przepisów ustanowi Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem Krajowym liczbę wyborców dla każdej gminy w tej grupie.

Dla wyboru wyborców tworzy każda gmina do tej grupy należąca osobny okrąg (prawyborczy)

Na każde 500 ludności musi być obrany przynajmniej jeden wyborca.

Wyborców nie może być mniej jak 36.

Jeżeli w tej grupie jest dwie lub więcej gmin, liczba wyborców dla każdej gminy ustanowiona ma być do ogólnej liczby wyborców tej ...

§ 9

~~Uprawnionymi do wyboru~~
~~wyborców co do prawa wybierania~~
~~Uprawnionymi do~~

Co do prawa wybierania
~~wyborców~~ i wykonania
tego prawa, ~~stosują się~~,
jakoteż co do ~~wybieralności~~
obieralności wyborców stosują
~~się~~ przepisy §§ów 1 do 11 ~~ustawy~~
~~gminnej~~ ordynacyi wyborczej
dla gmin ~~i § 12 niniejszej ustawy~~

i § 12 niniejszej ustawy

Wyjęte jednak od prawa
prawa wybierania wyborców są ~~osoby~~
także te osoby, które mają
prawo wybierania członków
Rady powiatowej ~~w grupie [illegible]~~
~~większej posiadłości i w~~
~~większej grupie w grupach~~
~~[illegible]~~ w grupie większych
posiadłości i w grupie najwyższej
opodatkowanych z kategoryi

~~Tytuł 4~~ Prawo wybierania i wybór wyborców w grupie gmin ~~§12~~ ~~wszystkich gmin~~ ~~mniejszych do grupy~~ gmin wiejskich, jakoteż obrania

§7 (pr. rz. 17)

~~§12 §12~~

d, w grupie gmin wiejskich

~~d, w grupie większej posiadłości~~
d, w grupie gmin wiejskich
d, w grupie gmin wiejskich

Wybór członków Rady powiatowej z grupy gmin wiejskich odbywa się przez obranych wyborców.

~~Celem wyboru~~ Dla wyboru wyborców podzielony będzie ~~powiat,~~ ~~obszar~~ obszar, na który rozciąga się zakres działania reprezentacyi powiatowej, na okręgi prawyborcze, obejmujące wszystkie gminy F i obszary dworskie, z wyjątkiem gmin, ~~należących~~ ~~nie~~ należących do grupy gmin wiejskich.

Każdy okręg prawyborczy winien mieć przynajmniej 3000 dusz.

F ~~Jednakże gmina~~ ~~Gminy, mające~~ ~~[illegible]~~ Każdy okręg prawyborczy wybiera na każde 500 mieszkańców jednego wyborcę.

Podług tych przepisów ustanowi ~~okręgi~~ Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym ~~okr~~ okręgi prawyborcze, jakoteż (na każdy przyjąć wyborczy naprzód, liczbę wyborców, na każdy okręg prawyborczy przypadającą, nakoniec także miejsce wyboru wyborców.

F
Na każde 500 ludności ma być wybrany przynajmniej jeden wyborca.

Liczba wyborców ma być dla każdego okręgu prawyborczego tak ustanowioną, aby była podzielną przez trzy, i, aby do ogólnej liczby wyborców ~~[illegible]~~ tej grupy była ile możności w tym stosunku, w jakim jest ludność tego okręgu do ogólnej ludności wszystkich miejscowości do tej ~~grupy~~ grupy należących.

F Liczba wyborców powinna być przynajmniej 10 razy większa ~~od~~ niż liczba ~~obrać~~ członków ~~mających się~~ ~~grupy gmin~~ Rady z ~~F~~ grupy obrać się mających z tej grupy.

Liczba wyborców rozdzieloną będzie na pojedyncze okręgi prawyborcze, w stosunku do ich ludności, i winna być dla każdego okręgu tak ustanowioną, aby była podzielną przez trzy.

F miejsce wyboru wyborców,

~~§12~~ §8

Uprawnionymi do wyboru wyborców w okręgu prawyborczym gmin wiejskich są:

1. ~~Członkowie~~ F zamieszkali w obrębie okręgu ~~przynajmniej~~ ~~roku~~ podatek bezpośredni

F Obywatele państwa austryackiego,

ze swej realności, od swego przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu;

2. Osoby, w § 1 punkt 2, 3, 4 ord. wyb. dla gmin wymienione.

Co do wyłączenia od prawa wybierania jakoteż co do wykonania tego prawa stosują się przepisy w §§ 2 do 8 ordyn. wyb. dla gmin, niniejszej ustawy

Każdy do wyboru uprawniony z wyjątkiem niewiast jest obieralnym na wyborcę, jeżeli 24 lat życia ukończył i używa [illegible]. Wyłączeni od obieralności są osoby w §§ 10 i 11 ordynacyi wyborczej dla gmin wskazane.

§ 8

Uprawnionymi do wyboru w grupie gmin miejskich są:

1. Osoby, opłacające w okręgu wyborczym przynajmniej 5 złr. cesarskich podatków bezpośrednich bez dodatku nadzwyczajnego (wojennego).

2. z pomiędzy przynależnych do gmin, stanowiących okręg wyborczy, osoby wymienione

b) w grupie gmin miejskich

§ 5

Zastępcą lub pełnomocnikiem może być: kto jest obywatelem państwa austryackiego, używa własnowolności i nie jest wykluczonym od prawa wybierania z powodów, w § 3 ord. wyb. dla gmin wskazanych.

§ 4 (część 15)

Jeżeli w grupie większych posiadłości liczba uprawnionych do wyboru nie jest większą albo nawet mniejszą niż liczba członków Rady powiatowej na tę grupę przypadająca, wtedy każdy uprawniony do wyboru ma prawo bez wyboru wstąpić do Rady powiatowej lub dać się zastąpić przez pełnomocnika (§ 13 ust. o repr. pow.).

Jeżeli mimo to liczba członków Rady na tę grupę przypadająca, nie zostanie uzupełnioną, mają uprawnieni w tej grupie wybrać inne osoby na członków Rady, mające warunki w § [illegible] wskazane.

§. 12. (: 19. części 20:)

b.) na członka Rady powiatowej;

(Obieralnym na członka Rady powiatowej jest z wyjątkiem niewiast każdy obywatel Państwa Austryackiego, jeżeli 24 lat życia ukończył, używa własnowolności, i albo ma prawo wybierania w grupie większych posiadłości, lub w grupie najwyżej opodatkowanych z kategoryi przemysłu i handlu, albo uprawnionym jest do wyboru wyborców w jednym z okręgów prawyborczych gmin miejskich lub wiejskich, albo jest współwłaścicielem większej posiadłości, której posiadanie uprawnia do wyboru w grupie większych posiadłości, albo też jest przełożonym jednego z obszarów dworskich w powiecie położonych.

Nie są jednak obieralnymi wojskowi, w czynnej służbie zostający.)

(rz. §14 i alinea 2 i 3 §15)

§. 4. (14. i części 15.)

b.) w grupie najwyżej opodatkowanych z kategoryi przemysłu i handlu.

Prawo wybierania członków Rady powiatowej w grupie najwyżej opodatkowanych z kategoryi przemysłu i handlu mają obywatele Państwa Austryackiego, którzy są dzierżycielami przedsiębiorstwa przemysłowego, górniczego lub handlowego, wykonywanego w powiecie, i od takiego przedsiębiorstwa, jakoteż od przeznaczonych do tego realności, opłacają przynajmniej 100 złr. podatków bezpośrednich, bez dodatku nadzwyczajnego.

Uprawnieni do wyboru w tej grupie, wykonują prawo wybierania osobiście; jeżeli jednak są nieobecnymi w powiecie, mogą wykonywać to prawo przez pełnomocników.

(§ al. 2)

§15 al. 2 3

Co do prawa wybierania i wykonania tego prawa, stosują się ~~§. 3 niniejszej ustawy, jakoteż~~ tu postanowienia §3 niniejszej ustawy, jakoteż §. 4. punkt 1. i 2, i §. §. 5, 6 i 8. ~~Ust. wyb.~~ ordynacyi wyborczej dla gmin.

§. 6. (pr. rz. 16.)

c) w grupie gmin miejskich.

Miasta i miasteczka, do grupy gmin miejskich należące, tworzą wszystkie razem jeden okręg wyborczy.

Członkowie Rady powiatowej z tej grupy wybierani będą przez obranych wyborców.

Dla wyboru wyborców, tworzy każda gmina do tej grupy należąca osobny okręg prawyborczy.

Na każde 500 ludności, musi być obrany, przynajmniej jeden wyborca.

Wyborców nie może być mniej jak 36.

Jeżeli w tej grupie jest dwie lub więcej gmin, liczba wyborców dla każdej gminy ustanowiona, ma być do ogólnej liczby wyborców tej grupy ile możności w tym stosunku, w jakiej jest ludność tej gminy do ogólnej liczby ludności wszystkich gmin do tej grupy należących.–

Liczba wyborców na każdą gminę przypadająca, ma być podzielną przez trzy. ~~liczbę kół prawyborczych tej gminy (§. .)~~

Z zachowaniem tych przepisów ustanowi Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym liczbę wyborców dla każdej gminy w tej grupie.

Co do prawa wybierania i wykonania tego prawa, jakoteż co do obieralności wyborców, stosują się przepisy §.§. 1 do 11. Ord. wyb. dla gmin, (i §. 9. niniejszej ustawy.)

§. 7. (pr. rz. 14.)

d.) w grupie gmin wiejskich.–

Wybór członków Rady powiatowej z grupy gmin wiejskich odbywa się przez obranych wyborców.–

Dla wyboru wyborców podzielony będzie obszar, na który rozciąga się zakres działania reprezentacyi powiatowej, na okręgi prawyborcze, obejmujące wszystkie gminy i obszary dworskie, z wyjątkiem gmin należących do grupy gmin wiejskich.–

Ka §.§. 16, 17, część §. 30, §. 33 punkt 2 i 3, część §. 34, proponuję następujące §§fy, — celem wyboru wyborców z grupy gmin miejskich i wiejskich, którzy to wyborcy obierać mają członków Rady powiatowej:

§. 1.

a. w grupie gmin miejskich. —

Miasta i miasteczka, do grupy gmin miejskich należące, tworzą wszystkie razem jeden okręg wyborczy. —

Członkowie Rady powiatowej z tej grupy wybierani będą przez obranych wyborców. —

Dla wyboru wyborców, tworzy każda gmina, do tej grupy należąca, osobny okręg prawyborczy. —

Na każde 500 ludności, musi być obrany, przynajmniej jeden wyborca. — Wyborców nie może być mniej jak 30. —

Jeżeli w tej grupie jest dwie lub więcej gmin, liczba wyborców, dla każdej gminy ustanowiona, ma być do ogólnej liczby wyborców tej grupy we mo… nosić w tym stosunku, w jakim jest ludność tej gminy do ogólnej liczby ludności wszystkich gmin, do tej grupy należących. —

Liczba wyborców na każdą gminę przypadająca, ma być podzielną przez trzy. —

Z zachowaniem tych przepisów ustanowi Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym liczbę wyborców dla każdej gminy w tej grupie. —

Co do prawa wybierania i wykonania

[margin, pencil:] Kde [illegible] w jednem miastem w [illegible] aby [illegible] Tyś [illegible]

[margin, pencil:] T podzielna przez trzy

tego prawa, jakoteż co do obieralności wyborców, stosują się przepisy §. §. 1 do 11. Ord. wyb. dla gmin. ~~(§. 9 gminnej ustawy)~~

§. 2.

Dla wyboru wyborców, utworzonych będzie w każdej gminie trzy koła prawyborcze, podług tych samych prawideł, jak się tworzą koła wyborcze dla wyboru Rady gminnej. —

Każde z tych kół wybiera trzecią część tej liczby wyborców, jaka na gminę przypada.

~~§. 4~~

Zresztą przy wyborach wyborców mają być analogicznie zastosowane przepisy postępowania przy wyborach Rady gminnej, zawarte w §. §. 12 do 30. Ust. wyb. dla gmin, z wyjątkiem §. §. 15 i 28., ograniczających liczbę mieszczan. —

§. 3.

b) co do grupy gmin wiejskich

Wybór członków Rady powiatowej z grupy gmin wiejskich odbywa się przez obranych wyborców.

Dla wyboru wyborców podzielony będzie obszar, na który rozciąga się zakres działania reprezentacyi powiatowej, na okręgi prawyborcze, obejmujące wszystkie gminy

Za §§. 10. 17. część §. 30., §. 33. punkt 2 i 3., część §. 34. proponuję następujące §§. celem wyboru wyborców z grupy gmin miejskich i miejskich, którzy ci wyborcy wybierać mają członków Rady powiatowej. –

§. 1.

a) w grupie gmin miejskich.

Miasta i miasteczka, do grupy gmin miejskich należące, tworzą wszystkie razem jeden okręg wyborczy. –

Członkowie Rady powiatowej z tej grupy wybierani będą przez obranych wyborców.

Dla wyboru wyborców, tworzy każda gmina, do tej grupy należąca, osobny okręg prawyborczy. –

Na każde 300 ludności, musi być obrany przynajmniej jeden wyborca. Wyborców nie może być mniej jak 30. –

Jeżeli w tej grupie jest dwie lub więcej gmin, liczba wyborców dla każdej gminy ustanowiona, ma być do ogólnej liczby wyborców tej grupy ile możności w tym stosunku, w jakim jest ludność tej gminy do ogólnej liczby ludności wszystkich gmin, do tej grupy należących. –

Liczba wyborców na każdą gminę przypadająca, ma być podzielną przez trzy.

Z zachowaniem tych przepisów ustanowi Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym liczbę wyborców dla każdej gminy w tej grupie.

Co do prawa wybierania i wykonania tego prawa, jakotéż co do obieralności wyborców, stosują się przepisy §§. 1 do 11. Ord. wyb. dla gmin. –

§. 2.

Dla wyboru wyborców, utworzonych będzie w każdej gminie trzy koła prawyborcze, podług tych samych prawideł jak się tworzą koła wyborcze dla wyboru Rady gminnej

Każde z tych ciał wybiera taką część tej liczby wyborców, jaka na gminę przypada.

Zresztą przy wyborach wyborców mają być analogicznie zastosowane przepisy po-stępowania przy wyborach Rady gmin-nej, zawarte w §§ 12 do 30. Ust. wyb. dla gmin, z wyjątkiem §§ 15 i 28., ograniczających liczbę uczestniczących.—

§. 3.

Grupa gmin wiejskich. Wybór członków Rady powiatowej z grupy gmin wiejskich odbywa się przez obranych wyborców.—

Dla wyboru wyborców podzielony będzie obszar, na który rozciąga się zakres działania reprezentacyi powiatowej, na okręgi prawyborcze, obejmujące wszystkie gminy i obszary dworskie, z wyjątkiem gmin, należących do grupy gmin miejskich.—

Każdy okręg prawyborczy, winien mieć przynajmniej 3000 dusz.

Na każde 500 ludności ma być wybrany przynajmniej jeden wyborca.—

Liczba wyborców ma być dla każdego okręgu prawyborczego tak ustanowiona, aby była podzielną przez trzy, i aby do ogólnej liczby wyborców tej grupy zostawała ile możności w tym stosunku, w jakim jest ludność tego okręgu do ogólnej ludności wszystkich miejscowości, do tej grupy należących.

Podług tych przepisów ustanowi Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym okręgi prawyborcze, jakoteż na-

każdy peryjod wyborczy naprzód, liczbę wyborców, na każdy okręg prawyborczy przypadającą. –

§. 4.

Uprawnionemi do wyboru wyborców w okręgu prawyborczym gmin miejskich są:

1. Obywatele Państwa Austryackiego opłacający w dotyczącym okręgu podatek bezpośredni ze swej realności, od swego przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu.
2. Osoby w §. 1. punkt 2. 3. 4. Ord. wybor. dla gmin wymienione.

Co do wyłączenia od prawa wybierania, jakoteż co do wykonania tego prawa, stosują się przepisy w §. §. 2 do 8 Ord. wybor. dla gmin zawarte. –

Każdy do wyboru uprawniony, z wyjątkiem niewiast, jest obieralnym na wyborcę, jeżeli 24 lat życia ukończył i używa własnowolności. Wyłączeni od obieralności są osoby w §. §. 10 i 11. Ord. wybor. dla gmin wskazane. –

§. 5.

Dla wyboru wyborców utworzonych będzie w każdym okręgu prawyborczym gmin miejskich, trzy koła prawyborcze, do których przydzieleni będą wszyscy do wybierania uprawnieni. –

Przydzielanie to odbywa się podług tych samych prawideł, jak przy wyborze Rady gminnej. –

Każde koło tak utworzone, obiera trze-
cią część tej liczby wyborców, jaka na
okrąg przedwyborczy przypada. –

§. 6.

Postępowanie przy wyborze wyborców
będzie takie same, jak przy wyborze Rad
gminnych. –

Komisya wyborcza składać się będzie
z Naczelników gmin i przełożonych ob-
szarów dworskich, leżących w dotyczącym okręgu.

Czynności, jakie przydzielone są Naczel-
nikowi gminy przy wyborze Rady gmin-
nej, wykonywać będzie przy wyborze wybor-
ców do Rady powiatowej, jeden z Na-
czelników gmin lub przełożonych ob-
szarów dworskich, położonych w powie-
cie, którego przy pierwszym wyborze po
wprowadzeniu niniejszej ustawy mia-
nuje polityczna władza powiatowa;
przy następnych zaś wyborach mia-
nuje go wskazany Wydział powiato-
wy, a zatwierdza polityczna władza
powiatowa. –

obszarów dworskich, leżących w dotyczącym okręgu.

Czynności jakie przydzielone są Naczelnikowi gminy przy wyborze Radzie gminnej, wykonywać będzie przy wyborze wyborców do Rady powiatowej, jeden z Naczelników gmin lub przełożonych obszarów dworskich, położonych w powiecie, którego przy pierwszym wyborze po wprowadzeniu niniejszej ustawy, mianuje polityczna władza powiatowa, przy następnych zaś wyborach (mianuje go) wskazany Wydział powiatowy, a zatwierdza polityczna Władza powiatowa.

i obszary dworskie, z wyjątkiem
gmin, należących do grupy gmin
wiejskich.

Każdy okręg prawyborczy, wi-
nien mieć przynajmniej 3000 dusz.

Na każde 500 ludności ma
być wybrany przynajmniej jeden
wyborca. –

Liczba wyborców ma być dla każ-
dego okręgu prawyborczego tak usta-
nowioną, aby była podzielną przez
trzy, i aby do ogólnej liczby wybor-
ców tej grupy zostawała ile możności
w tym stosunku, w jakim jest lud-
ność tego okręgu do ogólnej lud-
ności wszystkich miejscowości, do
tej grupy należących. –

Podług tych przepisów ustanowi
Namiestnik w porozumieniu z Wy-
działem krajowym okręgi prawy-
borcze, jakoteż na każdy prawy-
wyborczy naprzód, liczbę wyborców
na każdy okręg prawyborczy przypa-
dającą. ~

jako mieszkańców [illegible]

§. 4.

Uprawnionymi do wyboru wyborców
w okręgu prawyborczym gmin
wiejskich są:

1. obywatele Państwa Austryackiego,
opłacający w dotyczącym okręgu
podatek bezpośredni ze swej realności,
od swego przedsiębiorstwa zarobkowego

albo od dochodu.

2.) Osoby w §. 1. pkt. 2, 3, 4. Ord. wyb. dla gmin wymienione.

Co do wyłączenia od prawa wybierania, jakoteż co do wykonania tego prawa ściągają się przepisy w §. §. 2 do 8. Ord. wyb. dla gmin zawarte. —

Każdy do wyboru uprawniony, z wyjątkiem niewiast, jest obieralnym na wyborcę, jeżeli 24 lat życia ukończył i używa własnowolności. Wyłączonemi od obieralności są osoby w §. §. 10 i 11 Ord. wyb. dla gmin wskazane. —

§. 6.

Dla wyboru wyborców utworzonych będzie w każdym okręgu prawyborczym gmin wiejskich, trzy koła prawyborcze, do których przydzielonemi będą wszyscy do wybierania uprawnieni.

Przydzielanie to odbywa się podług tych samych prawideł, jak przy wyborze Rady gminnej. —

Każde koło tak utworzone, obiera trzecią część tej liczby wyborców, jaka na okrąg prawyborczy przypada. —

§. 7.

Postępowanie przy wyborze wyborców będzie takie same, jak przy wyborze Rad gminnych.

Komisya wyborcza składać się będzie z Naczelników gmin i przełożonych

[illegible]

V ([illegible])

Regulamin

1861 – 1865

[illegible]

1

[illegible]
poz. 63

Krz

Ustawy
Konstytucyjne
wyborcze
Regulaminy sejmowe
dyety posłom
język w Sejmie
tworzenie ustaw

[illegible]

5

Wird die Competenz des galizischen Landtages zur Entscheidung F ~~in dieser Angelegenheit~~ anerkannt; so ist diese Competenz nicht nur in dem [illegible] ~~Staatsgesetze~~ einer jeden autonomen constitutionellen Körperschaft, sondern auch im § 31 ~~der~~ der Landesordnung, so wie im § 52 der Landtagswahlordnung begründet, welche ausdrücklich vorschreiben, dass die sämmtlichen Wahlacten dem Landesausschusse zu übergeben seien, welcher dieselben zu prüfen und hierüber an den Landtag zu berichten hat, welchem die Entscheidung über die Zulassung des Gewählten zusteht. ~~Dieser Competenz~~ F

~~Vielmehr ist diese~~ Für solche Deutung der bezogenen ~~Competenz~~ [illegible] Gesetze ist auch ~~dieses~~ [illegible] Anwendungsfälle ~~in Oesterreich~~ bekräftigt. ~~[illegible]~~

b) An die Stelle des strafgerichtlich verurtheilten Dr. Schmelka wurde vom Statthalter in Berücksichtigung eine Neuwahl ausgeschrieben, worauf Dr. Schmelka wiedergewählt und der Wahlakt an den Landesausschuss geleitet wurde. Ueber den Bericht ~~des~~ dieses

F über die gesetzliche Eignung der gewählten Abgeordneten, daher auch über den Verlust dieser Eignung

F

~~Der gedachten Competenz des Landtages können die~~ ~~§ 6~~ die im § 6 der Landtags-~~wahlordnung enthaltene Bestimmung~~ u. § 18 der Landtagswahlordnung enthaltenen Bestimmungen (dass in Fällen, wo einzelne Abgeordnete die zur Wählbarkeit erforderliche Eignung verlieren, eine Neuwahl auszuschreiben sei, und die in der Regel Aufforderung zur Neuwahl ~~folglich~~ durch die Statthalterei zu geschehen haben) ~~können Abbruch thun, die im erstern~~ können der gedachten Competenz des Landtages keinen Abbruch thun. In ihrem Zusammenhange mit mit den ~~oben~~ obbezogenen §§ 31 u 52 können diese Bestimmungen nicht anders gedeutet werden, als dass der Landtag über den Verlust der gesetzlichen Eignung zuerst zu erkennen und, im Falle er auf den Verlust erkennt, ~~die Neuwahl~~ der Statthalter die Neuwahl auszuschreiben habe.

Ausschusses haben wie u. ö. Landtags Verhandlungen stattgefunden, bei welchen das Recht des Landtages über die persönliche Eignung des Gewählten zu entscheiden von keiner Seite bestritten, vom Statthalter selbst wurde. Der zuletzt im Landtage zum Beschlusse erhobene Antrag des Landesausschusses lautete dahin: „der Landtag wolle beschließen: Dr. Schuselka hat mit Rücksicht auf § 6 der Landesordnung und § 17 a der Landtagswahlordnung verloren" ... daß Dr. Schuselka die Eignung zur Ausübung eines Mandates u. zur Wiederwahl verloren, und der Statthalter zu ersuchen, eine neue Wahl auszuschreiben!! Der Statthalter hat sich diesem, Antrage, der das Recht des Landtages zur Entscheidung über die persönliche Eignung des Gewählten u. über den Verlust dieser Eignung vollkommen wahrte, nicht widersetzt, sondern ist im Gegentheil diesem Antrage selbst beigetreten und hat denselben der Annahme des Landtages empfohlen (Stenogr. Prot. der 3. Session. 3te u. 5te Sitzung vom 8 u. 14 März 1864)

„ist schwarz"

przyjęto w Sejmie 3 przeważnie z wyjątkiem § 7, 72, 78 i ustępu 31

Projekt do Regulaminu

dla Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Xięstwem Krakowskiém.

I. Przewodnictwo. Otwarcie sesyi.

§. 1.

Jego ces. król. Apostolska Mość mianuje do kierownictwa Sejmu krajowego z grona onegoż Marszałka krajowego i zastępcę jego. (§. 4. stat. krajowego.)

§. 2.

Marszałek zagaja Sejm krajowy przez Jego ces. król. Apostolską Mość zwołany. (§. 10. st. kr.)

§. 3.

Sejm krajowy, na mocy statutu zwołany i zebrany, obraduje i załatwia czynności do zakresu działania swego należące, stosownie do następującego regulaminu. (§. 33. st. kr.)

§. 4.

Bióro sejmowe składa się z Marszałka i z sekretarzy, z grona Sejmu wybranych.

§. 5.

Przygotowania potrzebne dla posiedzeń Sejmu, nadzór nad lokalnościami sejmowemi i rozrządzanie temiż, staranie o siły kancelaryjne i służbę, o urządzenie i sprzęty należą do Wydziału krajowego. On wyznacza potrzebne miejsca i lokalności dla stenografów i sprawozdawców dziennikarstwa, i winien mieć staranie o rozdawaniu kart wstępnych dla publiczności.

§. 6.

Certyfikat przez Namiestnika posłowi wybranemu doręczony, upoważnia go do wstępu na Sejm krajowy i stanowi dopótąd prawne domniemywanie ważności jego wyboru, dopókąd inaczéj orzeczoném nie będzie (§. 50. ust. wybor.), przeto poseł ten ma prawo zasiadania i głosowania na Sejmie, nawet w wypadku zakwestyonowania jego wyboru, dopóki orzeczenie nieważności wyboru nie nastąpi.

II. Ukonstytuowanie Sejmu.

§. 7.

Przed ukonstytuowaniem Sejmu ogranicza tenże czynność swą na weryfikacyę wyborów.

Skoro wybory wymaganéj do kompletu ilości posłów rozpoznane i jako ważne uznane zostały, przystępuje Marszałek do odebrania przyrzeczenia

§. 9. st. kr. przepisanego i ogłasza ukonstytuowanie Sejmu. (Art. dodat. I.)

III. Wybór funkcyonaryuszów. Podział na sekcye.

§. 8.

Sejm wybiéra na czas trwania sesyi sejmowéj z grona swego bezwzględną większością głosów cztérech sekretarzy i 12 rewidentów, i dzieli się na 5 sekcyi, o ile być może równych. Przed wyborem sekretarzy pełnią ich obowiązki prowizorycznie 4 najmłodsi wiekiem posłowie, a w razie uzasadnionego wymówienia, w starszeństwie następujący.

§. 9.

Podział Sejmu na sekcye uskutecznia Marszałek w porozumieniu z sekretarzami i z zatwierdzeniem Sejmu, dodając do każdéj sekcyi jednego z członków Wydziału krajowego. Podział ten będzie uskutecznionym w piérwszym tygodniu po ukonstytuowaniu Sejmu, a względnie po otwarciu sesyi, i trwać będzie przez całą sesyę sejmową.

§. 10.

Każdy sekretarz i rewident może po cztérech tygodniach pełnienia obowiązków zażądać uwolnienia; w takim razie wybiéra Sejm innego w miejsce uwolnionego.

IV. Weryfikacya wyborów.

§. 11.

Sejm załatwia przedewszystkiém weryfikacyę wyborów, wysłucha tym celem sprawozdanie Wydziału krajowego nad rozpoznanymi przez tenże wyborami nowo wstępujących posłów; i orzeka o przypuszczeniu wybranych. (§. 31. st. kr.)

§. 12.

Prawo rozstrzygnienia o ważności wyboru przysłuża wyłącznie tylko Sejmowi krajowemu, nawet w tym wypadku, gdy Namiestnik odmówi posłowi wydania certyfikatu, dla przeszkód §. 17. ust. wyb. objętych. Przed orzeczeniem przez Sejm nieważności wyboru, Namiestnik nie może rozpisać nowego wyboru. (Art. dodat. II.)

§. 13.

Późniéjsze zarzuty nieważności wyboru, dotyczące postępowania przy wyborze lub też kwalifikacyi wyborców wtedy tylko mogą być wzięte pod rozpoznanie, jeżeli wniesione zostaną do Sejmu przed upływem 14 dni po uznaniu ważności wyboru.

Zarzuty zaś dotyczące kwalifikacyi posła wybranego, jako téż doniesienia o zaszłéj po wyborze lub w ciągu sesyi sejmowéj utracie kwalifikacyi poselskiéj, skoro dostatecznie poświadczone, muszą być wzięte każdego czasu pod rozpoznanie, (Art. dodat. III.)

z Prez. c. k. Namiestnictwa

Nr 12224

Jego c. k. ap. Mć. najw. postanowieniem z 26 Czerw. 1863 co do zarządzenia nowego wyboru w wypadkach, w których przeciw wybranemu postowi zachodzi przyczyna wykluczająca go wedlug § 17 ust. wyborczej najmiłościwiej rozporządzić raczył, ażeby w tenczas, gdy wybranemu postowi stosownie do § 50 ustawy wyb. wydanie certyfikatu wyboru wzbronionem będzie — wstrzymano się z zarządzeniem nowego wyboru tak długo, dokąd względem pierwszego wyboru Sejm krajowy nie rozstrzygnie.

O tem najwyższem postanowieniu zakomunikowanem wysokim reskryptem Minist. stanu z dnia 3 Lipca 1863 do L. 5124 / M. d. I. mam zaszczyt zawiadomić świetny Wydz. krajowy.

W Lwowie dnia 24 Lut. 1865

Paumgartten

[illegible]

№ 159 z r. 1865.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego, odnoszące się do projektu regulaminu dla Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Xięstwem Krakowskiém.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z 16. Kwietnia 1861. r. przekazano Wydziałowi krajowemu wypracowanie regulaminu sejmowego. Wydział krajowy wywiązując się z tego polecenia, przedłożył Wysokiemu Sejmowi dnia 12. Stycznia 1863. r. projekt do regulaminu sejmowego, wraz ze sprawozdaniem swém z 4. Listopada 1862. r.

Wysoki Sejm uchwalił na posiedzeniu z 12. Stycznia 1863. r. prowizoryczne przyjęcie tego regulaminu, a to z wykluczeniem postanowień §§. 9., 11., 14., 34. i 54. objętych, w skutek zastrzeżenia ze strony komisarza rządowego co do tych §§fów wniesionego, poczém regulamin ten odesłany był do specyalnego, przez Wysoki Sejm zamianowanego wydziału.

Wydział specyalny, wziąwszy pod rozwagę projekt do regulaminu przez Wydział krajowy wygotowany, jako też poprawki ze strony posłów, odnośnie do tego regulaminu wniesione, przedłożył Wysokiemu Sejmowi wraz ze sprawozdaniem swój projekt do regulaminu, który wszakże z powodu nagłego zamknięcia sesyi sejmowéj w 1863. r., już nie mógł być wzięty pod obradę Wysokiego Sejmu.

Wydział krajowy osądził za stosowne nie poprzestać na przedłożeniu Wysokiemu Sejmowi regulaminu przez wydział specyalny uchwalonego; zważywszy bowiem, że praktyka parlamentarna wykazała wiele kwestyi i stosunków nie rozwiązanych wedle dawniejszych naszych projektów do regulaminu, zważywszy, iż korzystać należało z doświadczeń innych Sejmów krajowych pod tym względem, iż pewnym uchwałom tych Sejmów, odnoszącym się do regulaminu, odmówiono Najwyższéj sankcyi, podczas, gdy inne ważne postanowienia w dawniejszych naszych regulaminach nie zawarte sankcyonowano; Wydział krajowy poczytał sobie za obowiązek, wypracować z uwzględnieniem wszystkich powyżéj dotkniętych okoliczności, nowy projekt do regulaminu, który ma zaszczyt przedłożyć niniejszém Wysokiemu Sejmowi.

Pod względem treści przedłożonego regulaminu, pozwala sobie Wydział krajowy zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu przedewszystkiém na ustępy, które powołane są jako artykuły dodatkowe liczbami rzymskiemi od I. włącznie XIII., a które w rzędzie paragrafów umieszczone są w §§. 7., 12., 13., 20., 39., 42., 43., 60., 65., 72., 78., 79., 85. i 91.; zawiérają one postanowienia, odnoszące się do dokładniejszego unormowania i rozwinięcia zasad statutem krajowym objętych, względem których przy uchwaleniu regulaminów w Sejmach innych krajów koronnych, żądano ze strony Rządu, by jako dodatki do statutu krajowego do Najwyższéj sankcyi przedłożone były.

Wydział krajowy przeto idąc za tym przykładem, przedkłada Wysokiemu Sejmowi w osobném sprawozdaniu wszystkie powyżéj wymienione artykuły dodatkowe, jako osobne wnioski, które w razie przyjęcia przez Wysoki Sejm do Najwyższéj sankcyi przedłożone, a po uzyskaniu, — jak sobie tuszymy, Najwyższéj sankcyi, do regulaminu w odpowiednich miejscach wcielone będą.

Postanowienia zawarte w artykułach dodatkowych I. włącznie VII., IX. i XI., włącznie XIII., były uchwalone także przez Sejm czeski i otrzymały sankcyę Najwyższą; artykuły zaś VIII. (§. 65.) i X. (§. 78.) zawiérają postanowienia, których w regulaminach innych krajów koronnych wprawdzie nie znachodzimy, których przyjęcie wszakże zalecamy Wysokiemu Sejmowi z powodów, przy rozprawach nad pojedynczymi ustępami regulaminu przytoczyć się mających.

Regulamin dawniejszy Wydziału krajowego obowiązuje wprawdzie dotąd prowizorycznie, z wyjątkiem §§. 9., 11., 14., 34. i 54; zważywszy wszakże, że rugulamin dziś Wysokiemu Sejmowi przedłożony, normuje dokładniéj i wyczerpująco i takie kwestye, względem których nie znachodzimy postanowień odpowiednich w piérwotnym dziś prowizorycznie obowiązującym regulaminie; zważywszy, że Wysoki Sejm nie może bez regulaminu odpowiedniego załatwiać swych czynności w ogóle, a w szczególności nie może przeprowadzić rozpraw w celu uchwalenia niniejszém przedłożonego regulaminu, tegoż uchwalenie ostateczne zaś wymaga dłuższego czasu; zważywszy nareszcie, że Wysoki Sejm ma przed sobą inne ważne czynności do załatwienia, przeco nie będzie mógł zajmywać się przedewszystkiém i wyłącznie uchwaleniem przedłożonego regulaminu; przeto Wydział krajowy wnosi, Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„W miejsce regulaminu na posiedzeniu sejmowém z 12. Stycznia 1863. r. prowizorycznie przyjętego, przyjmuje Sejm przedłożony niniejszém przez Wydział krajowy projekt regulaminu z 14. Listopada 1865. r. jako odtąd prowizorycznie obowiązujący.“

Marszałek krajowy:
Leon Xiążę Sapieha m. p.

Zastępca członka Wydziału krajowego:
Franciszek Smolka m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

We Lwowie dnia 17. Listopada 1865.

V. Marszałek i jego zastępca.

§. 14.

Marszałek zapowiada, zagaja i zamyka posiedzenie, postanawia porządek dzienny, czuwa nad ścisłém wykonaniem regulaminu, kieruje obradami, udziela głos, poddaje wnioski pod głosowanie, oznajmia tegoż rezultat, przestrzega porządku, ma prawo wezwać mowcę do rzeczy lub do porządku, odebrać głos, jako téż upomnieć posła przekraczającego regulamin; wezwać publiczność do spokojnego i przyzwoitego zachowania się, a w razie bezskutecznego napomnienia zarządzić wydalenie pojedynczych osób lub całéj publiczności, i zawiesić lub zamknąć posiedzenie.

§. 15.

Marszałek jest organem Sejmu we wszystkich stosunkach na zewnątrz.

On ma prawo otwiérać i przydzielać wedle niniejszego regulaminu wszelkie do Sejmu wniesione podania.

§. 16.

W razie przeszkodzenia Marszałka obejmuje jego prawa i obowiązki jego zastępca.

VI. Sekretarze, Rewidenci.

§. 17.

Sekretarze spisują protokóły obrad sejmowych, listy głosowania i wniosków, tudzież posłów głosu żądających, i układają bieżące korespondencye sejmowe.

§. 18.

Rewidenci czuwają nad tém, aby sprawozdania rozpraw sejmowych bezzwłocznie były wyraźnie przepisane i po zamknięciu posiedzenia w biórze do tego przeznaczoném dla mowców przez trzy godziny do przejrzenia zostawione; — poczém sprawdzają wierność i dokładność sprawozdań i oddają je do bióra marszałkowskiego w celu najspieszniejszego wydrukowania i rozdania posłom.

Czynności te pełnią rewidenci, mieniając się po trzech codziennie.

VII. Posłowie.

§. 19.

Posłowie obowiązani są brać udział we wszystkich obradach Sejmu, również wypełniać wszelkie czynności w Sejmie, w sekcyi lub komisyach.

Uwolnienie posła od tych obowiązków do ośmiu dni wymaga zezwolenia Marszałka, który o tém Sejm zawiadamia.

Uwolnienia dłuższego Sejm tylko udzielić może. W wypadku słabości posła udzielenie uwolnienia nie jest wymaganém, wszakże poseł winien spiesznie o tém zawiadomić Marszałka.

§. 20.

Jeżeli poseł wstęp swój na Sejm nad ośm dni przewleka, lub bez uwolnienia na posiedzenia

Sejmu nad ośm dni nie uczęszcza, lub na nie nad czas uwolnienia lub słabości nie przybywa, natenczas Marszałek ma wezwać posła, by w przeciągu 14 dni jawił się, lub nieobecność swą usprawiedliwił.

Jeżeli takie wezwanie bezskutecznem zostaje, winien Marszałek uwiadomić o tém Sejm, który ociągającego się posła za występującego z Sejmu uznać i nowy wybór zarządzić ma. (Art. dodat. IV.)

§. 21.

Pobór dyet ustaje w wypadkach §. 20. oznaczonych równocześnie z wezwaniem Marszałka; również ustaje ten pobór przez ciąg udzielonego przez Sejm uwolnienia.(9/9)

VIII. Posiedzenia. Protokóły.

§. 22.

Posiedzenia Sejmu są jawne.

Wyjątkowo może mieć miejsce posiedzenie tajne, gdy tego zażąda albo Prezydujący, albo przynajmniéj pięciu członków, a po wydaleniu publiczności Sejm za tém się oświadczy. (§. 34. st. kraj.)

§. 23.

Marszałek zagaja posiedzenie, skoro posłowie w liczbie do stanowienia uchwał przepisanéj są zgromadzeni, poczém Marszałek daje do wiadomości podane wnioski i sprawozdania, względem piérwszych stawia w razie potrzeby pytanie o poparcie wniosku, następnie zawiadamia Sejm o komunikatach rządowych, Wydziału krajowego, komisyi, o innych podaniach, petycyach, donosząc również czy i co pod tym względem może już zarządzoném było.

Po załatwieniu tych czynności przystępuje Marszałek do właściwego porządku dziennego.

Marszałek zamyka posiedzenie. On oznacza dzień i godzinę posiedzeń. (§. 33. st. kr.)

§. 24.

O każdém posiedzeniu musi być spisany protokół. Protokóły obrad sejmowych zawiérają: potwiérdzenie obecności posłów do powzięcia uchwały dostatecznéj; treść zawiadomień Sejmowi udzielonych; wnioski wzięte pod obradowanie w brzmieniu dosłownem, z wymienieniem wnioskodawców; sformułowane pytania poddane pod głosowanie; rezultaty wyborów i głosowania, niemniéj powzięte uchwały.

§. 25.

Protokóły zostają w Sejmie na następném posiedzeniu odczytane, sprawdzone i po zatwiérdzeniu Sejmu przez Marszałka i dwóch sekretarzy podpisane, następnie wydrukowane i posłom rozdane.

§ 26.

Protokół obrad posiedzenia tajnego powinien być w czasie trwania tegoż posiedzenia spisany, sprawdzony i przez Sejm zatwierdzony.

Sejm uchwala, czy podobny protokół ma być ogłoszony lub nie.

§. 27.

IX. Sekcye.

Sekcya obraduje nad przydzielonemi jéj wnioskami i udziela komisyom rezultaty swych obrad; ona wybiéra z grona swego członków do komisyi i zawiadamia Marszałka o dokonanych wyborach.

Sekcya każda wybiéra pod przewodnictwem członka najstarszego wiekiem, przewodniczącego i sekretarza, tudzież zastępcę dla każdego z nich.

Do ważności wyborów potrzeba obecności większéj połowy członków sekcyi i bezwzględnéj większości głosów.

Przewodniczący nie głosuje, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

§. 28.

X. Komisye.

Celem przygotowawczego rozpoznania przedmiotów obrad Sejmu ustanawia Sejm komisye:

a) stałe dla pewnych rodzajów spraw na czas sesyi sejmowéj:

b) specyalne dla pojedynczych spraw.

Komisye składają się z pięciu członków, z każdéj sekcyi po jednemu wybranych, o ile Sejm w pojedynczych wypadkach co do ilości członków i sposobu utworzenia lub wzmocnienia komisyi inaczéj nie postanowi.

§. 29.

Sejm może poruczyć Wydziałowi krajowemu rozpoznanie wniosku lub szczególnéj sprawy i przedłożenie sprawozdania. W takim razie uważa się Wydział krajowy jako specyalna komisya.

§. 30.

Każda komisya wybiéra pod przewodnictwem członka najstarszego wiekiem, swego przewodniczącego i sekretarza, i zawiadamia Marszałka o dokonanym wyborze.

§. 31.

Komisye mogą przyzwać na posiedzenie posłów nienależących do grona swego dla ich specyalnych wiadomości, z głosem doradczym.

Komisye mają prawo zapraszać także osoby za obrębem Sejmu będące w celu objaśnienia i sprawdzenia w szczegółowych przedmiotach, i żądać od Władz rządowych potrzebnych dochodzeń lub wyjaśnień za pośrednictwem Marszałka.

Marszałek ma prawo być obecnym na posiedzeniach każdéj komisyi, nie biorąc jednakże udziału w rozprawach i głosowaniu.

Przy ostatecznéj dyskusyi i powzięciu uchwał osoby nienależące do komisyi obecnemi być nie mogą.

§. 32.

Poseł do komisyi wybrany obowiązany jest przyjąć wybór i uczęszczać regularnie na posiedzenia komisyi.

Jeżeli poseł na trzy po sobie następujące posiedzenia komisyi nie jawi się bez dostatecznego usprawiedliwienia, przewodniczący uwiadamia o tém Marszałka, celem zarządzenia nowego wyboru.

Członkowie Wydziału krajowego, jako też posłowie do dwóch komisyi już wybrani, mają prawo nie przyjąć dalszego wyboru.

§. 33.

Do powzięcia uchwał w komisyi wymagana jest obecność większéj połowy członków i bezwzględna większość głosów.

Przewodniczący nie głosuje, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

§. 34.

Komisya wybiéra sprawozdawcę z grona swego, który rezultat obrad zebrany w motywowanym sprawozdaniu przedstawić ma Sejmowi.

Jeżeli mniejszość komisyi pięć do dziesięciu członków licząca, przynajmniéj z dwóch, komisyi zaś liczniejszych, przynajmniéj z trzech członków składająca się, oddzielne swe zdanie Sejmowi przedłożyć pragnie, obowiązana ona takowe bezzwłocznie na pismie do głównego sprawozdania dołączyć i osobnego sprawozdawcę wyznaczyć.

Sprawozdanie komisyi ma być oddane Marszałkowi.

§. 35.

Jeżeli sprawozdanie lub wniosek komisyi zawisł w głównéj rzeczy od pytania, poprzednio rozstrzygnąć się mającego, komisyi wolno przedłożyć Sejmowi wniosek ku rozstrzygnieniu takiego pytania i wstrzymać się z rozpoznaniem głównego wniosku aż do załatwienia przedwstępnego pytania.

XI. Przedłożenia, wnioski i rozprawy.

§. 36.

Pojedyncze przedmioty przedstawione być mogą Sejmowi pod obradę:

a) jako przedłożenia rządowe za pośrednictwem Marszałka;

b) jako przedłożenia Wydziału krajowego lub komisyi przez Sejm utworzonych;

c) jako wnioski pojedynczych członków.

Wnioski czynione w przedmiotach nienależących do zakresu działania Sejmu usuwa Marszałek z pod obradowania. (§. 35. st. kr.)

§. 37.

Samoistne wnioski posłów, nie odnoszące się do jakiego przedłożenia rządowego, wydziałowego, lub komisyjnego, muszą Marszałkowi na pismie być oddane i będą na najbliższém posiedzeniu Sejmu odczytane.

Wnioski takie zaopatrzone być mają formułą wstępną: „Sejm raczy uchwalić“, mogą zawiérać krótkie uzasadnienie, oraz życzenie wnioskodawcy co do formalnego z temiż postępywania.

Wniosek zaopatrzony podpisem przynajmniéj 15 posłów każe Marszałek bezzwłocznie wydrukować.

W razie przeciwnym stawia Marszałek przy głoszeniu wniosku pytanie względem poparcia wniosku, a wydrukowanie tegoż w tym tylko razie ma być zarządzoném, jeżeli przynajmniéj 15 posłów wniosek przez podniesienie się popiérają.

Wniosek dostatecznie nie poparty uważanym będzie za usunięty.

§. 38.

Po rozdzieleniu wydrukowanego wniosku pomiędzy członków Sejmu nastąpi piérwsze czytanie wniosku na dniu przez Marszałka oznaczonym.

Na tym dniu zabiéra wnioskodawca głos do uzasadnienia wniosku, poczém Sejm bez dyskusyi w rzeczy głównéj postanawia, czy wniosek ten dla przygotowawczego rozpoznania odesłanym ma być do sekcyi, do już istniejącéj lub tworzyć się mającéj komisyi, albo do Wydziału krajowego.

Jeżeli Sejm nie oświadczy się za takiém odesłaniem, wniosek uważanym będzie za odrzucony.

§. 39.

Przedłożenia rządowe nie wymagają poparcia i nie mogą być odrzucone bez poprzedniego rozpoznania w sekcyach, w komisyi, lub w Wydziale krajowym.

Po wydrukowaniu i rozdzieleniu pomiędzy członków Sejmu mają przedłożenia rządowe na najbliższy porządek dzienny do piérwszego czytania być położone. (Art. dodat. V.)

Odczytanie całego przedłożenia nie jest wymagane.

§. 40.

Przed uchwałą zarządzającą przygotowawcze rozpoznanie wniosku (§. 38. regul.) wolno wnioskodawcy cofnąć swój wniosek.

Jeżeli cofnięcie póżniéj następuje, rozprawa nad wnioskiem ma przecież być prowadzoną, skoro

cofnięty wniosek podniesiony został z przyzwoleniem Sejmu przez innego posła.

§. 41.

Należycie poparte poprawki (zmiany i dodatki) do wniosku odesłanego do komisyi lub Wydziału, mają tamże być odesłane do przygotowawczego rozpoznania, jeżeli sprawozdanie o głównym wniosku nie zostało jeszcze Sejmowi przedłożone.

Takie poprawki, po przedłożeniu sprawozdania stawiane, mają wprawdzie być dopuszczone do rozprawy, Sejm jednakże ma prawo odesłać je do komisyi lub Wydziału, i zawiesić rozprawę nad poprawką i nad głównym wnioskiem aż do przedłożenia powtórnego sprawozdania.

Poprawki muszą być z głównym wnioskiem w istotnym związku, i na pismie bez przytoczenia powodów do laski marszałkowskiéj podane.

Wniosek zamierzający wprost odrzucenie głównego wniosku nie może być dopuszczony, Sejm jeknakże może względem każdego przedmiotu pod obradowaniem zostającego przejść do porządku dziennego, a to z przytoczeniem powodów lub bez tego.

§. 42.

Przedłożenia Rządu, komisyi lub Wydziału krajowego i wnioski samoistne, przez Sejm odrzucone, nie mogą być ponawiane na téj saméj sesyi sejmowéj. (Art. dodat. VI.)

Poprawki odrzucone natenczas tylko ponownie pod rozbiór wzięte być mogą, jeźli przed zamknięciem rozpraw nad głównym wnioskiem podane będą Marszałkowi na pismie z podpisami przynajmniej 30 członków, i jeżeli po krótkiém uzasadnieniu ze strony wnioskodawcy bez dalszéj rozprawy przez Sejm przypuszczone zostaną.

Taka poprawka ponownie przypnszczona ma być odesłana do odnośnéj komisyi.

§. 43.

Marszałek zarządza wydrukowanie i rozdanie oddanych mu sprawozdań komisyi, i kładzie, jednakże nie piérwéj jak po upływie 24 godzin po rozdaniu, przedmiot dotyczący na porządek dzienny dla drugiego czytania. (§. 44. reg.)

Sprawozdania o przedłożeniach rządowych mają piérwszeństwo przed wszelkiemi innemi przedmiotami, nad któremi rozprawa nie jest w toku. (Art. dodat. V.)

§. 44.

D r u g i e c z y t a n i e rozpoczyna się od sprawozdania, poczém następuje rozprawa.

Jeżeli wniosek składa się z kilku części, nastąpi najpiérw rozprawa ogólna nad całością przedmiotu, — a następnie specyalna nad pojedynczemi częściami.

Po skończonéj ogólnéj rozprawie nastąpić może głosowanie tylko nad wnioskiem przejścia do porządku dziennego lub odroczenia.

Jeżeli podczas rozpraw się wykaże, iż sprawozdanie nie jest wyczerpujące, może takowe być odesłane komisyi dla uzupełnienia.

§. 45.

Po głosowaniu nad pojedynczemi częściami wniosku, następuje trzecie czytanie i głosowanie nad całością, a to zazwyczaj na następującém posiedzeniu, jeżeli Sejm pod tym względem co innego nie uchwali.

Po trzeciém czytaniu nie mogą być stawiane poprawki, ani wnioski przejścia do porządku dziennego lub odroczenia, i w ogóle żadna rozprawa miejsca mieć nie może.

Natenczas tylko, jeżeli w skutek uchwalonych odmian, części pojedyncze między sobą nie zostają w należytym związku, może być dopuszczony wniosek i rozprawa nad nim ku sprostowaniu takiéj niedokładności.

§. 46.

W wypadkach nagłości lub w przedmiotach mniejszéj wagi może Sejm uchwalić następujące co do formalnego postępowania skrócenia:

a) wyznaczenia komisyi terminu do przedłożenia sprawozdania;

b) dopuszczania rozprawy zaraz po rozdaniu drukowanego sprawozdania, a nawet z pominięciem drukowania wniosku lub sprawozdania.

Wniosek do skrócenia formalnego postępowania, ma wyrazić sposoby żądanego skrócenia, a rozprawa ma się ograniczyć li tylko do pytania o nagłości lub mniejszéj wadze przedmiotu.

§. 47.

Co do wniosków odnoszących się li tylko do sposobu formalnego postępowania, dopuszcza się także wyjątek o tyle, że te wnioski nie potrzebują być podane na pismie, i że przez Marszałka także bez rozprawy natychmiast pod głosowanie podane być mogą.

§. 48.

Odroczenie rozpraw może każdego czasu być wniesione i uchwalone.

Wniosek do zamknięcia rozpraw podaje Marszałek natychmiast pod głosowanie, bez żądania

poparcia; wszystkie także zamierzone poprawki mają przedtém być odczytane.

Po przyjęciu wniosku do zamknięcia rozpraw, mogą mowcy zapisani za wnioskiem i przeciw wnioskowi wybrać ze swego grona po jednemu. Jeżeli porozumienie nie nastąpi, rozstrzyga los, i tylko ci wybrani lub wylosowani mowcy, następnie sprawozdawca komisyi lub Wydziału krajowego, a w razie gdy przygotowawcze rozpoznanie miejsca nie miało, wnioskodawca mogą głos zabiérać.

§. 49.

Przedłożenia Wydziału krajowego nie wymagają poprzedniego pytania o poparcie.

Przedłożenia i sprawozdania Wydziału krajowego, odnoszące się do administracyjnego zakresu działania Reprezentacyi krajowéj, i będące mniejszéj wagi, mogą przez Sejm być wysłuchane i załatwione bez poprzedniego wydrukowania i rozdania.

§. 50.

Przedłożenia Wydziału krajowego mogą z przyzwoleniem Sejmu być dopuszczone do drugiego czytania, bez odesłania onych do przygotowawczego rozpoznania do sekcyi lub komisyi.

XII. Porządek dzienny.

§. 51.

Porządek dzienny oznacza Marszałek i ogłasza takowy zazwyczaj przy zamknięciu poprzedniego posiedzenia. (§. 36. st. kr.)

Ogłoszenie porządku dziennego ma być w sali sejmowéj i w pokojach sekcyjnych przybite.

XIII. Porządek mówienia.

§. 52.

Posłowie, którzy o przedmiocie umieszczonym na porządku dziennym mówić pragną, mogą u sekretarza, którego Marszałek do prowadzenia listy mowców przeznaczył, zapisać się do głosu, jednak nie piérwéj, jak na dniu tego posiedzenia, na którego porządku dziennym przedmiot jest umieszczony. Poseł zapisujący się do głosu, winien oświadczyć sekretarzowi, czy za wnioskiem, czy przeciw wnioskowi mówić chce. — Mowcy tym sposobem zapisani, mają prawo mówienia przed innymi.

§. 53.

Marszałek zarządza przed rozpoczęciem rozpraw, odczytanie listy mowców w ten sposób, by przepisaną być mogła.

Rozprawa rozpoczyna się od głosu sprawozdawcy, następnie Marszałek udziela mowcom głosu w tym porządku, w jakim się zapisali, rozpoczynając od mowcy przeciw wnioskowi zapisanego, potém

daje głos mowcy za wnioskiem mówić mającemu, i tak daléj na przemianę.

§. 54.

Po wyczerpaniu listy mowców zapisanych, Marszałek udziela głosu w porządku §. 53. przepisanym innym posłom żądającym jeszcze głosu.

§. 55.

Mowca, na którego przyszła kolej mówienia, może głos swój odstąpić innemu posłowi, wszakże nie takiemu, który już dwa razy w tym samym przedmiocie przemawiał; może również z innym mowcą głos swój zamienić. Jeżeli zaś mowca, na którego kolej przyszła, nie jest obecny, traci głos, do którego był zapisany.

§. 56.

Prezydujący chcąc jako mowca głos zabiérać, opuszcza krzesło marszałkowskie, które dopiéro po zupełném załatwieniu dotyczącego przedmiotu znowu zająć może.

§. 57.

Sprawozdawcy obowiązani są, przemawiać z mownicy, innym zaś mowcom zostawiona jest wolność mówienia z miejsc swoich lub z mownicy.

Mowca zabierający głos z mownicy, zwróconym być winien ku Izbie, z miejsca mówiący ku Marszałkowi.

§. 58.

Żadna mowa czytaną być nie może, wyjąwszy przedłożenia rządowe, Wydziału krajowego i komisyi.

Akta i dokumenta, na których mowca wywód swój opiéra, odczytane być mogą, jeżeli Sejm bez dyskusyi inaczéj nie uchwali.

§. 59.

W jednym i tym samym przedmiocie obrad, jednemu posłowi więcéj jak dwa razy mówić nie wolno.

§. 60.

Namiestnik, tegoż zastępca lub delegowani przez niego komisarze, mają prawo być na posiedzeniach Sejmu i zabierać głos, ile razy tego zażądają, nie przerywając wszakże toku mowy rozpoczętéj. Wolno im téż odczytywać przedłożenia, wywody, akta i dokumenta, z przedmiotem w związku zostające. (Art. dodatk. VII.).

§. 61.

Reprezentanci Rządu (§. 60. reg.) nateneczas tylko udział brać mogą w głosowaniu, jeżeli są członkami Sejmu.

Gdyby przy niektórych rozprawach potrzebném lub pożądaném było zesłanie członków władz rządowych, dla udzielenia wiadomości i objaśnień,

winien Marszałek krajowy udawać się do przełożonych władz dotyczących. (§. 37. st. kr.).

§. 62.

W sprawach wchodzących w zakres administracyi Wydziału krajowego, przysługują członkom tego Wydziału te same prawa, jakie w §. 60. reg. przyznane są reprezentantom Rządu.

W sprawach innych, przedłożonych Sejmowi przez Wydział krajowy, może sprawozdawca tegoż Wydziału w każdym stanie rozprawy zabiérać głos i dawać objaśnienia dla popierania wprowadzonéj uchwały Wydziału.

§. 63.

Mowcę zbaczającego od rzeczy, Marszałek napomni przywołaniem do rzeczy; — po powtórném bezskuteczném napomnieniu do rzeczy może Marszałek głos mowcy odjąć. Sejm wszakże na żądanie przynajmniéj 15 członków uchwalić może, lecz bez dyskusyi, aby mowca daléj był słuchany.

Osobistości i przeszkadzania obradom pociągają za sobą przywołanie do porządku.

Mowca przywołany do porządku powinien natychmiast zaprzestać mówić; może wszakże w celu wytłumaczenia się żądać głosu, który mu odmówioném nie będzie.

Każdy z posłów może od Marszałka żądać, aby mowcę do rzeczy lub do porządku napomniał. O żądaniu takiém rozstrzyga Marszałek bez odwołania się do Sejmu.

§. 64.

Gdyby Marszałek uznał tego potrzebę, aby przywołanie do porządku w protokóle obrad umieszczoném zostało, wtedy zapytuje Sejm, który w tym względzie bez dyskusyi uchwala.

§. 65.

Jeżeli Marszałek porządku przywrócić nie może, winien posiedzenie na pewny czas zawiesić, lub całkiem zamknąć. (Art. dodat. VIII.).

XIV. Głosowanie. Uchwały. Wybory.

§. 66.

Do stanowienia uchwały na Sejmie potrzebna jest obecność więcéj niż połowy całéj liczby wszystkich członków, a do ważności uchwały bezwzględna większość głosów obecnych. W wypadku równości głosów, wniosek pod obradę wzięty, za odrzucony ma być uważany.

Do uchwał na wnioski, dotyczące zmian statutu krajowego, trzeba obecności przynajmniéj trzech czwartych części wszystkich członków, a przyzwolenia przynajmniéj dwóch trzecich części obecnych. (§. 38. st. kr.).

W ciągu trwania piérwszego peryodu Sejmu mogą wnioski do zmian postanowienia ustawy wy-

borczéj uchwalone być bezwzględną głosów większością Sejmu, o ile tenże w ogólności zdolnym jest wedle §. 38. st. kr. do stanowienia uchwały.

Po upływie piérwszego sześcioletniego peryodu Sejmu potrzeba do uchwały Sejmu na wnioski względem zmian ustawy wyborczéj obecności najmniéj trzech czwartych części wszystkich członków, tudzież przyzwolenia najmniéj dwóch trzecich części obecnych. (§. 52. ustawy wyborczéj.)

§. 67.

Wniosek podany być winien pod głosowanie w dosłownéj treści, w jakiej był stawiany.

§. 68.

Przed głównym wnioskiem powinny być pod głosowanie podane najpiérw wnioski odraczające, następnie poprawki (zmiany i dodatki), a między temi najpiérwéj te, które od głównego wniosku najwięcéj są oddalone.

§. 69.

Po zamknięciu obrad ogłasza Marszałek porządek, w jakim odbywać się ma głosowanie nad pytaniami.

§. 70.

Każdemu posłowi przysłuża prawo zrobienia wniosku ku sprostowaniu treści lub porządku stawianych przez Marszałka pytań, jako téż względem rozdzielenia pytania, o czém w razie dostatecznego poparcia rozstrzyga Sejm.

§. 71.

Na żądanie poparte przynajmniéj przez 15 posłów, Marszałek wstrzymuje przez 10 minut głosowanie nad postawionêm pytaniem.

§. 72.

Głosowanie odbywa się zazwyczaj przez powstanie z miejsca, lub przez podniesienie rąk.

Próbę przeciwną zarządza Marszałek, jeśli wedle jego zdania rezultat głosowania jest wątpliwym; a jeżeli i ta nie daje pewnego rezultatu, zarządza on głosowanie ustne.

Głosowanie ustne ma także nastąpić, jeżeli przynajmniéj 30 członków Sejmu przed przystąpieniem do głosowania tego zażąda. (Art. dodatkowy IX.)

§. 73.

Głosowanie ustne odbywa się bez motywowania wyrazami „tak“ lub „nie“.

§. 74.

Każdy wybór odbywa się kartkami.

Wybory przez aklamacyę nie mogą być dopuszczone.

Do przedsięwzięcia skrutynium mianuje Przewodniczący komisyę przynajmniéj z trzech członków złożoną.

§. 75.

Jeżeli piérwszy wybór nie wykazuje większości bezwzględnéj, następuje powtórny wybór, a skoro i przy tymże większości takiéj nie było, następuje wybór ściślejszy.

Przy ściślejszym wyborze głosować można tylko na osoby, które przy powtórném głosowaniu najwięcéj głosów otrzymały, a których liczba ma być dwa razy większą od ilości osób wybrać się mających.

Jeżeli przy powtórnym wyborze kilka osób otrzymało równą ilość głosów, rozstrzyga los, które z nich do ściślejszego wyboru mają być przypuszczone.

W razie równości głosów przy ściślejszym wyborze rozstrzyga również los.

§. 76.

Kto w razie imiennego głosowania (ustnego lub kartkami) przy wywołaniu swego nazwiska nie jest obecnym, nie może następnie oddać swego głosu.

§. 77.

Marszałek nie głosuje, wyjąwszy przy wyborach.

§. 78.

W kwestyach osobistych może Sejm uchwalić głosowanie tajne gałkami. (Art. dodatkowy X.)

XV. Interpelacye. Protesta.

§. 79.

Interpelacye, wystosowane do Namiestnika lub tegoż zastępcy, i do Marszałka, względem czynności Wydziału krajowego, winny być podpisane przez 15 przynajmniéj członków i mają być oddane do laski marszałkowskiéj przed otwarciem posiedzenia.

Takie interpelacye będą zaraz odczytane i interpelowanemu wręczone.

Interpelacye do Przewodniczących sekcyi lub komisyi mogą, nieprzerywając wszakże toku rozpraw rozpoczętych, także ustnie być wygłoszone.

Interpelowany może zaraz odpowiedzićć, odpowiedź na późniéjsze posiedzenie odłożyć, lub téż z powodów przytoczyć się mających, odpowiedzi odmówić.

Rozprawa nad interpelacyą i nad odpowiedzią interpelowanego nie może być dopuszczoną. (Artykuł dodatkowy XI.)

§. 80.

Protesta takie tylko dopuszczone będą, które od członków Sejmu wychodząc, dotyczą postępowania z regulaminem nie zgodnego, na tém samém posiedzeniu zapowiedziane i na najbliższém posiedzeniu na pismie do laski marszałkowskiéj podane zostały.

Takie same postępowanie ma być zachowane względem oświadczeń przeciw wniesionym protestom.

Protesta i oświadczenia przeciw tymże będą po odczytaniu bez dopuszczenia wszelkich rozpraw i dalszych protestów, lub oświadczeń, do protokółu obrad dołączone.

§. 81.

XVI. Petycye. Podania.

Petycye i podania do Sejmu przyjęte będą wtedy tylko, jeżeli przez członka Sejmu wniesione zostaną. (§. 41. st. kr.)

Petycye i podania bezimienne nie mogą być wniesione do Sejmu.

§. 82.

Sekretarz przez Marszałka do utrzymywania listy podawanych petycyj przeznaczony, spisuje takowe z krótkim wyciągiem treści, podając je według téj krótkiéj treści do wiadomości Sejmu, poczém Marszałek odsyła je do komisyi petycyjnéj, jeżeli Sejm inaczéj nie uchwali.

§. 83.

Komisya petycyjna, rozpoznawszy przydzielone jéj petycye, przedstawia Sejmowi wnioski swoje względem załatwienia tychże, z uchyleniem formalności wymaganych co do sprawozdań innych komisyj.

§. 84.

XVII. Expedycye.

Pisma wychodzące od Sejmu do stron podpisuje sekretarz przez Marszałka do tego wyznaczony; — inne pisma od Sejmu wychodzące podpisuje Marszałek i jeden z sekretarzy.

§. 85.

XVIII. Deputacye.

Deputacye nie będą przypuszczane na posiedzenia ani Sejmu, ani sekcyi lub komisyi. (§. 41. st. kr. i art. dodat. XII.)

§. 86.

Wysłanie deputacyi Sejmu do Najwyższego Dworu nastąpić może tylko za uprzedniém pozyskaniem zezwolenia Jego c. k. Apostolskiéj Mości. (§. 41. st. kr.)

Marszałek proponuje Sejmowi członków deputacyi i liczbę tychże, Sejm zaś rozstrzyga.

Przewodnictwo deputacyi przysługa Marszałkowi lub tegoż zastępcy, a w razie przeszkody obu, temu członkowi deputacyi, którego członkowie deputacyi bezwzględną większością głosów obiorą.

§. 87.

Sejm zaopatruje deputacyę podług okoliczności potrzebną instrukcyą, a w danym wypadku, adresem; Marszałek wydaje jéj pismo wierzytelne.

§. 88.

Sejmowi nie wolno znosić się z Reprezentacyą żadnego innego kraju koronnego, ani téż wydawać obwieszczeń. (§§. 40. 41. st. kr.)

§. 89.

XIX. Ogłaszanie rozpraw.

Sejm krajowy uchwala, w jaki sposób rozprawy sejmowe ogłaszane być powinny.

Rozprawy te mają przy załączeniu protokółów posiedzeń przez Namiestnika do Najwyższéj wiadomości być podane. (§. 40. st. kr.)

§. 90.

XX. Zamknięcie Sejmu.

Marszałek zamyka Sejm po ukończeniu czynności, lub w skutek Najwyższego polecenia.

Sejm może także każdego czasu, nawet podczas regularnego peryodu sejmowego, przez Jego c. k. Apostolską Mość być rozwiązanym, z równoczesném zarządzeniem wyborów. (§. 10. st. kr.)

§. 91.

Postanowienia niniejszego regulaminu, o ile takowe ze statutu krajowego i ustawy wyborczéj są wyjęte, lub objęte są artykułami dodatkowymi do statutu krajowego, mogą tylko w drodze ustawodawczéj być zmienione, lub zniesione. (Art. dodatkowy XIII.)

Zmiany lub zniesienia reszty postanowień tego regulaminu uchwala Sejm.

Marszałek krajowy:
Leon Xiążę Sapieha m. p.

Członek Wydziału krajowego:
Franciszek Smolka m. p.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

W Lwowie dnia 14. Listopada 1865.

1863 9

Projekt do Regulaminu

dla Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Księstwem Krakowskiém.

O toku czynności.

1.

Sejm krajowy wedle Statutu zwołany i zebrany na posiedzenia obraduje i załatwia czynności do zakresu swego działania należące, stosownie do następującego Regulaminu:

Ukonstytuowanie Sejmu.

2.

Skoro po zwołaniu Sejmu większość bezwzględna Posłów zgromadzi się, Marszałek ogłasza, iż Sejm jest ukonstytuowany; poczém Sejm, wybrawszy na czas trwania Sesyi sejmowéj, z grona swego 4 sekretarzy, 3 kwestorów i 6 rewidentów dzieli się na 5 Sekcyj, o ile można równych.

Do wyboru Sekretarzy potrzebna jest większość bezwzględna, do wyboru zaś kwestorów i rewidentów wystarczy większość względna przynajmniéj 3ciéj części głosujących.

Marszałek w porozumieniu z Sekretarzami i z zatwierdzeniem Sejmu dzieli sejmowe zgromadzenie na Sekcye i przeznacza dla każdéj Sekcyi jednego z Członków Wydziału krajowego. Podział ten ma być przedsięwzięty najdaléj w ośm dni po ukonstytuowaniu Sejmu i trwa przez cały ciąg Sesyi sejmowéj.

O Marszałku.

3.

Marszałek zapowiada, zagaja i zamyka posiedzenia; postanawia porządek dzienny; czuwa nad przestrzeganiem Regulaminu, kieruje obradami, udziela głos, poddaje wnioski pod głosowanie, i oznajmia jego

rezultat; przestrzéga porządku wewnętrznego Izby i ma prawo wezwać tak mowcę do rzeczy lub porządku jako téż i każdego, przeciw regulaminowi wykraczającego Posła; ma także prawo odebrać głos, napomnieć publiczność, by się spokojnie zachowała, nakazać wypróżnienie galeryi i zawiesić posiedzenie.

Marszałek odbiéra wszystkie do Sejmu podane wnioski i wszelkie do protokółu podawczego Sejmowego wpływające pisma, przydziela je dotyczącym Wydziałom lub odsyła do Sekcyi i jest organem Sejmu we wszystkich stosunkach Sejmu na zewnątrz.

Pisma od Sejmu mają być przez Marszałka i jednego Sekretarza podpisane. Jeśli Marszałek jest przeszkodzony, Zastępca jego obejmuje prawa i obowiązki Marszałkowskie.

O Sekretarzach.

4.

Sekretarze prowadzą protokóły obrad sejmowych, listy głosowania i spisy wniosków, tudzież Posłów głosu żądających, nakoniec układają bieżące sejmowe korespondencye.

Protokóły obrad sejmowych zawiérać mają dosłownie wzięte pod obradowanie wnioski z wymienieniem wnioskodawców, pytania podane pod głosowanie i powzięte uchwały, niemniéj rezultaty wyborów i głosowań.

Protokóły te mają być Izbie najdaléj na następném posiedzeniu odczytane, sprawdzone i po zatwierdzeniu przez Izbę, przez Marszałka i dwóch Sekretarzy podpisane, potem wydrukowane i Posłom rozdane.

O Kwestorach.

5.

Kwestorów zadaniem jest czuwać nad lokalnościami sejmowémi, nad ich urządzeniem i nad służbą sejmową. Oni wyznaczają Sekcyom i Wydziałom specyalnym miejsca obrad, umieszczają Stenografów i dziennikarzy, wydają karty wstępne i mają o to staranie, by obrady sejmowe nie były niepokojone.

O Rewidentach.

6.

Rewidenci czuwają nad tém, by sprawozdania stenograficzne natychmiast były na czysto przepisane, i po zamknięciu posiedzenia w biórze na to przeznaczoném dla mowców celem przejrzenia przez dwie go-

dziny przystępne. Poczem Rewidenci redagują ostatnie te sprawozdania i odstępują je Wydziałowi krajowemu, celem jak najspieszniejszego wydrukowania i rozdania Posłom. Czynności te pełnią Rewidenci, mieniając się po trzech codziennie.

O Sekcyach.

7.

Zadaniem Sekcyi jest rozpoznawać wnioski rządowe, wydziałowe, lub samoistne pojedynczych Członków, zanim te wnioski przejdą pod obradowanie Sejmu; — wybiérać z grona swego Członków do Wydziałów specyalnych, zdawać sprawę ze swych postanowień Wydziałom specyalnym, przez Członków swoich wybranych do tychże Wydziałów. W tym celu Sekcya każda, skoro jest z Sejmu wydzieloną, wybierze pod przewodnictwem najstarszego wiekiem Członka, ze swojego grona przewodniczącego i Sekretarza, tudzież Zastępcę dla każdego z nich.

O Wydziałach specyalnych.

8.

Dla wniosków samoistnych, lub jeśli Sejm dla przedmiotu jakiego wyznaczenie Wydziału specyalnego za potrzebne uzna, Sekcye wybiérają do tego Wydziału z grona swego bezwzględną większością po jednym Członku. Izba w pojedynczych Wydziałach może uchwalić większą liczbę Członków Wydziału. Każdy Wydział specyalny wybiéra sobie pod przewodnictwem najstarszego wiekiem Członka ze swego grona Przewodniczącego i Sekretarza, a wysłuchawszy sprawozdań swych Członków o postanowieniach pojedynczych Sekcyj, obraduje nad przedmiotem, i stanowi uchwałę, którą sprawozdawca wybrany Izbie przedkłada. Wydział stanowi uchwały i wybiéra przewodniczącego, Sekretarza i sprawozdawcę bezwzględną większością głosów.

Jeśli mniejszość Wydziału przynajmniej z dwóch Członków składająca się, Izbie osobne swe zdanie przedłożoném mieć chce, to ma takowe do głównego sprawozdania pisemnie dołączyć i sprawozdawcę swojego wyznaczyć.

9.

Wydziałom specyalnym wolno Członków Sejmu, nienależących do Wydziału dla szczególnych ich wia-

domości przyzwać na posiedzenia swe z głosem doradczym.

Wydziały te mają prawo przyzwać świadków i znawców, przesłuchiwać, lub potrzebnych dochodzeń i w ogólności wszelkich wyjaśnień żądać od władz rządowych za pośrednictwem Marszałka.

O obowiązkach posłów.

10.

Posłowie powinni brać udział bez przerwy w obradach Sejmu i wypełniać gorliwie czynności i obowiązki przez Sejm, Sekcye lub Wydziały im powierzone.

Do oddalenia się z siedziby Sejmu potrzebuje poseł, jeśli nieobecność jego nie dłużéj jak 8 dni trwać ma, zezwolenia Marszałka, który o każdém takiém zezwoleniu Izbę uwiadomi.

Do oddalenia się na dłuższy czas, potrzeba przyzwolenia Sejmu; w takim razie oddalający się, przez czas nieobecności nie pobiéra dyet. Jeżeli poseł bez zezwolenia regulaminem przepisanego oddali się, lub nieobecność swą nad czas dozwolony przedłuży, lub gdy nowo wybrany poseł w przeciągu 8 dni od ogłoszenia wyboru jego w Izbie na Sejm nie stawi się, Marszałek wyznaczy 14dniowy termin do stawienia się w Sejmie i to z dodatkiem, iż w przeciwnym razie za rezygnującego uważanym i nowy wybór przedsięwziętym będzie.

O posiedzeniach.

11.

Posiedzenia Sejmu krajowego są jawne, wyjątkowo może mieć miejsce posiedzenie poufne, gdy tego zażąda albo Prezydujący, albo przynajmniéj pięciu Członków. Sejm zaś po wydaleniu słuchaczów za tém się oświadczy.

Protokół obrad posiedzenia poufnego podczas trwania tegoż posiedzenia spisany, sprawdzony, i przez Sejm zatwierdzony być powinien.

Sejm uchwala, czy protokół taki ma być publikowany, lub nie.

Marszałek ma prawo zwołać nadzwyczajne posiedzenie, w którym to razie posłów o tém należycie zawiadomi.

Jeśli 50 posłów żąda zwołania nadzwyczajnego posiedzenia, Marszałek takowe zwołać jest obowiązany.

12.

Posiedzenia Sekcyi i Wydziałów są zawsze poufne, na posiedzeniach Wydziałów bywać mogą tylko Członkowie Wydziału i ci Posłowie, którzy przez Wydział z doradczym głosem zostali przyzwani. Marszałek może być każdą razą obecny, wszakże nie ma głosu stanowczego.

13.

Namiestnik Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiém Xięstwem krakowskiém lub delegowani przezeń komissarze mają prawo zasiadać na Sejmie krajowym i każdego czasu głos zabiérać; w głosowaniu mają wtenczas tylko udział, jeżeli są Członkami Sejmu krajowego.

Gdyby przy rozprawach potrzebném lub pożądaném było, delegowanie Członków władz rządowych, lub udzielenie wiadomości i objąśnień, winien Marszałek krajowy udawać się do Naczelników władz dotyczących.

O wnioskach.

14.

Poszczególne przedmioty przychodzą pod obradowanie Sejmu krajowego:

a) albo jako wnioski rządowe za pośrednictwem Marszałka krajowego;

b) albo jako wnioski Wydziału krajowego lub Wydziału specyalnego;

c) albo na wniosek Członków pojedynczych.

Wnioski czynione w przedmiotach nienależących do zakresu Sejmu krajowego, Marszałek wyłącza z pod obradowania. Czy zaś przedmiot należy do zakresu Sejmu krajowego lub nie, ostatecznie Izba rozstrzyga.

15.

Samoistne wnioski posłów, odnoszące się do jakiego wniosku Rządowego lub Wydziałowego, mają wprzód Marszałkowi na pismie być oznajmione i pod obradę w Wydziale wzięte, zanim na porządku dziennym obrad Sejmowych będą mogły być położone. Jeden wniosek nie może więcéj jak jeden przedmiot zawiérać.

16.

Jeżeli wniosek samoistny należy do zakresu czynności istniejącego już Wydziału specyalnego, Marszałek go tam odsyła i na najbliższém posiedzeniu Izbę o tém zawiadamia.

17.

Inne wnioski samoistne ogłasza Marszałek Izbie na najbliższém posiedzeniu w porządku, w jakim były podane, pozwala wnioskodawcom na ich żądanie przytoczyć w krótkości powody wniosków, poczém bez dopuszczenia dyskusyi zapytuje, czy wniosek znajduje poparcie? Wniosek, któryby nie był poparty najmniéj przez 10. posłów, uważa się za usunięty.

Jeżeli wniosek dostatecznie został poparty, odsyła się do Sekcyi.

18.

Wniosek samoistny może przyjść pod obradowanie Izby dopiero po upływie trzech dni od rozdzielenia dotyczącego drukowanego sprawozdania, lub wniosku Wydziału, podczas których to dni Sekcye rozpoznawają sprawozdania lub wnioski Wydziału.

W wypadkach naglących może Izba bez dyskusyi skrócenie tego terminu uchwalić.

19.

Poprawki i dodatki do wniosków mogą w każdym czasie przed zamknięciem dyskusyi nad wnioskiem głównym być wniesione, i jeśli po krótkiém umotywowaniu przynajmniéj przez 10. Posłów, zostaną poparte, natychmiast pod obradowanie być wzięte.

Poprawki i dodatki muszą być z głównym wnioskiem w istotnym związku i do laski Marszałkowskiéj na pismie bez przytoczenia powodów podane.

Izba może takie poprawki lub dodatki do wniosków odesłać do Sekcyi i tém samém aż do sprawozdania Wydziału specyalnego, do którego zakresu główny wniosek należał, obradowanie odroczyć.

Poprawki lub dodatki niebędące w istotnym związku z głównym wnioskiem Izba bez dyskusyi natychmiast usunie. Wnioskodawca może swój wniosek w każdéj chwili cofnąć. Jeżeli zaś obradowanie nad nim już się rozpoczęło, Izba mimo cofnięcia wniosku, dalsze nad nim obradowanie uchwalić może.

20.

Wnioski rządowe i Wydziału krajowego, które także na pismie do laski Marszałkowskiéj podane być mają, odsyła Marszałek do Wydziałów specyalnych, do których wedle przedmiotu należą, albo jeśli nie ma odpowiedniego Wydziału do rozpoznania w Sekcyach, a następnie jeśli Sejm uzna tego potrzebę do Wydziału specyalnego, który wybrany być ma.

W każdym zaś wypadku wnioski te pod obradowanie Izby przychodzą dopiéro po upływie trzech dni od rozdzielenia drukowanego sprawozdania, a względnie wniosku Wydziału specyalnego, podczas których to dni Sekcye z wnioskiem obeznać się mają.

wniosku, a jeśli był odesłany do Wydziału specyalnego, także

O porządku dziennym.

21.

Porządek dzienny, dzień i godzinę następnego posiedzenia, ogłasza Marszałek przy zamknięciu posiedzenia, mając wzgląd na to, by wnioski rządowe przed wszystkiémi innémi przedmiotami radnémi obradowane i załatwiane były, tudzież aby przedmioty na poprzedniém posiedzeniu niezałatwione, przyszły na porządek dzienny następnego posiedzenia.

Ogłoszenie porządku dziennego ma być w sali obrad Sejmowych i pokojach sekcyjnych przybite, a Posłom przed rozpoczęciem posiedzenia rozdane.

22.

Po zagajeniu posiedzenia, Sekretarz do spisywania protokółu obrad przez Marszałka przeznaczony, odczytuje protokół obrad poprzedniego posiedzenia i sprawdza ustępy, przeciw którymby zarzuty jakie czyniono. Po nowém odczytaniu sprawdzonych ustępów, Marszałek, jeśli nikt z Członków nie czyni więcéj zarzutów, ogłasza protokół za przyjęty.

23.

Potém podane będą do wiadomości Izby wnioski rządowe, lub Wydziałowe, lub samoistne pojedynczych Członków do laski Marszałkowskiéj tego dnia podane, z korémi postąpiwszy wedle postanowień Regulaminu o wnioskach, przejdzie się do obradowania nad przedmiotami porządku dziennego.

O porządku mówienia.

24.

Posłowie którzy o przedmiocie będącym na porządku dziennym obszerniéj mówić chcą, mają się u Sekretarza, którego Marszałek do prowadzenia listy mowców przeznaczy, tego samego dnia w którym przedmiot pod obradę pójść ma, przed zagajeniem posiedzenia zgłosić, oświadczając czy za wnioskiem, czy téż przeciw wnioskowi mówić zamyślają. Mowcy tym sposobem zapisani, mają prawo mówienia przed innymi.

25.

Marszałek przed rozpoczęciem obrad odczyta listę mowców, sprawozdawca Wydziału rozpoczyna obradowanie nad przedmiotem sprawozdania, poczém Marszałek udziela mowcom wedle §. 24. zapisanym głos w porządku, w jakim się zapisali, rozpoczynając od mowcy przeciw wnioskowi zapisanego; potém zaś daje głos mowcy za wnioskiem mówić mającemu, i tak daléj na przemianę.

26.

Mowca, na którego przyszła koléj mówienia, może głos swój odstąpić innemu Członkowi Izby, byle nietakiemu, który już dwa razy w tym samym przedmiocie mówił; może także zamienić głos swój z innym z kolei późniéj przyjść mającym. Jeźli mowca, na którego koléj przyszła, nie jest obecny, traci głos, do którego był zapisany.

27.

Po wyczerpnięciu listy mowców wedle §. 24. zapisanych, Marszałek udziela głosu innym Członkom Izby w porządku, jak przez powstanie wymieniając swe nazwiska głosu żądają, przyczém uwzględni porządek §. 25. przepisany.

28.

Jeśli Marszałek chce za wnioskiem lub przeciw wnioskowi mówić, winien opuścić krzesło Marszałkowskie, które dopiero po załatwieniu przedmiotu, w którym mówił, zająć może.

29.

Tylko sprawozdawcy i mowcy wedle §. 24. zapisani, winni z mownicy przemawiać, inni mowcy

mogą podług upodobania mówić z mownicy, albo z miejsca swego.

30.

O jednym i tym samym przedmiocie obrad, mowcy więcéj jak dwa razy mówić nie wolno, wszakże Sprawozdawca Wydziału krajowego może w każdym stanie sprawy zabiérać głos dla dawania objaśnień. Namiestnik lub delegowani przezeń Komissarze mogą zabiérać głos, ile razy tego zażądają.

31.

Izba może w każdéj chwili, jeśli tego przynajmniéj 10 Członków żąda, bez dyskusyi obradowanie dalsze odroczyć, przedmiot obrady ku bliższemu rozpoznaniu do Wydziału odesłać, listę mowców zamknąć, obradowanie nad całością albo częścią wniosku za zamknięte uznać, albo téż przedmiot przez przejście do porządku dziennego usunąć.

32.

Jeśli Izba zamknięcie dyskusyi uchwali, natenczas mowcy zapisani za wnioskiem i przeciw wnioskowi, obiérają sobie po jednemu mowcy z pomiędzy siebie i tylko ci wybrani, tudzież sprawozdawca Wydziału, który w ogólności i po zamknięciu obrad, głos jeszcze zabrać ma prawo, mówić mogą.

33.

Wyjąwszy wnioski rządowe i Wydziału krajowego, tudzież sprawozdania Wydziałów specyalnych, żadna mowa czytaną być nie może.

34.

Jeśli mowca zbacza od przedmiotu, Marszałek napomni go do rzeczy, osobistości lub przeszkadzania obradom, pociągają za sobą napomnienia do porządku. Po powtórném napomnieniu do rzeczy, może Marszałek nieposłusznemu mowcy głos odjąć. Izba wszakże może uchwalić na żądanie przynajmniéj 10. Członków, lecz bez dyskussyi, by mowca daléj był słuchany.

Każdy z Członków Izby może od Marszałka żądać, jeśli ten sam tego nie czyni, by mowcę do rzeczy, lub do porządku napomniał. O żądaniu takiém

Marszałek rozstrzyga bez dalszego odwołania się do Izby.

35.

Mowca napomniony do porządku, winien natychmiast usiąść i poprzestać mówić, może wszakże o głos celem uniewinnienia się prosić, co mu odmówioném być nie ma.

36.

Gdyby Marszałek uznał tego potrzebę, aby napomnienie mowcy do porządku w protokóle obrad umieszczone zostało, tedy zapytuje się Izbę, a ta w tym względzie bez dyskusyi decyduje.

Jeśli Marszałek mimo napomnienia nie może porządku przywrócić, ma prawo bez odwołania się do Izby, posiedzenie na czas jakiś zawiesić, lub całkiem zamknąć.

Głosowanie.

37.

Po skończoném obradowaniu oznajmia Marszałek Izbie porządek, w jakim nad pytaniami głosować się ma.

Przed główném pytaniem powinny być wnioski odraczające, potém poprawki głównego pytania, a między poprawkami najpiérw te pod głosowanie być poddane, którémi główne pytanie najbardziéj jest ograniczone.

38.

Nad wnioskiem przejścia do porządku dziennego głosuje się natychmiast i to bez dyskusyi. Przejście do porządku dziennego uchyla tylko ten wniosek, względem którego uchwała przejścia do porządku dziennego powziętą została.

39.

Wnioski mają być poddane pod głosowanie w téj osnowie, w jakiéj zostały przedłożone, a głos oddaje się bez motywowania.

40.

Marszałek winien stawiać pytania, zawsze w formie twierdzącéj.

41.

Wnioski tyczące się porządku pytań, sprostowania treści pytań, lub dążące do rozdzielenia jednego pytania na więcéj pytań, jeśli są poparte przez 10 przynajmniéj Członków, mają być natychmiast pod głosowanie poddane.

42.

Jeśli wniosek składa się z kilku ustępów, należy głosować najpierw nad poszczególnémi ustępami, a potem nad całością.

43.

Wnioski do praw, mają być w Izbie 3 razy czytane.

Przy pierwszém czytaniu obraduje się tylko nad tém, czy ma być powtórzone czytanie. Przy drugiém czytaniu obradują się i uchwalają poszczególne ustępy i odnoszące się do nich poprawki i dodatki. — Przy trzeciém czytaniu obraduje Izba nad całością i nad całością głosuje. — Izba uchwala, w jakich ustępach czasu jedno czytanie po drugiém nastąpić ma.

44.

Głosowanie odbywa się w powszechności ustnie, lecz może także nastąpić przez podniesienie lub nieruszanie się z miejsca, jeśli to Prezydujący za dobre uzna. Na żądanie poparte przynajmniéj przez 24. posłów nastąpi głosowanie tajne za pomocą gałek. Wybory i nadawanie posad przedsiębrane będą za pomocą kartek.

O stanowieniu uchwał.

45.

Do stanowienia uchwały na Sejmie krajowym potrzebna obecność więcéj niż połowy całéj liczby wszystkich członków, a do ważności uchwały bezwzględna większość głosów obecnych; w przypadku równości głosów wniosek pod obradę wzięty, za odrzucony ma być uważany.

Do uchwał na wnioski dotyczące zmian Statutu krajowego, potrzebna jest obecność przynajmniéj trzech czwartych części wszystkich Członków i zgody przynajmniéj dwóch trzecich części obecnych.

O interpelacyach.

46.

Wolno każdemu Członkowi przez zapytania (interpelacye) do Marszałka, przewodniczącego Wydziałowi, Namiestnika, lub delegowanego przezeń Komissarza skierowane, wprowadzić przedmiot, niebędący na porządku dziennym, albo téż zażądać od Namiestnika lub jego zastępcy przedłożenia aktów.

Interpelacye do Namiestnika lub delegowanego przezeń Komissarza wystosowane, powinny być Marszałkowi na pismie oddane, który je Izbie odczyta i Interpelowanemu celem dania odpowiedzi odstąpi.

Raz rozpoczętego obradowania interpelacyą przerywać nie można.

47.

Interpelowany może zaraz odpowiedzieć, odpowiedź na późniejsze posiedzenie odłożyć, lub z powodów wymienić się mających odpowiedzi odmówić.

Tak samo może postąpić Namiestnik lub delegowany przezeń Komissarz co do przedłożenia aktów.— Dyskusya nad interpelacyą nie może być dopuszczana.

O protestach.

48.

Protest jednego lub więcéj Członków przeciw postępowaniu w Izbie z regulaminem niezgodnemu, wówczas tylko, jeżeli na tém samém posiedzeniu zapowiedziany i najdaléj przed zagajeniem następnego posiedzenia, Marszałkowi na pismie podany został, ma być odczytany i do protokółu obrad przyjęty.

Tak samo ma się postąpić z oświadczeniem przeciw protestowi wniesioném. Oświadczenie przeciw takiemu oświadczeniu, również jak w ogólności dyskusya nad protestem lub wniesioném przeciw niemu oświadczeniu, miejsca mieć nie może.

O petycyach.

49.

Petycye czyli prośby przyjmować może Sejm wtenczas tylko, jeśli doń przez którego z członków podane będą.

50.

Sekretarz przez Marszałka do tego wyznaczony prowadzi spis petycyi z krótkim wyciągiem treści, a

Marszałek odsyła je do Wydziału specyalnego, przez Sekcye do rozpoznawania petycyi wybranego.

Wydział ten rozpoznawszy petycye, odstępuje je albo innym Wydziałom, albo też Władzom rządowym, wedle ich natury, albo składa po prostu do Aktów i o tém Izbę zawiadamia.

We wszystkich innych wypadkach przedkłada Wydział ten powzięte wnioski pod obradę i uchwalenie Izby.

O deputacyach.

51.

Nie wolno Sejmowi krajowemu znosić się z Reprezentacyą żadnego innego kraju koronnego, ani téż wydawać obwieszczeń.

Deputacye nie będą do Zgromadzenia Sejmu krajowego przypuszczane.

Wysłanie Deputacyi Sejmu krajowego do Najwyższego Dworu nastąpić może tylko za uprzedniém uzyskaniem zezwolenia Cesarskiego.

W takim razie Marszałek proponuje Członków Deputacyi i liczbę takowych, a Sejm rozstrzyga.

52.

Sejm zaopatruje Deputacyę wedle okoliczności potrzebną Instrukcyą, lub w danym wypadku Adresem, a Marszałek wydaje jéj pismo wierzytelne.

O ogłaszaniu rozpraw.

53.

Sejm krajowy stanowi, jakim sposobem rozprawy Sejmowe ogłaszane być mają.

Rozprawy te mają przy załączeniu protokółów posiedzeń przez Namiestnika do najwyższéj wiadomości być podane.

Zamknięcie Sejmu.

54.

Marszałek zamyka Sejm po ukończeniu czynności lub w skutek Najwyższego polecenia. O ukończeniu czynności Sejmowych orzeka Sejm.

Marszałek ogłasza zamknięcie Sejmu na posiedzeniu i podaje to do Najwyższéj wiadomości.

Lwów dnia 15. maja 1861.

Z drukarni E. Winiarza. 1862.

Außergewöhnlichen hatten (ändern!) die Folge, daß auch in Galizien viele

Die schauderhaften Ereignisse in … brachten dazu … Galizien … Einwohner dieses Landes der civil- und militär-strafgerichtlichen Untersuchung und Aburtheilung unterzogen wurden.

Wenn in diesen Fällen der Verlust der Landtagswahlberechtigung (wie in der Landtags-Wahlordnung gegründet) sich jeder Einwendung entzieht, bleibt dies in der Mehrzahl der Fälle sehr zweifelhaft.

Zu diesen letzteren gehören alle jene Fälle, in denen die Getroffenen auf Grund des Art: 39. §. 9. des Militär-Strafgesetzes von den k.k. Militär-Gerichten „ab instantia losgesprochen" wurden.

Zu Folge der Landtagswahlordnung (§. 17 lit a) sind vom passiven u. activen Wahlrechte ausgeschlossen jene Personen, „welche eines Verbrechens oder Vergehens „oder einer aus Gewinnsucht oder gegen „die öffentliche Sittlichkeit begangenen Übertretung schuldig erkannt, oder wegen „eines Verbrechens oder Vergehens oder „wegen einer aus Gewinnsucht begangenen Übertretung bloß aus Unzulänglichkeit der Beweismittel von der Anklage freigesprochen worden sind."

Die Entscheidung der Anklage und Freisprechung von der Anklage wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel kommt in dem Civilgerichtlichen, nicht aber in dem militärgerichtlichen Strafverfahren [illegible] daß die [illegible] in den Militärstrafgesetzen.

Tgleichzustellen sei. Diese im Wortlaute offenbar nicht begründete Gleichstellung, läßt sich aber auch nicht aus der Vergleichung des Geistes der Civilstrafgesetzgebung mit jenem der Militärstrafgesetzgebung begründen.

Die civilstrafgerichtliche Prozedur

gesetzgebung ~~gegründ~~ zugelassenen „Lossprechung ab instantia" ~~könnte in ihren~~ ~~ist~~ in ihren rechtlichen Folgen, der ~~nicht~~ civilgerichtlichen „Freisprechung von der Anklage wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel" ~~gleichzustellen sei~~.

~~Die civilstrafgerichtliche Prozedur~~ unterscheidet nämlich drei Arten von Urtheilen.

1) schuldig

2) unschuldig

3) wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel von der Anklage freigesprochen.

Es gibt noch eine Art den Prozeß zu beendigen, welche ~~die~~ die kaiserliche Ministerial Verordnung vom 5t März 1858 begründet ist. ~~[illegible]~~

TZu Folge §6 dieser Verordnung hat nämlich der Richter – wenn zwar nicht volle Verdachtsgründe wider den Beschuldigten vollkommen entkräftet sind, die Herstellung des Beweises der Schuld durch die Schlußverhandlung (aber) nicht zu erwarten ist – keinen Anklage= sondern nur Ablehnungsbeschluß zu fassen, welcher dahin zu lauten hat, daß man der Untersuchung gegen den Beschuldigten wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel abstehen werde.

Die militärstrafgerichtliche Prozedur, welche

~~[illegible]~~ von dem Verfahren ~~[illegible]~~ unterscheidet gleichfalls.

7

~~In einem speziellen Falle des Kriegsstandgerichts Ritter v. Bogawski hat zwar das Haus der Abgeordneten zwar mit Stimmenmajorität beschlossen~~

~~von Militärgerichte ab instantia losgesprochenen~~

In einem speziellen Falle hat zwar das Haus der Abgeordneten mit Stimmenmajorität beschlossen, daß der vom Militärgerichte ab instantia losgesprochene ~~ehemalige~~ Abgeordnete Ritter v. Bogawski „die persönliche Fähigkeit „hiezu verloren habe, Mitglied „des Hauses der Abgeordneten zu sein"! ~~Doch haben~~ bei der Diskussion über diesen Gegenstand haben jedoch ~~mehr~~ hervorragende Rechtsgelehrte die Ansicht ausgesprochen und mit wichtigen Gründen unterstützt, daß die militärgerichtliche Lossprechung ab instantia mit der in den Landtagswahlordnungen als Ausschließungsgrund vom Wahlrechte angeführten Freisprechung von der Anklage wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel nicht gleichgestellt, und den Verlust des Mandates nicht zur Folge haben können (Stenogr. Berichte der dritten session, 16te Sitzung vom 13 Dez. 1864).

(~~oder~~ in der Frage über (Erfordernis der) den Mandatsverlust für den Landtag einzugehen)

Obgleich ~~in keinem~~ keiner Strafgesetze die Bestimmung enthalten ist, daß der Landtag oder das Haus der Abgeor-

dachten über die persönliche Wahlbefähigung oder über die Zulassung der von den Landtagen entsendeten Abgeordneten zu entscheiden haben, so ist doch während die Competenz des Hauses der Abgeordneten zur Entscheidung im erwähnten Falle seitens der Regierung nicht bestritten:

Um so weniger kann die Competenz des Landtags zur Entscheidung [illegible] bestritten werden, zumal § 31 der Landtagsordnung über die Zulassung der Gewählten [illegible] zugesteht.

[ad § 51 der Landtagswahlordnung ausdrücklich vorschreibt, daß die [illegible] des Landesausschusses zu übergeben seien, welcher dieselben zu prüfen und an den Landtag hierüber zu berichten hat, vorbehaltlich der Entscheidung]

Der galizische Landtag kann sich aus den oben geführten Gründen wegen [illegible] gegen den Verlust der Landtags-Wahlbefähigung hinsichtlich der von Militärgerichten ab instantia Losgesprochenen aussprechen, und zwar um so mehr, als in Galizien der Unterschied der militärgerichtlichen Verfahrens von jenem der Civil-Strafgerichte, so wie der militärgerichtliche Unterschied der Lossprechung ab instantia von der civilgerichtlichen Freisprechung von der Anklage wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel, [illegible] in der Praxis verwischt hat.

In Galizien ist auch ein analoger Fall aufzuweisen, in welchem das Ministerium Schmerling selbst einen liberaleren Grundsatz [illegible] [illegible]

3

~~In einer so zweifelhaften Frage wird man aber dem galizischen Landtage um so weniger nicht verargen können, wenn er sich gegen den Verlust der Landtagswahlbefähigung hinsichtlich der ab instantia Losgesprochenen erklärt~~

Wenn der galizische Landtag sich in dieser so zweifelhaften Frage gegen den Verlust der Landtagswahlbefähigung hinsichtlich der ab instantia Losgesprochenen erklärt, wird man ihm dieß um so weniger verargen können, als in Galizien der Unterschied der militärgerichtlichen Prozedur von jener der Civilstrafgerichte, so wie der Unterschied der militärgerichtlichen Lossprechung ab instantia von der civilgerichtlichen Freisprechung von der Anklage, sich auch in der Praxis deutlich genug [frischen?] herausgestellt hat.

In Galizien ist aber auch ein analoger Fall aufzuweisen, in welchem das Ministerium selbst einer liberaleren Gesetzauslegung [illegible]

Tschmerling

~~tage über die Rechtmäßigkeit~~
~~der vorgenommenen Handlung~~
~~einzuziehen und darüber~~

beeinflußt hat. – Dieses Ministerium hat ermäßigt die Wahl eines gesetzlichen Abgeordneten, gegen welchen ein civilstrafgerichtlicher Beschluß auf Ablassung von der Untersuchung wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel in Rechtskraft erwachsen war, als giltig betrachtet, und die Ertheilung des [illegible] Wahlcertificates verweigert, [illegible]

die gesetzliche Beschränkung des Wahlrechtes strenge auszulegen, daher auch die im §17 der Landtagswahlordnung vom J. 1861 ausgesprochene Ausschließung wegen Freisprechung von der Anklage auf die Ablassung von der Untersuchung [illegible] auszudehnen, denn, wenngleich die rechtlichen Folgen der [illegible] Ablassung, jenen der Freisprechung von der Anklage, in der Kais. Vdg vom 3 Mai 1858, gleichgestellt sind, so konnte doch diese Verordnung, da sie vor der Landtagswahlordnung erlassen war, nicht die erst durch diese Letztere begründeten Rechte vor Augen haben.

Weit älter [illegible] sind aber die Militärstrafgesetze, welche die Losgebung ab instantia zulassen; sie bei ihrer Erlassung [illegible] Landtagswahlrechte nicht vor Augen haben, [illegible]

Wenn aus der civilstrafgerichtlichen Ablassung von der Untersuchung, aus den angeführten Gründen, der Verlust der Landtagswahlbefähigung nicht nach sich zieht, um so weniger kann eine militärstrafgerichtliche Losgebung ab instantia

Ein noch älteres Gesetz [illegible] gegründet

~~einen solchen Verlust begründen, indem [illegible] weder zur Zeit der Erlassung der alten Militärstrafgesetze [illegible] die Landtagswahlrechte [illegible] gedacht werden [illegible] haben, [illegible] ein Gesetz erlassen war, in welches diese Lossprechung, in ihren rechtlichen~~

einen solchen Verlust zur Folge haben, zumal ~~nicht niemals~~ keine ~~Gesetz [illegible]~~ gesetzliche Bestimmung besteht, welche diese Lossprechung, in ihren rechtlichen Folgen, einer civilstrafgerichtlichen Freisprechung von der Anklage wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel gleichstellen würde.

~~Auch das hat~~
~~Von dem galizischen~~
Auch hat, ~~laut~~ wie wir vernehmen, die galiz. Statthalterei an die Stelle zweier ~~ab instant~~ von Willkür-gerichten ab instantia losgesprochenen Abgeordneten, welche ihr Mandat nicht niedergelegt haben, Neuwahlen ausgeschrieben. Hierdurch wurde ~~nicht~~ aber nicht nur der Entscheidung des Landtags über den ~~Verlust~~ Mandats-verlust der früher Gewählten vorgegriffen, sondern auch ~~[illegible]~~ das Recht des Landtags zur Entscheidung über dessen Verlust in Zweifel ~~gez~~ gezogen.

Würde ~~der~~ ~~die~~ Statthalterei etwa noch weiter gehen, und den Neugewählten auch das ~~Landtag~~ [nach § 51 der Landtagswahlordnung] zum Eintritte in den Landtag berechtigende Wahlcertificat ertheilen, so wäre hierin sogar die absolute Verneinung des Rechts ~~des~~ des Landtages zur Entscheidung über den ~~Verlust~~ Mandatsverlust der früher Gewählten enthalten.

1) des Schuldigkeits-
von dem
2) Unschuldigkeits-Urtheile,
schreibt aber in den Fällen, wo Inzichten vorhanden, aber nicht der volle Beweis der Schuld geliefert ist, mehrere verschiedene Urtheils-Abstufungen vor, als:

a) Stockstreiche, –
b) Reinigungseid (: bereits aufgehoben :), –
c) Verurtheilung des Beinzichtigten zu einer außerordentlichen Strafe, d. i. zu einer geringeren als jene, welche in Anwendung kommen müßte, wenn der Beweis hinreichend hergestellt wäre, endlich
d) Lossprechung ab instantia (: Art. 39. § 9. :), welche dann eintritt, wenn die Inzichten so unbedeutend sind, daß weder Stockstreiche, noch i. g. auch eine außerordentliche Strafe verhängt werden kann.

Nach dieser Abstufung und nach der Natur eines Militär Straf Gesetzbuches, das allgemein strenger gehalten ist (: der Militär Strafkodex kennt nur Verbrechen und Vergehen, er kennt keine Uebertretungen :) zu urtheilen, ist das Urtheil „ab instantia losgesprochen“ keineswegs identisch mit jenem des Civilrichters „wegen Mangel an Beweismitteln von der Anklage freigesprochen,“ denn, † ~~wo der Civilrichter ein Urtheil verhängt kann~~ das Militär Gericht den Inquisiten noch mit Stockstreichen oder mit anderen außerordentlichen Strafen belegen, und wird zu dem gelindesten Spruche ab instantia

† bei der ~~nicht vollkommenen~~ Unzulänglichkeit der Beweismittel, wenn

~~gewohnt ist. – Es werden aber auch beim Militär selbst~~

F ~~gewohnt ist – daß den militärgerichtlichen Lossprechungsurtheilen ab instantia keine so strengen Folgen~~

F gewohnt ist. – Nicht zu übersehen ist es auch, daß die militärgerichtliche Lossprechung ab instantia, für sich allein, nicht einmal beim Militär den Verlust aller Chargen ~~Rechte~~ zur Folge nach sich zieht.

~~Erkennt~~

F

~~Hiernach [illegible] Gleichstellung~~ Zur Lossprechung ab instantia der Militärgerichte kann nicht einmal der civilgerichtlichen, im §. 58 der ~~[illegible]~~ Verordnung vom 3. Mai 1858 gegründeten ~~[illegible]~~ ~~Lossprechung [illegible] von der~~ Ablastung von der Untersuchung wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel gleichgestellt werden, zumal ~~[illegible]~~ zu Folge einer ~~[illegible]~~ ausdrücklichen Bestimmung in der bezogenen Verordnung, ~~[illegible]~~ ~~Rechtswirkungen [illegible]~~ [illegible] selben Rechtswirkungen ~~[illegible]~~ [illegible] wie die Freisprechung von der Anklage wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel, während ~~der~~ eine solche Gleichstellung der Rechtswirkungen ~~[illegible]~~ einer militärgerichtlichen Lossprechung ab inst[illegible] keinem Gesetze ausgesprochen wurde.

erst dann gelangen, wenn die Inzichten (einmal) nicht den Grad erreichen, bei welchem der Civilrichter die Anklage beschließen ~~oder auf Lossprechung von der Anklage oder wegen Mangel an Beweismitteln erkennen~~ würde. – Diese Ansicht muß ~~[illegible]~~ ~~da~~ ihre Begründung auch in dem Umstande finden, daß der Militärrichter, wegen der Nothwendigkeit der Erhaltung ~~im Mi-litär~~ (im militärischen) einer strengeren Disciplin) stets strenger sein muß als der Civilrichter, ~~[illegible]~~ und an diese Strenge (gewöhnt ist.) ~~[illegible] – Diese An-sicht findet ihre Bekräftigung in der aller-~~ höchsten Verordnung vom 18. September 1840, ~~[illegible]~~ (verliert) wie ab instantia losgesprochener k.k. Cadet seinen Cadets-Charakter erst dann ~~[illegible]~~, wenn der Regiments-Inhaber (erkennt) auf diesen Verlust ~~[illegible] eine ähnliche [illegible] [illegible] gilt auch von den [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~

F ~~Diese [illegible], [illegible]~~ Lossprechung [illegible] ab instantia der Militärgerichte von dem andern Fall als eine beim Civilgerichte der Fall ist [illegible] ist [illegible].

Man sieht daraus, daß die Ablastung ab instantia des Art. 30 §. 4 [illegible] Militär Codex [illegible] mit der Freisprechung von der Anklage der civilstrafgerichtlichen Procedur identificirt, daß selbe da sie nur eventuelle rechtliche Folgen nach sich zieht, nicht einmal als eine Ablastungsbeschluss von der Untersuchung der Ministerial Verordnung vom 3. Mai 1858 correspondiren

Die schauderhaften Ereignisse in Russischpolen hatten leider die Folge, daß auch in Galizien viele Einwohner dieses Landes der civil- und militär-strafgerichtlichen Untersuchung und Aburtheilung unterzogen wurden.

Wenn in vielen dieser Fälle der Verlust der Landtagswahlbefähigung als in der Landtags-Wahlordnung gegründet, sich jeder Einwendung entzieht, bleibt dies in der Mehrzahl der Fälle sehr zweifelhaft.

Zu diesen letzteren gehören alle jene Fälle, in denen die Getroffenen auf Grund des Art. 39 §. 9 des Militär Straf Gesetzes von den k.k. Militär Gerichten ab instantia losgesprochen wurden.

Zu Folge der Landtagswahlordnung (§. 17 lit. a.) sind vom passiven und activen Wahlrechte jene Personen ausgeschlossen, welche eines Verbrechens oder Vergehens oder einer aus Gewinnsucht oder gegen die öffentliche Sittlichkeit begangenen Uebertretung schuldig erkannt, oder wegen eines Verbrechens oder Vergehens oder wegen einer aus Gewinnsucht begangenen Uebertretung bloß aus Unzulänglichkeit der Beweismittel von der Anklage freigesprochen worden sind.

Die Losschließung der Anklage und Freisprechung von der Anklage wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel) kommt in der civilgerichtlichen, nicht aber in der militärgerichtlichen Strafprocedur vor. Kein Gesetz hat es ausgesprochen, daß die in der Militärstrafgesetzgebung zugelassene „Lossprechung ab instantia" in ihren rechtlichen Folgen, der civilgerichtlichen „Freisprechung von der Anklage wegen Unzulänglich-

keit der Beweismittel gleichzustellen sei. Diese im Vorstande offenbar nicht gegründete Gleichstellung, läßt sich aber auch nicht aus der Vergleichung des Theiles der Civilstrafgesetzgebung mit jenem der Militärstrafgesetzgebung begründen.

Die civilstrafgerichtliche Procedur unterscheidet nämlich drei Arten der Urtheilen

1. schuldig,
2. unschuldig
3. wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel von der Anklage freigesprochen.

Es gibt noch eine Art den Prozeß zu beendigen, welche in der kaiserlichen Verordnung vom 3. Mai 1858 gegründet ist. Zufolge §. 6. dieser Verordnung hat nämlich der Richter – wenn zwar nicht alle Verdachtsgründe wider den Beschuldigten vollkommen entkräftet sind, die Herstellung des Beweises der Schuld durch die Schlußver-

handlung aber nicht zu erwarten
ist – keinen Antrag – sondern einen
<u>Ablassungsbeschluß</u> zu fassen, welcher
dahin zu lauten hat, daß von der
Untersuchung gegen den Beschuldig-
ten wegen Unzulänglichkeit der
Beweismittel abgelassen werde.

Die militärstrafgerichtliche Proze-
dur, welche aus dem verflossenen
Jahrhundert herstammt, unter-
scheidet gleichfalls:

1.) das Schuldigkeits-

von dem

2.) Unschuldigkeits-Urtheile,

schreibt aber in den Fällen, wo
Anzeichen vorhanden, aber nicht der
volle Beweis der Schuld geliefert
ist, mehrere verschiedene Urtheils-
Abstufungen vor, als:

a.) Losspreche,

(Reinigungseid (: bereits aufgehoben :), –

c.) Verurtheilung des Beinzichtigten
zu einer außerordentlichen Stra-
fe; d.i. zu einer geringeren als
jene, welche in Anwendung kom-
men müßte, wenn der Beweis

hinreichend hergestellt wäre, endlich

d) Lossprechung ab instantia (Art. 39. §. 9.), welche dann eintritt, wenn die Inzichten so unbedeutend sind, daß weder Rechtsstrafe, noch irgend eine außerordentliche Strafe verhängt werden kann.

Nach dieser Abstufung und nach der Natur eines Militär-Strafgesetzbuches, das allgemein strenger gehalten ist, (der Militär-Strafrichter kennt nur Verbrechen und Vergehen, er kennt keine Übertretungen) zu urtheilen, ist das Urtheil „ab instantia losgesprochen" keineswegs identisch mit jenem des Civilrichters „wegen Mangel an Beweismitteln von der Anklage freigesprochen" – denn bei der Unzulänglichkeit der Beweismittel kann das Militärgericht den Inquisiten noch mit Rechtsstrafen oder mit andern außerordentlichen Strafen belegen, und wird zu dem gelindesten Spruche ab instantia erst dann gelangen,

wenn die Inzichten nicht einmal den Grad erreichen, bei welchem der Civilrichter die Anklage beschließen dürfte. Diese Ansicht muß ihre Begründung auch in dem Umstande finden, daß der Militärrichter wegen der Nothwendigkeit der Erhaltung einer strengeren Disciplin im Militär, stets strenger sein muß als der Civilrichter, und an diese Strenge gewohnt ist.

In einem speziellen Falle hat zwar das Haus der Abgeordneten (ohne in die Entscheidung der Frage über den Mandatsverlust für den Landtag einzugehen) mit Stimmenmajorität beschlossen, daß der von Militärgerichten ab instantia losgesprochene Abgeordnete Ritter v. Rogawski die persönliche Fähigkeit verloren habe, Mitglied des Hauses der Abgeordneten zu sein. Bei der Diskussion über diesen Gegenstand haben jedoch ausgezeichnete Rechtsgelehrte die Ansicht ausgesprochen und mit wichtigen Gründen

unterstützt, daß die militärgerichtli-
che Lossprechung ab instantia mit
der in den Landtagsverhandlungen
als Unschuldigungsgrund vom Recht-
rathe angeführten Freisprechung
von der Anklage wegen Unzuläng-
lichkeit der Beweismittel nicht gleich-
gestellt und den Verlust des Manda-
tes nicht zur Folge haben könne. (Ste-
nograf. Berichte der dritten Session, 16te
Sitzung vom 13t Dezember 1864.)

Wenn der galizische Landtag sich in
dieser zweifelhaften Frage gegen
den Verlust der Landtagswahlbefä-
higung hinsichtlich der ab instantia Los-
gesprochenen erklärt, wird man ihm
dieses um so weniger verargen kön-
nen, als in Galizien der Unterschied
der militärgerichtlichen Prozedur von
jener der Civilstrafgerichte sowie
der Unterschied der militärgericht-
lichen Lossprechung ab instantia von
der civilgerichtlichen Freisprechung
von der Anklage, sich auch in der
ganz frischen Praxis deutlicher her-
ausgestellt hat.

In Galicien ist aber auch ein analoger Fall aufzuweisen, in welchem das Ministerium Schmerling selbst einer liberalen Gesetzauslegung beigepflichtet hat. Dieses Ministerium hat nämlich die Wahl eines galizischen Abgeordneten, gegen welchen ein civilstrafgerichtlicher Beschluß auf Ablassung von der Untersuchung wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel in Rechtskraft erwachsen war, als giltig betrachtet, und die Ertheilung des Wahlcertificates angeordnet. Hieraus ist ersichtlich, daß das Ministerium die gesetzliche Beschränkung des Wahlrechtes strenge auszulegen, daher auch die im §. 17 der Landtagswahlordnung vom Jahre 1861 ausgesprochene Ausschließung wegen Freisprechung <u>von der Anklage</u> auf die <u>Ablassung von der Untersuchung</u> wegen der Unzulänglichkeit der Beweismittel nicht auszudehnen fand, denn wenngleich die rechtlichen Folgen der erwähnten Ablassung jenen der Freisprechung von der Anklage, in der kaiserl. Verordnung

3. Mai 1858, gleichgestellt sind, so konnte doch diese Verordnung, da sie *vor* der Landtagswahlordnung erlassen war, nicht die erst durch diese letztere begründeten Rechte vor Augen haben.

Wenn die civilstrafgerichtliche Ablassung von der Untersuchung, aus den angeführten Gründen, den Verlust der Landtagswahlbefähigung nicht nach sich zieht, um so weniger kann eine in noch älteren Gesetzen gegründete militärstrafgerichtliche Lossprechung ab instantia einen solchen Verlust zur Folge haben, zumal keine gesetzliche Bestimmung besteht, welche diese Lossprechung, in ihren rechtlichen Folgen, einer civilstrafgerichtlichen Freisprechung von der Anklage wegen Unzulänglichkeit der Beweismittel gleichstellen würde.

Was die Competenz des galicischen Landtages zur Entscheidung über die gesetzliche Eignung der gewählten Abgeordneten, daher auch über den Verlust dieser Eignung anbelangt, so ist diese Competenz

nicht nur in dem natürlichen Rechte einer jeden autonomen constitutionellen Körperschaft, sondern auch im §. 31 der Landes-Ordnung, so wie im §. 52 der Landtagsgeschäftsordnung gegründet, welche ausdrücklich vorschreiben, daß die sämmtlichen Wahlacten dem Landes-Ausschuße zu übergeben seien, welcher diese zu prüfen und hierüber an den Landtag zu berichten hat, welchem die Entscheidung über die Zulassung der Gewählten zusteht.

Die im §. 6. der Landes-Ordnung und §. 18. der Landtagsgeschäftsordnung enthaltenen Bestimmungen (daß in Fällen, wo einzelne Abgeordnete die zur Wählbarkeit erforderliche Eignung verlieren, neue Wahlen auszuschreiben seien, und die Aufforderung zur Wahl in der Regel durch [illegible] des Statthalters zu geschehen haben) können der gedachten Competenz des Landtages keinen Abbruch thun. In ihrem Zusammenhange mit den mit obbezogenen §§. 31 & 52 können

diese Bestimmungen nicht anders
gedeutet werden, als daß der
Landtag über den Verlust der
persönlichen Eignung des Gewählten zuerst zu
erkennen, und im Falle er auf
den Verlust erkennt, der Statt-
halter die Neuwahl auszuschrei-
ben habe.

Eine solche Deutung der bezo-
genen Gesetze, ist auch durch
Präjudenzfälle bekräftigt.

An die Stelle des Strafge-
richtl. verurtheilten Dr. Schu-
selka; wurde vom Statthalter
in Niederösterreich eine Neu-
wahl ausgeschrieben, wor-
auf Dr. Schuselka wiederge-
wählt und der Wahlakt an
den Landes-Ausschuß gelei-
tet wurde.

Ueber den Bericht dieses
Ausschusses haben im nie-
derösterreichischen Landta-
ge Verhandlungen stattge-
funden, bei welchen das
Recht des Landtages über

persönliche Eignung des
Gewählten zu entscheiden
von keiner Seite, auch nicht
dem Statthalter bestritten
wurde. Der zuletzt im
Landtage zum Beschlusse
erhobene Antrag des Lan-
desausschusses lautete da-
hin, „der Landtag wolle be-
„schließen. Dr. Schuselka hat
„mit Rücksicht auf §. 6 der
„Landesordnung und §. 17. a
„der Landtagswahlordnung
„*die Eignung* zur Ausübung
„eines Mandates und zur
„Wiederwahl *verloren*. Der
„Statthalter ist demnach zu er-
„suchen, eine neue Wahl
„auszuschreiben."
Der Statthalter hat sich
diesem Antrage, welcher
die Macht des Landtages
zur Entscheidung über die
persönliche Eignung des
Gewählten und über den
Verlust dieser Eignung

vollkommene Rechte, nicht widersetzt, sondern ist im Gegentheil diesem Antrage selbst beigetreten und hat denselben der Annahme des Landtags empfohlen. (: Stenografisches Protokoll der 3ten Session. 3te und 5te Sitzung vom 5t und 14t März 1864 :)

In dem später erfolgten Falle des Reichsraths Abgeordneten Ritter von Rogawski hat sich auch schon das Ministerium von dem Ausspruche des Mandatsverlustes und der Neuwahl enthalten und den Fall „zum geeigneten weiteren Gebrauche" dem Hause der Abgeordneten mitgetheilt, welches den Mandatsverlust für den Reichsrath beschlossen hat, worauf der Präsident des Hauses erklärte, daß er „die Anzeige an das Staats-Ministerium wegen Ausschreibung einer Neuwahl" veranlassen werde.

In den mit Allerhöchster Entschließung Seiner k.k. apostolischen Majestät vom 11. Juni 1863 genehmigten Zusatzartikeln (Punkt II.) zur Landes-Ordnung des Königreiches Böhmen wird festgestellt, daß die Anzeigen über den nach der Wahl oder im Laufe der Landtagsperiode eingetretenen Verlust der Wahlbefähigung beim Landtage einzubringen sind, und wird weiters, als eine Erklärung

das §. 31 der Landesordnung, be-
stimmt, daß die Regierung nicht be-
rechtigt sei, vor der Ungiltigkeits-
erklärung der Wahl durch den Land-
tag eine neue Wahl auszuschrei-
ben.

Doch hat, wie wir vernehmen,
die galizische Statthalterei an die
Stelle zweier von den Militärgerich-
ten *ab instantia* losgesprochenen
Abgeordneten, welche ihre Man-
date nicht niedergelegt haben,
Neuwahlen ausgeschrieben. Hie-
durch wurde aber nicht nur
der Entscheidung des Landta-
ges über den Mandatsverlust
der früher Gewählten vorge-
griffen, sondern auch das Recht
des Landtages zur Entscheidung
über diesen Verlust in Zweifel
gezogen.

Würde die Statthalterei aber
noch weiter gehen, und den
Neugewählten auch das nach
§. 51 der Landtagswahlordnung
zum Eintritte in den Landtag

berechtigende Wahlcertifikat er-
theilen, so wäre hierin sogar
eine absolute Verneinung des
Rechtes des Landtages zur Ent-
scheidung über den Mandats-
verlust der früher Gewählten
enthalten.

ad III

...Smolka

... z 1, bez
...e ... by census
... gmina wybiera jednego wyborcę
... co dnia, nie zderzyć się ...
... że ... nie będzie żadnego w gminie pra-
... wyborca, albo tyle ich, ile do
...est wyborców do wybrania.

... wyraz: „większości" ...
... wciągnąć tylko właściciele
...ców, bez to nie wystarczy, bo
... wyraz nie znany w ustawodawstwie;
... gmina katastralna" — a gdzie
... gmina ... (to będzie bardzo rzadko)
... (to będzie bardzo rzadko)
...ości" ... Sam. i wyższ.
...trzegnie

